KAPANMAYAN YARA: ÇOCUKLUK ÇAĞINDA CİNSEL ŞİDDETE UĞRAYAN YETİŞKİNLERİN YAŞAMLARINI YENİDEN İNŞA ETME SÜRECİ ÜZERİNE İSTANBUL'DA YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Ayşe DORUK
191127103

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Berfin VARIŞLI

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2023

KAPANMAYAN YARA: ÇOCUKLUK ÇAĞINDA CİNSEL ŞİDDETE UĞRAYAN YETİŞKİNLERİN YAŞAMLARINI YENİDEN İNŞA ETME SÜRECİ ÜZERİNE İSTANBUL'DA YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Ayşe DORUK
191127103
Orcid: 0000-0003-0486-3172

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Berfin VARIŞLI

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Fakültesi
Şubat, 2023

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

"Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir."

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında benden desteklerini esirgemeyen, her ihtiyacım olduğunda bir telefon kadar yakın olduğunu hissettiren sayın danışman hocam Doç. Dr. Berfin VARIŞLI'ya en kalbi duygularımla teşekkür ederim. Çalışmanın teorik perspektifini oluşturmamda destek sağlayan çok değerli hocalarım sayın Prof. Dr. Bahattin AKŞİT ve sayın Prof. Dr. Alev ERKİLET'e çok teşekkür ederim. İyi bir araştırmanın nasıl yapılacağını tüm incelikleri ile ilmek ilmek öğreten çok değerli hocalarım sayın Prof. Dr. Belma AKŞİT'e ve sayın Prof. Dr. Lütfi SUNAR'a çok teşekkür ederim. Aile danışmanlığı eğitimi esnasında süpervizyon sürecim ile bire bir ilgilenen ve görüşmeleri sağlıklı bir şekilde yürütmemde büyük emeği olan çok değerli hocam sayın Doç. Dr. Neslihan Arıcı ÖZCAN'a çok teşekkür ederim. Değerli vakitlerini ayırarak tez jürimde olmayı kabul eden çok değerli hocalarım sayın Prof. Dr. Özgür SARI ve sayın Dr. Ferhat DEĞER'e çok teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim esnasında tanıştığım ve araştırma süreci boyunca nazımı çeken, gücümün tükendiği her an beni yeniden ayağa kaldıran ve bir an bile desteklerini esirgemeden yoldaşlık eden canım arkadaşım Uzm. Sosyolog Gülsüm KİŞİ'ye en içten duygularımla teşekkür ederim. Bu süreçte beni anlayış ve özenle destekleyen, araştırmamı tamamlayabilmem için işlerimi dahi üstlenen çok değerli çalışma arkadaşlarım Fadime TURGUT ve Emine KARAHARMAN'a teşekkür ederim. Araştırma süreci boyunca görüşemiyor olmaktan dolayı serzenişte bulunsalar da günün sonunda anlayış ve sabırla tüm görüşmelerimizi araştırmamın sonrasındaki bir zamana erteleyen tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Araştırmam esnasında manevi desteklerini sürekli hissettiğim aileme teşekkür ederim. Özellikle beni duaları ile her daim koruyup kollayan canım annem Hanım DORUK ve yüksek lisans eğitimini almam için ısrar ederek bu araştırmanın ortaya çıkmasına vesile olan ve her daim destekçim olan kız kardeşim Gizem DORUK'a çok teşekkür ederim.

Çocuklukta cinsel istismara maruz kalan ve benimle görüşme yapmayı kabul etmekle kalmayıp kendi çalışması gibi sahiplenen, canla başla diğer mağdurlara da ulaşmam için

uğraş vererek çalışmanın yürütülmesini mümkün kılan gizli kahramanlarıma en içten duygularımla teşekkür ederim. Benzer şekilde kendi çalışması gibi araştırmamı sahiplenen ve katılımcılarla aramda köprü olan diğer gizli kahramanlarıma da teşekkürü ayrıca bir borç bilirim.

Ayşe DORUK

Şubat, 2023

ÖZET

KAPANMAYAN YARA: ÇOCUKLUK ÇAĞINDA CİNSEL ŞİDDETE UĞRAYAN YETİŞKİNLERİN YAŞAMLARINI YENİDEN İNŞA ETME SÜREÇLERİ ÜZERİNE İSTANBUL'DA YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Ayşe Doruk
Yüksek Lisans Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Berfin Varışlı
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023

Bu çalışma çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalan yetişkinlerin cinsel şiddet öncesi yaşam deneyimleri ve cinsel şiddet sonrası yaşamı yeniden inşa etme biçimlerinin İstanbul özelinde incelenmesidir. Araştırma 2020-2022 yılları arasında birçok şehirden göç alarak farklı kültürleri bir arada barındırıyor olması nedeniyle İstanbul özelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesi Anthony Giddens'ın "yapılanma teorisi", Pierre Bourdieu'nun "ontolojik suç ortaklığı" ve Erving Goffman'ın "izlenim yönetimi" perspektifinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Araştırmada niteliksel araştırma yönteminin derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak katılımcılara kartopu yöntemi ile ulaşılmıştır. Yapılan araştırma da çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan kişiler arasından amaçlı örneklem yoluyla seçilmiş 18-52 yaş arasında farklı sosyoekonomik ve sosyokültürel statüden 22 kadın 8 erkek olmak üzere toplamda 30 katılımcı ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada cinsel şiddet öncesi yaşam deneyimi, çocuklukta cinsel şiddete maruz kalma, cinsel şiddetin kısa ve uzun süreli olma hali ve cinsel şiddet sonrası yaşamın yeniden inşa edilmesi sosyolojik perspektiften incelenmektedir. Araştırmanın kapsamının erkek ve kadın katılımcılardan oluşması, çocuk cinsel istismarını cinsiyet ayrımına gitmeksizin değerlendirerek, yaşamın bir bütün, çocukluğun ise dönemsel çalışmasını ortaya koymakta ve çocukluk sosyolojisine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk Sosyolojisi, Cinsel Şiddet, Çocuk Cinsel İstismarı.

ABSTRACT

A FESTERING SORE: A QUALITATIVE STUDY CARRIED OUT IN İSTANBUL ON THE PROCESSES OF REBUILDING LIFE OF ADULTS WHO WERE EXPOSED TO SEXUAL VIOLENCE DURING CHILDHOOD

Ayşe Doruk
Master Thesis
Sociology Department
Sociology Master's Program with Thesis
Thesis Advisor: Assoc. Prof. Berfin Varışlı
Maltepe University Graduate School, 2023

This study is an examination of life experiences before sexual violence of adults who suffered from sexual violence during childhood and an examination of how they rebuilt their life after sexual violence in Istanbul. The research was carried out in Istanbul between the years of 2020 – 2022 as it has a large immigrant population from other cities and hosts different cultures together. The theoretical framework of the research was developed benefitting from Anthony Giddens's "theory of structuration", Pierre Bourdieu's "ontological complicity" and Erving Goffman's "impression management" perspectives. In this study, the participants were reached through snowball sampling method by using in-depth interview technique of qualitative research method. In the research, face to face in-depth interviews were conducted with a total of 30 participants among whom were 22 women and 8 men between the ages of 18-52, from different socioeconomic and socio-cultural status selected through purposive sampling among those who were exposed to sexual violence during childhood. From a sociological perspective, life experience before sexual violence, being exposed to sexual violence during childhood, short and long duration of sexual violence, and reconstruction of life after sexual violence are examined in the study. Considering that the study includes both female and male participants, the child sexual abuse is assessed without gender discrimination, the research reveals the study of life as a whole and childhood as a period and it is thought that it will contribute to the sociology of childhood.

Keywords: Sociology of Childhood, Sexual Violence, Child Sexual Abuse.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZET vi
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER viii
TABLOLAR LİSTESİ xv
ŞEKİLLER LİSTESİ xvi
KISALTMALAR LİSTESİ xvii
1.GİRİŞ 1
1.1.Problem 4
1.2.Amaç 5
1.3.Önem 6
1.4.Varsayımlar 8
1.5.Sınırlılıklar 9
1.6.Tanımlar 10
2. LİTERATÜR, KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve KURAMLAR 13
2.1.Çocukluk Sosyolojisi ve Çocukluk Kavramı 13
2.2.Şiddet ve Şiddet Türleri 15
2.2.1.Şiddet 15
2.2.2. Fiziksel şiddet 15
2.2.3. Psikolojik (duygusal) şiddet 16
2.2.4. Ekonomik şiddet 17
2.2.5. Cinsel şiddet ve cinsel şiddet türleri 17
2.2.6. Siber şiddet 17

2.2.7. Aile içi şiddet 18

2.3. Çocuk Hakları İhlali Çerçevesinde Çocuk Cinsel İstismarı 19

2.3.1. Kanunen çocukluk kavramı ve son yüzyıllarda yapılan çocuk hakları düzenlemeleri 19

2.4. Çocuk İhmali ve Çocuk Cinsel İstismarına İlişkin Kavramlar 24

2.4.1. İhmal ve çocuk ihmali 24

2.4.2. Fiziksel ihmal 24

2.4.3. Duygusal İhmal 24

2.4.4. Eğitsel ihmal 25

2.4.5. İstismar ve çocuk istismarı 25

2.4.6. Fiziksel istismar 26

2.4.7. Duygusal istismar 26

2.4.8. Ekonomik istismar 26

2.4.9. Cinsel istismar 26

2.4.10. Çocuklukların cinsel istismarı 27

2.4.11. Ensest ve ensest saldırı 27

2.5. Türkiye'de Çocuk Cinsel İstismarına İlişkin Cezalar 29

2.5.1. TCK 5237 / 103. Madde "Çocukların cinsel istismarı" 29

2.5.2. TCK 5237 / 104. Madde "Reşit olmayanla cinsel ilişki" 30

2.5.3. TCK 5237 / 105. Madde "Cinsel taciz" 30

2.5.4. TCK 5237 / 226. Madde "Genel ahlaka karşı işlenen suçlar" 31

2.5.5.Türkiye'de çocuk istismarından meydana gelen ihbar sorumluluğu…. 31

2.5.5.1. TCK 5237 / 278. Madde "Suçu bildirmeme" 31

2.5.5.2.TCK 5237 / 279. Madde "Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi"…. 32

2.5.5.3. TCK 5237 / 280. Madde "Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi" 32

2.5.5.4. TCK 5237 / 281. Madde "Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme" 32

2.6. Çocuk Cinsel İstismarının Kısa ve Uzun Vadeli Etkileri 33

2.8. Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Yapılan Çalışmalar 39

2.9. Bourdieu, Giddens ve Goffman'ın Kuramları Çerçevesinde Çocuk Cinsel İstismarına Sosyolojik Bakış 46

2.9.1. Pierre Bourdieu'nun kuramları 47

2.9.2. Anthony Giddens'ın kuramları 50

2.9.3. Erving Goffman'ın kuramları 52

2.9.4. Çocuk cinsel istismarında fail ve mağdurunun yeniden üretimi 56

3.YÖNTEM 60

3.3. Veriler ve Toplanması 66

3.5. Süre ve Olanaklar 67

4. BULGULAR VE TARTIŞMA 68

4.1.Tanımlayıcı Bulgular 68

4.1.1. Katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımları 68

4.1.2. Katılımcıların medeni durumu 69

Tablo 5. Katılımcıların Medeni Durumu 69

4.1.3. Katılımcıların yaşadığı yer durumu 70

4.1.4. Katılımcıların meslek seçimi durumu 70

4.1.5. Katılımcıların eğitim durumu..... 72

4.1.6. Katılımcıların sosyoekonomik durumu..... 72

4.1.7. Katılımcıların sosyoekonomik statü ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki durumu 73

4.1.8. Katılımcıların anne-babasını kaybetme durumu 74

4.1.9. Katılımcıların aile birliği durumu 74

4.1.10. Katılımcıların kardeş sayısı durumu 75

4.1.11. Katılımcıların öz/üvey kardeş durumu..... 76

4.1.12. Katılımcıların aile sıralamasındaki durumu..... 76

4.1.13. Risk grubu: kadın/ erkek katılımcıların mağduriyet yaşları durumu… 77

4.2. Araştırmanın Amacına Yönelik Bulgular..... 79

4.2.1. Kimliğin toplumsal inşası 79

4.2.2. Çocuklukta cinsel şiddete zemin hazırlayan toplumsal koşullar... 86

4.2.2.1. Çocukluk çağında şiddet 88

4.2.2.2. Anneden çocuğa normalleşen şiddet ve şiddete uyumlanma..... 92

4.2.2.3. Annelik ve kadınlık algısının yaşamın inşa edilmesine etkileri. 95

4.2.2.4. Ataerkil yapı ve güç istenci..... 98

4.2.2.5. Erkeklik ve babalık algısının yaşamın inşa edilmesine etkileri . 98

4.2.3.Birincil toplumsallaşma (çocukluk) çağına dair pişmanlıklar..... 102

4.2.4.Kültürlenme özelinde geniş aileden kök aileye şiddet aktarımının etkileri… 104

4.2.4.1.Görsel şiddet..... 106

4.2.4.2.Duygusal ve fiziksel şiddet 107

4.2.5.Değersizlik duygusunun kültürlenme ile aktarımı 107

4.2.6.Şiddetin bireysel etkileri ve toplumsal yansımaları: mağdur perspektifinden cinsel şiddeti anlamak 108

4.2.7.Çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddetin farkına varmak……..... 109

4.2.8.Mağdurun faile yakınlık derecesi ve fiil öncesi fail ile toplumsallaşma biçimleri 110

4.2.9.Mağduriyeti paylaşmanın önündeki toplumsal engeller 111

4.2.10.Cinsel şiddet döngüsü ve habitus 112

4.2.11. Kız çocuklarının cinsel şiddet karşısındaki sessizliği öğrenme süreci…. 113

4.2.12. Erkeklik algısının kıskacında cinsel şiddet mağduru olmak ve cinsel şiddet döngüsünden kurtulma pratikleri 115

4.2.13. Erkek çocuklarının cinsel şiddet karşısındaki sessizliği öğrenme süreci…. 116

4.3. Toplumsal Destek Mekanizmaları..... 117

4.3.1. Kadın katılımcılarda toplumsal destek mekanizmaları 117

4.3.2.Erkek katılımcılarda toplumsal destek mekanizmaları 121

4.4.Cinsel Şiddetin Yetişkin Çağlarda Yaşama Etkileri Ve Habitusun Bedenleşmesi..... 122

4.5.Cinsel Şiddetin Kuşaklar Arası Etkilerindeki Farklılaşmalar..... 125

4.6.Psikolojik Destek Almanın Önündeki Toplumsal Engeller 126

4.6.1.Psikososyal destek alan katılımcılar ve etkileri 129

4.7.Mağdur Perspektifinden Faile Bakış..... 130

4.7.1.Mağdur perspektifinden failin toplumsal anlamda değerlendirilmesi..... 132

4.7.2. Mağdur perspektifinden failin ifşa edilme durumu..... 134

4.8.Cinsel Şiddet Sonrası Yaşamın Yeniden İnşa Süreci..... 134

4.8.1.Cinsel istismar sonrası aile kavramının çöküşü ve yeniden inşası…. 136

4.9.Medya, Şiddet Ve Şiddetin Topluma Yansıması..... 139

4.9.1.Medyada yer alan cinsel şiddetin mağdurlara etkileri 143

4.10.Toplumsal baskı unsuru olarak dedikodu kültürü ve mağdurun damgalanması..... 145

4.10.1.Aile içi cinsel şiddet vakalarında mağdur perspektifinden fail ve ailenin damgalanması 147

4.10.2.Medya aracılığı ile sesini duyurmak, ya sonra? 149

4.10.3.Medya ve toplumsal baskı 149

4.11.Mağdurun Adli Süreci Başlatmasının Önündeki Toplumsal Engeller 151

4.12.Ceza mı? Rehabilitasyon mu? 152

4.13.Cinsel Şiddet Sonrası Mağdurların Bireysel Ve Toplumsal Destek Beklentileri 152

4.14.Mağdur Perspektifinden Riskli Yaş Grubu Ve Cinsel Şiddete Karşı Alınabilecek Önlemler 154

4.15.Fail ve Mağdurun Yeniden Üretimini Sağlayan Toplumsal Koşullar 156

5.SONUÇ VE ÖNERİLER 158

6.KAYNAKLAR 169

7.EKLER 179

Ek-1: Katılımcıların Kişisel Özellikleri 179

Ek-2: Derinlemesine Görüşme Formu 180

Ek-3: Derinlemesine Görüşme Veri Analiz Formu 185

Ek 4: T.C. Maltepe Üniversitesi Etik Kurul Kararı 189

ÖZGEÇMİŞ 190

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Şiddetin Anlatılmaması. 43

Tablo 2. Cinsel İstismara Maruz Kalma Sıklığı (%) 44

Tablo 3. Cinsel İstismar Vakalarında Failin Yakınlık Derecesi (%) 45

Tablo 4. Katılımcıların Yaş ve Cinsiyet Dağılımları Tablosu 68

Tablo 5. Katılımcıların Medeni Durumu 69

Tablo 6. Kadın Katılımcıların Meslek Seçim Durumu Tablosu 71

Tablo 7. Erkek Katılımcıların Meslek Seçim Durumu Tablosu 71

Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Durumu Tablosu 72

Tablo 9. Katılımcıların Sosyoekonomik Durumu Tablosu 72

Tablo 10. Katılımcıların Sosyoekonomik Statü ve Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki Durumu Tablosu 73

Tablo 11. Katılımcıların Anne-Babasını Kaybetme Durumu Tablosu 74

Tablo 12. Katılımcıların Aile Birliği Durumu Tablosu 74

Tablo 13. Katılımcıların Kardeş Sayısı Durumu Tablosu 75

Tablo 14. Katılımcıların Öz/Üvey Kardeş Durumu Tablosu 76

Tablo 15. Katılımcıların Aile Sıralamasındaki Durumu Tablosu 76

Tablo 16. Kadın Katılımcıların Mağduriyet Yaşları Tablosu 78

Tablo 17. Erkek Katılımcıların Mağduriyet Yaşları Tablosu 79

Tablo 18. Çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların perspektifinden alınması gereken önlemler 155

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Cinsel Şiddet Döngüsü 150

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ö.L : Açık Öğretim Lisesi

ASUMA **:** Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele ve Uygulama Merkezi

BMÇHS : Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

C.İ : Cinsel İstismar

CMK : Ceza Mahkemesi Kanunu

CSYÇ : Cinsel Suça Yönelen Çocuklar

CRC : Çocuk Hakları Konseyi

ÇHS : Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

ÇEK : Çocuk Esirgeme Kurumu

ÇKK : Çocuk Koruma Kanunu

ÇİMC : Cinsel İstismar Mağduru Çocuklar

DG : Derinlemesine Görüşme

DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü

E : Erkek

E.K : Erkek Katılımcı

EKS **:** Erkek Katılımcı Sayısı

İMDAT :Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği

K : Kadın

K.K : Kadın Katılımcı

K.K.S : Kadın Katılımcı Sayısı

KSGM : Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü

OKB : Obsesif Kompulsif Bozukluk

SES : Sosyo-ekonomik Statü

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TSSB : Travma Sonrası Stres Bozukluğu

WHO : Dünya Sağlık Örgütü

1.GİRİŞ

Çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet vakaları her geçen gün artan mağdur sayıları ile hukuki, tıbbi, psikolojik ve sosyolojik bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsel şiddetin kapsamı ve izlerini bilmek güçtür. Cinsel şiddetin sonuçları ise kimi zaman bir film karesi gibi kimi zaman ise gerçek olduğunun ayırdığına vararak dehşetle ve gittikçe kişilerin yalnızca istatistiki birer rakama dönüştüğüne şahitlik ederek izlenmektedir. Medya araçları kanalıyla çocukları cinsel şiddete maruz bırakan faillere ağır cezalar verilmesinin cinsel şiddet vakalarını azaltacağı yönlendirmelerinin ise çözüm olup olmayacağı sorusu bilimsel olarak cevaplanmayı beklemektedir.

Çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet vakaları öylesine meydana gelmemekte belli yatkınlıklar sistemi ve sermaye biçimlerinden oluşan toplumsal koşullara gereksinim duymaktadır. Toplumsal yapıda yer edinmiş olan şiddet kültürü çocukların cinsel şiddete maruz kalmasının nedenleri arasında yer alırken şiddeti besleyen en önemli etkenlerden biri olan ataerkillik ise iktidardan ayrı düşünülememektedir. Nitekim Ritzer (2018) ataerkilliği, *"güçlü ve kasıtlı niyet tarafından sürdürülen öncelikli bir iktidar düzenlemesidir"* şeklinde tanımlar. Bir diğer taraftan toplumsal cinsiyet kuramcılarına göre *"(...) toplumsal cinsiyet farklılıkları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ataerkilliğin yan ürünleridir"* (Ritzer ve Stepnisky, 2018:455). Yukarıda yapılan tanımlamalarla birlikte bu çalışmada çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet, iktidar (güç) istenci ve güç ilişkilerine dayandığı noktasından hareketle yapılmaktadır. İktidar istenci ve güç ilişkilerini mümkün kılan toplumsal koşullar ise "ontolojik suç ortaklığı", "yapılaşma", "izlenim yönetimi", "etiketleme teorisi (damga)" kuramları perspektifinden ele alınmaktadır.

Toplumda kadınlar ve çocuklar şiddet mağduru olma noktasında dezavantajlı grubu oluşturmaktadır. Kadın ve çocuk üzerinde tahakküm kurmak için gösterilen şiddet çoğu zaman aile içi şiddet kavramı içerisinde kendine yer bulmaktadır. Kadınlar birlikte yaşadığı eşleri tarafından şiddete maruz kalabilirken çocuklar, öğretmenleri, anneleri, babaları, akranları, komşuları en nihayetinde kendinden güçlü olan tüm kişiler tarafından şiddet mağduru olabilmektedir.

Bununla birlikte aile içi şiddetin en az konu edilen kısmı çocuklara uygulananıdır. Çocuklarda çok küçük yaşlardan itibaren tüm yetişkinlerin onlara kızabileceğine dair oluşturulan algı ve "bak amca kızacak şimdi", "yaramazlık yaparsan teyze iğne yapacakmış" vb. söylemler çocukların yalnızca aile içi şiddet mağduru olmakla kalmayıp etrafındaki tüm yetişkinlerin kendisine fiziksel, psikolojik vb. şiddet uygulamaya hakkı olduğunu düşünmesine neden olmaktadır. Bir diğer taraftan çocuklar komşusu olan amca ile kendi amcası yahut parktaki teyze ile kendi teyzesi arasındaki farkı belli bir bilişsel seviyeye ulaşana dek ayırt edememektedir. İstismara maruz kaldığında ise yanlış bir şeyler olduğunu hissetse dahi rahatsızlığını dile getirecek bilişsel yeterliliklere sahip olmaması çocuklarımızı ne yazık ki istismara daha fazla açık hale getirmektedir.

Kaptanoğlu'na göre; *"Şiddetin tüm biçimlerinden söz etmek her zaman kolay olmasa da cinsel şiddet söz konusu olduğunda daha da zorlaşıyor."* (Kaptanoğlu, akt. Çavlin, Kardam ve Aliefendioğlu, 2018: 47). Paylaşılması ve çözüm arayışında bulunulması yeterince zor olduğu kabul edilen cinsel şiddete çocukların maruz kalması durumunda ise mağdur olan çocukların bilişsel seviyelerindeki yetersizlikler, anlamlandırma ve ifade etme güçlükleri mağduriyeti paylaşmayı daha da imkansızlaşmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (2020) *"her 5 kadından biri ve 13 erkekten 1'i çocukken cinsel istismara uğradığını"* bildirmektedir. Sessizlik içerisinde yaşanan cinsel şiddet, çocukların ifade etme zorlukları, her geçen yıl artarak devam eden istismar oranları göz önünde bulundurulduğunda gerçek rakamların bilinemediği sorunsalı ayrıca dikkatten kaçmamalıdır. *"Çocuk cinsel istismarı, çocuğun bir erişkin veya yaşça daha büyük bir kişi tarafından cinsel doyum sağlamak amacı ile istismar edilmesidir. Çocuklara karşı işlenen cinsel suçların çoğu cinsel doyumu çocuklarla ilişkide arayan cinsel açıdan gelişmemiş ve sosyal açıdan yetersiz kişilerce işlenir"* (Tezcan, 2005:97). Tezcan her ne kadar çocuklara karşı işlenen cinsel suçların sosyal açıdan yetersiz kişilerce işlendiğini iddia ediyor olsa da sosyal açıdan yeterli olarak görülen kişilerin cinsel istismar suçunu işleyebilmek için uygun zemini daha rahat oluşturmakta olduğu bilinmekte araştırma verileri de çocukların cinsel olarak kötüye kullanımını normalleştiren faillerin sosyal yetersizliklerinin olmadığı desteklemektedir.

Son yıllarda karşılaşılan vakalar göstermektedir ki çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet yalnızca uzaktan ilişkilerle sınırlı kalmamaktadır. Çocuğun yakınında olan, çocuk ve aile tarafından tanınan ve güvenilen kişilerce gerçekleştirildiği görülmekle birlikte çocuğun korunması ve bakımından bizzat sorumlu olan aile içerisindeki bireyler tarafından da gerçekleştirilebildiği gözlemlenmektedir. Bizzat aile içerisinden çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından gerçekleştirilen cinsel istismar vakaları ise ensest tanımı içerisinde kendine yer bulmaktadır. "*Gloria Gonzales-Lopez'in, Meksika'da yaptığı çalışma ensestin birçok toplumda nasıl sır biçiminde yaşandığına dikkat çekmektedir" (Çavlin vd., 2018:48).* "Çalınan Yarınlar" isimli vaka incelemelerine yer verilen çalışmada istismarın aile içinde yahut çocuğa bakmakla yükümlü kişiler tarafından gerçekleştirildiğinde her halükarda katlanılması ve kapatılması zor olan yaranın en derinlere inmekle birlikte olay esnasında yahut bastırılması sebebiyle yetişkinlik çağlarında fiziksel, psikolojik rahatsızlıklara, teşhirciliğe, cinsellik, madde, alkol bağımlılığına neden olabilmekte olduğunu ve en sık görülen rahatsızlıklar arasında anoreksiya nervoza, bulimia nervoza gibi rahatsızlıklarından olduğunu terapi seanslarında karşılaştığı vaka örnekleri ile ortaya koymaktadır. (Levenkron A. ve Levenkron S., 2013)

Keser'e (2016) göre:

> Cinsel istismar yalnızca istismarcı tarafından değil kurban tarafından da gizlenmektedir. İstismar mağduru çocukların büyük çoğunluğunu kız çocukların oluşturduğu bilinmekle beraber erkek çocuklarda yaşanılan istismar vakaları da kurban tarafından gizlenmekte fakat çoğunluğun kız çocuklardan oluşması yalnızca kız çocukların gizlediğini düşünmek gibi bir yanılgıya düşmeye neden olmaktadır (s.60).

Söz konusu davranış bilinirliği azaltmakla ve istismarcının suçu daha rahat işlemesini sağlamaktadır. Her yıl mağdur olan çocuk sayısının arttığı bilinmekle birlikte gerçek rakamları yansıtıp yansıtmadığı sorunsalı ayrıca tartışmaya açıktır. User'e göre (2010) *"Şiddet olaylarında sakatlanmak gibi örnekler, toplumsal yaşamın insan bedenlerinin bütünlüğüne nasıl müdahale edildiğini gösterir"* (s.135). Cinsel istismar vakalarında ise toplum, bedenlerin bütünlüğünü oluşturmasına dahi fırsat vermeden bedenleri ve ruhları

eksiltmektedir. Çocukluğunda cinsel şiddete maruz kalarak inşa edilen bedenler toplumlara dönüşmekte ve toplumsal bir problem halinde karşımıza çıkmaktadır. Zira Bourdieu'ya (2016) göre; *"Beden toplumsal dünyadadır ama toplumsal dünya da (hexis veya eidos biçiminde) bedendedir"* (182). Toplum için insanın ve bedenin önemine dikkat çeken Bourdieu perspektifinden bakıldığında bedenleri yaralayan toplumsal dünya elbette yaralanmakta ve çürümeye yüz tutmaktadır. Kimlik bütünlüğü parçalanan çocukların sayısı gün geçtikçe artarken yetişkin bireyler olduklarında toplumsal dünyanın bütünlüğü ne derece korunabilir sorunsalı karşımıza çıkmaktadır.

1.1. Problem

Çalışmanın temel problemi toplum yapısını temelinden sarsan şiddet kültürünün toplumun devamlılığını tehdit etmesidir. Her geçen gün artan şiddet oranlarında dezavantajlı grubu ne yazık ki yaşlı, kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Şiddete maruz kalan çocuk diğer taraftan şiddetin uygulanış biçimini de öğrenmektedir. Bourdieu perspektifinden bakıldığında şiddetin, geleceğin yetişkin bireylerinin yatkınlıklar sistemine dahil edilmesi habitusların ise şiddetle bedenleşmesidir. Giddens'ın birincil toplumsallaşma biçimleri ve yapılaşma teorisine dair çözümlemelerinden yola çıkarak ise çocukluk çağında toplumsallaşma biçimlerinin şiddetin normalleştiği formlarda öğrenilmesi, sağlıklı bir birey dolayısıyla sağlıklı bir toplum meydana gelmesinin önünde engel teşkil etmektedir. Söz konusu şiddet kültürünün yaygın olarak kabul edildiği ve normalleştirildiği toplumsal yapı toplumların yalnızca bugünlerini değil geleceklerini de olumsuz etkilemektedir.

Genelde şiddet özelde ise çocuklara karşı uygulanan şiddet her geçen gün artmakla birlikte çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet vakaları da benzer şekilde artmaktadır. Öz benliklerini ve toplumsal çevreyi tanımaya dahi fırsat bulamadan cinsel şiddete maruz kalan çocukların ise mağduriyeti anlamlandıracak bilişsel seviye ve kendini savunabilecek yeterliliklere sahip olmadıkları görülmektedir. Toplumsal bir problem olan çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet vakaları hakkında sosyoloji alanında ulaşılabilen çalışmaların sınırlı olması bu çalışmanın yapılmasında en büyük etkenlerden biri olmuştur.

1.2 Amaç

Bu çalışma cinsel şiddete maruz kalan çocukların içinde bulundukları toplumsal koşulları cinsel şiddete zemin hazırlayan sermaye biçimleri ve yatkınlıklar sistemi özelinde incelenmek, cinsel şiddetin uzun/kısa vadeli olmasında etkili olan faktörlerin incelenmesi, cinsel şiddet sonrası yaşanan travma ve mağdurlara ne olduğuna dair bir iç bakış sunmak ve yalnızca çalınan çocukluklarının değil kadınlıkların, erkekliklerin nasıl yaralandığına dair yaşam deneyimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu amaç doğrultusunda çocukları cinsel şiddete açık hale getiren etkenler, çocuğun cinsel şiddeti başlangıçta nasıl anlamlandırdığı, verilen ilk tepki (tepkisizlik), direniş ve kendini ifade çabaları, zaman içerisinde oluşan anlam değişiklikleri sonrasında yaşanan travma ve toplumsal etkilerin mağdurların dilinden çözümlenmesidir. Ayrıca karşılaştıkları problemlerin ve kendi toplumsal gerçekliklerini inşa etme biçimlerinin içinde bulundukları toplumsal yapı ve koşullarla bağlantısının analiz edilmesidir. Söz konusu toplumsal yapı ve koşullar, Pierre Bourdieu'nun "habitus" ve "alan" arasında gerçekleşen "ontolojik suç ortaklığı", "sermaye biçimleri", Anthony Giddens'ın toplumsallaşma biçimleri, "yapılaşma teorisi", Erving Goffman'ın "izlenim yönetimi", "(damga) etiketleme teorisi" perspektifinden analiz edilmektedir.

Araştırmanın temel amacı; Çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan yetişkinlerin yaşamlarını yeniden inşa etme biçimlerinin sosyolojik perspektifle analiz edilmesidir.

Araştırmanın alt amaçları ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

1. Çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan kişilerin içinde bulundukları toplumsal yapı ve toplumsal koşulların davranış pratiklerinin belirlenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Söz konusu etkinin iktidar istenci ve güç ilişkilerinin neden olduğu ataerkil yapı bağlamında incelenmesinde Bourdieu'nun "ontolojik suç ortaklığı", Giddens'ın "yapılaşma teorisi" kuramlarından faydalanılmaktadır.

2. Cinsel şiddet sonrası davranış pratiklerini Goffman'ın izlenim yönetimi ve damga teorisinden yola çıkarak çözümlemektir.

Genelde cinsel şiddet özelde çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet vakalarının çözümü noktasında veriye dayalı politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasına katkıda bulunmaktır.

1.3 Önem

Bu çalışmanın cinsel istismara maruz kalan çocukların anlam dünyalarını ve kimlik bütünlüklerini koruma, inşa etme sürecini anlamak ve yapılandırmak açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada güç ve iktidar ilişkileri etrafında şekillenen toplumsal koşulların zemin hazırladığı mağduriyetlerim, Pierre Bourdieu, Anthony Giddens ve Erving Goffman'ın kuramlarından faydalanılarak çözümlenmesi önemlidir. Bourdieu'nun "ontolojik suç ortaklığı", Giddens'ın "yapılaşma teorisi"nin çocukların cinsel istismarına zemin hazırlayan toplumsal koşulları açıklamakta önemli ve geçerli olduğu düşünülmektedir. Cinsel istismar sonrası mağdurların vakayı paylaşmasının ardından aldıkları ilk tepki mağdurların bir sonraki adımları, hisleri ve yaşamlarını inşa etme biçimlerini etkilemektedir. Goffman'ın "izlenim yönetimi" ve "(damga) etiketleme teorisi" ise cinsel şiddetin yalnızca failler tarafından değil mağdurlar tarafından da sır gibi saklanmasının açıklanması noktasında önemli katkılar sunmaktadır. Cinsel şiddete zemin hazırlayan toplumsal koşullar ve cinsel şiddet sonrası etkilerde farklılıklar, kısa/uzun vadeli olmasındaki etkenlerin (bazı çocukların kendisini uzun yıllar cinsel şiddet döngüsünde bulurken bazı çocukların içinde bulunduğu durumdan en az hasarla çıkıyor olması) güç ve iktidar ilişkileri bağlamında çocukluğun tarihsel gelişiminin göz önünde bulundurulması bakımından önemlidir.

Literatürde CSYÇ'ler (Cinsel Suça Yönelen Çocuklar) üzerine Amerika Birleşik Devletlerin de yapılan ilk geniş tarama David ve Leitenberg tarafından yapılmıştır. Yazarlar, vakaların büyük çoğunluğunda bu çocukların kadınlar ve kendilerinden daha küçük çocukları kurban olarak seçtiklerini ortaya koymuştur. Suçların %90'ı erkek çocuklar tarafından işlenmektedir. Cinsel suç işlemiş çocukların geçmişinde, suç işlememiş olanlara göre daha fazla istismar deneyimi söz konusudur (Acar, 2011:30). Yapılan araştırmalar göstermektedir ki çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan kişilerin ilerleyen yaşlarında cinsel şiddeti uygulama davranışı arasında anlamlı bir ilişki

bulunmaktadır. Söz konusu durum genellenemez olmakla birlikte cinsel şiddete maruz kaldıktan sonra cinsel şiddet faili olan kişilere dair oranlar göz ardı edilmeyecek derecededir. Çocuklar cinsel şiddete maruz kaldıklarında yaşadıklarını anlamlandıramıyor olmalarına karşın kendilerini kötü hissettiklerini belirttikleri görülmektedir. Çocuklara maruz kaldıkları cinsel şiddeti anlamak, normalleştirmek ve cinsel şiddet anında verilen tepkinin/tepkisizliğin doğruluğu yahut yanlışlığını anlamak kaygısı ile başka bir çocuğu cinsel şiddet mağduru haline getirebilmektedir. Bu nokta toplumsal bir problem olan çocukların maruz kaldığı cinsel şiddetin kısır bir döngü haline geldiği ve her geçen gün mağdurların yeni mağdurlar ürettiği nokta olarak görülmektedir. Bu çalışma yeni mağdurların üretilmesinin önüne geçilmesinin yanı sıra çocuk faillerin üretilmesinin de önüne geçilmesine yönelik analizlerde bulunulması ve veriye dayalı çözüm önerileri sunulması bakımından önemlidir.

Bu çalışma çocuklukta maruz kalınan cinsel şiddetin bizzat mağdurların perspektifinden nedenleri, sonuçları ve alınabilecek önlemlerin ayrıntılı bir şekilde ele alınması bakımından önemlidir. Ayrıca kişilerin beden ve ruh bütünlüklerinin devamını sağlamakta psikososyal destek hizmetlerinin önemli olduğu bilinmektedir. Bu çalışma mağdurların psikososyal destek almasının önündeki toplumsal koşulların incelenmesi bakımından önemlidir. Genellenmez olmakla birlikte medya araçları tarafından cinsel şiddet vakalarının servis edilmesinde failin yüzünün buzlanması mağdurun ise yüzünün ifşası söz konusu olabilmektedir. Bu bağlamda medya araçlarının, katmerli mağduriyete neden olup olmadığı, damga ve damgalanma korkusunun neresinde yer aldığı, cinsel şiddetin sır olarak yaşanmasındaki etkisinin ortaya konması bakımından önemlidir. Nitekim çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet söz konusu olduğunda "Kurbanların taşıdıkları bu damga kız cinsel istismar kurbanının cinselliğini dolayısıyla saflığını kaybetmiş, erkek cinsel istismar kurbanının ise erkek olma vasıflarını büyük oranda yitirmiş bir olduğu anlamına gelmektedir" (Keser, 2016: 64).

Çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddete yönelik sosyoloji alanında ulaşılabilen çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Toplumsal bir problem olan çocuk cinsel istismarının kız yahut erkek çocuk ayrımına gidilmeden sosyolojik perspektiften incelenerek çözüm önerilerinin oluşturulması önemlidir. Psikoloji, hukuk, tıp, sosyal

hizmet alanında yapılan çalışmalar oldukça değerli olmakla birlikte konunun sosyolojik perspektifle ele alınması bütüncül bir perspektif sunması bakımından önemlidir. Psikoloji ve sosyal hizmet alanında yapılan çalışmaların çocuk cinsel istismarını toplumsal cinsiyet baskısı ve ataerkillik kapsamında ele aldığı görülmektedir. Sağlık alanında yapılan çalışmalarda ise fail hasta olarak görülmektedir. Söz konusu perspektif toplumsal bir problem olan şiddet, cinsel şiddet, olgularını tamamen bağlamından kopartmak ve yalnızca tıbbın çözebileceği bir yere hapsetmek tehlikesini barındırmaktadır. Bu çalışmanın yapılan diğer çalışmalardan en büyük farkı ise ataerkillik ve ataerkillikten doğan toplumsal cinsiyet rollerinin etkilerini de içine alan bakış açısını göz ardı etmemekle beraber istismarı iktidar ilişkileri, sermaye biçimleri, yatkınlıklar sistemi, yapı ve failin, alan ve habitusun birbirine olan etkisi ve dönüştürmesi bağlamında değerlendirmesidir. Ayrıca bu çalışma çocukların maruz kaldığı cinsel şiddetin meydana getirdiği toplumsal risk faktörlerinin ortaya konması bakımından önemlidir.

Bu araştırmada yetişkin çağlardaki bireylerden çocukluk çağına dair veriler elde edilmesi dönemsel olarak çocuklukların incelenmesi, ihmal edilmiş çocukluklar ve çocukluk sosyolojisine katkıda bulunması bakımından önemlidir.

1.4.Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları aşağıda özetlenmiştir.

1. Cinsel şiddete maruz bırakan kişinin yakınlık derecesi tepkilerde farklılığa neden olur. Örneğin aile içi cinsel şiddet vakalarında çocuğun tepkisiz kalma ve paylaşımda bulunmaktan kaçınma süreci daha uzun olabilmektedir.

2. Mağdurun cinsel şiddet sonrası psiko-sosyal destek mekanizmalarından faydalanması cinsel şiddet etkilerini hafifletmekte ve kimlik bütünlüğünün korumasına yardımcı olmaktadır.

3. Cinsel şiddet sonrası toplumsal destek (aile desteği, akran desteği) cinsel şiddetin olumsuz etkilerini azaltıcı bir unsurdur.

4. Yetişkin bireylerde dahi yıkıcı etkilere sahip olan cinsel şiddetin, kimlik oluşumunun henüz tamamlanmadığı, bilişsel yetersizliklerin söz konusu olduğu bir evre olan çocukluk çağında yaşanması çok daha yıkıcı etkilere neden olmaktadır.

5. Çocukluk çağında cinsel şiddetin bastırılan ve görmezden gelinen etkileri yetişkinlik çağında birçok sosyal, bilişsel, bedensel ve ruhsal problemlere yol açmaktadır.

6. Mağdur ve ailesinin yakın toplumsal çevre (geniş aile, komşu, akraba) ifşa olma ve ötekileştirilme kaygısı sessizliği artırarak çözüm arayışını azaltır.

7. Toplumsal çevre tarafından ötekileştirilmekten, toplumsal baskıya maruz kalmaktan korkan mağdur ve aileleri perspektifinden yaşanan mağduriyetin medyada yer alması, ülke çapında damgalanmaktan korkması ve sessiz kalmasına neden olur.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışmanın sınırlılıkları aşağıda özetlenmiştir.

1. Sessizlik içinde yaşanan cinsel şiddetin yıllarca kimse ile paylaşılmadığı vaka sayılarının azımsanmayacak derecede olduğu ve bu sebeple mağdurlara ulaşılmasının zorluğu.
2. Kadınlara ulaşabilmenin zorluğunun yanı sıra erkeklerin cinsel şiddete maruz kalma durumunda kadınlardan daha ketum oldukları ve paylaşımda bulunmaktan kaçındıkları göz önünde bulundurularak erkek katılımcılara ulaşmanın zorluğu.
3. Görüşme yapılacak kişinin görüşmeyi kabul etmemesi yahut görüşmeyi kabul ettikten sonra yaşadığı yıkıcı etkilerin canlanması ile son anda karar değiştirebilmesi ya da görüşme esnasında vazgeçebilir durumda olması.
4. Mağdurlara ulaşılmasının ardından kişilerin mahremiyetlerinin ifşa edilebileceğini düşünüp görüşme tamamlandıktan sonra dahi verilerin kullanımına izin vermemeleri.
5. Kimi katılımcıların görüşmelerin yapıldığı esnada cinsel şiddetin üzerinden belirli ve görece uzun bir süre geçmiş olması nedeniyle çocukluklarında yaşadıkları cinsel şiddeti kimlik bütünlüklerini koruyabilmek için yeniden tasarlayarak anlatabilmeleri sonucu gerçek verilere ulaşılamaması.

6. Araştırma verilerinin toplandığı yıllar arasında (2020-2021) Covid-19 salgını olması nedeni ile görüşmelerin kabul edilmemesi, mağdurların gün ve tarih belirlendikten sonra hastalık bulaşı riski ile görüşmekten vazgeçmesi.

7. Araştırmanın Covid-19 salgın sürecinde gerçekleşmesi nedeni ile görüşme yapılması planlanan mekanların (kafe, pastane, lokanta vb.) kapatılması, sokağa çıkma yasağı gibi sebeplerden ötürü görüşmelerin yapılamaması ve görüşme yapılması planlanan kişilerin görüşmekten vazgeçmesi.

8. Covid-19 önlemleri kapsamında sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi nedeni ile görüşülememesi ve kartopu yöntemi ile ulaşılmasının dezavantajıyla birçok katılımcıya bir daha ulaşılamaması.

9. Ulaşılabilen erkek mağdurlardan birçoğunun söz konusu mağduriyeti "kişiliklerine ve erkekliklerine tehdit olarak" algılayarak görüşmekten kaçınmaları.

10. Çocukların maruz kaldığı cinsel şiddete dair çalışmaların yapılmasında karşılaşılan sınırlılıklardan en önemlisi mağdurların konuşmak istemeyeceği, konuşmak isteseler dahi ruhsal olarak zarar göreceğine dair yargıların olmasıdır. Mağdurların ise kendilerini ön yargısız bir şekilde dinleyecek ve çözüme katkı sunma çabasında olan bilim insanlarını görmeye ihtiyacı olduğu görülmektedir.

1.6. Tanımlar

Alan: Alan terimi, Bourdieu'nun karmaşık toplumlar modelinin temelidir. Bourdieu'ya göre bunlar sanat, hukuk, tıp gibi toplumsal hayata ilişkin bilgi alanlarıdır. Kişiler bu alanların her birinde iktidar ve statü için mücadele verirler. Her bir alanda başarı için gerekli kültürel sermaye biçimlerinin kazanılması ve konuşlandırılmasında kendi habituslarından destek alırlar ya da bunlar tarafından engellenirler. Bireyler ara sıra alanları değiştirerek, kazandıkları prestiji paraya çevirerek ve kültürel sermayelerini yeni girişimlere aktararak kendi kaderlerini iyileştirmeye kalkışabilirler (Smith ve Riley, 2016:21).

Ataerkillik: ***"****Erkek egemen toplumlarda kadınları baskı altında tutan ve güçsüz kılan sosyal ve politik yapılar, kültürel kurumlar ve güçleri ifade etmektedir."* (Slattery, 2010:139). Tüm dünyada cinsiyet rollerini belirleyen en yaygın ideolojik yapı ataerkil

ideolojidir. Ataerkil toplumda kız çocukları, yemek pişirme, çocuk bakma gibi, ev işlerine, hemşirelik, sekreterlik, öğretmenlik gibi annelik rolünü sürdürmesine hizmet eden mesleklere yönlendirilirken, erkek çocuklar yöneticilik, otorite yönü ağır basan mesleklere yönlendiriliyorsa, bu toplumsal cinsiyet rollerindeki kalıp yargıları gösterir (Köşgeroğlu, 2010:12).

Cinsel Şiddet: Bu şiddet türünde görülen eylemler şunlardır; evli olduğu kişi bile olsa tecavüz, yani istemediği cinsel ilişkiye zorlamak, istemediği şekilde cinsel ilişki kurmak, başka insanlarla cinsel ilişkiye zorlamak, ensest, zorla evlendirmek, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya zorlamak, kürtaja zorlamak, cinsel organlarına zarar vermek, telefonla-mektupla ya da sözlü olarak cinsel içerikli tacizlerde bulunmak, kadınlığına- erkekliğine laf söylemek, namus gerekçesiyle öldürmek ya da öldürmeye zorlamak (KSGM, 2009: KAMER, 2015).

Çocuk cinsel istismarı: "*Çocuğun bir erişkin veya yaşça epeyce daha büyük bir kişi tarafından istismar edilmesidir"* (Tezcan, 2005:97).

Damga (stigma): "*Damga bir ilişki şeklidir, standart özellikleri yoktur; normal kabul edilen ya da damgalanmış ama normal rolünü oynayan bireylerden oluşmaktadır. Damga sosyal etkileşimlerin ve ilişkilerin etrafında, iki toplumsal rolün karşı karşıya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır"* (Bayramlık ve Uluğ, 2019:6).

Fail: *"Hukuki sonuç doğuracak bir suç işlemiş kimse"* (TDK, 2022).

Habitus: "*Habitus hem bir eylem eğilimleri yapısı hem de aktörün bir toplumsal grup veya sosyal sınıfın üyesi olarak edindiği, düşünce, algı ve anlama eğilimleri yapısıdır. O, aktörün, gerçekliğini sorgulamadığı ve dünyayı yaşama ve ona tepki biçimini yapılandıran bir tür düşünceler ve davranışlar bütünüdür"* (Cuff, 2013:359).

Kültürel sermaye: *"Eğitim yoluyla öğrenilmiş tüm kabulleri, davranış kalıplarını, kısacası toplumun özünü içerir"* (Özsöz, 2007:17).

Mağdur: *"Haksızlığa uğramış kimse"* (TDK, 2022).

Mahremiyet: *"Gizlilik"* (TDK, 2022).

Pedofili: *"Sübyancılık"* (TDK, 2022).

Sosyal sermaye: Toplumsal ya da sosyal sermaye ise bir eyleyicinin içinde bulunduğu alanda sahip olduğu ilişkiler ağına gönderme yapar. *"Eyleyicinin diğerleriyle olan bağlantıları, grup üyelikleri, bu ilişkilerin getirdiği eyleyicinin üstündeki veya ona yönelik yükümlülükler, ayrıcalıklar, itimat"* gibi olgular bu sermayenin içeriğini oluşturur (Göker, 2007: 282).

Şiddet: *"Bireyin bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmasına neden olan bireysel ve toplu hareketlerin tamamıdır"* (Aktaş, 2007:151).

2. LİTERATÜR, KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve KURAMLAR

2.1. Çocukluk Sosyolojisi ve Çocukluk Kavramı

Çocukluk tanımının içinde bulunulan coğrafya, kültür ve çağa göre sürekli değişen insan tanımı gibi birçok bağlamda farklı okuması yapılabilir. Bebeklik ve gençlik arasında sıkışıp kalan çocukluk, Türk Dil Kurumu tarafından *"belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse"* (TDK, 2022). Sosyolojide ise çocuk, aile kurumunun bir parçası ve bir evlat olarak çocuk ve toplumsal yaşamda yetişkinlerle aynı konumları elde edememiş biri olarak çocuk olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. (Marshall, 2020:120)

Çocukluk araştırmaları incelendiğinde Batıda çocukluk kavramının henüz çok yeni olduğu bilinmektedir. *"Çocukluk, geçmiş iki ya da üç yüzyılda ortaya çıkmıştır."* (Tezcan, 2005:8) İhmal edilmiş olan çocukluk sosyolojisi geleceğin yetişkinlerini görmezden gelmek her yeni nesilde oluşması muhtemel toplumsal birçok probleme gözlerini kapatmak anlamı taşımaktadır. Çocukluğun dönemsel olarak araştırıldığı eski çocukluk sosyolojisinde elde edilen akademik çalışmalar şu şekilde özetlenebilir: Antik Dönem, Eski Yunan ve Roma Dönemi, Ortaçağ Dönemi ve Rönesans, Aydınlanma Dönemi, Sanayi Devrimi ve 19. yüzyıl Kapitalist Gelişim Dönemi, Antik çağda ve Roma'da yetiştirilmesi gereken bir varlık olarak görülürken Ortaçağ'da bir eşya yahut mal gibi görülerek oradan oraya taşınan, köleleştirilen ve insani olmayan şartlarda çalıştırılan konumdadır. 17. yy. başlarında üst sınıf ailelerin dadılarla çocuklarına özel eğitim desteği vermesi, Rousseau'nun Emile'i (1955) yazarak anne babalara çocuk eğitimini öğretme çabalarının yanı sıra Püritanlar tarafından günahla doğmuş bir günahkâr kabul edilen çocuk, Amerika'nın sömürgecilik devrinde ve endüstri devrimde en çok sömürülenler arasında yer almaktadır. Sosyal reformla birlikte fabrikalarda ucuz işçiliğin bıraktırıldığı çocuklar, çıraklığı öğrendikten sonra bu kez ucuz işçi gücü olarak görülmeyen yetişkin işçiler olmak üzere yeniden fabrikaya dönmek için okula gönderilmişlerdir (Elkind, 1999:35-37).

Türkiye'de ise çocukluk sosyolojisi araştırmalarının sayısının daha fazla olması gerekmektedir. Türk toplum yapısında ergenlik çağına dek çocukların mükellef

sayılmadığı, toplumsal davranış geliştirme sürecinin yetişkin bireyler tarafından aktif olarak öğretilmesi gerektiği, yetişkinlerin çocukların topluma entegre olmasından sorumlu olduğu bir yapı olduğunun iddia edildiği görülmektedir. Tezcan her ne kadar Türk toplumunda çocuğun yetişkinliğe hazırlık evresinde olduğunun kabul edildiği ve çocukların sorumluluğunun yetişkinlere verildiğini belirtse de toplumsal yapıda söz konusu görüşün ne derecede yatkınlıklar sistemine dahil edilebildiği ayrıca tartışılması gereken bir konudur (Tezcan, 2005:8).

Araştırmanın yaşam evrelerine çocukluk çağı özelinde geriye dönük bakış şeklinde ilerlemesi çocuklukların dönemsel olarak çocukluklarına yer verilmesini ve katılımcılardan her birinin özne olarak ele alınmasını kolaylaştırmaktadır. Çalışmamın bu şekilde yapılmasının nedenlerinden biri de ihmal edilmiş çocukluklar ve çocukluk sosyolojisine katkıda bulunmak ve yaşamların toplumsal kesişimlerini ele almak amacını taşımaktadır. Kuşaklar arası cinsel şiddete zemin hazırlayan toplumsal koşullar ve cinsel şiddet sonrası etkilerde farklılıklar, cinsel şiddet sonrasında bazı çocukların kendisini cinsel şiddet döngüsünde bulurken bazı çocukların içinde bulunduğu durumdan en az hasarla çıkıyor olmasının nedenlerinin birçoğunun çocukluğun tarihsel gelişiminde saklı olduğu düşünülmektedir. Nitekim bir özne, toplumsal bir aktör olarak kabul edilmeyen çocuk derdini anlattığında dinlenmeye değer bulunmamakta, yanlış anlamış yahut anlamamış olabileceği varsayımları ile görmezden gelinmektedir. Faillerin de mağdurlarla ve mağdur yakınları ile aynı toplumsal yapıda yetiştiği göz önünde bulundurulduğunda şiddet sonrasında toplumun büyük bir kısmının kabul ettiği çocukluk algısı faillerin çocukları sessizleştirmek için kullandığı bir argümana dönüşmektedir. Çocukluklar için başka bir dönemin başladığı *"1980'ler de ise Yeni Çocukluk Sosyolojisi adıyla ortaya çıkan çalışmalar çocuğu klasik sosyolojik yaklaşımın aksine sosyal bir fenomen, toplumsal bir aktör olarak ele almaya başlamıştır" (Işık, 2019:179).* Elkind'e göre *"Modern çekirdek ailede çocuk masum ve yetişkin korumasına gereksinimi olan biri olarak algılanır. Bu algılama hükümet, medya ve okullar tarafından kopya edilir ve pekiştirilir."* (Elkind, 2000 akt. Eraslan, 2019, s.89). Modern çağ ile yalnızca toplumsallaşması gereken bir varlık değil aynı zamanda özne olarak yeni çocukluk sosyolojisinde kendine yer bulan çocukluklarla birlikte çocuk hakları ve çocuk istismarına dair farkındalık ve önlemeye yönelik çalışmalar artmıştır (Ercan, 2011:89).

2.2. Şiddet ve Şiddet Türleri

2.2.1. Şiddet

Toplumda artan şiddet vakaları ile orantılı olarak şiddetin tanımının da aynı oranda ayrıntılandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Aktaş (2007-08:151) şiddeti; *"bireyin bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmasına neden olan bireysel ve toplu hareketlerin tamamıdır"* şeklinde tanımlarken, Türk Dil Kurumu (2021) *"Duygu veya davranışta aşırılık içerme özelliğine sahip ve kaba kuvvet kullanarak karşıt görüşte olan kişilere yönelik yapılan eylemler"* olarak tanımlamaktadır. Öte yandan 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair Kanunda şiddet tanımı şu şekilde yer almaktadır.

> Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış (6284 Kanun, erişim 21.02.2021).

DSÖ'nün 2002 yılında yayınladığı 'Şiddet ve Sağlık Raporu'nda' ise şiddet, *"Kişinin kendisine, bir başkasına ya da bir grup veya bir topluluğa karşı kasıtlı bir biçimde uyguladığı sonuçları itibariyle fiziksel zarar, ölüm, psikolojik zarar, gelişme engeli ya da yoksunluğa neden olabilen fiziksel güç ve tehdit" olarak tanımlanmaktadır"* (DSÖ, 2002:5). Şiddet; fiziksel, psikolojik(duygusal), ekonomik, cinsel ve teknolojik gelişmelerin kötüye kullanımı ile her birini aynı anda kapsayabilen siber şiddet olmak üzere birçok farklı şekilde görülmektedir.

2.2.2. Fiziksel şiddet

Fiziksel şiddet, bir başkasının vücut bütünlüğüne zarar veren, ona acı çektiren her türlü saldırı olarak tanımlanmaktadır (KSGM, 2016:5). Fiziksel şiddet toplumsal yaşamda en fazla görünürlüğü olan ve diğer şiddet türlerine göre (beden üzerinde şiddetin izlerinin olması nedeniyle) saklaması güç olan bir şiddet türü olmakla birlikte çoğunlukla

kendinden güçsüz olarak görülen kişiye karşı uygulanır. Fiziksel şiddetin uygulanmasındaki amaç temel olarak kişinin üzerinde hakimiyet oluşturma, isteklerine boyun eğmesini sağlama ve cezalandırmaktır. Fiziksel şiddet en yaygın olarak başkası üzerinde hakimiyet kurmak için kullanılırken kişi kendisine de fiziksel şiddet uygulayabilmektedir. Bunlar arasında en bilinir ve yaygın olan ise intihar, kesici ve delici aletlerle bedenine zarar vermektir. Kişilerin kendilerine karşı uyguladığı fiziksel şiddetin temel nedenleri arasında ise sevdiklerini ve kendini cezalandırmak olabildiği gibi kendisine zarar veren kişilerden daha fazla bedeninde hakimiyet kurabildiğini göstermek de olabilmektedir.

2.2.3. Psikolojik (duygusal) şiddet

Bireyin yaşamla ilgili tüm bağlarını koparmaya yönelik bir tehdit aracıdır. (Pehlivan, 2018:45). Duygusal şiddeti fiziksel şiddetten ayıran noktalardan biri de görünür olmaması ve tanımlanmasının zor olmasıdır. Kişilere uzun yıllar sistematik olarak duygusal şiddete maruz kalabilir. Fiziksel şiddete maruz kalındığına dair tanık bulunabilir ve görece daha kolay bir şekilde ispat edilebilirken duygusal şiddete maruz kalındığına dair bir tanık bulunması oldukça güçtür. Duygusal şiddete maruz kalan kişi şiddetin farkına varmayarak kendisinin problemli, hasta, deli, uyumsuz, aptal, beceriksiz olduğunu düşünebilir. Duygusal şiddetin olduğu her durumda fiziksel şiddet olmasa da fiziksel şiddetin olduğu durumlarda bir şekilde duygusal şiddetin bazı unsurları bulunur. Duygusal şiddeti kapsayan bazı davranış kalıpları; İnsanların duygusal ihtiyaçlarını (sarılmak, göz teması kurmak, ilgilenmek sevildiğini hissetmek vb.) kişilerin üzerinde hakimiyet kurmak amacıyla bilinçli olarak karşılamamak, alaycı, aşağılayıcı, küfür ve hakaret içeren tutumlar sergilemek, aciz ve bağımlı hissettirmek, sevilmediğini ve sevilmeye değer olmadığını söylemek, hasta, sorunlu, deli, beceriksiz olduğunu söylemek ve hissettirmek, suçlu hissetmesini sağlamak, bireysel ve toplu alanlarda utandırmak, toplumsal ilişkilerini kontrol altında tutmak (arkadaş edinmesine izin vermemek yahut mevcut arkadaşları ile görüşmesini engelleyerek yalnızlaştırmak ve kendisinden gelecek ilgiye mecbur bırakmak), yalnızlaştırdığı kişiye cezalandırmak amacıyla mesafeli bir duruş sergilemek şeklinde özetlenebilir (Mor Çatı, 2022).

2.2.4. Ekonomik şiddet

Maddi güç ve üstünlüğü birini ya da birilerini kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak, cezalandırmak amacıyla kullanmaktır. Ekonomik şiddetin aile içinde uygulandığı durumlarda ekonomik anlamda kendisine bağlı olarak yaşamını devam ettiren kadın, yaşlı ve çocuklar üzerinde hakimiyet kurmak için araç olarak kullanılan maddi güç bir şiddet aracına dönüşmektedir. Kendisi maddi gücü elinde bulundurduğu halde ailede bulunan kişilerin yaşamsal ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak durumda bırakılması söz konusu olabileceği gibi kişilere ait olan maddi kaynaklara fiziksel şiddet uygulayarak yahut hile ile el konması da söz konusu olabilmektedir (Mor Çatı, 2022).

2.2.5. Cinsel şiddet ve cinsel şiddet türleri

Kişiyi istemediği yerde, zamanda veya şekilde cinsel ilişkiye zorlamak, rızası olmaksızın cinsel nitelikli eylemlerde bulunmak, cinselliği bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanmaktır (KSGM, 2016:5).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) göre cinsel şiddet;

> Kurbanla olan ilişkisine bakılmaksızın herhangi bir kişi tarafından herhangi bir ortamda, zorlama kullanılarak bir kişinin cinselliğine yönelik herhangi bir cinsel eylem, cinsel bir eylem elde etme girişimi veya diğer eylemlerdir. Fiziksel olarak zorlama olarak tanımlanan tecavüzü içerir veya başka bir şekilde vulva veya anüsün bir penis, başka bir vücut parçası veya nesne ile zorla sokulması (DSÖ, 2022).

Cinsel şiddet, fiziksel zorlama, fiziksel şiddet, duygusal şiddeti içerisinde barındırmakta kimi durumlarda ise cinsel şiddetin uygulanmasında bir araç olarak ekonomik şiddet kullanılmaktadır.

2.2.6. Siber şiddet

Kişilerin fiziksel, psikolojik (duygusal), cinsel, ekonomik birçok şiddet türüne aynı anda maruz kalabildiği yahut maruz kalma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı durumları içerir. Kişilerin içinde bulunduğu koşullar ve güvenlik açıklarından faydalanılarak şiddet

uygulanan siber şiddet, kişisel bilgi ve görüntülerin ele geçirilerek kişinin özel bilgi ve görüntülerini yaymakla tehdit etmek, ısrarlı takip (konum bilgisi, cinsel içerikli yahut özel görüntüler içeren fotoğraf ve video göndermeye zorlama), hakkında söylenti yayma veya yaymakla tehdit etmek, hakaret, küfür, saldırı, taciz, tecavüz ve ölüm tehdidi olarak özetlenebilir (Nirengi, 2022). Söz konusu şiddet türüne yer verilmesinin en önemli nedenlerinden biri ise çocukların gelişen teknolojik gelişmelerle birlikte siber şiddetin hedefi haline gelmeleridir.

2.2.7. Aile içi şiddet

Kamusal veya özel alanda görülebilen şiddetin özel alanda görünümünün en yaygın biçimi aile içi şiddettir. Aile içi şiddet; bir kişinin eşine, çocuklarına ya da aynı evde yaşadığı akrabalarına tehdit ve baskı içeren davranışları sergilemesi olarak tanımlanmaktadır (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 2008). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Aile içi Şiddetle mücadele el kitabında ise aile içi şiddet; çiftlerden birinin eşine, çocuklarına, hanede yaşayan akrabalarına bazı durumlarda ise hanede yaşayan akrabalardan birinin kendisine ve hanede yaşayan diğer kişilere yönelik gerçekleştirdiği aynı zamanda evli olsun olmasın ayrı yaşayan eşlerden birinin eşine ve çocuklarına yönelik tehdit, baskı kontrol içeren fiziksel, psikolojik, ekonomik veyahut cinsel zarar görmesine neden olan her türlü davranışların tamamı olarak tanımlanmaktadır (KSGM, 2021). Şiddetin sonuçları itibariyle zarara yol açan, tehdit, baskı ve özgürlüğü kısıtlama, gibi insan onuruna yakışmayan tutumları içeren fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik olarak farklı türlerde kendisini gösterebilen davranışlar bütününün en yaygın olarak görüldüğü kurum olan aile içinde yaşanan şiddet daha çok kapalı kapılar ardında ve sessizlik içinde gerçekleşmektedir (DSÖ, 2002:6). Aile içi şiddete maruz kalanlar fiziksel güce ve toplumsal eşitsizliklere bağlı olarak daha çok çocuk, kadın ve yaşlılardır. Çocuk, kadın ve yaşlılar mevcut toplum düzeninde; söz hakkı bulmakta zorlanan, baskılanan, kamusal alanda daha az temsili bulunan kırılgan gruplardır.

Şiddet ve şiddet türlerine dair yapılan tanım ve uygulamaları ile ilgili verilen örneklerin ardından sosyolojinin şiddeti yalnızca kavramsal olarak değil şiddete neden olan sosyokültürel, sosyoekonomik ve yapısal unsurlarla birlikte ele aldığının bilinmesi önemlidir. Toplumda şiddeti besleyen birçok unsur olmakla birlikte bunların arasında en

önemli etkenlerden biri ataerkilliktir. Ataerkilliğin ise iktidardan ayrı düşünülemeyeceği göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim Ritzer (2018) ataerkilliği, *"güçlü ve kasıtlı niyet tarafından sürdürülen öncelikli bir iktidar düzenlemesidir"* (s.455) şeklinde tanımlar. Bir diğer taraftan toplumsal cinsiyet baskısı teorisyenleri tarafından ise ataerkilliğim yan ürünleri olarak görülür toplumsal cinsiyete dair farklılık ve eşitsizlikler. (Ritzer ve Stepnisky, 2018:455). Toplumdaki yoğun ataerkil yapının doğrudan etkilerinden biri de kadın ve çocukların şiddet mağduru olma noktasında dezavantajlı grubu oluşturmasıdır. Kadın ve çocuk üzerinde tahakküm kurmak için gösterilen şiddet ise çoğu zaman aile içi şiddet kavramı içerisinde kendine yer bulmaktadır. Bu duruma bağlı olarak, günümüzde kadınlar, birlikte yaşadığı eşleri, sevgilileri, babaları, abileri, akrabaları (amca, dayı, dede vb.) tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Çocuklar ise anneleri, babaları, akranları, komşuları en nihayetinde kendinden güçlü olan tüm kişiler tarafından şiddet mağduru olabilmektedir. Şiddetin en az konu edilen kısmında yer alanlar çocuklardır. Çok küçük yaşlardan itibaren çocuklarda tüm yetişkinlerin onlara kızabileceğine dair bir algı oluşturuluyor olması bak amca kızacak şimdi, yaramazlık yaparsan teyze iğne yapacakmış vb. söylemler çocukları, yalnızca aile içi şiddet mağduru olmakla kalmayıp etrafındaki tüm yetişkinlerin kendisine fiziksel, psikolojik vb. şiddet uygulamaya hakkı olduğunu düşünmeye zorlanmakta, komşusu olan amca ile kendi amcası yahut parktaki teyze ile kendi teyzesi arasındaki farkı belli bir bilişsel seviyeye ulaşana dek ayırt edememektedir. İstismara maruz kaldığında ise yanlış bir şeyler olduğunu hissetse dahi rahatsızlığını dile getirecek bilişsel yeterliliklere sahip olmaması ve şiddete maruz kalabileceğine dair korkusu çocuklarımızı ne yazık ki şiddete mağduru olmaya daha açık hale getirmektedir.

2.3. Çocuk Hakları İhlali Çerçevesinde Çocuk Cinsel İstismarı

2.3.1. Kanunen çocukluk kavramı ve son yüzyıllarda yapılan çocuk hakları düzenlemeleri

Çocuk haklarının geçmişi çok eskiye dayanmakla birlikte, 20. ve 21. yüzyıllarda insan hakları alanında Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi gibi uluslararası kurumlar tarafından küresel ölçekte birçok belge hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur. Bu belgeler arasında ön plana çıkan ve yaygın kabul

gören sözleşme ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesidir (Akt. Yaman, 2022:379).

İktidar ve güç istencinin beslediği ataerkil yapının genelde dünyada özelde ise Türkiye'de doğrudan etkilerinden biri de güçsüz olanların ezilmesidir. Çocuklar dezavantajlı ve kırılgan gruplar arasında yer aldıkları göz önünde bulundurularak çocukların hakları insan haklarının genişletilmiş hali olarak düşünülmeli ve insan haklarının yanı sıra içinde bulundukları çocukluk döneminin dezavantajları nedeni ile ekstra haklarla korunmaya alınmış toplumsal aktörler olarak görülmelidirler.

Türkiye 1989'da Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 1990 tarihinde imzalayarak 'Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nu günümüzdeki ismi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığını görevlendirmiştir. 1995 yılında resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin birinci maddesine göre; çocuk *"sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır"* (UNICEF, Erişim; 2022). 1 Haziran 2005'te yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK 6. Maddenin 1. Fıkrasının b bendinde çocuk kavramını; *"Çocuk deyiminden; henüz 18 yaşını doldurmamış kişi anlaşılır."* (TCK, 2022) şeklinde tanımlamaktadır. 15 Temmuz 2005'te yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunun (ÇKK) 3. Maddesinin a bendinde ise; Çocuk: *"Daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda, 1. Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu"* (ÇKK, erişim 2022) ifade eder. *"Çocuk koruma kanunu ve buna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerde çocuk erginlik kazanmış olsa bile herhangi bir mağduriyet yaşaması halinde 18 yaşının doldurmaması şartıyla çocuk kabul edilmektedir*" (Akt. Kartal, 2014: 9).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan ilkeler; ayrım gözetmeme, çocuğun yüksek yararının gözetilmesi, çocuğun görüşünün alınması, eğitimin hedeflerine ilişkin ilkeler ve çocukların çalışmalarına yönelik ilkeler şeklinde yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde konumuzla alakalı olarak yer alan çocukların bazı hakları şu şekildedir; Yaşama ve gelişme hakkı, isim ve vatandaşlık

hakkı, kimliğin korunması hakkı, ana-baba ile yaşama hakkı (yüksek yararının göz önünde bulundurulması gereken durumlarda ana-babasının yanından alınabilir) suistimal ve ihmalden korunma hakkı, aile ortamından yoksun çocuğun korunma hakkı, sağlık ve sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, yeterli yaşam standardına ulaşma hakkı, eğitim hakkı, cinsel sömürüden korunma hakkı, sömürünün diğer biçimlerinden korunma hakkı, satılma, kaçırılma ve fuhuştan korunma hakkı, işkence ve özgürlükten yoksun bırakmaya karşı korunma hakkı, yeniden sağlığına kavuşturucu bakımdan yararlanma hakkı şeklindedir (BMÇHS, erişim 2022).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin tamamı incelendiğinde çocukların uluslararası düzeyde birçok bakımdan (eğitim, sağlık, ruh ve beden bütünlüğü) korunup desteklenerek çocukluk evresinde olmaktan kaynaklı dezavantajlarla mücadele edilmesi, çocuğun psikolojik ve sosyal bütünlüğünün sağlanmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 27. ve 36. Maddeleri çocukların bedensel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişimlerini sağlayacak yeterli bir yaşama hakkı olduğunu ve esenliğine zarar gelecek herhangi bir sömürüye karşı devletlerin çocukları koruması gerektiğini açıkça belirtmektedir. 19. Madde, 34. Madde ve 39. Maddede ise ihmal, bedensel ve zihinsel saldırı, şiddet ve suistimal, ihmal ya da ihmalkâr muamele, ırza geçme dahil her türlü istismar, kötü muamele, işkence, zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele, cinsel saldırı, cinsel suistimal ve cinsel sömürüden korunma hakları belirtilmektedir. Tüm bu sayılan haklarının çiğnenmesi durumunda ise yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli olması halinde adliye tarafından yahut çocuğun bakımından sorumlu kişilerce uygulanması sosyal programların uygulanması, *"çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alınması, sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda"* gerçekleştirilme haklarını açıkça belirtilmektedir. (UNICEF, erişim 2022)

Türkiye tarafından 10.09.2011 tarihinde kabul edilen bir diğer önemli sözleşme ise; Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesidir. Sözleşme çocukların her türlü cinsel sömürü ve istismara karşı korumak ve mücadele

etmek amacıyla oluşturulmuştur. Sözleşmenin 18. ve 23. Maddelerinde açık bir şekilde cinsel sömürü ve cinsel istismar içeren fiilleri tanımlamaktadır (Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi,2007).

Çocuk hak ve hukukunu korumaya yönelik uluslararası sözleşmelerin ardından Türkiye anayasasında da 2709 sayılı kanunun 41. Maddesi 15.10.2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu maddeye göre;

> Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır [1] (2709 sayılı Anayasa 41. madde ve ek fıkralar, erişim 2022)

Bir diğer önemli gelişme ise 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunun (ÇKK) yürürlüğe girmiş olmasıdır. *"Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir."* şeklinde belirtilmektedir. (5395 sayılı ÇKK m.1) kapsamını ise – "*Bu Kanun, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usul ve esaslarına, çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri kapsar."* (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m.2) şeklinde ifade edilmektedir. Kanun kapsamında temel ilkeler madde 4'te şu şekilde sıralanmaktadır.

> (1) Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;
>
> a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,

[1] Ayrıntılı bilgi için bkz. T.C Anayasası 2709 sayılı anayasa kanunu 3. Bölüm 41. Madde ve ek fıkralar (7/5/2010-5982/4.md.

b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,

c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,

d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,

e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,

f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi,

g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,

h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimini ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,

i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,

j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,

k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,

l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması, İlkeleri gözetilir. (5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m. 4 erişim 2022)

2.4. Çocuk İhmali ve Çocuk Cinsel İstismarına İlişkin Kavramlar

2.4.1. İhmal ve çocuk ihmali

İhmal kelime manası itibariyle *"Gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama, savsama, önemsememe"* (TDK 2022) anlamlarını taşımaktadır. Çocuklarla ilginin hayati önemde olduğu bir dönem olan çocuklukta ilgilenilmemesi nerede olduğu nasıl olduğu ve ne durumda olduğu ile ilgilenilmemesi tehlikelerle baş başa kalmalarına neden olmakta ve çocukları cinsel istismara açık hale getiren etkenler arasında yer almaktadır. İhmal ve istismar birbirine bağlı olarak görülmektedir. Nitekim istismar vakalarının tamamına yakınında ihmalin söz konusu olduğu görülmektedir. Keser'e göre çocuk ihmali 3 kategoride ele alınabilmektedir. Bunlar fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve eğitsel ihmal olarak sıralanabilir (Keser, 2016:6).

2.4.2. Fiziksel ihmal

Fiziksel ihmalin operasyonel alanları; çocuğun terk edilmesi yahut uzun süre evde yalnız bırakılması, sağlık durumları ve oluşan sağlık problemleri ile ilgilenmemek, aç bırakmak, imkân olmasına karşın mevsimine göre kıyafet temin etmemek (örneğin kışın montsuz okula göndermek), evin soğuk olduğu bilinmesine rağmen ısınmasını sağlamamak (kendi ısınma ihtiyacını ise dışarıda karşılamak), karşılaşabileceği tehlikeleri görmezden gelerek gözetim altında bulundurmamak olarak sıralanabilir. Fiziksel ihmal cinsel istismar uygulama potansiyeli olan kişiler için önemli bir ayırt etme aracı olabilmekte ve cinsel istismara zemin hazırlayabilmektedir. Failler çocuklara hediyeler alarak yakınlık kurabilmekte ve duygusal ilişki kurmanın ardından çocuğu mağdur edebilmektedirler.

2.4.3. Duygusal İhmal

Duygusal ihmalin operasyonel alanları; çocuğun sevgi, şefkat ve ilgi ihtiyacının karşılanmaması (çocuk öpmek, sarılmak istediğinde dahi izin verilmemesi) , görmezden gelinmesi, bakım verenlerden bir diğerinin iyi olmayan davranışlarını (fiziksel, duygusal, cinsel) görmezden gelinmesi, yaşına uygun olmayan madde kullanımlarına izin verilmesi ve teşvik edilmesi (sigara kullanımı vb.) yahut teşvik edilmesinin görmezden gelinmesi, anne- babalığın kabul edilmemesi yahut anne-babalığın gerektirdiği sorumlulukların kabul edilmemesi, şaka adı altında (ben senin annen/baban değilim, seni sevmiyorum, bu

neden doğdu ki, hiçbir işe yaramıyor vb.) değersiz hissettirecek kelimeler söylemesi ve duygusal ihtiyaçlarının ertelenmesi olarak sıralanabilir.

Çocuğun duygusal olarak ihmal edilmesi istismara zemin hazırlayan ve istismarın uzun süreli devamında etkili olan önemli unsurlardan biridir. Çocuk cinsel istismara maruz kalan çocuk güvenli dokunuş ve ilginin nasıl olduğunu bilmediği için failin dokunuşlarını sevgi ve ilgi olarak yorumlayabilmekte ve bu durum cinsel istismarın çok daha uzun sürmesine neden olmaktadır. Cinsel istismar sona erdiğinde ise çocukların çoğu zaman yetişkin çağları da dahil olmak üzere suçlu hissetmelerine ve yaşadıkları mağduriyeti hissettikleri suçluluk ve utanç duyguları nedeni ile paylaşamamalarına neden olmaktadır.

2.4.4. Eğitsel ihmal

Eğitsel ihmalde ise; Çocuğun okula gönderilmemesi, düzenli olarak gönderilmemesi, geç gönderilmesi, okul ihtiyaçlarının (defter, kalem, kitap vb.) görmezden gelinmesi bilerek temin edilmemesi gibi durumlar söz konusudur. Eğitsel ihmal yalnızca aile ile ilgili bir durum olarak görülmemelidir. Çocuğun eğitiminin ihmal edilmesinin önüne geçilmesinde öğretmen, müdür ve okulun rehberlik servisinin küçücük bir dikkat ve özeninin çocuğun eğitsel ihmalinin önüne geçebileceği unutulmamalıdır.

2.4.5. İstismar ve çocuk istismarı

İstismarın kelime manası *"birinin iyi niyetini kötüye kullanmak, sömürmek"* (TDK, 2022) İstismar kelimesinin kullanım biçimi kötü davranışları kapsar ve oldukça geniş bir kullanım alanı vardır.

Çocuk istismarı ise;

> 0-18 yaş grubundaki çocuğun kendisine bakmakla yükümlü kişi veya kişiler tarafından zarar verici olan, kaza-dışı ve önlenebilir bir davranışa maruz kalması çocuk istismarıdır. Bunun çocuğun fiziksel, psikososyal gelişimini engelleyen, gerçekleştiği toplumun kültür değerleri dışında kalan ve uzmanı tarafından da istismar olarak kabul edilen bir davranış olması gerekmektedir. (Polat, 2001: 89-90)

DSÖ'ye göre; çocuğun sağlığını, fiziksel ve sosyal gelişimin olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplum veya ülke tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar, biçiminde tanımlanan çocuk istismarı, en geniş anlamda belli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin tarafından çocuğa, o kültürde kabul edilmeyen bazı davranışların uygulanmasıdır (DSÖ 2006). Çocuk istismarı fiziksel, duygusal, ekonomik, cinsel istismar şekillerinde olmakla beraber çocuk ihmali de istismar türlerinin içine girer. İyi niyet bu durumda bir savunma biçimi olarak kabul edilmemekte çocuğun söz konusu durumdan nasıl etkilendiğine bakılmaktadır.

2.4.6. Fiziksel istismar

En geniş anlamda çocuğun beden bütünlüğüne zarar verme olarak tanımlanabilmektedir. Çocuğun fiziksel olarak zarar görmesi, gücünün üzerinde bir işte çalıştırılması ve fiziksel şiddete maruz kalması örnek olarak gösterilebilir.

2.4.7. Duygusal istismar

Çocuğun ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılarak ruhsal olarak zarar görmesidir. Duygusal istismara ise çocuğu aşağılayıcı söz ve tutumlarla rencide etmek, sosyal çevresini kısıtlamak (arkadaşları ile görüşmesine ve arkadaş edinmesine izin vermemek) örnek verilebilir.

2.4.8. Ekonomik istismar

Çocuğun yaşamsal ihtiyaçlarının bilinçli olarak karşılanmaması ve maddi gelir elde etmek amacıyla gücünün üstünde işlerde çalıştırılarak kazancının elinden alınması olarak tanımlanabilmektedir.

2.4.9. Cinsel istismar

En geniş tanımıyla duygusal, bilişsel ve toplumsal gelişimini tamamlamamış 18 yaşın altında olup çocuk olarak kabul edilen kişilerin bir yetişkin tarafından cinsel doyum için kullanılması olarak tanımlanabilmektedir. DSÖ'ye göre cinsel istismar *"ister zorla ister eşit olmayan veya zorlayıcı koşullar altında olsun, cinsel nitelikteki fiili veya tehdit altındaki fiziksel müdahaledir. Cinsel sömürü ve istismar, herhangi bir bağlamda bir çocukla (18 yaşında veya daha küçük) cinsel ilişkiyi içerir."* (DSÖ, 2022) Çavlin vd. göre

ise çocuk cinsel istismarı, yetişkin ve daha büyük yaştaki çocuklar tarafından cinsel haz için yapılan her türlü davranış olarak tanımlanmaktadır. (Çavlin vd. 2018: 49)

Şiddet her türlüsünün kişilerde zarara ve onarılması güç ruhsal problemlere yol açtığı bilinmekle beraber çocukların maruz bırakıldığı şiddet, savunmasız, deneyimsiz ve bilişsel anlamda yetersiz olmaları nedeniyle daha büyük hasarlar bırakmaktadır. Şiddet türleri içerisinde en fazla hasar bırakan şiddet türünün cinsel şiddet olarak değerlendirilmesinin nedeni bir taraftan fiziksel, duygusal kimi zamanlarda ekonomik istismarı da kapsıyor oluşu, diğer taraftan ise maruz kaldıkları şiddeti ifade edebilecek kelimelere sahip olmayan çocukların katmerli bir mağduriyet yaşamasıdır. Kaptanoğlu'na göre; *"Şiddetin tüm biçimlerinden söz etmek her zaman kolay olmasa da cinsel şiddet söz konusu olduğunda daha da zorlaşıyor."* (Kaptanoğlu, akt. Çavlin, Kardam ve Aliefendioğlu, 2018: 47) Cinsel şiddetin dile getirmesi yeterince zor iken çocukların maruz kalması durumunda daha da imkânsız hale gelmektedir. Çocuklar cinsel şiddete maruz kaldıkları anda ne yaşadıklarını anlayamamakla birlikte yetişkin çağlarda kötü bir şeyler olduğunu ve kirlenmiş olma hissini hatırladıklarını belirtmektedirler. Dünya Sağlık Örgütünün 2014 yılında yaptığı çalışmaya bakıldığında dünyada kız çocuklarının % 20'si erkek çocuklarının %10'u, cinsel şiddet türlerine maruz kalmaktadır. (DSÖ, 2004:11) DSÖ'nün 2016 verilerine bakıldığında ise her 5 kadından 1'i her 13 erkekten 1'i cinsel istismar ve cinsel şiddete maruz maruz kaldığını belirtmektedir (DSÖ 2016'dan akt. Çavlin vd. 2018: 22).

2.4.10. Çocuklukların cinsel istismarı

Çocuklara cinsel istismara maruz bırakan kişiye pedofil, çocukların cinsel şiddet maruz kalma durumu ise pedofili olarak tanımlanmaktadır. 2016 yılında Şiddet Önleme ve Rehabilitasyon Merkezi Derneği ve Acıbadem Üniversitesi Suçla Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından hazırlanan çocuk istismarına yönelik raporda pedofili "çocuklara karşı duyulan cinsel çekim" olarak tanımlamaktadır.

2.4.11. Ensest ve ensest saldırı

Latince bir kelime olan "ensest sözcüğü iffetsizlik, lekelemek, kirletmek anlamındaki 'in' olumsuzluk ön eki ile saflık anlamına gelen 'caste' birleşmesinden oluşan) 'incestus'

sözcüğünden türemiştir" (Çavlin vd. 2018:14). Ensest, akrabalık ilişkileri olan ve birliktelikleri toplum tarafından (dini ve kültürel sebeplerle) uygun görülmeyen yetişkinlerin rızaya dayalı cinsel ilişkilerini de kapsar.

Ensest tabusundan başka bir kategoride ele alınmalıdır. *"Ensest saldırı çoğunlukla çocuklara yöneliktir ve çoğunlukla çocuklukta başlayıp ergenlikte ve bazı durumlarda yetişkinlikte de daha önce kurulmuş otorite ilişkisine dayalı olarak devam eder"* (Çavlin vd. 2018: 16). Tezcan (2005) çocuğun cinsel istismara maruz kaldığı vakaları tesadüfi olarak karşılaşılan kişiler tarafından gerçekleştirilen vakalar olduğunu belirtse de *"söz konusu ilişkiler çocuğun kısa süreli ve tesadüfi olarak katıldığı uzaktan ilişkiler olabilmektedir"* (Tezcan, 2005: 97). Son yıllarda karşılaşılan vakalar göstermektedir ki istismar yalnızca uzaktan ilişkilerle sınırlı kalmamaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde failin çocuğun yakınında olan kişiler çocuk ve ailenin tanıdığı ve düzenli olarak görüştüğü üstelik ailenin güvenini kazanmış kimseler (aile dostu, ebeveynlerden birinin arkadaşı vb.) çoğunlukla ise çocuğun korunması ve bakımından bizzat sorumlu olan aile içerisindeki bireyler tarafından çocuk cinsel istismara maruz kalabilmektedir. Bizzat aile içerisinden çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından gerçekleştirilen cinsel istismar vakaları ise ensest tanımı içerisinde kendine yer bulmaktadır.

Ensest, aile içinde sessizlik içerisinde yaşanan bir cinsel şiddet türüdür. Aile içindeki yetişkinin 18 yaşının altında olan bir üyesine cinsel içerikli eylemlerde bulunmasıdır. Ensest saldırıda kan bağı ölçüt olmamaktadır. Örneğin kişinin üvey babası yahut üvey abisi ile arasında kan bağı olmamasına karşın küçük yaştan itibaren otorite kabul edilebildiği durumlarda ensest saldırı tanımı içinde yer alır.

Çocuklukta maruz kalınan cinsel şiddet başlı başına kapanması zor bir yaradır ve çoğunlukla aile dışındaki kişiler tarafından bilinmemekte yalnızca failin değil tanıkların ve mağdurun da saklama eğiliminde olduğu bir cinsel şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de çocuk cinsel istismarıyla ilgili çalışmalara bakıldığında çoğunlukla aile içi (ensest) cinsel şiddete maruz kalındığı görülmektedir. Çocukların maruz kaldığı cinsel şiddetin saklanması yasaların uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple yalnızca yasaların değil toplumsal koşulların da sağaltılması gerekmektedir.

2.5. Türkiye'de Çocuk Cinsel İstismarına İlişkin Cezalar

Çocukların cinsel şiddete maruz kaldığının tespit edilmesi durumunda TCK 5237 sayılı kanuna göre çocuklara karşı cinsel sömürü içeren her türlü fiil; çocukların cinsel istismarı, kaçırılması, kullanılması, satışı, yasadışı yollardan bir yerden bir yere götürülmesi yasaklanmıştır. 18 yaş altındaki çocuklara karşı işlenen cinsel sömürü içeren fiiller suç sayılmakta olup cezalandırılmakla birlikte 15 yaş ve altındaki çocuklara karşı cinsel sömürü içeren fiiller daha da ağır bir şekilde cezalandırılmaktadır.

Suçun işlenme durumuna göre Türk Ceza Kanunun 5237 sayılı kanunu kapsamında 103. Madde, 104. Madde ve 105. Madde ile cezai karşılığını bulunmaktadır. Suçun işlenme durumlarına göre; çocuğun basit cinsel istismarı suçu, çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçu, Çocuğun basit cinsel istismarı suçu (Basit cinsel istismar suçunun daha fazla ceza gerektiren nitelikli halleri, Basit cinsel istismar suçunun cebir, tehdit veya silah kullanılarak işlenmesi halinde, Çocukların cinsel istismarı suçunda kasten yaralamanın ağır halleri, mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölüm halinde suçun cezası) şeklinde yer alırken 'Çocukların Nitelikli Cinsel İstismarı Suçu' Çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçunun (tecavüz suçu) , Çocuğun nitelikli cinsel istismar suçunun daha fazla ceza gerektiren nitelikli halleri**,** Nitelikli cinsel istismar suçunun cebir, tehdit veya silah kullanılarak işlenmesi vb. haller de göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca 103. Maddede cinsel istismardan ne anlaşıldığı ve suçun niteliğine göre cezadaki artışlar da açıklamıştır. (Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022)[2]

2.5.1. TCK 5237 / 103. Madde "Çocukların cinsel istismarı"

> (1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun

[2] Ayrıntılı bilgi için bkz. TCK, 5237 sayılı kanun maddesi 103-3,103-4,103-5,103-6.

failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden; a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz. (Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022)

2.5.2. TCK 5237 / 104. Madde "Reşit olmayanla cinsel ilişki"

(1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022)

2.5.3. TCK 5237 / 105. Madde "Cinsel taciz"

(1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Suçun;

a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

c) Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

e) Teşhir suretiyle, işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.(Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022)

2.5.4. TCK 5237 / 226. Madde "Genel ahlaka karşı işlenen suçlar"

"(1) a) Çocuğa yaşının üzerinde cinsel içerikli görüntüler izletme, dinletme" (Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022) vb. durumlarda ise *"Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır."* (Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022) Çocuklara cinsel istismar öncesinde veya cinsel istismar esnasında cinsel içerikli görüntüler izletildiği bilinmektedir. Söz konusu madde hem istismarı önlemesi açısından hem de istismarın normalleşmesinde oynadığı rol sebebiyle oldukça önemli olmakla birlikte toplumsal yapı içerisinde gerekli bilinirliğe sahip olmadığı genel toplumsal kanının suç olduğu yönünde olmadığı bilinmektedir.

2.5.5. Türkiye'de çocuk istismarından meydana gelen ihbar sorumluluğu

2.5.5.1. TCK 5237 / 278. Madde "Suçu bildirmeme"

(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeşyaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır. (Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022)

2.5.5.2. TCK 5237 / 279. Madde "Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi"

> Madde 279- (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
>
> (2) Suçun, adlî kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. (Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022)

2.5.5.3. TCK 5237 / 280. Madde "Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi"

> (1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
>
> (2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır. (Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022)

2.5.5.4. TCK 5237 / 281. Madde "Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme"

> (1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez. (Mevzuat bilgi sistemi, erişim 2022)

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi, Çocuk Koruma Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri incelendiğinde son yüzyılda çocuk hak ve hukukunu koruma yönünde adımlar atıldığı görülmekle birlikte son yıllarda yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda istismar oranları ve sıklığı istenen sonuçlara ulaşılamadığını göstermektedir.

2.6. Çocuk Cinsel İstismarının Kısa ve Uzun Vadeli Etkileri

Çocuklukta cinsel istismara maruz kalmanın, biyolojik, psikolojik(duygusal) ve sosyal birçok probleme yol açtığı bilinmektedir. Bourdieu, şüphesiz beden kavramını toplumsallığı da içerecek biçimde yatkınlıklar sistemi ve pratikler olarak kavramsallaştıran önemli isimlerden biridir. *"beden toplumsal dünyadadır ama toplumsal dünya da (hexis veya eidos biçiminde) bedendedir"* (Bourdieu, 2016: 182). Bedenleri yaralayan toplumsal dünya elbette yaralanmakta ve çürümeye yüz tutmaktadır. Beden ve kimlik bütünlüğü parçalanan çocuklukların-çocuklukların sayısı gün geçtikçe artarken yetişkin bireyler olduklarında toplumsal dünyanın bütünlüğü ne derece korunabilir sorunsalı da karşımıza çıkmaktadır.

Şiddetin her türlüsü derin izler bırakmakla birlikte tespit etmesi ve izlerinin silinmesi en zor şiddet türlerinden biri cinsel şiddet olmasının nedenlerinden biri de cinsel şiddetin duygusal şiddeti de kapsıyor olması olarak nitelendirilebilir. Cinsel şiddet söz konusu olduğunda duygusal şiddet ve fiziksel şiddette söz konusu olmaktadır. Çocukların cinsel şiddete maruz kalması durumunda ise durum daha da güçleşmektedir. Çocuk karşısında fiziksel güç noktasında üstünlüğe sahip olan failin mağdura duygusal şiddet (fiziksel şiddet uygulama tehdidi, eğitim hakkından mahrum bırakma, oyunlara dahil edilmemekle tehdit, anne-baba yahut kardeşine zarar verme tehdidi, birilerine söylerse kötü çocuk olacağı ve kimsenin onu sevmeyeceği yönünde manipülasyon) ve yaralama olmasa dahi fiziksel baskı yoluyla uygulanan fiziksel şiddette eşlik etmektedir. Cinsel istismara maruz kalan çocuk bilişsel yetersizlik nedeni ile neler yaşadığını anlamlandıramamakta toplumsal kabuller de çocukların paylaşımlarını dikkate almayı zorlaştırmaktadır. Çocukların söylediklerinin ciddiyetle dinlenilmemesi gerektiğine dair 'çocuk ne anlar?', 'çocuk dediğin bugün söyler yarın unutur', çocuğun sözü ile iş mi yapılır', 'küçücük çocuğa mı inanıyorsun?', 'çocuğun peşine takılıp iş yapılır mı?', 'sus küçüğün söz büyüğün', 'çocuk ile yola çıkma' toplumda hiç de yabancı olmayan kabullerdir. Çocukların cinsel istismara maruz kaldıklarında cinsel istismarı anlatmaları halinde dahi kabullenilmemesinin ise toplumsal kabuller, sermaye biçimleri ve ataerkil yapı ile de bağlantısı inkâr edilemez. Toplumsal kodlara yerleşmiş olan namus algısı ve çocuğun cinsel istismara uğraması durumunda namusun kirlenmiş olarak algılanması yaşanılan

mağduriyetin yok sayılmasında yadsınamaz bir rol oynamaktadır. Bununla beraber cinsel istismar failinin çoğunlukla erkek olması 'erkeğin elinin kiri' kodunun yerleştiği ve kadının kirlenen erkeğin ise kirleten olarak görülmesi faili dokunulmaz ve zarar görmez bir konuma yerleştirmekte mağdurun ise sessizleştirilmesinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Cinsel istismara maruz kalan erkek çocuk için ise 'erkeğe bir şey olmaz' kabulünü de bir kenarda tutmak önemli olmakla birlikte erkekliğine bir zarar gelmesi en büyük endişelerdendir. Çocukların cinsel istismara maruz kalmasının ardından en sık görülen etkilerden biri ise toplumsal yaşamdan uzaklaşması izole olarak kendi içine çekilmesidir.

Cinsel istismarın kısa vadeli etkileri; cinsel istismar anı ve cinsel istismar sonrası olmak üzere ikiye ayrılabilirken cinsel istismar sonrası da kısa ve uzun vadeli etkiler olmak üzere ikiye ayrılabilir. Cinsel istismar anında ve hemen sonrasında en sık rastlanan olgu mağdurların şok (donma) tepkisidir: *"Tacize veya tecavüze uğradıktan sonraki ilk reaksiyonu, şok ve şaşkınlıktır"* (Levenkron, 2013:22). Mağdur ne yapması gerektiğini, yaşadığının ne olduğunu algılamakta zorlanır. Cinsel istismar sonlandıktan sonra ise bedeni ve zihni uyuşmuş yahut uyuşturulmuş gibi hissetmektedir. Söz konusu durum cinsel istismar sonrasında mağdurun iyi olduğunun düşünülmesi ve tanıklar yahut paylaşılan kişilerce yok sayılmasının nedenleri arasında yer alabilmektedir. Mağduriyete tanık olan yahut mağdurun anlatması ile haberdar olanlar ise ne yapacaklarını bilememekte veya kabullenmek istememekle birlikte mağdura hiçbir şey olmamış gibi davranırlarsa mağdurun da unutacağı varsayımından hareket edebilmektedir. Mağdur ise bir bakış, eşya yahut görülen bir rüya ile patlamaya hazır bir bomba gibidir. Çocuklardaki cinsel şiddet anında görülen uyuşma ve ne yapacağını bilememe süresi kişiye göre farklılık göstermekte söz konusu durum olay sonrası duygusal bir hasar olmadığı yanılgısına götürebilmektedir: *"İlk muayenede ruhsal bir hasar olmadığının tespitinin yapılması doğru olmamakla birlikte çocuğun bu durumdan etkilenmemiş olması da söz konusu olmamaktadır"* (İMDAT ve ASUMA, 2016:3).

Cinsel istismar sonrası bir diğer semptom ise suçluluk ve utanç olarak görülmektedir. Çocukların cinsel istismar sonrasında söz konusu mağduriyet karşısında sessizlik içerisinde kalmaları halinde (genellikle şok tepkisi verildiği için sessiz kalmak söz

konusu) derin bir suçluluk ve ardı arkası kesilmeyen sorularla baş başa kaldığı andır. “Neden ben?”, “Ben ne yaşadım şimdi?”, “Ben izin verdiğim için mi oldu?”, “Neden engel olmadım?” vb. birçok soruyu beraberinde getirerek kendilerine kızmalarına ve başkaları tarafından da suçlanmaktan korkmalarına neden olabilmektedir. *“sonucunda gurur kırılmasına suç ve utanç duyguları eşlik eder. Çocuklarda genel olarak kendine yönelik kızgınlık duygusu çok yoğundur”* (İMDAT ve ASUMA, 2016:3).

Levenkron, A ve Levenkron S. (2013) “Çalınan Yarınlar” isimli vaka incelemelerine yer verdiği çalışmasında istismarın aile içinde yahut çocuğa bakmakla yükümlü kişiler tarafından gerçekleştirildiğinde her halükarda katlanılması ve kapatılması zor olan yaranın en derinlere inmekle birlikte olay esnasında yahut bastırılması sebebiyle yetişkinlik çağlarında fiziksel, psikolojik rahatsızlıklara, teşhirciliğe, madde ve alkol bağımlılığına neden olabilmekte olduğunu ve en sık görülen rahatsızlıklar arasında anoreksiya nevroza, bulimia nevroza gibi rahatsızlıklarından olduğunu terapi seanslarında karşılaştığı vaka örnekleri ile ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışmada genelleme yapılmasının doğru olmadığı belirtilmekle birlikte anoreksiye nervoza tanısı koyulan cinsel şiddet mağdurlarının görünmez olmak isteklerine bir diğer taraftan bulimia nevroza rahatsızlığı tanısı koyulan cinsel şiddet mağdurlarının ise kilo aldığı için daha az çekici olursa başka cinsel istismarlara karşı kendini güvende hissedebileceğini saptamaktadır. Bir diğer taraftan alkol bağımlılığının travma ile baş edilemediği ve sorunların üstesinden gelmeyi arzulayanlara çekici geldiği belirtilmekte her bir semptomun altında yatan nedenler tek tek irdelenmektedir.

ASUMA ve İMDAT Derneği tarafından 2016 yılında Çocuk Cinsel İstismarına yönelik hazırlanan özet raporda Levenkron A. ve Levenkron S. vaka analizlerine dayanarak gerçekleştirdiği çalışmaya benzer şekilde cinsel şiddete maruz çocuklarda kısa vadede; düşük benlik algısı, değersizlik hissi, olumsuz düşünceler, güvensizlik (özellikle yetişkinlere karşı), depresyon, asosyallik, tekrarlayan atipik ağrılar, kendine zarar verme eğilimi ve kaygı bozuklukları saptanmıştır. Kaygı bozukluklarının ise kliniklere yansımasının; uyku bozuklukları, fobiler, bedensel yakınmaların yanı sıra korku tepkileri şeklinde kendini gösterdiği belirtilmektedir. Ayrıca yayınlanan raporda öfke ve dürtüleri kontrol etmekte zorluk yaşamaya neden olduğu belirtilmekle birlikte cinsel şiddete maruz

kalan erkek çocuklarda saldırgan davranışlara daha sık rastlandığı da rapordan elde edilen veriler arasında yer almaktadır. Önemli görülen bir diğer veri ise mağdurlarda zincirleme tepkinin harekete geçerek mağdurun suçluya dönüşerek yeni mağdurlar ürettiğinin saptanmış olmasıdır. Araştırma raporunda elde edilen veriyi Polonya'da 257 istismarcı ile yapılan çalışmayla destekleyen araştırma, cinsel istismar suçu işleyen faillerden %6'sının çocuklukta cinsel istismara maruz kaldığını aktarmaktadır (İMDAT ve ASUMA,2016). Şar ve arkadaşlarının çalışmasında dissosiyatif kişilik bozukluğu tanısı almış 35 vakanın % 77.1'inin fiziksel ya da cinsel istismara, %57.1'inin cinsel istismara maruz kaldıkları saptanmıştır. Çocuklukta cinsel istismara maruz kalan kişinin fail olması için her zaman yetişkin olması gerekmez kimi vakalarda cinsel istismara maruz kalmanın ardından görece kısa bir zaman geçmesinin ardından mağdur faile dönüşebilmektedir. Mağdur yaşadığı cinsel şiddeti normalleştirmeye çalışmakta ve karşısındakinin tepkilerinden verdiği tepkilerin ya da tepkisizliğin doğru mu yanlış mı olduğunu anlamaya çalışması söz konusu olabilmektedir. Toplumsal ilişkileri üzerinden mağdur olarak deneyimlediği cinsel istismarı bu kez fail olarak deneyimleyerek yaşadıklarını anlamaya çalışabilmektedir. Ayrıca çocukluk çağı istismarının şiddeti ile dissosiyatif yaşantıların miktarı arasında doğru orantı belirlenmiştir. Cinsel saldırıya uğrayanlarda depresyon, anksiyete, TSSB ve cinsel fonksiyon bozuklukları yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır (akt. İMDAT ve ASUMA, 2016).

Altıparmak vd. (2013) göre;

> İstismar edilen çocukta bedensel etkilerin yanında istismar edilen çocuk, güven duygusunu kaybeder ve sevgisizliği öğrenir. Çeşitli kişilik bozuklukları geliştirebilir. Çeşitli psikiyatrik hastalıklara yakalanabilir. Bu çocuklar yetişkin olduklarında, Şiddete meyilli olurlar. Özgüvenleri düşük, iletişim kurabilme özellikleri olmayan, toplum tarafından onaylanmayan davranışları gösteren, suç işlemeye yatkın, madde bağımlısı, kendine zarar verici davranışlar geliştiren ve intihara eğilimi olan kişiler haline gelirler. Şiddet/istismar ortamında büyüyen çocuk, kendilerine uygulanan muameleyi zamanla olağan görebilecek kısır döngüyü sürdürebilirler. Bu nedenle aileleri tarafından çocuklara uygulanan istismar ve ihmal yalnız aileleri değil, toplumu, sosyal kuruluşları, yasal

sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen bir insan hakkı ihlali olarak halk sağlığı sorunu oluşturmaktadır (s.355).

Mavili ve Bilgin'in 2017 yılında 54 mağdurun ÇİM raporlarını inceleyerek yapmış olduğu araştırmada ise çocukların cinsel istismar sonrası akut stres bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, davranış bozukluğu, depresyon (depresif bozukluk), madde kullanım bozukluğu, başka ruhsal bozukluklar meydana geldiği saptanmaktadır (Mavili ve Bilgin, 2017). Saunders ve arkadaşlarının (1992) çalıştıkları örneklemde, çocukluk çağında cinsel istismar bildirenler arasında depresyon, fobi, panik bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), cinsel bozukluklar, intihara teşebbüs ve obsesif-kompulsif bozukluk (OKB), gibi psikiyatrik bozukluk ve problemleri daha yüksek oranda saptanmıştır. Obsesif kompulsif bozuklukların çeşitlerinden birinin de kendisinin ve etrafındakilerin kirli olduğu hissi ile süreklik temizlik yapma ihtiyacı hissetmek olarak görülmektedir.

Goffman kapatılmış kişiler üzerine yaptığı çalışmasında kişiler arası kirlenmenin sosyal yaşamdaki karşılığının tecavüz olduğunu belirtmektedir. Toplumsallaşma evrelerinde yatkınlıklar sistemine dahil edilen kirlenmeye dair bilgi stoğunun çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan kişilerin, cinsel şiddet sonrası kirli hissetme, yetişkin çağlarda sürekli kirli olduğunu düşünme ve temizlenme isteğinin hastalık derecesinde olabildiği görülmektedir. Üstelik cinsel istismar, taciz ve tecavüz öyküsü ruh uzmanları tarafından kişilerin obsesif kompulsif bozukluklar (OKB) yaşamasının nedenleri arasında kabul edilmektedir. Ayrıca araştırmada psikiyatrik hastalar ile yapılan bir çalışmada hastaların %57'sinin geçmişlerinde cinsel ve fiziksel istismara maruz kaldıklarının saptandığı aktarılmaktadır. (İMDAT ve ASUMA,2016) Türkiye'de ve dünyada çocuk cinsel istismarının etkilerini ele alan çalışmalar incelendiğinde benzer etkilerin birçok çalışmada aynı şekilde yer aldığı görülmektedir.

User'e göre *"toplum bedenleri üretmez; ancak onları etkilemek, biçimlendirmek veya biçimlerini bozmak olanaklarına sahiptir…Şiddet olaylarında sakatlanmak gibi örnekler, toplumsal yaşamın insan bedenlerinin bütünlüğüne nasıl müdahale edildiğini gösterir"* (2010:135). Cinsel istismar vakalarında ise toplum, bedenlerin bütünlüğünü oluşturmasına dahi fırsat vermeden bedenleri ve ruhları eksiltmektedir. Çocukluğunda

cinsel şiddete uğrayarak inşa edilen bedenler toplumlara dönüşmekte ve toplumsal bir problem halinde karşımıza çıkmaktadır. Nitekim toplumsal bir hastalık olarak nitelendirilen çocuk cinsel istismarının zincirleme bir şekilde devam etmesi de toplumsal bir hastalık olduğunun en büyük göstergelerindendir.

Kadın Statüsü Genel Merkezinin 2014 yılında yapmış olduğu araştırma kadına yönelik şiddetin maliyetini dört kategoride ele almaktadır. Birinci kategoride mağdur ve çocuklarına verilen hizmetlerin ve failin yargılanması sürecindeki maliyetleri doğrudan maliyet olarak adlandırmaktadır ki söz konusu durum yalnızca kadına şiddet vakalarında değil her türlü şiddet vakası için geçerlilik oluşturmaktadır. İkinci kategoriyi kadına yönelik şiddetin parayla ölçülemeyen maliyeti olarak adlandırmaktadır ki bu maliyeti "toplumsal şiddet, cinayet ve intiharlarda artış" olarak nitelemektedir. Bu maliyetin boyutu söz konusu çocuklar olduğunda daha da artmakta yeni yetişen neslin toplumsallaşma sürecine de ket vurmaktadır. Üçüncü kategoriye toplumsal çarpan etkisi oluşturan maliyetler adı altında kadının çalışamaması yahut veriminin düşmesi olarak ele almaktadır ki çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalan çocukların ergenlik ve ilk gençlik yılları düşünüldüğünde eğitim başarılarının düştüğü ve toplumsallaşmakta problemler yaşadıkları yapılan çalışmalarla ortaya konulmaktadır. Dördüncü kategoriyi yine bir sosyal çarpan etkisi olarak değerlendiren çalışma *"parasal olarak ölçülemeyen, şiddetin mağdur (sosyal sermayede azalma, demokratik süreçlere katılımda gerileme, yaşam kalitesinde azalma) ve gelecek kuşaklar üzerindeki etkisinden (şiddet mağduru ve aile içi şiddet tanığı çocukların okul başarısının, sosyal yaşamının olumsuz etkilenmesi neticesinde ortaya çıkan ileriye dönük sonuçlar) oluşmaktadır"* (KSGM, 2019:14). Aile içi şiddete tanık olan çocukların başarısının düşmesi sosyal yaşamının olumsuz etkilenmesi vb. gibi ileriye dönük sonuçlar meydana getirmekle birlikte çocukların cinsel istismara maruz kalması ileriye dönük bir şeyin kalmaması sonucunu vermektedir. Üstelik sosyal, ekonomik, kültürel sermaye oluşturmalarını zorlaştıran bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddetin kadına, çocuğa, hayvana, erkeğe şiddet olarak kategorize edilmesi sorunun dar bir perspektiften görülmesini sağlamaktadır. Çocuk cinsel istismarının mağdurları yalnızca kız çocuklar değildir. Bourdieu ise şiddeti faillerin kendinden güçsüz olarak gördükleri kişiler üzerinde tahakküm kurma çabasıdır olduğunu

belirtmekte ve nitekim bugün gerek dünya gerek Türkiye'de şiddete maruz kalanların güçsüz ve kırılgan gruplar olduğu görülmektedir.

Şiddet tıp alanında yapılan çalışmalarda bir halk sağlığı problemi, psikoloji alanında yapılan çalışmalarda mağdurlarda yol açtığı ruhsal problemler ile çözülmesi gereken psikolojik bir problem, nöropsikoloji alanında yapılan çalışmalarla failin hasta mı suçlu mu olduğunun sınırlarının çizilmesi gereken bir problem, hukuk alanında yapılan çalışmalarda hukuksal düzenlemeleri gerektiren bir mesele olduğu kabul edilmekle birlikte tüm bunların yanı sıra sınırlı ve dar bir perspektifle çözüme kavuşturulamayacak kadar katmanlı ve multidisipliner bir çalışma gerektiren toplumsal bir hastalık ve toplumsal bir problem olarak karşımızda durmaktadır.

2.8. Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Yapılan Çalışmalar

Lisansüstü tezlerde ağırlıklı olarak tarama modelinin kullanıldığı ve çoğunlukla çocuk istismarının yaygınlığı, sıklığı, yoğunluğu, risk faktörleri ve sonuçlarının konu edildiği görülmektedir. Ulaşılabilen kaynaklarda son dönemlerde kısıtlı sayıda nitel araştırmaların olduğu, nicel araştırmalara ise daha fazla ağırlık verildiği görülmektedir. 2010 yılında faaliyete geçen Çocuk izlem merkezlerinin (ÇİM) raporlarının incelendiği çalışmalarla birlikte anket çalışmalarına ağırlık verildiği görülmekte birebir cinsel şiddete maruz kalan kişilerle yapılan çalışmaların ise kısıtlı olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmaların tıp, psikoloji, çocuk gelişimi, hukuk ve sosyal hizmet alanlarında daha fazla olduğu sosyoloji alanında ise kısıtlı sayıda bilimsel araştırmaya konu olduğu görülmektedir.

Keser'e (2016) göre;

> Cinsel istismar yalnızca istismarcı tarafından değil kurban tarafından da gizlenmektedir. İstismar mağduru çocukların büyük çoğunluğunu kız çocukların oluşturduğu bilinmekle beraber erkek çocuklarda yaşanılan istismar vakaları da kurban tarafından gizlenmekte fakat çoğunluğun kız çocuklardan oluşması yalnızca kız çocukların gizlediğini düşünmek gibi bir yanılgıya düşmeye neden olmaktadır (s.60).

Söz konusu davranış bilinirliği azaltmaktadır. Her yıl mağdur olan çocuk sayısının arttığı bilinmekle birlikte gerçek rakamları yansıtıp yansıtmadığı sorunsalı tartışmaya açıktır.

Andrews vd. 1980 ile 2000 yılları yapılan araştırmalardan yola çıkarak çocuk cinsel istismarı oranları ve biçimlerine dair uluslararası tahminlerde bulunmuşlardır. Kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha fazla cinsel istismara maruz kalmakta olduğunu belirtmektedirler.

Andrews vd. 2004, akt. Çavlin vd. (2018) ortaya koyduğu bulgular şunlardır:

> Temas olmayan cinsel istismar, erkek çocuklarda 3,1 oranında iken, erkeklere oranla kız çocuklarda iki katından bile fazla olmak üzere 6,8 olarak görülmektedir. Temas olan cinsel istismarda ise erkek çocuklarının 3,7'si iken kız çocuklarda oran 13,2 olarak görülmektedir. kız çocuklarının %5,3'ü erkek çocukların ise %1,9'u cinsel birleşme içeren cinsel istismara maruz kalıyor. Genel olarak çocukluk döneminde kız çocukları %25,3, erkek çocuklarından % 8,7 daha fazla maruz kalıyor (s.50).

Beyazıt'ın 1998-2013 yılları arasında Türkiye'de çocuk cinsel istismarı konusunu ele alan 63 lisansüstü tezi incelediği çalışmasında çocuk istismarına dair yapılan çalışmaların dört başlık altında toplandığını saptamıştır. Bunlardan ilki ve en fazla çalışma yapılan başlık (63 tez çalışmasından 39'u) çocuk istismarının yaygınlığı, risk faktörleri ve sonuçlarının ele alındığı çalışmalar, ikincisi çocuk istismarı hakkında bilgi ve farkındalık düzeyinin ölçüldüğü çalışmalar, üçüncü olarak çocuk istismarının önlenmesine yönelik neler yapılabileceğine yönelik çalışmalar ve son olarak hukuki açıdan çocuk istismarının ele alındığı çalışmalar olarak saptanmaktadır. Araştırmacı yapılan çalışmalarda seçilen örneklem gruplarının bilgi ve farkındalık temalı tezlerde sağlık çalışanları ve öğretmenlerden oluştuğunu, cinsel istismarın önlenmesine yönelik tezlerde ise emniyet görevlisi, hâkim, savcı, avukat vb. meslek gruplarının oluşturmakta olduğunu saptamaktadır. Psikiyatri ve psikoloji alanında yapılan tezler risk faktörleri ve cinsel istismarın sonuçlarını değerlendirirken sosyal hizmet, eğitim bilimleri ve sosyoloji alanında yapılan tezlerin cinsel istismarın "karakteristik özelliklerine" odaklandığını ve sosyal bilimlerde yapılan çalışmaların örneklem grubunu çoğunlukla çocuk ve ergenlerin oluşturduğunu belirtmektedir. Beyazıt yapılan çalışmaların yıllara oranla artış gösterdiğini belirtmekle birlikte en fazla tarama yönteminin kullanıldığını yalnızca iki çalışmanın verilerinin mülakat yöntemi ile elde edildiğini belirtmektedir. Cinsel istismar,

çoğunlukla gizlilik içerisinde yaşanması, mağdurların küçük yaş grubunda olması, mağdur ve ailelerinin üzerinde bıraktığı ruhsal/toplumsal etkiler gibi nedenlerle tespit edilmesi ve üzerinde çalışma yapılması oldukça güç alanlardan biridir. Bu sebeple tarama yönteminin yoğunlukta kullanıldığı düşünülmektedir. Çalışmalarda çoğunlukla yurtdışında geliştirilerek Türkçeye uyarlanan ölçek ve envanterlerin kullanıldığı çalışmaların kültürel koşullar göz önünde bulundurularak yeni ölçek ve envanterler geliştirilmesi durumunda çalışmaların daha faydalı olacağı tespitinde bulunmakta *"ülke koşullarına, kültürel ve sosyal standartlara uygun tarama araçlarının geliştirilmesinin gerektiği düşünülmektedir"* (Beyazıt, 2015). Mülakat yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmaların kültürel kodların göz önünde bulundurulduğu ölçek ve envanterlerin hazırlanmasında oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir. Yapılan diğer çalışmalarda Beyazıt'ın saptamalarını desteklemektedir (Itır, 2018; Hıdır ve Kılınç 2020).

Derebağçe ve Özerk tarafından *"Türkiye'de 1995-2020 yılları arasında çocuk istismarını önleme programlarına ilişkin gerçekleştirilen çalışmaların incelenmesi ve değerlendirmesi"* isimli 33 çalışmanın incelendiği araştırmada ise ilgili yıllarda çocuk istismarını önlemeye yönelik çalışmaların çoğunluğunu cinsel istismar (%42,42) hakkında yapılan çalışmaların oluşturduğu ve örneklem grubunun ise çoğunluğunu çocukların oluşturduğu saptanmaktadır. Çalışmaların amacının bilgi artırma ve beceri edinme üzerine olduğu ve yarıdan fazlasını kurum belirtilmeden yapıldığı belirtilmektedir. Çalışmalarda birincil önlemeye yönelik %78,78 iken bilgi düzeyini artırmaya yönelik çalışmalar %37,5'ini beceri artırmaya yönelik çalışmalar %37,5'ini oluşturmakta olduğu saptanmaktadır (Derebağce ve Özerk, 2021).

İstanbul Barosu CMK Uygulama Servisi tarafından 2014-2019 yılları arasında cinsel istismar suçu sebebi ile avukat olarak görevlendirilen mağdur çocuk sayısına ilişkin raporda *"2014-2019 yılları arasında çocukların cinsel istismarı suçu sebebi ile soruşturma aşamasında toplam 10.844 mağdur çocuğa avukat görevlendirilmiştir. İstismar mağduru çocukların yaklaşık yüzde %80'lik kısmını kız çocukları, %20'lik bir kısmını ise erkek çocukları oluşturmaktadır"* (İstanbul Barosu, 2022).

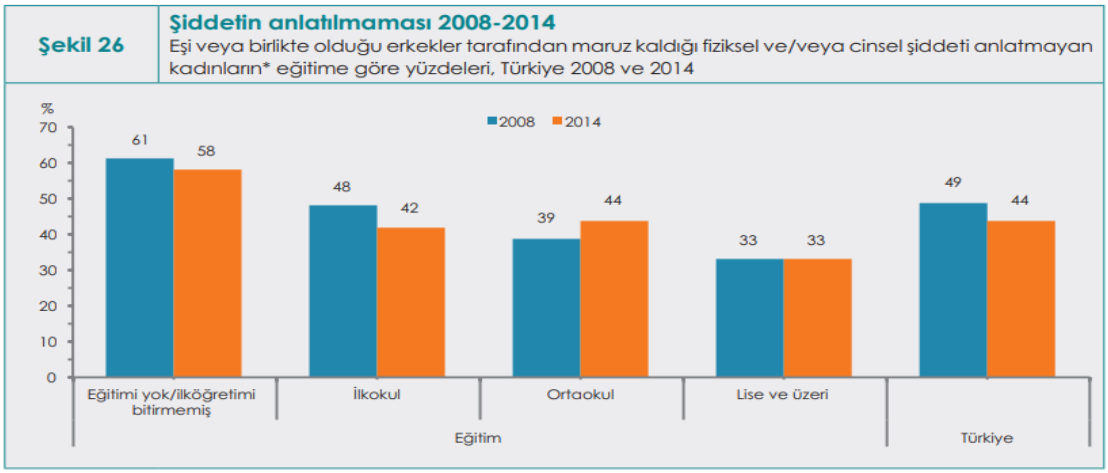
Kadın Statüsü Genel Merkezi tarafından 2014 yılında yayınlanan rapora göre ise;

> Türkiye genelinde kadınların yüzde 9'u çocukluk döneminde (15 yaşından önce) cinsel istismara maruz kaldığını belirtmiştir. Ülke genelinde, 15 yaşından önce maruz kalınan cinsel istismarın yüzde 29'u erkek akrabalardan17, yüzde 38'i kadınların tanımadıkları yabancı kişilerden kadınlara yönelmektedir. Kadınların genellikle yaşadıkları çevrede bulunan komşu, bakkal gibi tanıdıkları ise çocukluktaki cinsel istismar faillerinin yüzde 15'lik kısmını oluşturmaktadır (s.14).

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre (2020) ise; *"Her 5 kadından biri ve 13 erkekten 1'i çocukken cinsel istismara uğradığını bildirmektedir."*

Tüm bu oranlar ülkede cinsel istismar oranlarını görmemizi sağlamakla birlikte cinsel istismar mağduru olduğu saptanan çocuklar ve araştırmalar değerlendirilirken dikkatten kaçmaması gereken en önemli meselelerden birinin kız çocuklarının cinsel istismara maruz kaldığı dönem yahut yetişkin dönemlerinde geriye dönük maruz kaldıkları cinsel istismarı paylaşma oranları daha yüksektir. Erkekler maruz kaldıkları cinsel istismarı paylaşmak noktasında kadınlara oranla ketumiyet göstermektedir. Bunun yanı sıra Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Merkezi tarafından 2008-2014 yılları arasında yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" araştırma verileri kadınların da azımsanmayacak kısmının paylaşımda bulunmak noktasında ketumiyet gösterdiğini gözler önüne sermektedir. Evli ve yetişkin kadınların dahi şiddeti anlatmama durumlarına dair veriler ve saha notları incelendiğinde çocukların cinsel istismara maruz kalması durumunda anlatılmamasını da anlamaya yardımcı olmaktadır. Mağdur erkeklerin ise kadınlara oranla daha az paylaşımda bulunduğu toplumsal algının da erkeklerin anlatmayacağı hatta anlatmaması gerektiği yönünde olmasının erkek ve kız çocukların cinsel şiddete maruz kalma oranları arasındaki farkın kültürel kodlar nedeni ile gerçeği yansıtmadığını düşünmeye yol açmaktadır.

Tablo 1. Şiddetin Anlatılmaması (KSGM, 2014).

Bir diğer çalışma ise yine Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2013 yılında yapılan Türkiye ergen nüfusunun %99'unu kapsayan bir çalışma olan "Türkiye'de Ergen Profili Araştırması (TEPA)" dır. TEPA araştırmasının ilk kez 1997 yılında yapıldığı 2008 ve 2013 yıllarında ise tekrarlandığı bilgisine ulaşılmıştır. İlk iki araştırma verilerine ulaşılamamakla birlikte 2013 yılında yapılan araştırma verileri incelendiğinde önceki iki araştırma ile kıyas yapıldığı görülmektedir. Araştırmanın nicel yöntemleri kullanarak gerçekleştirildiği kısmında 12-18 yaş aralığında 80 ilde 7000 kişiye ulaşılması cinsel istismara maruz kalma oranlarını tespit etmek noktasında veri sağlaması bakımından önemlidir. Çoğunlukla yapılan araştırmaların kız çocukları üzerinden ilerlediği göz önünde bulundurulduğunda araştırmada görüşülen ergenlerin %49'unun kız, %51'inin erkek olması ayrıca önemlidir.

Tablo 2. Cinsel İstismara Maruz Kalma Sıklığı (%) (Türkiye'de Ergen Profili Araştırması (TEPA), ASHB, 2013: 135-146).[3]

C.İ. Maruz Kalma Sıklığı	Evde	Okulda	Sokakta	Ergenin C.İ. Bulunma Sıklığı
Hayır	9,0	97,5	95,9	99,0
Çok nadir	0,4	1,1	1,6	0,5
Bazen	0,2	0,8	1,4	0,4
Sık sık	0,1	0,2	0,4	0,1
Cevapsız	0,3	0,5	0,6	0,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Araştırmaya katılan 7000 katılımcının çoğunluğu son bir yıl içerisinde herhangi birine karşı cinsel istismara yönelik bir davranışta bulunmadığı ve cinsel istismara maruz kalmadığını belirtmektedir. Katılımcılardan %1'lik kısmının ise son bir yıl içerisinde cinsel istismarda bizzat fail olarak bulunduğu anlaşılmaktadır. % 0,7'lik kısmı evde cinsel istismara maruz kaldığını, %2,1'lik kısmı okulda cinsel istismara maruz kaldığını, %3,4'lük kısmı sokakta cinsel istismara maruz kaldığını belirtmekte olduğu görülmektedir. Toplamda ise %6,2 katılımcı son bir yıl içerisinde cinsel istismara maruz kaldığını belirtmektedir. Bununla birlikte cinsel istismara maruz kalma durumuna dair soruyu cevapsız bırakanlar evde 0,3'lük kısmı, okulda % 0,5'lik kısmı, sokakta 0,6'lık kısmı oluşturmak üzere toplamda %1,4 oranını vermesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

[3] ASHB TEPA araştırmasından elde edilen verilerin yeniden düzenlenmesini içerir.

Tablo 3. Cinsel İstismar Vakalarında Failin Yakınlık Derecesi (%), (Türkiye'de Ergen Profili Araştırması (TEPA), ASBH, 2013: 135-146)[4]

Evde C.İ.	Yüzdelik oran	Okul C.İ.	Yüzdelik oran	Sokak C.İ.	Yüzdelik oran
Anne	6,9	İdareci	2,7	Tanınmayan	56,7
Baba	9,4	Öğretmen	7,6		
Kardeş	2,0	Arkadaş	38,8	Arkadaş	11,2
		Diğer	2,0	Diğer	0,3
Cevapsız	85,6	Cevapsız	55,9	Cevapsız	35,2
Toplam	103,8	Toplam	107,0	Toplam	103,3

Araştırmaya 7000 katılımcıdan evde kim tarafından cinsel istismara maruz kaldığı sorusunun cevapsız bırakanların oranı % 85,6 iken okulda kim tarafından cinsel istismara maruz kaldığı sorusunu cevapsız bırakanlar %55,9, sokakta kim tarafından cinsel istismara maruz kaldığı sorusunu cevapsız bırakanların %35,2 olduğu görülmektedir. Cinsel istismara maruz kaldığını belirten katılımcılardan toplamda %35'i kim tarafından maruz kaldığını yanıtsız bırakmıştır. Failin ise çoğunlukla evde baba, okulda arkadaş, sokakta ise tanınmayan kişi olduğu görülmektedir (ASBH,2013:135-141). Yapılan araştırmada cinsel istismara maruz kalma sıklığı ve failin yakınlık derecesi ile ilgili soruları cevapsız bırakan katılımcıların araştırmanın önemli bir bölümünü oluşturduğu görülmektedir. Bourdieu araştırmaların tam olarak bu kısmında yanıt vermeyenleri yok saymak yerine cevap veren katılımcılar üzerinden yeni bir hesaplama yapılmasının *"önemli bir kuramsal işlem"* olduğunu belirtir (Tufan, 1995: 180). Bir diğer taraftan Gaxie azımsanan cevap yokların değersizleştirilmesinin onaylanabilir olmadığını belirtmektedir (Tufan, 1995: 36).

[4] ASHB TEPA araştırmasından elde edilen verilerin yeniden düzenlenmesini içerir.

Türkiye İstatistik Kurumunun "Türkiye'de İstatistiklerle Çocuk" verileri incelendiğinde 2019 yılında toplamda 31.445 çocuk (4.603 erkek, 26.842 kız) cinsel istismara maruz kalırken 2020 yılında toplamda 18.450 (2.681 erkek, 15.769 kız) ile bir düşüş yaşandığı, 2021 ise yeniden yükselişe geçerek toplamda 24.432 (3.109 erkek, 21.323 kız) çocuğun cinsel istismara maruz kaldığı saptanmaktadır (TÜİK 2021:141). TÜİK'in bir diğer çalışması olan Türkiye'deki Çocuklar 2021 İstatistiklere Bakış" isimli çalışmasında ise 2021 yılında güvenlik birimlerine mağdur olarak getirilen çocuk sayısının 207.999 olduğu bunlardan 112.609'unun erkek 95,390'ını ise kız çocukların oluşturduğu, cinsel suç mağduru olarak başvuran çocuk sayısının ise 21.323 kız, 3109 erkek çocuk olmak üzere toplamda 24.432 olduğu belirtilmektedir (TÜİK, 2021: 26). Türkiye'de 2021 nüfus sayım oranlarına göre toplam çocuk nüfusu (0-17 yaş) 22.738,30 (erkek çocukların sayısının 11.669,263 kız çocukların 11.069,037) göz önünde bulundurulduğunda AB ülkelerinin çocuk ve genç nüfus oranlarının üstünde bir orana sahip olunduğu görülmektedir. Çocuk nüfusu fazla olan bir ülke için genelde çocuk istismarı özelde ise çocuk cinsel istismarı üzerine çalışmalar yapmak çok daha önemli olarak görülmektedir.

2.9. Bourdieu, Giddens ve Goffman'ın Kuramları Çerçevesinde Çocuk Cinsel İstismarına Sosyolojik Bakış

Toplumsal bir problem olarak karşımıza çıkan çocuklukların cinsel olarak kötüye kullanımının nedenlerini anlayabilmek ve sosyolojik perspektiften çözümleyebilmek için gerçekleştirdiğimiz çalışmamızın temel çatısını oluşturan kuramsal çerçevenin önemli bir kısmının oluşturulmasında Pierre Bourdieu, Anthony Giddens ve Erving Goffman'ın kuramlarından faydalanılmaktadır. Bourdieu'nun "ontolojik suç ortaklığı" ve Giddens'ın "yapılanma teorisi" çerçevesinde temelde yapı-eylem düalizmlerini aşma çabası, Goffman'ın ise etkileşim düzeninden yola çıkarak oluşturduğu "makro ve mikronun gevşek birlikteliği"nde nispeten yapının kişilerin etkileşimlerini belirlediğini kişilerin etkileşimlerinin ise yapıyı belli sınırlar içerisinde belirlediğini belirtmektedir. Söz konusu kuramlar çocukların cinsel şiddete maruz kalmasının toplumsal bir problem olarak anlaşılmasını ve çözümlenmesini sağlamaktadır. Yapı-fail ayrımının üstünde bir bakış açısı benimsemek mağdur ve failin incelenmesi ve çözümlenmesinin yanı sıra cinsel şiddete zemin hazırlayan toplumsal yapıyı da çözümlemeyi kolaylaştıran bütüncül bir bakış açısı geliştirmeyi mümkün kılmaktadır. Çocuk cinsel istismarı ile ilgili sahadan elde

edilen veriler bulgular kısmında ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiş olmakla birlikte öncesinde verilerin değerlendirilmesinde yol gösterici olan kuramlara değinilmesi önemlidir. Nitekim Bourdieu'nun da belirttiği gibi kuramsız araştırma kördür ve yolunu bulamaz bir diğer yandan teorinin pratiğe dökülmesi gerekir aksi halde doğrulanamaz ve doğrulanamayan kuram boştur.

Araştırmada yol gösterici olan kavram ve kuramlar derinlemesine görüşmelerin yaşam öyküsü şeklinde gerçekleşmesinin planlanması nedeni ile üç kısma ayrılarak incelenmektedir. İlk olarak cinsel şiddet öncesi çocukluk çağı cinsel şiddete zemin hazırlayan bireysel ve toplumsal koşulların incelenmesi amacıyla, Bourdieu'nun "habitus", "alan", "oyun", "sermaye biçimleri" ve Giddens'ın toplumsallaşma biçimlerine dair çözümlemelerinden faydalanılarak gerçekleştirilmekte ve analiz edilmektedir. İkinci kısımda ise çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalma durumunda toplumsal etkileşimlerin etkileri ve olası etkileşimlerin kişiler tarafından değerlendirilmesinin yahut bizzat etkileşimlere maruz kalmanın geliştirilen pratikler üzerindeki etkisi Bourdieu ve Giddens'ın "refleksivite" kavramlarından aynı zamanda Goffman'ın "izlenim yönetimi", "etiketleme teorisi", "rol", "maske" kavramlarından faydalanılarak çözümlenmektedir.

Şiddet döngüsünde uzun dönem kalan ve görece kısa sürede şiddet döngüsünden çıkan mağdurlarda toplumsal etkileşimlerin incelenmesinin yanı sıra etkileşimi yönetme stratejilerinin yetişkin çağlara etkisi bir bütün olarak ele alınmaktadır. Mağdurların yaşamının bütüncül perspektifle ele alınması ve mağdurluk/failliğin yeniden üretime girmesi Bourdieu ve Giddens'ın da ısrarla üzerinde durduğu düşünümsellik "refleksivite" kavramı üzerinden ele alınmaktadır. Son olarak ise cinsel şiddetin sessizlik içerisinde yaşanması Goffman'ın "Damga Teorisi" bağlamında yer verilmektedir. Araştırma verilerinin iyi bir okumasının yapılabilmesi bahsi geçen kuramların bilgisine hâkim olmakla mümkündür. Bu nedenle söz konusu kuramlara sırasıyla değinilmektedir.

2.9.1. Pierre Bourdieu'nun kuramları

Bourdieu epistemolojik konumunu yapısal inşacılık ya da inşacı yapısalcılık olarak belirtir. Yapının bireyi etkilediğini savunarak yapıyı temel alan ya da tam tersi bakışla bireyin yapıyı etkilediğini savunup bireyi temel alan görüşleri eleştirir. Tüm ikiliklere

mesafeli duran Bourdieu yapı ya da bireyi temel almanın diğerini göz ardı etmeye neden olduğunu iddia ederek salt birey ya da yapının savunulmasını karşı bir duruş gerçekleştirir. Bourdieu'nun kavramlarından alan, "illusio", "doxa", "sermaye" ve "sermaye türleri", "habitus" kavramlarından faydalanılmıştır. Bourdieu'nun kavramlarını açıklarken tıpkı onun gibi "oyun" metaforundan faydalanacak olursak; alan çeşitli sermaye türlerine sahip insanların, sosyal konumlarının olduğu ve bireylerin söz konusu konumlara sahip olmak için peşinde koştukları sürekli mücadele içerisinde olunan, kendi belirlenimlerini içine girenlere dayatan bir güç, bir oyun alanıdır: *"Çözümleyici açıdan alan, konumlar arasındaki nesnel bağıntıların konfigürasyonu ya da ağı olarak tanımlanabilir"* (Bourdieu ve Wacquant,2014:81).

Alanda hakimiyet için ise birtakım sermayelere ihtiyaç vardır. Bu sermaye türleri, ekonomik, kültürel, sosyal ve hepsini sarmalayan simgesel sermaye ve her birinin kontrolünü elinde bulunduran meta sermaye olmak üzere beşe ayrılır. "Ekonomik sermaye" bireyin sahip olduğu mal, mülk, maddi gelir ilişkisidir fakat Bourdieu sosyolojisinde alanda söz sahip olmak için Marx'ın teorisinin aksine ekonomik sermaye tek başına yeterli olmamakta farklı sermaye türlerine de sahip olmak gerekmektedir. "Kültürel sermaye", bir nevi alanda gücü elinde bulunduranların eğitim yoluyla bireylere aşıladıkları ve kendi içerisinde bedenselleşmiş, nesneleşmiş ve kurumsallaşmış kültürel sermaye olmak üzere 3'e ayrılmaktadır. Bedenselleşmiş kültürel sermaye dil, yazma ve bedenin kullanım tarzının aileden öğrenilmesi iken nesneleşmiş kültürel sermaye, resim, sanat, kitap gibi özel kültürel yetenek gerektiren nesnelerle kendini gösterirken kurumsallaşmış kültürel sermaye eğitim kurumları aracılığıyla oluşturulmuş hiyerarşi ve eşitsizliği ortaya çıkaran kültürel sermaye alt alanıdır. Bir diğer sermaye türü olan sosyal sermaye ise bireyin alanda sahip olduğu ilişkiler ağıdır. Güven, saygı, sözü dinlenir olmak örnek olarak verilebilir. Sosyal sermaye kimi durumlarda tüm sermaye türlerinin hatta meta sermayenin bile üstünde konumlanabilmektedir. Sosyal, kültürel, ekonomik ve hepsini sarmalayan simgesel sermayenin dahi üstünde yer alan meta/üst sermayenin kurallarını belirleyen devlet büyüklerinin, kanaat önderinden tavsiye istemesinin söz konusu olması bu duruma güzel bir örnektir. Sermaye türleri oyunda kullanılan kozlardır" (Bourdieu ve Wacguant, 2014:105).

Habitus ise yatkınlıklar sistemi yani kişinin anne karnından bulunduğu konuma gelene kadar geliştirdiği kimliği, benliğidir. Eylemde bulunurken hesaplanmayan ve toplum tarafından kabul görmek için aile, çevre ve yaşanılan bölgede geliştirdiği ve sonuç itibari ile sahip olduğu düşünce, beğeni, davranış kalıpları ve alışkanlıklarını ortaya koymasıdır.

> Bourdieu'ye göre habitus ilk çocukluk döneminde bilincinde olmadan edinilen ve bu yüzden süreklilik sergileyen 'üretken eğilimler şeması'dır. Bu eğilimler insanların pratikleri, doğaçlamaları, tutumları veya bedensel hareketlerini üretir. Habitus bir 'oyun duygusu' veya (insanların sonsuz sayıda durumlarla başa çıkmak için sonsuz sayıda strateji geliştirmelerini sağlayan) bir pratik anlayış sağlar. Eğilimler içinde ortaya çıktıkları toplumsal çevrenin kısıtlamalarına adapte olurken, habitus toplumsal kökene göre farklılaşır. Konuşma biçimleri, bedensel hareketler, güzellik anlayışları veya bireysel kimlik, tüm bunlar, gerçekte sınıfsal kökene göre farklılaşır. Örneğin, işçi sınıfı üyelerle karşılaştırıldığında, orta sınıf, kamu önünde konuşma veya resmi durumlar konusunda kendisini daha emin hisseder ve bu ekonomik alanda önemli bir değer olabilir. Bu yüzden, Bourdieu'nun habitus kavramı onun toplumsal eşitsizliğin farklı yeniden-üretim biçimleri analizinde merkezi bir yere sahiptir. (Baert, 1998'den akt. Meder ve Çeğin, 2011:248).

Bu duruma ek olarak şiddet içerikli bir ailede yetişen çocukların şiddete maruz kalma riski ile şiddet öyküsüne sahip olmayan ailelerde yetişen çocukların şiddete maruz kalma riskleri eşit olmadığı gibi şiddete maruz kalma durumunda verebilecekleri tepkiler de benzerlik göstermemektedir. Şiddet öyküsü olmayan ailelerde yetişen çocuklar şiddet karşısında net bir duruş sergileyebilmekte ve bu duruma itiraz edebilmekte iken şiddet içerikli bir yatkınlıklar sisteminde olan çocuğun şiddeti kabullendiği görülmektedir.

Alan mücadelenin sürekli başka şekillerde de olsa devam ettiği mücadelenin son bulmadığı yerdir dolayısıyla şiddete karşı tepkiler yetişkin çağlarda değişebilir yahut şekil değiştirebilir. Alan incelenirken dikkat edilmesi gerekenlerden biri alanın çözümlenmesinin iktidar konumuna göre yapılması, diğeri ise eylemci ya da kurumların konumları arasındaki ilişkinin nesnel yapısının kurulması ve son olarak eylemde bulunan kişinin habitusu çözümlenmelidir. Alan ve habitus arasında ontolojik bir suç ortaklığı ve

iki yönlü bir dönüş söz konusudur. Yani bireyi şekillendiren aynı zamanda birey tarafından şekillendirilen bir dönüşümsellik söz konusudur. Alan habitusu belirlerken habitusta alanı belirlemektedir. Aynı zamanda habitus alana dair algıyı da yapılandırma eğilimindedir. *"habitustan söz etmek, bireysel olanın, hatta kişisel, öznel olanın dahi toplumsal, kolektif olduğunu ortaya koymaktır. Habitus toplumsallaşmış bir öznelliktir"* (Bourdieu ve Wacguant, 2014:116). Alanların aksine verilen mücadele ise evrenseldir.

2.9.2. Anthony Giddens'ın kuramları

Toplumun çok katmanlı bir yapıya sahip olması ve toplumsal etkileşimlerin de aynı oranda çeşitliliği ile orantılı olarak insanların yaşam döngüsü içerisinde kimlikleri de sürekli yenilenmekte sabit bir formda kalmamaktadır. Bourdieu'ya göre anne karnından itibaren yatkınlıklar sistemi şekillenirken Giddens'a göre bebeklik ve ardından çocukluk çağı itibari ile toplumsallaşma süreci (birincil toplumsallaşma) başlamakta ve yaşam boyu yenilenerek devam etmektedir (Giddens, 2021: 351). Çocukluk döneminde şahit olunan yahut bizzat deneyimlenen her bir olay ve toplumsal ilişki biçimi ise kimliği dolayısıyla tepkileri ve yaşamın yönünü etkilemektedir. Giddens diğer kuramcılardan farklı olarak yapıyı özneler tarafından yeniden üretilen kurallar ve kaynaklar olarak algılar. Özne, Giddens'a göre üç katmanı olan bir faildir. Bu katmanlar; pratik bilinç, sözel bilinç ve Freud'un keşfi olan bilinçaltıdır. *"Pratik bilinç insanların sahip oldukları ve eylemleri sırasında kullandıkları pratik bilgiler ve becerileri anlatır"* (Layder, 2019:192). Sözel bilinç *"etkinliklerimizle ilişkili rasyonel yorumlar yapma -davranışlarımızın gerekçelerini açıklama ve tartışma- yeteneğini anlatır"* (Layder, 2019:192). Kitap, internet, okuldan alınan bilgi buna örnek olarak verilebilir. Kuralları ise (eylemleri belirleyen faillerin akıllarında tuttukları) katı ve esnek kurallar olarak ikiye ayırır. Anlamlandırma ve meşrulaştırma sistemlerini ise kuralların oluşturduğu yapılar olarak kabul eder. Giddens'a göre kaynaklarda dağıtıcı ve düzenleyici kaynaklar olmak üzere ikiye ayrılır. Dağıtıcı kaynaklar maddi üretim ve denetim, düzenleyici kaynaklar ise yönetim teknikleri ve uzmanlıktır.

Yapılaşma toplumsal ilişkilerin zaman ve mekân da yapının ikiliği yoluyla yeniden ve sürekli olarak üretilmesi dönüştürülmesidir, sabit bir oluşum değildir. Giddens (1999:462) "Yapının İkiliği" kavramını açıklarken insanların toplumsal yapıyı hem inşa

ettiğini hem de bu inşa sürecinin bir aracı olduğunu belirtir. Burada yapı ile eyleyen arasındaki ayrım bir ikiciliği (dualism) değil bir ikiliği (duality) yansıtmaktadır.

Giddens (1999) yapı ve yapının ikiliğini açıklarken dil örneğini kullanır. Dilin bir yapı olarak var olabilmesi insanların konuşma edimlerinin gözlemlenebilir tutarlılıklara sahip olabilmesiyle mümkündür. Giddens'a göre failler, yapının ikiliği çerçevesinde eylemleri pratiğe dökebiliriz, bu durumda kurumları paranteze almamız ve yapılaşma, mikro sosyoloji, fail-yapı ilişkilerine odaklanılabilir yahut tam tersi yapı-fail ilişkileri paranteze alınıp kurumlar incelenebilir. Esnek bir yapı ve sistem anlayışı vardır. Giddens bütünleşme tiplerini ikiye ayırır. Toplumsal entegrasyon bütünleşmesi (yüz yüze birbirleri ile aynı zaman ve mekân da buluşarak eylemde bulunur ve yapının ikiliğini oluştururlar, tarım toplumu örnek verilebilir) ve sistem entegrasyonu bütünleşmesi (farklı zaman ve mekanlarda bulunan doğrudan ilişkide olmayan insanlar arasındaki ilişkileri anlatır.

Denetimin diyalektiğinde faile güç verilir bu güç kapitalizm, endüstriyalizm, gözetleme ve askeri güç olmak üzere dört boyutta sınıflandırılabilir. Diyalektik kaynaklar kullanılarak güç dengeleri değiştirilebilir. Söz konusu duruma bebeğin anne-babayı kontrolü ya da Giddens'ın kölenin iktidarı kontrolü örneği yahut silahın kimin elinde olduğuna göre kontrolün el değiştirmesi örneği verilebilir. Eylemin ussallaştırılması'nda ise gözetimin devlet düzeyinde olabildiği gibi faillerin kendi eylemlerini izleyip düşünümsellik (refleksivite) ile eylemlerini kontrol edebilir. Bourdieu sosyolojisinde de düşünümsellik neden-sonuç arasında iki yönlü dairesel bir ilişkidir. Daha farklı ifade edecek olursak incelenen olay ve olgu ile ilgili tüm ayrıntıları defaatle geri dönerek düşünmektir. Düşünümsellik bireysellikte toplumsallığın, toplumsallıktaki bireyselliğin açığa çıkmasını sağlar.

Çocukluk çağı itibari ile oluşan kimliği Pierre Bourdieu yatkınlıklar sistemi (habitus) Anthony Giddens toplumsallaşma (birincil toplumsallaşma, ikincil toplumsallaşma) biçimleri, bunun yanı sıra içinde bulunulan yapının değişimiyle orantılı olarak toplumsallaşma yahut sermaye biçimlerinde meydana gelen değişimlerin kişilerin davranışlarının yönünde meydana getirdiği değişimler her iki sosyoloğun düşünümsellik ile açıkladığı teoriler mevcut durumda içinde bulunduğumuz toplumsal yapıda da

karşılığını atasözleri ile bulmaktadır. Örneğin çocuğun gördüğünü yapacağını görmediği bir davranışı ise bilemeyeceğini salık veren "kuş gördüğü yuvayı yapar", "görgülü kuşlar gördüğünü işler", kız çocuğunun annesinin erkek çocuğun babasının davranışlarını modelleyeceğini dolayısıyla annesine/babasına benzer davranış kalıplarını benimseyeceğini belirten ve nesilden nesle aktarılan "anasına bak kızını al", "oğlan babaya kız anaya çeker (benzer)", "oğlan babadan öğrenir sofra açmayı kız anadan öğrenir biçki biçmeyi" minvalinden atasözleri ve görüşme yapılan kişilerden elde edilen veriler de davranışların ilk öğrenildiği kurumun aile daha sonra okul ve yakın ilişkiler kurulan (komşu, akraba vb.) olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların cinsel şiddete maruz kaldığı an ve sonrasında verdikleri tepkilerinde toplumsallaşma süreçlerinde öğrenildiği ve dönüştürüldüğü yahut durumlara göre uyarlamada bulunulduğu görülmektedir.

2.9.3. Erving Goffman'ın kuramları

Goffman "dramaturjik metafor" adını verdiği toplumsal yaşamı sahnelenen bir oyun ve toplumsal yaşamı da bir oyun alanına benzeterek *"olağan iş koşullarındaki bireyin, kendisini ve eylemini başkalarına nasıl sunduğunu, başkalarının kendisi üzerinde oluşturduğu baskıyı nasıl kontrol ve idare ettiğini ve performansını sürdürürken yapabildiği ya da yapamadığı çeşitli şeyleri göstermenin"* amaçlandığı bir günlük yaşam çerçevesi oluşturur (Smith, Riley 2016:97). Kişiler kendilerine ait verili rollerini oynarken, örneğin doktor rolünü oynayabilmek için bir önlük, steteskop vb. malzemelere ihtiyaç duyduğunu ve bahsi geçen nesnelerin sahne donanımı olarak kullanıldığını öne sürer. Aynı oyuncu evine gittiğinde, baba, kardeş ya da eş olarak farklı bir role ve farklı sahne donanımlarına ihtiyaç duyacaktır. Goffman'a göre mekanların da etkileşimde örtük anlamları vardır ve *"İnsanların izleyicilerden saklanan görevleri yerine getirdikleri bir sahne arkası alanı çoğu zaman bulunur fakat bu görevler sorunsuz bir sahne önü performansı için gereklidir"* (Smith, 2016: 97). Goffman'ın bu görüşü desteklemek için verdiği en güzel misallerden olan 'lokanta örneği'nden bahsetmek burada faydalı olacaktır: *"Becerikli bir garson, müşterilerden oluşan bir izleyici kitlesi, mutfakta perde arkasında yer alan takım tarafından doyurulmadan önce kendi rolünü oynayacaktır. Tirbuşon ve mönü gibi sahne donanımlarını kullanacak ve profesyonel bir ilgi izlenimini yaymaya çalışacaktır"* (Smith, 2016: 97). Sahne donanımları tamam olan garson sahne

arkasında stresli dahi olsa sahne önünde performansını beklentiler doğrultusunda sergileyecektir. Benzer birçok etkileşime girer ve birçok role bürünürüz.

"Dünya bir oyun sahnesi,

her kadın ve her erkek sadece birer oyuncu,

girerler ve çıkarlar,

Ve bir kişi, birçok rolü birden oynar.

William Shakespeare" (Akt. Bayhan, s.146)

Goffman'ın benlik sunuluşuna dair çözümlemesini belki de en iyi Shakespeare dizesi ile ifade edebiliriz. Dünya bir oyun sahnesidir ve biz milyonlarca oyun sahneleriz her durum ve kişi için farklı maskelerimiz, sergileyebileceğimiz başka rollerimiz vardır. Goffman'da Park'tan alıntı yaparak "maskemiz gerçek benliğimizdir" der. Oyunlarımızı sergilerken de maskelerimizi takabilmemiz için bir rol mesafesinin gerekliliğinden bahseder. Rol mesafesi: "Bir bireyin verili bir rolü benimseme derecesiyle ilgilenir." Goffman'a göre, örneğin insanlar anne-baba, cerrah rollerini oynarken bir tür rol beklentisi deli gömleği giymezler. Bu açıdan, bireysel-kimlik ilgili aktörlerin sergiledikleri davranışların temel bir unsurudur. Goffman'ın gözünde, kişinin bireysel-kimliği tek bir 'çekirdek' benlik-imgesiyle sınırlı değildir. İnsanlar farklı kişilik özelliklerine sahiplerdir ve farklı durumlarda farklı insanlara kişiliklerinin farklı yanlarını sergileyebilirler. Bu anlamda, insanlar, belirli ortamlarda diğerleri üzerinde bilinçli olarak belirli izlenimler yaratmaya çalışırlar. Onlar sonuçta, diğerlerinin değerli bulacaklarını umdukları nitelikleri sergileyerek durumu kontrol altına almaya çalışırlar." Goffman bu sürece 'izlenim idaresi' adını verir (Layder, 2005:90). Yani aktörler bu gözlemlenme durumunu yönetebilmek için okulda öğretmen, evde baba, kardeş, evlat veya bir toplantıda arkadaş rolünü oynayabilmek için farklı maskeler kullanacaklardır: "İnsanlar toplumsal izleyicilere, daha ziyade bir tiyatro oyunundaki aktörler gibi, bir ölçüde senaryolaştırılmış 'performans/icraatlar" sunmaya çalışırlar. İnsanlar, başkalarına aktarmak istedikleri kişi tipine uygun bir 'senaryo' ya büyük ölçüde bağlı kalmaya çalışarak, yerleştirmeye ve sürdürmeye çalıştıkları benlik-imgesiyle görünüşte 'çelişen' yanları özenle düzeltme yoluna gidebilirler (Layder, 2005:90).

Etkileşim düzeni ve kurumsal düzen kavramlarına baktığımızda ise Goffman ilgili aktörler perspektifinden "kişiler-arası karşılaşmaların doğası ve dinamikleri" irdeler: *"Görünüşte sınırlı ilgiye rağmen, Goffman gündelik karşılaşmalar dünyasının değişken, büyüleyici oldukça kompleks olduğuna dikkat çeker"* (Layder, 2005:281). Etkileşim düzeninin tek başına temel bir alan olduğunu düşünen Goffman'ın kastettiği kurumsal düzenden bağımsız bir etkileşim düzeninden ziyade kısmen de olsa bağımsız bir tarafı olduğunu anlatabilmektir: *"Goffman için, etkileşim düzeni kendini ilgili bireylerin bencilliklerinden, onlara etkileşimin temel kurallarına bağlı kalmalarını sağlayacak ahlaki sorumluluklar yükleyerek korur"* (Layder, 2005: 281). Goffman'a göre bu örnek sadece lokantalar için değil kamuya açık birçok alan için öngörülebilecek davranış biçimidir, tiyatro benzetmesinden yararlanır ve bu alanları arka ve ön bölgeler olarak tanımlar (Cuff, 2015:153-154). Günümüzden bir örnek vermek gerekirse internetin kamusal alana geçiş için kullanıldığı Covid-19 (pandemi) sürecinde gerek iş toplantıları gerekse dersler online olarak gerçekleştirilmiştir. Ekrana görüntümüzün yansıdığı an itibari ile özel alanımızdan kamusal alana yani Goffman'ın deyimi ile ön bölgeye geçiş sağlarız. Kameranın açık olduğu esnada kontrollü olunsa da ekran kapandığında kişi arka bölgesine geçiş sağlayarak daha az kontrollü davranışlar sergileyecektir. Çocukların cinsel istismara maruz kalması durumunda ise arka bölge de dahi ön bölgeye hazırlık söz konusudur ve her zaman kontrollü davranışlar sergilenir. Çocukların ise ön bölgesi cinsel istismardan haberi olmayan kişilerin olduğu her yerdir. Arka bölge memurun kravatını gevşettiği, konuşmacının söz ve mimiklerinin kontrolünü bıraktığı, öğrencinin dikkatini toplamak zorunda olmadığı bölgedir denilebilir.

Makro ve Mikronun Gevşekliğinde Goffman, etkileşim düzeninin diğer toplumsal düzenlerle de uyumlu olduğunu kurumsal düzenle ilgili gevşek birlikteliğin temelini de oluşturanın bu uyum olduğunu düşünür. Toplumsal düzenin yüz yüze etkileşimde iki ayrı dışsal yanı vardır. Bunlardan ilki dil ve paylaşılan kültürel bilgi gibi aktörlerin karşılaşmalarını düzenleyen kaynaklardır. Her karşılaşma mevcut dil, konuşma şekli ve kültürel alt yapımız (her ne kadar belli bir dereceye kadar değiştirilebilir olsa da sınırlı bilgi tabanımız özel durumların ötesindedir) söz ve davranışlarımıza dökülür ve anlam üretilir ardından etkileşimin gidişatına göre tekrar yeni anlamlar da üretilebilir. Etkileşim anlamı, anlam etkileşimi etkiler fakat tamamı ile değiştirdiğini de iddia edemeyiz:

"Goffman bu sürecin sadece bilişsel ve kültürel türde daha genel 'özel-durumsal' kaynaklar temelinde yer aldığını açıkça ifade eder" (Layder, 2019:284). Goffman başkanlık konuşması için hazırladığı etkileşim düzeni konuşmasında şöyle sorar: *"etkileşim düzeninin özellikleri toplumsal yapılara nasıl ayarlı veya onlarla nasıl bağlantı içinde olabilir ve bu yapılarla nasıl ilişkilendirilebilir?"* (Layder, 2019:285). Goffman etkileşim düzeni içerisinde bir rol kategorisi olduğu ve bu verili kategoriler etrafında rollerin sunulduğu dolayısı ile etkileşimin yapıyı belirlemesinin sınırlı olduğu düşüncesindedir. 'Gevşek bir birliktelik' dediği kavramla anlatmak istediği de verili koşullar etrafında iktidar ilişkilerine de bağlı olarak belli standartlarda oluşan etkileşimlerin yapıyı etkileyebileceği (belirli sınırlarda) fakat tam da yukarıda bahsi geçen sebepten ötürü tam anlamıyla yapıyı belirler diyemeyeceğimizi söylemek sanırım yanlış olmaz. Kişiler eğer etkileşimlerinde yapıları zorlarsa hapsedilebileceğini, verili haklarından feragat etmek zorunda olabileceklerini alt kültürel sistemlerinde bilir ve ona göre bir etkileşim ritüeli geliştirirler. Aksi takdirde karşılaşabilecekleri ve hatta damgalanabilecekleri bilgisi kişilerde mevcuttur.

Etiketleme (Damga) Teorisi: *"Sahip olunan bir vasfı 'damgaya' dönüştüren; verili bir durum ve etkileşimde, bu niteliğin, karşımızdaki kişiye ve özellikle de kimliğine ilişkin beklentilerimizle uyuşmamasıdır; diğer bir ifadeyle damga, sıfat ve stereotip arasındaki bir ilişki biçimidir."* (Goffman, 2014:18) üç temel damga tipinden bahseder. Birinci olarak bedensel engeller veya fiziki şekil bozukluklarından kaynaklı damgalanma biçimlerinden bir diğerinde etnik/etnolojik veya sınıfsal damgalar (dinî, etnik, millî veya sınıfsal aidiyetlerle ilişkili) son olarak ise kişilik özelliklerinden kaynaklanan damgalanma biçimlerinden (alkolik, eşcinsel, uyuşturucu bağımlısı, kanunen yahut toplum yasalarına göre suç işlemiş kimse, eski bir akıl hastası veya işsiz olmak) biz buna ek olarak mağdur olmasına karşın suçlu olma olasılığı düşünülen kimseleri de ekleyebiliriz. Nitekim cinsel şiddet mağdurlarının failin değil kendilerinin suçlanmasından korkmaları çoğu zaman ise suçlanmaları buna en iyi örneklerden biri olabilmektedir. Bununla birlikte, kendisi de ilişkisellik içerisinde kavranan her nitelik bir gün damgaya dönüşebilir; her birey yüz yüze etkileşimin dinamiğinde bu riskle karşı karşıyadır (Goffman, 2014:18). Birinci ve ikinci damgalanma türü kısmen önüne geçilebilir durumda olmasa da üçüncü tür damgalanmadan kişiler maskeler kullanarak

kaçınabileceklerinin bilgisine sahiptirler. Bu sınıflandırmalar arasında ikinci tür damgalanma olan ahlaki damgalanmanın maskeler kullanılabilerek önüne geçilebileceği bilgisine sahip olan öznelerin cinsel istismar özelinde damgalanma (öteki olma) korkusunun mağdur ve ailelerinin pratiklerini etkileme ve şekillendirme sürecini anlamayı sağlamaktadır. Goffman *"Bir kişinin ne olması gerektiği yani 'varsayılan toplumsal kimlik' ile bir kişinin gerçekte ne olduğu yani "gerçek toplumsal kimlik" arasındaki açıklıkla ilgilenir. Bu iki kimliği arasında açıklık olan herhangi bir kişi damgalanır. Damga, damgalanan insanlar ve normal olanlar arasındaki dramaturjik etkileşim üzerinde odaklanır"* (Ritzer, Stepnisky, 2018: 360). Birinci ve üçüncü damgalanma türü kısmen önüne geçilebilir durumda olmasa da ikinci tür damgalanmadan kişiler maskeler kullanarak kaçınabileceklerinin bilgisine sahiptirler.

2.9.4. Çocuk cinsel istismarında fail ve mağdurunun yeniden üretimi

Cinsel istismara maruz kalan kişilerin sayısının her geçen gün artmasında şüphesiz birçok toplumsal etken bulunmaktadır. Cinsel istismar sonrasında sessizliği sağlayan yatkınlıklar sisteminin oluşturulduğu süreç ve pratiklerin cinsel istismara maruz kalınmasına zemin hazırlayan toplumsal yapı ve pratiklerle bağı vardır. Bourdieu'nun toplumsallaşmış öznellik Giddens'ın yapılaşma, Goffman'ın ise kişilik (persona) ve kimlik arasında gidip gelen izlenim yönetimiyle ilişkili maskelerin ve etiketleme teorisinin etkisi yadsınamaz.

Bourdieu "*Habitus hem bir eylem eğilimleri yapısı hem de aktörün bir toplumsal grup veya sosyal sınıfın üyesi olarak edindiği, düşünce, algı ve anlama eğilimleri yapısıdır. O, aktörün, gerçekliğini sorgulamadığı ve dünyayı yaşama ve ona tepki biçimini yapılandıran bir tür düşünceler ve davranışlar bütünüdür"* der (Cuff, 2013:359). Habitus kavramı, pek çok yorumcuya göre alışkanlık kavramı ile bağlantılı görünse de kavram, Bourdieu sosyolojisinde edinilmiş olan, bedende cisimleşen bir şeydir. Böylece habitus özel bir düşünce tarzına ait bireysel ve kolektif bir tarihe bağlıdır. Habitus, geçmiş tecrübelere dayalı strateji üretici bir ilkedir ve kişinin gerçekleştireceği eyleme mizaç ve eğilim kazandırır. Habitus bir kişinin neler istediği ve ilişkilerinde neler sağlayabileceği konusundaki beklentilerini besleyen eğilimlerin toplamıdır. Mesela bir hukukçu, işçi olan bir kişiye göre daha iyi beklentilere sahiptir. Yani hem geçmişte kazandığı yapısalcı

durum söz konusudur, hem de geçmişten edinilen bilgiler aracılığı ile ileride karşılaşabileceği durumların neler olabileceğini kestirebilir. "*Habitus kavramı, insanların belirli kültürler veya alt kültür içerisinde yaşamaları sonucunda zihinlerinde sahip oldukları temel bilgi stokunu anlatır"* (Palabıyık, 2011:128). İşte bu durum "habitus" kavramını içerir. Kişinin nasıl davranacağını bildiği halde nedenini açıklamakta güçlük çektiği söz konusu davranış pratikleri toplumsallaşma aşamalarında öğrenilmekte ve her durum için farklı stratejiler geliştirilmektedir. Gelişen ve değişen stratejiler ise yeniden üretim meydana gelmesini beraberinde getirmektedir. İnsanlar içinde bulundukları toplumsal koşullardan etkilenerek yeni toplumsal koşullar üretebilmektedirler (Palabıyık, 2011).

Cinsel istismara zemin hazırlayan toplumsal pratiklerin oluşmasında kişilerin yatkınlık düzeyleri, sermaye türleri (içine doğulan toplumdan edinilen), güç mekanizmaları ve iktidar algıları aynı zamanda mağduriyetin sessizlik içerisinde yaşanmasına da neden olmaktadır. Cinsel istismara maruz kalan çocukların içinde bulundukları sermaye biçimlerinin beslediği yatkınlıklar sistemi incelendiğinde şiddetin çocukluk çağı itibari ile öğrenildiği, izlenildiği, normalleştirildiği ve hatta şiddete maruz kalanın hak ettiği iddia edilerek cezalandırıldığı, kuralların ise güçlü olan erk etrafında şekillendiği ataerkil bir yapı ile karşı karşıya kalmaktayız. Ekonomik ve kültürel sermayesi yetersiz olan annenin şiddete karşı sessizlik içerisindeki tavrı aynı zamanda çocuğun da yatkınlıklar sistemine eklenmekte ve şiddet karşısında suçlu olanın kendisi olduğunu öğrenen çocuk kendisini suçlu hissetmekte, sessizleşmekte ve bu şekilde şiddet ve şiddet karşısındaki tavır farklı formlarda yeniden üretime girmektedir.

Bir diğer taraftan cinsel istismarın toplumsal çevre tarafından öğrenilmesi durumunda benlik sunumlarının göreceği hasar, cinsel istismar sonrası normal olmaktan uzak bir öteki olma (damgalanma) kaygısının cinsel istismarın paylaşılması ve söz konusu problemin çözüm arayışlarının (psikolojik, hukuksal, sosyal vd.) önünde engel olduğu görülmektedir. Mağdurun henüz içinde bulunduğu toplumsal yapıdan haberdar olmadığı birincil toplumsallaşma evresinde istismara maruz kalınması durumunda mağdurun ailesi gerekli önlemleri almakta, aile bireylerinin öteki olmasının (damgalanmasının) önüne geçmek aynı zamanda da henüz ötekileştirileceğinden habersiz olduğu düşünülen

mağdurun da damgalanmasının önüne geçmek kaygısı taşımaktadır. Uzun bir tarihi olan damga teriminin sosyolojiye girişinin temeli Goffman'ın çalışmalarıyladır. Goffman damgayı sabit bir özellikten ziyade değer kaybı ilişkisi olarak ele alır (Marshall, 2020:129). Çocuğun cinsel istismarında ise yalnızca fail değer kaybına uğramamakta aynı zamanda mağdur ve mağdurun ailesi de değer kaybına uğramaktadır. Örneğin çocuğu cinsel istismara maruz kalan anne ve baba çocuğunu ihmal etmekle suçlanabilmekte en basit tanımı ile çocuk yetiştirme ve koruma becerisi olmayan yahut söz konusu durumu görmezden gelen ahlaksız "midesi geniş" kişiler olarak nitelendirilebilmektedir. Bir diğer taraftan çocuk cinsel istismara aile üyelerinden biri tarafından maruz kaldı ise durum daha da içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Bu kez çocuğu cinsel istismara maruz bırakan aile üyesinin yanı sıra söz konusu mağduriyet ortaya çıktığında görmezden geldiği düşünülen çekirdek aile üyeleri kimi zaman ise geniş aile üyeleri değer kaybına uğrayabilmekte ve ahlaki damgalanma ile karşı karşıya kalabilmektedir. Toplumsal etkileşimlerinde değer kaybına uğramak istemeyen kişiler ise çocuğun cinsel istismarı karşısında kimi zaman sözsüz iletişim ile kimi zaman ise söz birliği ederek derin bir sessizliğe bürünmektedir. Bu durum çocuğun cinsel istismarını yalnızca failin değil mağdurun ve mağdurun ailesinin de gizlemesini açıklamaktadır. Henüz toplumsallaşma sürecinin başlangıcında olan çocuk ise gizlenmesi gereken bir şey olduğunu öğrenerek kendisinin suçlu olduğunu ve konuşulmaması gerektiğini öğrenmekte ve derin bir sessizliğe gömülmektedir. Söz konusu sessizlik kimi durumlarda cinsel şiddet uygulayıcısı olan failin yaptığı fiili normalleştirmesine ve bağlantılı olarak mağdurun uzun süreler cinsel şiddet döngüsünde kalmasına neden olabilmektedir. Bir diğer taraftan fiili normalleştiren failin yeni mağdurlar üretmesini sağlayabilmektedir. Genelleme yapılamamakla birlikte yapılan çalışmalar ve saha notları mağdurlardan bir kısmının çocuklukta alt akran gruplarına yetişkin çağlarında ise çocuklara cinsel şiddet uygulayabilmekte olduklarını göstermektedir. Mağdurların yeni faillere dönüşebilmesi ve yeni mağdurlar üretmesi mağdurluk ve failliğin defaatle üretime girmesini sağlamakta olduğu görülmektedir.

Çocukların cinsel şiddete maruz kalmasını zemin hazırlayan toplumsal koşullarla derin bir sessizlik içerisinde yaşanmasını sağlayan toplumsal koşullarla benzerdir. Psikolojik ve hukuksal destek önemli olmakla birlikte söz konusu desteklerin alınabilmesi için öncelikle toplumsal destek mekanizmalarının aktive edilmesi gereklidir. Bahsi geçen

toplumsal koşullar çocuk cinsel istismarının paylaşılmasının önünde engel teşkil etmektedir. Paylaşılmayan mağduriyetin çözümsüzlüğe mahkum olduğu düşünülmektedir.

3.YÖNTEM

Bu tezin amacı çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalınmasına zemin hazırlayan toplumsal koşulların incelenmesi, çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddeti mağdur perspektifinden anlamak, mağdurların cinsel şiddet sonrası yaşamlarını yeniden inşa etme süreçlerindeki farklılıkları ve söz konusu farklılıkları meydana getiren faktörleri analiz etmenin yanı sıra çocuklukta maruz kalınan cinsel şiddetin mağdurlara yetişkin çağlardaki etkilerini incelemektedir. Bir önceki kısımda, araştırmanın temel aldığı kavram ve kuramlara yer verilmektedir.

Araştırmada temel kuramsal çerçeveyi oluşturan "habitus" ve "alan" arasında gerçekleşen "ontolojik suç ortaklığı", "yapılaşma", "izlenim yönetimi", "damga", "refleksivite" gibi kavramlar yalnızca çocuk cinsel istismarı vakalarının incelenmesinde değil Türkiye'de yaşanan diğer mağduriyet ve ötekileştirme vakalarında da sınamak mümkündür. Bourdieu'nun "habitus", "alan", "sermaye biçimleri", Giddens'ın toplumsallaşma, birincil ve ikincil toplumsallaşma biçimlerine dair çözümlemeleri çocukluk çağında cinsel şiddete zemin hazırlayan bireysel ve toplumsal koşulların incelenmesi ve analiz edilmesinde yol gösterici olarak kullanılmıştır. Goffman'ın "izlenim yönetimi" ve "etiketleme teorisi" ise mağduriyet sonrası mağdurların davranış pratiklerini belirlemesinde toplumsal etkileşimlerin etkileri veya olası etkileşimlerin kişiler tarafından değerlendirilmesinin yahut bizzat etkileşimlere maruz kalmanın geliştirilen pratikler üzerindeki etkisinin çözümlenmesinde kullanılmıştır.

Bourdieu'nun "ontolojik suç ortaklığı", Goffman'ın "izlenim yönetimi" ve "etiketleme teorisi", Giddens'ın "yapılaşma" teorileri cinsel şiddetin sessizlik içerisinde yaşanmasına zemin hazırlayan faktörlerin incelenmesinin yanı sıra şiddet döngüsünde uzun dönem kalan ve görece kısa sürede şiddet döngüsünden çıkan mağdurlarda toplumsal etkileşimlerin rolü, etkileşimi yönetme stratejileri ve söz konusu stratejilerin yetişkin çağlara etkisinin incelenmesinde kullanılmıştır. Bourdieu ve Giddens'ın da ısrarla üzerinde durduğu düşünümsellik "refleksivite" kavramı mağdurların yaşamının bütüncül perspektifle ele alınması ve mağdurluk/failliğin yeniden üretime girmesinin çözümlenmesinde yol gösterici olarak kullanılmıştır. Araştırma verilerinin iyi bir

okumasının yapılabilmesi bahsi geçen kuramların bilgisine sahip olmakla mümkün olmaktadır. Bu nedenle söz konusu kuramlar bir önceki bölümde açıklanmaktadır.

Araştırma İstanbul'da yapılmıştır. İstanbul Türkiye'nin coğrafi konumu itibari ile geçmişten günümüze doğu-batı hattının en sık kullanılan ve göç alan güzergahı olmuştur (Sağıroğlu,2015:9). Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş evresinde yüksek bir nüfus oranının kırlarda yaşadığı ve geçimini ekip biçerek sağladığı görülürken değişen ve yetersiz kalan tarım politikalarına bağlı olarak sosyoekonomik nedenlerden ötürü çeşitli kırsal bölgelerden İstanbul'a hızla başlayan göç ile kişiler yeni iş alanlarına ulaşarak elde ettikleri imkanlar eğilimlerinin İstanbul'a yerleşmek yönünde olmasını beraberinde getirmiştir. En fazla göç alan şehirlerden biri olmasında önemli etkenlerden birinin sosyoekonomik olmasıyla birlikte teknolojik gelişmeler, eğitim imkanının fazlalığı ve manevi zenginlikleri de önem arz etmektedir (Sağıroğlu, 2015:16). Türkiye'nin her bölgesinden göç alan şehirde bulunan insan sayısının fazlalığı ise birçok farklı deseni ve toplumsal yapıyı bir arada görmeyi, analiz etmeyi ve daha fazla katılımcıya ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Bu çalışmanın Türkiye'nin küçük bir şehrinde yapılmasına kıyasla İstanbul gibi metropol ve insan sirkülasyonunun fazla olduğu bir şehirde yapılması katılımcılara ulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Nitekim katılımcılardan her birinin Türkiye'nin farklı bölgelerinden yahut başka ülkelerden göç ettiği ve yine katılımcılar arasında 3 kuşak öncesine dek İstanbul'da yaşayanın bulunması yalnızca bir şehirdeki toplumsal yapı ve mağduriyetleri değil birden fazla toplumsal yapıyı ve toplumsal koşulları anlamayı mümkün kılmaktadır.

Bu çalışmada niteliksel araştırma yöntemleri arasından yorumsamacı fenomenolojik deseni ve derinlemesine görüşme tekniğini kullandım. "*Niteliksel araştırma insanların ve kültürlerin ayrıntılı, derinlemesine bir tanımını yapmak, insanların gerçekliğe yükledikleri anlamı, olayları, süreçleri, kavrayış ve anlayışlarını ortaya koymak için yapılan bir eylemdir"* (Kümbetoğlu, 2019:47). Fenomenolojik yaklaşım ise söz konusu yüklenilen anlam, olay, kavrayış ve anlayışları ortaya koyarken yapılan gözlemin önemine dikkat çeker. İçinde yaşanılan dünya deneyimlerden elde edilen anlamlarla bizzat kişiler tarafından inşa edilir ve toplumsal dünyayı anlama çabası yalnızca istatistiki olarak ele alındığında görüngülerden ibaret kalır. Oysa *"Toplumsal olguların, süreçlerin*

özüne inebilmek, bireylerin deneyimlerinden oluşan ve bir anlam sistemi içinde hareket ettikleri asıl bağlantıları kavramakla mümkündür" (Kümbetoğlu, 2019:22). Nitekim suyun yapısının incelendiği bir araştırmada çok fazla anlam kaygısına düşülmez fakat toplumsal bir gerçeklik ve problem olan çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddetin boyutları, süreci, sonuçları, yeniden üretilmesi süreçlerini anlamak ancak mağdurların, yakın toplumsal çevrenin ve toplumun konuya dair atfettikleri anlamın, kavranma biçimlerinin anlaşılması, kavranması ve analiz edilmesi ile mümkündür (Kümbetoğlu, 2019: 22-40).

Bu çalışma uygulamalı kısmı alan araştırmasına dayanmaktadır. Amaçlı örneklem yoluyla İstanbul'un çeşitli semtlerinde ikamet eden, çocukluk çağında cinsel şiddete uğrayan 18-52 yaş arası 30 katılımcıyla yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgulardan oluşmaktadır. Katılımcılara kartopu örneklem biçimi ile ulaşılmıştır. Önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış soru formundan yardım alınmakla birlikte asıl sorular pilot görüşme esnasında şekillendirildi. Görüşmeler kişilerin kendilerini güvende hissetmelerinin sağlaması amacıyla birlikte kararlaştırılan kafe yahut katılımcıların evlerinde yapılmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada çocuklukta maruz kalınan cinsel şiddetin nedenlerini, cinsel şiddet öncesi ve sonrasındaki toplumsal yapı ve süreçleri anlamak için niteliksel araştırma yönteminin derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Kümbetoğlu'na (2019: 71-72) göre, derinlemesine görüşme bir veri toplama tekniği olarak, açık uçlu soruların sorulması, dinlenmesi, cevapların kaydedilmesi ve ilişkili ilave sorularla araştırma konusunun detaylı bir şekilde incelenmesini mümkün kılar. Bu teknik araştırmacının alan çalışmasında ayrıntılı ve derinlemesine bir biçimde konuyu kavramasına yarayacak bir araçtır. Niteliksel araştırmalarda kullanılan derinlemesine görüşme tekniği, sosyal dünyadaki görünür birçok olgu, süreç, ilişkinin görünümünden çok özüne inmeyi, bunların ayrıntılarını kavramayı ve bütüncül bir biçimde anlamayı mümkün kılan bir veri oluşturma tekniğidir. Derinlemesine görüşme kişi ile yüz yüze ve bire bir yapılan görüşmelerdir. Güven ortamı kurulduğunda kişi burada kendini daha rahat ve ayrıntılı şekilde ifade edebilir ve konunun özüne inilebilir. Bu çalışmada görüşmeler katılımcılarla

yüz yüze ve bire bir güven ortamı oluşturularak yapıldı. Derinlemesine görüşmenin oluşturulmasında üç temel biçimden bahsedilebilir. Bunlar yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ya da sohbet tarzı şeklinde olabilir. Bu çalışma yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, incelenmek istenen konu hakkında görüşülen kişilerden aynı türde bilgilerin toplanması amacıyla yapılan bir görüşme türüdür. Bu yaklaşımda görüşme öncesinde, görüşmeciye rehberlik edecek görüşme sorularının ya da konu başlıklarının yer aldığı görüşme formu hazırlanır. Hazırlanan görüşme formu, yanıtlanması istenilen bütün konuları kapsayan geniş bir liste biçimindedir. Görüşmeci, görüşme formunda yer alan soruları sorabilir, bununla birlikte ayrıntılı bilgi toplama amacıyla ek sorular da geliştirebilir. Görüşmeci ile görüşülen kişi arasındaki etkileşime bağlı olarak sorulacak soruların sırası değişebilir ve görüşülen kişinin geri bildirimlerine bağlı olarak ek sorular sorulabilir (Şimşek, 2013:145).

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk bölümünde demografik sorular, daha sonra ise olay öncesi, yaşanan mağduriyet anı ve sonrasına ilişkin sorular yer almaktadır. Son olarak ise bu tür mağduriyetlerin yaşanmaması için bizzat olayı deneyimleyen kişilerin önerilerine yer verildi. Yapılan görüşmelerde kişilerin kendilerini rahat ifade edebilecekleri ortam ve şartların hazırlanmasına özen gösterilmiştir. Görüşmelerin yapılması ve değerlendirilmesi; olay öncesi yatkınlıklar ve yaşam biçimleri, olay esnasındaki ilk tepkiler yahut tepkisizlikler, olay sonrası savunma mekanizması ve toplumsal destek, yetişkin çağlara etkileri, cinsel şiddet sonrası yaşamın yeniden inşa süreci ve alınması gereken tedbirler şeklinde yapılmıştır. Bu çalışmanın görüşmeleri sırasında katılımcının kendisini güvende hissetmesinin yanı sıra vakanın olay öncesi, olay anı ve olay sonrası olarak ele alınması bir sorunun yanıtı alındıktan sonra çoğu zaman bir sonraki sorunun sorulmasına gerek olmadan cevabının ayrıntılı şekilde alınmasını beraberinde getirmektedir. Ek-2'de yer alan derinlemesine görüşme sorularına yer verilmiştir.

22 kadın 8 erkekle yapılan derinlemesine görüşmeler bu araştırmanın temel veri kaynağıdır. Görüşmelerin en uzunu 4 saat 18 dakika 20 saniye en kısası ise 29 dakika 56 saniye olarak yapılmıştır. İlk görüşmeleri 2020 yılının Aralık ayında gerçekleştirmiş

olmakla birlikte Covid-19 salgını kapsamında artan vaka sayıları ve sokağa çıkma kısıtları nedeniyle ara vermek zorunda kalınmıştır. Kartopu örneklem biçiminde irtibat kurduğum katılımcılardan bir kısmına araya giren zaman nedeni ile bir daha ulaşamadım ve görüşebileceğim başka kişilere ulaşılmaktadır. Ülkemizde büyük bir etki ve kayıplara yol açan Covid-19 salgınından kaynaklanan kısıtlar görüşmelerin tamamlanması için öngörülen sürenin üzerinde bir zaman gerektirmektedir.

Görüşmeler yapılmadan önce 21 kadın 7 erkek katılımcının izni dahilinde ses kaydı alınmıştır. 1 kadın 1 erkek katılımcının ise ses kaydının alınmasına izin vermemesi nedeni ile görüşme esnasında ve sonrasında notlar alınarak senaryolaştırılıp verilerin analiz edilmesinin ardından eleştirel bakış açısı ve yorumlayıcı perspektifle değerlendirilerek araştırma verileri son halini almıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmada niteliksel araştırma yönteminin kartopu örneklem biçimi kullanılmıştır. Niteliksel araştırma toplumsal yaşamın kalitesini anlamak ve derinlemesine bir bakış mümkün kılarken incelemeyi belli bir yerle sınırlama, mümkün olabilecek tüm değişkenleri keşfetme ve baş edilebilir sınırlar koymayı, incelenecek toplumsal ortamda başlangıçtan daha ileriye gitmek ve daha bilgilenmiş bir keşif sürecini, temaların ve odaklanılacak noktaların ortaya çıkışını sağlamaktadır (Kümbetoğlu, 2019:23). Kartopu örneklem biçimi ise *"Araştırma alanında kaynak kişilerden doğru diğer görüşülecek kişilere ulaşılması ve bir kartopu gibi, ilerledikçe yeni kişilere ulaşıldıkça örneklemin büyümesi ile oluşmasıdır"* (Kümbetoğlu, 2019:99). Kartopu örneklem biçimi ile yapılan araştırmalar ise öznel, tekrarlanamaz ve genellenemez olması nedeni ile bir evreni temsil etmez.

Bu araştırmaya dahil olan katılımcılar amaçlı örneklem yolu ile seçilmiştir. Amaçlı örneklem araştırmacının kendi hedefi doğrultusunda araştırma sorununa en uygun olan öğelerin evrenden seçiminin yapılarak belirlenmesidir. Örneklem belli bir amaç doğrultusunda belirlendiğinde ise evreni temsil etme gücü azalır. Amaçlı örneklemde önemli olan nokta örnekleme alınan her bireyin araştırmanın amaçları açısından özellikli olmasıdır (Şimşek, 2013: 121).

Bu bağlamda araştırma bir evreni temsil etmemekte yalnızca İstanbul'da ikamet eden ve çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalan 18-52 yaş aralığındaki yetişkin mağdurlar özelinde niteliksel bulgular ortaya koymaktadır. Çalışmada katılımcılara bir kurum aracılığı yahut Çocuk İzlem Merkezi raporları üzerinden ulaşılmamıştır. Bunun yerine katılımcılara kartopu örneklem biçimi ile ulaşılması ve yeni kişilere ulaşıldıkça örneklemin şekil alarak büyümesi nedeniyle 18-52 yaş aralığında kadınlara daha fazla ulaşılırken erkeklerin çocuklukta cinsel şiddete mağduru olmayı erkekliklerine bir hakaret olarak algılama, mağduriyetin üstünü kapatma, kendileri ile irtibata geçen kişilere karşı düşmanca tavır benimseme şeklinde davranış örüntülerine sahip oldukları görülmüştür. Bu sebeple erkeklere oranla kadın katılımcılara daha fazla erişim sağlanmıştır. Alan araştırmasıyla eş zamanlı olarak yürütülen literatür taramasında Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre (2020) her beş kadından biri ve on üç erkekten birinin çocukken cinsel istismara uğradığını bildirmekte olduğu bilgisine ulaşılması kartopu örneklem biçimi ile ulaşılan mağdur oranlarının literatür ile uyumlu olduğunun düşünülmesine yol açarak araştırmanın kadın katılımcı ağırlıklı olarak devam etmesine yol açmıştır.

Cinsel şiddet sonrası yaşamın inşa edilme biçimlerinin yakın ve uzak geçmiş olarak aktarılabilmesi söz konusu esnekliği mümkün kılmıştır. Yaş aralığındaki esneklik ise araştırmanın çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddetin farklı yaş gruplarındaki etkilerini de analiz ederek bütünsel bir perspektif sunulmasını mümkün kılmıştır. Örneğin 18 yaşındaki katılımcının çocukluk çağı 52 yaşındaki katılımcıya göre daha yakın olduğundan cinsel şiddet sonrası ilk etki ve tepkileri, yaşamı inşa etme biçimlerini belirlemekte yaşadıkları zorlukları analiz etmeye, 30 yaşındaki katılımcıda yıllar içindeki anlam değişiklikleri ve etkileri görmeye 52 yaşındaki katılımcıda ise yaşamın yeniden inşa sürecinin büyük oranda tamamlandığına dair verilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Araştırma verilerinin bulgular kısmında da görüleceği üzere çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların tamamına yakını gerek duyulursa yeniden görüşmeye gelebileceklerini ve görüşmenin kendilerini olumlu yönde etkilediğini belirtmektedirler.

Son görüşmelere doğru daha önce ulaşılan veriler zenginleşse de farklı konuların açılmadığı fark edildiğinden 30 mülakatın yeterli olduğuna, araştırmanın doygunluk seviyesine ulaştığına karar verilmiştir. Nitel araştırmada farklı katılımcılardan birbirine benzer veriler elde edilmeye başlanması doygunluk seviyesine ulaşılması anlamına taşımaktadır. Burası yeni bir bilgi ve yeni bir temanın elde edilemediği, elde edilen verilerin tekrar ettiği, verinin doygunluk seviyesine ulaştığı noktadır (Glaser ve Straus, 1967: akt. Koca,2017:41).

3.3.Veriler ve Toplanması

Araştırmanın verileri toplanırken ilk adımda özellikle daha önce yapılmış niteliksel çalışmalar göz önünde bulundurularak yapılan çalışmaların tekrar etmemesine özen gösterilmesinin yanı sıra günümüze dek yapılan çalışmaların irdelenmesi ve araştırmanın literatüre katkıda bulunması amaçlanmıştır. İkinci adımda ise görüşme hassasiyetleri ve teknikleri incelenerek görüşme soruları belirlenmiştir. Kişilerin mahremiyet ve özlük haklarının korunması ve güven ortamının sağlanması noktasında hassasiyet gösterilmiştir. Veriler toplanırken görüşme yapılan kişinin anlatmakta zorlandığı hissedildiğinde kısa molalar verilerek kişinin rahatlatılması amaçlanmıştır. Görüşmeler amaca uygun sorular eşliğinde ilerlemiştir. Kişilerin yaşam öykülerini anlatmaları istenerek gerekli yerlerde sorularla eksiklikler tamamlanmıştır. Etik kurallara uygun bir araştırma gerçekleştirilerek kişilerin anlatım şekillerine müdahale edilmemiştir. Verilerin toplanması aşamasında genç kadın bir sosyolog olarak araştırmayı yürütmenin avantajları şu şekilde özetlenebilir; kadın katılımcıların daha rahat paylaşımda bulunmasının yanı sıra erkek katılımcıların da bir erkeğe anlatmak istemeyeceklerini kadın bir sosyolog ile konuşmanın daha kolay olduğunu belirttikleri görülmüştür. Çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddet vakalarına dair görüşmelerin yapılmasında araştırmacının aile danışmanlığı eğitimi almış olmanın görüşmelerin etik kuralları uygun şekilde ilerlemesi ve katılımcıların travmatik yaşam deneyimlerinden bahsetmelerini kolaylaştırması bakımından avantaj sağladığı düşünülmektedir.

3.4.Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Araştırmanın verilerinin çözümlenmesi ve yorumlanması kısmında Pierre Bourdieu, Erving Goffman ve Anthony Giddens'ın teorilerine dayalı olarak bir perspektif

geliştirildi. Bourdieu'nun sermaye biçimleri ve habitus kavramları ile cinsel şiddete zemin hazırlayan toplum tipi yahut cinsel şiddetin toplum yapısı haline gelmesi, Goffman'ın izlenim yönetimi ile kimliğin tanımlanma biçimleri, damga teorisi perspektifinden olay sonrası mağdur ve ailede damgalanma korkusunun neden olduğu olayı kabullenmeme yahut yok sayma davranışları ve kimliğin yeniden inşa süreci, Bourdieu'nun "habitus"-"alan" ilişkisinden doğan "ontolojik suç ortaklığı" ve sermaye biçimlerine dair öne sürdükleri Giddens "yapılaşma kuramı" ile yeniden üretilen yapı ve fail göz önünde bulundurularak sermaye biçimleri ve kurallar-kaynakların mevcut duruma etkileri çözümleme ve yorumlama kısmında ana odağı oluşturmaktadır. Görüşme esnasında ses kaydı yahut not alınmasından sonra senaryolaştırılarak analiz edilmesinin konunun önemli nokta ve ayrıntılarının gözden kaçmaması anlamında önemli olduğu düşünülmektedir.

3.5.Süre ve Olanaklar

Araştırmada, araştırma sorusu, problemin daraltılması ve varsayımları kapsayan ön hazırlık aşaması için yaklaşık 2 aylık bir zaman dilimi, niteliksel araştırma yöntemi olan derinlemesine görüşme tekniği için, görüşme çerçevesi formlarının hazırlanması, pilot görüşme yapılması ve son haline getirilmesi için 1 ay, görüşme yapılacak uygun kişilere ulaşılması ve verilerin toplanması 17 ay, senaryo haline getirilmesi ve veri analizi için 6 ay gerekmiştir. Literatür taraması ve belge toplama süreci araştırmanın tüm süreçlerinde devam etmiştir. Tezin tamamlanması, son haline getirilmesi, belgelerin incelenmesi, tarihsel araştırmalar ve son dönem gelişmeler ile desteklenerek, güncel bilgilerin analiz edilmesi için 6 ay olmak üzere araştırma toplamda 32 ayda tamamlanmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu kısım iki alt bölümden oluşmaktadır. Birinci alt bölümde, görüşülen kişilerin tanımlayıcı bazı özelliklerine yer verilmektedir. İkinci alt bölümde ise; araştırma amacına ilişkin bulgulara yer verilmektedir. İkinci alt bölümde katılımcıların görüşme sırasında kullandıkları ifadelere de yer verilmektedir. İfadelerin katılımcıların ifade ettiği şekli ile yazılmasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutularak her bir katılımcıya birer derinlemesine görüşme kodu verilmiştir. İfadelerin ait olduğu katılımcılar parantez içerisinde yer alan derinlemesine görüşme kodu ile takip edilebilir. Görüşülen kişilerin tanımlayıcı bazı özellikleri rapor sonunda yer alan Ek 1'de bulunmaktadır.

4.1.Tanımlayıcı Bulgular

Araştırma 18.11.2020-03.08.2021 tarih aralığında İstanbul'da gerçekleşmiştir. Araştırma bulguları 18-52 yaş aralığında 8 erkek, 22 kadın olmak üzere toplamda 30 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılarak elde edilmiştir. Görüşülen kişilerin bazı özellikleri aşağıdaki tablolarda özetlenmektedir. Tablolarda kadın katılımcılar "K.K" erkek katılımcılar ise "E.K" olarak kısaltılmaktadır.

4.1.1. Katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımları

Tablo 4. Katılımcıların Yaş ve Cinsiyet Dağılımları Tablosu

Katılımcıların Yaşı	Kadın	Erkek	Toplam
X Kuşağı (42-52 yaş)	4	1	5
Y Kuşağı (27-41 yaş)	6	3	9
Z Kuşağı (18-26 yaş)	12	4	16
Genel Toplam	22	8	30

Katılımcılardan X kuşağı olarak adlandırılan 42-52 yaş grubundan 1 erkek 4 kadın olmak üzere toplamda 5 katılımcıyla, Y kuşağı olarak adlandırılan 27-42 yaş grubunda 6 kadın 3 erkek olmak üzere 9 katılımcıyla, Z kuşağı olarak adlandırılan 18-26 yaş grubunda 12 kadın 4 erkek olmak üzere toplamda 16 katılımcı ile görüşme sağlanmıştır. Katılımcılar

arasında en az ulaşılabilir yaş grubunun 42-52 yaş arası (X kuşağı), en fazla ulaşılabilir grubun 18-26 yaş arası (Z kuşağı) olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların hangi jenerasyondan olduğu bilgisine tablo da yer verilmesinin nedeni ise kişilerin şiddet öncesi sermaye biçimlerine dair gözlemlenen farklılıkların yanı sıra şiddet sonrası inşa biçimlerindeki farklılıklara değinilecek olmasıdır. Katılımcıların tümü cinsel şiddete 18 yaşından önce maruz kalmışlardır. Bu nedenle katılımcılardan geriye dönük duygu ve düşüncelerini içeren verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma niteliksel bir çalışma olması nedeni ile bir evreni temsil etmemektedir. Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımında denge aranmış fakat ulaşılamamıştır. Görüşülen kadın sayısı 22, erkek katılımcı sayısıysa 8'dir.

"İstismar mağduru çocukların büyük çoğunluğunu kız çocukların oluşturduğu bilinmekle beraber erkek çocuklarda yaşanılan istismar vakaları da kurban tarafından gizlenmekte fakat çoğunluğun kız çocuklardan oluşması yalnızca kız çocukların gizlediğini düşünmek gibi bir yanılgıya düşmeye neden olmaktadır" (Keser, 2016, s. 60). Bu çalışmada cinsiyet dağılımında dengeye ulaşılamamasının nedenleri arasında erkek katılımcılara ulaşmakta yaşanan güçlük, ulaşılan istismar mağduru erkeklerin paylaşımda bulunmamak noktasında kararlı ve sert bir tutum ortaya koyması, gizli kalmasını doğru bulmak, inkâr, yok saymak, hakaret ve şiddet içeren davranış örüntülerini ortaya koymak, çocuklukta yaşanan cinsel istismar öyküsünü paylaşma önerisinde bulunan kişilerle iletişimi sonlandırmak şeklinde sıralanabilir.

4.1.2. Katılımcıların medeni durumu

Tablo 5. Katılımcıların Medeni Durumu

Medeni Durum	Kadın	Erkek	Toplam
Bekar	14	6	20
Evli	3	2	5
2. Evlilik	1	-	1
Boşanmış	3	-	3
Eşini kaybetmiş	1	-	1
Genel Toplam	22	8	30

Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında; 20 katılımcının bekar, 5 katılımcının evli, 3 katılımcının boşanmış, 1 katılımcının eşini kaybetmiş olduğu, 1 katılımcının ise 2. evliliğini yapmış olduğu gözlemlenmektedir. Kadın katılımcıların 14'ü bekar, 3'ü evli, 1'i boşanmış, birinin ise eşini kaybetmiş olduğu gözlemlenmektedir. Erkek katılımcıların ise 6'sı bekar 2'si evlidir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların çoğunluğunun hiç evlenmemiş olduğu görülmektedir.

4.1.3. Katılımcıların yaşadığı yer durumu

Derinlemesine görüşme yapılan 22 kadın 8 erkek toplamda 30 katılımcının tamamı İstanbul'da ikamet etmektedir. Araştırmanın İstanbul'da yapılmasının nedeni ise; Türkiye coğrafi konumu itibari ile geçmişten günümüze doğu-batı hattının en sık kullanılan ve göç alan güzergahı olmuştur. En fazla göç alan şehrin İstanbul olmasında en önemli etkenlerden biri sosyoekonomik olmakla birlikte İstanbul'un maddi zenginlikleri kadar manevi zenginlikleri de önem arz etmektedir. Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş evresinde yüksek bir nüfus oranının kırlarda yaşadığı ve geçimini ekip biçerek sağladığı görülmektedir. Sosyoekonomik nedenler ötürü çeşitli kırsal bölgelerden İstanbul'a hızla başlayan göç ile kişiler yeni iş alanlarına ulaşmış olup elde ettikleri imkanlar eğilimlerinin İstanbul'a yerleşmek yönünde olmasını sağlamıştır. Türkiye'nin birçok farklı bölgesinden farklı zamanlarda İstanbul'a yoğun bir göç olduğu bilinmekle beraber 1980'li yıllarda son yoğun iç göç dalgasının olduğu görülmektedir. Türkiye'nin her bölgesinden göç alan şehrin birçok farklı deseni ve toplumsal yapıyı bir arada görmemizi ve analiz etmemizi sağlayacağının düşünülmesi araştırmanın İstanbul'da gerçekleştirilmesinde başat rol oynamaktadır. Nitekim katılımcılardan her birinin Türkiye'nin farklı bölgelerinden yahut başka ülkelerden göç ettiği bilinmektedir. Araştırma da 3 kuşak öncesine dek İstanbul'da bulunan katılımcı yer almamaktadır.

4.1.4. Katılımcıların meslek seçimi durumu

Katılımcıların meslek seçimlerinde cinsiyete göre farklılıklar gözlenmektedir. Kadın katılımcılar eğitim ve sağlık sektöründe yoğunlaşırken erkek katılımcıların özel sektörde daha çok yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle araştırmaya konu olan kadın ve erkek katılımcılar iki ayrı şekilde değerlendirmeye alınmaktadır.

Tablo 6. Kadın Katılımcıların Meslek Seçim Durumu Tablosu

Meslek	K. K.	STK Görevi
Eğitim Sektörü	3	1
Sağlık Sektörü	5	-
Diğer	5	-
Öğrenci	7	-
Ev hanımı	2	2
Genel Toplam	22	3

Kadın katılımcıların meslek seçimlerine bakıldığında eğitim sektöründe yer alan 3 katılımcı, sağlık sektöründe yer alan 5 katılımcı, diğer alanlarda çalışan 5 katılımcı ve 2 ev hanımı bulunmaktadır. Katılımcılardan 7'sinin ise eğitim hayatına devam ettiği görülmektedir. Araştırma katılan kadın katılımcılarda en fazla öğrencilerin en az ev hanımlarının yer aldığı görülmektedir. Ev hanımların tamamının, eğitim sektöründen ise bir katılımcının sivil toplum kuruluşlarının yönetici kadrolarında yer aldıkları bilinmektedir.

Tablo 7. Erkek Katılımcıların Meslek Seçim Durumu Tablosu

Meslek	E. K.	STK Görevi
Hukuk	1	-
Diğer	4	2
Öğrenci	3	-
Genel Toplam	8	2

Erkek katılımcıların meslek seçimlerine bakıldığında hukuk alanında çalışan 1 katılımcı, özel sektörde çalışan 4 katılımcı bulunduğu görülmektedir. 3 katılımcının ise eğitimine devam ettiği görülmektedir. Katılımcılardan 2'sinin çalışma yaşamlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının yönetici kadrolarında yer aldıkları bilinmektedir. Araştırmaya katılan erkek katılımcılar arasında en fazla özel sektörde yer almanın tercih edildiği görülmektedir.

4.1.5. Katılımcıların eğitim durumu

Tablo 8. Katılımcıların Eğitim Durumu Tablosu

Eğitim Düzeyi	K. K. Sayısı	E. K. Sayısı	Toplam Katılımcı Sayısı
İlkokul Mezunu	6	1	7
Lise Mezunu	6	2	8
Lisans (öğrenci)	4	2	6
Lisans Mezunu	6	3	9
Genel Toplam	22	8	30

Katılımcıların eğitim durumları değişkenlik göstermektedir. 30 katılımcı içerisinde 7 katılımcıdan 1 erkek 6 kadının eğitim durumu ilkokul düzeyinde, 2 erkek 6 kadın olmak üzere 8 katılımcının lise düzeyinde, 3 erkek 6 kadın olmak üzere toplamda 9 katılımcı lisans derecesinde olarak dağılım göstermektedir. Katılımcılar arasından en az ulaşılabilir grup lisans öğrencileri en fazla ulaşılabilir grup lisans mezunları olmakla birlikte katılımcılara ulaşılabilirlik sayısında benzerlik görülmektedir.

4.1.6. Katılımcıların sosyoekonomik durumu

Tablo 9. Katılımcıların Sosyoekonomik Durumu Tablosu

Sosyo-ekonomik Statü	K. K. Sayısı	E. K. Sayısı	Toplam Katılımcı Sayısı
Alt S. E. S	2	2	4
Alt Orta S. E. S	4	3	7
Üst Orta S. E. S	14	3	17
Üst S. E. S	2	-	2
Genel Toplam	22	8	30

Katılımcıların sosyoekonomik statüleri incelendiğinde alt sosyoekonomik statü de olduğunu belirten 2 erkek, 2 kadın olmak üzere toplamda 4 katılımcı olduğu görülmektedir. Alt orta sosyoekonomik statüde 7 katılımcıdan 4 kadın 3 erkek, üst orta sosyoekonomik statü de olduğu gözlemlenen 17 katılımcıdan 14'ünün kadın 3'ünün erkek olduğu görülmektedir. Sosyo-ekonomik statüsünü üst olarak belirten 2 katılımcının

ise kadın olduğu görülmektedir. Alt sosyoekonomik statü de kadın ve erkek katılımcılar da eşitlik olduğu, alt orta sosyoekonomik statü de ise erkek ve kadın katılımcılar benzerlik göstermektedir. Üst orta sosyoekonomik statü de kadın katılımcıların sayısının erkeklere oranla yüksek olduğu gözlemlenmekle birlikte sosyoekonomik statüsünü yüksek olarak tanımlayan 2 katılımcının da kadın olduğu gözlemlenmektedir. Araştırma da en fazla ulaşılabilir grubun üst orta sosyoekonomik seviye, en az ulaşılabilir grubun ise üst sosyoekonomik seviye olduğu görülmektedir.

4.1.7. Katılımcıların sosyoekonomik statü ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki durumu

Tablo 10. Katılımcıların Sosyoekonomik Statü ve Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki Durumu Tablosu

Sosyo-ekonomik Statü / Eğitim Durumu	Düşük S.E.S Katılımcı Sayısı	Alt Orta S.E.S Katılımcı Sayısı	Üst Orta S.E.S Katılımcı Sayısı	Yüksek S.E.S Katılımcı Sayısı	Toplam Katılımcı Sayısı
İlkokul Mezunu	-	3	4	-	7
Lise Mezunu	2	1	4	1	8
Lisans öğrencisi	2	2	2	-	6
Lisans Mezunu	1	-	7	1	9
Genel Toplam	5	6	17	2	30

Katılımcıların eğitim durumları ile sosyoekonomik statü seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. 30 katılımcıdan 2'si sosyoekonomik statüsünü üst, 17'si üst orta, 7'si alt orta, 4'ünün ise alt sosyoekonomik seviyede olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında ise; 30 katılımcıdan 7 katılımcı ilkokul, 8 katılımcı lise, 6 katılımcı lisans öğrencisi, 9 katılımcının ise lisans seviyesinde eğitim almış olduğunu belirttiği görülmektedir. Yüksek lisans ve doktora eğitim seviyesinde ise katılımcı bulunmamaktadır.

İlkokul seviyesinde eğitim gören 7 katılımcıdan 3 katılımcının sosyoekonomik statüsünün alt orta, 4 katılımcının ise üst orta olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcılar da alt ve üst sosyoekonomik statü kategorisine ise rastlanmamaktadır. Lise düzeyinde öğrenim görmüş 8 katılımcıdan 1 katılımcının sosyoekonomik statüsü üst, 4 katılımcının üst orta, 1 katılımcının alt orta, 2 katılımcının ise alt sosyoekonomik statü de olduğu

gözlemlenmektedir. Lisans derecesinde eğitim almaya devam eden 6 katılımcıdan, 2 katılımcının sosyoekonomik statüsünün üst orta, 2 katılımcının alt orta, 2 katılımcının ise alt sosyoekonomik statüde olduğu gözlemlenmektedir. Lisans eğitimini tamamlamış 9 katılımcıdan ise 1 katılımcının alt, 1 katılımcının üst, 7 katılımcının ise üst orta sosyoekonomik statüde olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri arttıkça sosyoekonomik statülerinde artış olduğu gözlemlenmektedir.

4.1.8. Katılımcıların anne-babasını kaybetme durumu

Tablo 11. Katılımcıların Anne-Babasını Kaybetme Durumu Tablosu

Ebeveyn Durumu	K. K. Anne-Baba Kaybı	E. K. Anne-Baba Kaybı	Toplam
Baba hayatta	19	7	26
Baba kaybedilmiş	3	1	4
Anne hayatta	16	7	23
Anne kaybedilmiş	6	1	7
Genel Toplam	44	16	60

Derinlemesine görüşme yapılan 30 katılımcıdan 26'sı babasının, 23'ü annesinin hayatta olduğunu 4'ü babasını, 7'si annesini kaybettiğini belirtmektedir. 22 kadın katılımcıdan 19'u babasının hayatta olduğunu 3'ü kaybettiğini, erkek katılımcılardan ise; 7'si anne-babasının hayatta olduğunu 1'i kaybettiğini belirtmektedir. Araştırma bulguları anne-babası hayatta olanların sayısının daha fazla olduğu göstermektedir.

4.1.9. Katılımcıların aile birliği durumu

Tablo 12. Katılımcıların Aile Birliği Durumu Tablosu

Aile Birliği Durumu	K. K.	E. K.	Toplam
Var	8	3	11
Yok	9	2	11
Aileden Uzakta Yaşıyor	1	2	3
Anne-Baba Evde Yok	1	-	1
Duygusal Birliktelik Yok	3	1	4
Genel Toplam	22	8	30

Araştırmadan elde edilen verilere göre; 30 katılımcıdan 11'i olay anında aile birliğinin devam etmekte olduğunu, 11'i aile birliğinin olmadığını, 3'ü aile birliğinin devam ettiğini fakat kendisinin aileden uzakta olduğunu, 1'i anne babanın ekonomik sebepler nedeni ile evde bulunamadığını, 4'ü ise aile birliğinin devam ediyor olmasına karşın duygusal bir bağ olmadığını belirtmektedir. Aile de fiziksel ve duygusal birlikteliğin aynı anda olduğu durumlarda oran olarak görülürken birlikteliğin sekteye uğradığı aile yapısında oranın yükseldiği görülmektedir. Baba tarafından cinsel şiddete maruz kalan katılımcılar da 3 farklı durum gözlemlenmektedir. Bunlar; annenin kaybedilmesi, aile birliğinin sonlanması, resmiyette aile birliği devam ediyor görünmesine karşın ailede duygusal bağın olmaması şeklinde sıralanabilir. Babası tarafından cinsel istismara maruz kalma oranının kadın katılımcılarda 5, erkek katılımcılarda ise 2 olmak üzere toplamda 7 olduğu görülmektedir. Baba tarafından cinsel istismara maruz kalan 5 kadın katılımcıdan 3'ü annenin kaybedilmesinin hemen ardından baba tarafından cinsel istismara maruz kaldığını, 1'i aile birliğinin sarsılmasının ardından baba tarafından cinsel istismara maruz kaldığını, 1'i ise aile içi duygusal birliktelik olmadığını belirtmektedir. Babası tarafından cinsel istismara maruz kalan 2 erkek katılımcının da benzer şekilde aile içi duygusal birlikteliğin söz konusu olmadığını belirtmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma verileri incelendiğinde aile bütünlüğüne ve parçalanmış aileye sahip olan katılımcıların eşit oranda olduğu görülmektedir. Aile birliği resmiyette olmasına karşın duygusal bağın olmaması, aileden uzakta yaşamak ve anne babanın evde olmadığına dair veriler incelendiğinde eşitlikten bahsedilememektedir. Aile birliğinin devam etmemesi, çocuğun aileden uzak olması, aile içi duygusal bağın olmaması ve cinsel istismara maruz kalma arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir.

4.1.10. Katılımcıların kardeş sayısı durumu

Tablo 13. Katılımcıların Kardeş Sayısı Durumu Tablosu

Ailedeki Çocuk Sayısı	K. K	E. K.	Toplam
2 çocuk	6	1	7
3 çocuk	4	3	7
4-11 çocuk	12	4	16
Genel Toplam	22	8	30

Katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler, katılımcılardan 7'sinin 2 çocuklu bir aileye, 7 katılımcının 3 çocuklu bir aileye, 16 tanesinin ise 4-11 çocuklu bir aileye mensup olduğu anlaşılmaktadır. 30 katılımcıdan 2 ve 3 çocuklu aile sayısı benzerlik gösterirken 4-11 çocuklu bir aileye mensup olan katılımcıların fazla olduğu görülmektedir. Aile yapıları incelendiğinde 4 ve üzeri çocuk sahipliği oranının en yüksek oran olarak gözlemleniyor olmasına karşın çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların birinci, ikinci ve üçüncü çocuklardan oluşmasının göz önünde bulundurulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

4.1.11. Katılımcıların öz/üvey kardeş durumu

Tablo 14. Katılımcıların Öz/Üvey Kardeş Durumu Tablosu

Öz/Üvey Kardeş Durumu	K. K.	E. K.	Toplam
Öz Kardeş	17	7	24
Üvey Kardeş	5	1	6
Genel Toplam	22	8	30

Yapılan derinlemesine görüşmeler de elde edilen veriler de 30 katılımcıdan 6'sı üvey kardeşleri olduğunu belirtmektedir. 6 katılımcıdan, 1 tanesi erkek diğer 6'sı ise kadındır. Üvey kardeşleri olmayan katılımcılar daha fazladır. Aile birliğinin sarsıldığı ve aileye dışarıdan yeni üyelerin katıldığı 6 vakadan 5'inde aile içi cinsel şiddet olduğu bir vakada ise babanın arkadaşları tarafından cinsel şiddete maruz kalındığı bilgisinin önemli olduğu düşünülmektedir.

4.1.12. Katılımcıların aile sıralamasındaki durumu

Tablo 15. Katılımcıların Aile Sıralamasındaki Durumu Tablosu

Kardeş Sıralaması	K. K.	E. K.	Toplam
1. Çocuk	11	3	14
2. Çocuk	5	2	7
3. Çocuk	6	3	9
Genel Toplam	22	8	30

Araştırma bulguları incelendiğinde çocuklukta cinsel istismara maruz kalan katılımcılardan 14'ünün 1. çocuk, 9'unun 3. çocuk, 7'sinin 2. çocuk olduğu görmektedir. Yapılan saha araştırmasında 1. ve 3. çocuk olan katılımcıların fazla olduğu görülmekle birlikte 2. çocuk olduğu görülen 7 katılımcıdan 3'ünün son çocuk olduğu görülmektedir.

4.1.13. Risk grubu: kadın/ erkek katılımcıların mağduriyet yaşları durumu

Kadın ve erkek katılımcıların ilk kez cinsel şiddete maruz kalma yaşları arasında belirgin farklar ortaya çıkması nedeni ile kadın katılımcılar ve erkek katılımcılar iki ayrı tablo şeklinde ele alınmaktadır. Bu şekilde kız ve erkek çocuklarının cinsel şiddete maruz kalma risklerinin hangi yaş gruplarında arttığının incelenmesi hedeflenmektedir. Derinlemesine görüşme yapılan 22 kadın katılımcıdan 16'sı 5-12 yaş aralığında 8 erkek katılımcıdan 3'ü ise 6-8 yaş aralığında ilk kez cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. Kadın katılımcılar 5-12 yaş aralığında yer alırken erkek katılımcıların 12-14 yaş aralığında yer aldıkları görülmektedir. Erkek katılımcıların 9-11 yaş aralığında kadın katılımcıların ise risk grubunda yer almaya devam ettikleri görülmektedir. Derinlemesine görüşme yapılan 30 katılımcıdan 12 yaş öncesinde cinsel şiddete maruz kalan erkek katılımcıların ve 13 yaş öncesinde cinsel şiddete maruz kalan kadın katılımcıların; yeterli bilişsel seviyede olmama nedeni ile cinsel şiddeti anlamlandıramama, ifade edememe, ifade etme çabaları olduğunda ise bakımından sorumlu olan kişiler tarafından manipüle edilme gibi nedenlerle aynı fail tarafından şiddet döngüsünde uzun yıllar kaldıkları yahut farklı failler tarafından defaatle cinsel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. 13 yaşından sonra cinsel şiddete maruz kaldığını belirten 6 kadın ve 12 yaşından sonra cinsel şiddete maruz kaldığını belirten 5 erkek katılımcı olmak üzere toplamda 11 katılımcının cinsel şiddete maruz kalmanın ardından yeterli bilişsel seviyede olmasının yaşamlarının geri kalan kısmını ve kimliklerini inşa etme şekillerinde belirgin farklar ortaya koydukları görülmektedir. Erkek katılımcıların erkekler arasında olduğunu belirttikleri sözsüz iletişim biçimlerini öğrenerek cinsel şiddete maruz kalmamak için toplumsal davranış biçimlerini farklılaştırma ve etkileşimde bulunacağı kişileri analiz ederek şiddet döngüsünden çıktıklarını belirttikleri, kadın katılımcıların ise bakım verenler tarafından manipüle edildiklerinin farkına varıp söz konusu şiddetin varlığının kabul edilmesini sağlayarak şiddet döngüsünde çıktıklarını belirttikleri görülmektedir. 5-12 yaş arası cinsel şiddete maruz kalan kadın katılımcılar ve

6-8 yaş arası cinsel şiddete maruz kalan erkek katılımcılar da 12-13 yaş sonrasında cinsel şiddetin sonlanması için benzer pratikler geliştirdiklerini ve cinsel şiddetin sonlandığını belirtmektedir. Çocuk yaşta maruz kalınan cinsel şiddette katılımcıların 12-13 yaş öncesinde ve sonrasında maruz kalma biçimlerinin farklılaştığı, olayları anlamlandırma, tepki verme sürecinin 12-13 yaş öncesine kıyasla çok daha hızlı olduğu gözlemlenmektedir. Olayları anlamlandırma ve tepki verme sürecindeki hız ve cinsel şiddete yeniden maruz kalmama arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Erkek ve kadın katılımcıların yaş aldıkça değişen toplumsal çevrelerinin maruz kalınan şiddeti fark etmelerini sağladığı görülmektedir. Erkek katılımcılar erkek arasında olduğunu belirttikleri sözsüz iletişim kodlarını öğrenerek şiddet ihtimalini ortadan kaldırdıklarını, kadın katılımcılar ise daha temkinli olmanın yanı sıra şiddet karşısında sessiz kalmayarak şiddet ihtimalini ortadan kaldırdıklarını belirtmektedir. Kadın ve erkek katılımcıların toplumsallaşmanın artması ile cinsel şiddet döngüsünden çıkma stratejileri geliştirdikleri görülmektedir. Kadın katılımcıların 13 yaş öncesi cinsel şiddete maruz kalma oranlarının yüksek olması nedeni ile erkek katılımcılara oranla daha uzun süre cinsel şiddet döngüsünde kaldıkları görülmektedir.

4.1.13.1 Kadın katılımcıların mağduriyet yaşları

Tablo 16. Kadın Katılımcıların Mağduriyet Yaşları Tablosu

İlk kez Maruz Kalınan Yaş	K. K. Sayısı
5-12 yaş	16
13-16 yaş	6
Toplam	22

Kadın katılımcıların ilk mağduriyet yaşları incelendiğinde 22 kişiden 16'sı 5-12 yaşları arasında, 6'sı ise 13-16 yaşları arasında cinsel istismara maruz kaldığını belirtmektedir. Kız çocuklarının 5-12 yaş aralığında cinsel istismara maruz kalma oranının fazla olduğu görülmektedir.

4.1.13.2. Erkek katılımcıların mağduriyet yaşları

Tablo 17. Erkek Katılımcıların Mağduriyet Yaşları Tablosu

İlk Kez Maruz Kalınan Yaş	E. K. Sayısı
6-8 yaş	3
12-14 yaş	5
Toplam	8

Erkek katılımcıların ilk mağduriyet yaşları incelendiğinde 8 kişiden 3'ü 6-8 yaşları arasında, 5'i ise 12-14 yaşları arasında cinsel istismara maruz kaldığını belirtmektedir. Erkek çocuklarının 12-14 yaş aralığında cinsel istismara maruz kalma oranının fazla olduğu görülmektedir.

4.2. Araştırmanın Amacına Yönelik Bulgular

4.2.1. Kimliğin toplumsal inşası

Katılımcıların kimlik algısı ile ilgili çeşitli fikirlere sahip olduğu görülmektedir. Türk Dil Kurumu'na göre kimlik; *"toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü"* (TDK, 2022) olarak nitelendirilmektedir. Sosyolojik perspektiften ise kimlik; *"Sosyal süreçlerde inşa edilmekte ve bir kez inşa edilip somutlaştığı zaman, sosyal ilişkilerle devamlılığı sağlanmakta değiştirilebilmekte ya da yeniden biçimlendirilerek tekrar inşa edilmektedir. Kimliğin, oluşumu ve devamlılığını içeren sosyal süreçler de sosyal yapı tarafından belirlenmektedir"* (Berger ve Luckman, 2008: 250).

Dinamik bir süreç olan ve yaşam boyu devam eden toplumsallaşmanın her aşamasında yenilenen kimlik, katılımcı sayısınca kimlik tanımı oluşturmaktan ziyade derinlemesine görüşme yapılan 30 katılımcıdan her birinin yaşamının cinsel şiddet öncesi, cinsel şiddet anı ve cinsel şiddet sonrası evrelerinde yeni kimlikler inşa etmelerini sağladığı gözlemlenmektedir.

Giddens'a göre;

> Toplumsallaşma araçları, içinde önemli toplumsallaşma süreçlerinin meydana geldiği toplumsal bağlamlar ya da gruplardır. Birincil toplumsallaşma bebeklik ve çocuklukta oluşur ve en yoğun kültürel öğrenme dönemidir. Çocuklar bu dönemde dili ve daha sonraki öğrenmenin temelini oluşturan temel davranışsal kalıpları öğrenir. Aile bu aşamada toplumsallaşmanın ana aracıdır (Giddens, 2021: 351).

Katılımcıların birincil toplumsallaşma aşaması aynı zaman da cinsel şiddet öncesi kimlik tanımlarının oluştuğu aşama olarak ele alınmaktadır. Katılımcılar çocuklukta düzenli etkileşim kurulan sosyal çevre (bakım veren) ve etkileşim kurma biçimleri ekseninde davranış pratikleri yahut değerleri gözleme dayalı taklit yoluyla öğrenmektedir. *"Çocuklar, anne ve babaları gibi düzenli olarak etkileşimde bulundukları insanların hareketlerini kopya ederler. Bunu oyun dönemi takip eder. Bu dönem boyunca çocuklar başkalarının sahip oldukları roller oynamaya başlarlar"* (Yazıcı, 2005:89).

Toplumsallaşma başlangıçta yalnızca bakım verenlerle etkileşim oranıyla bağlantılı olarak ve taklit yoluyla öğrenilirken (örneğin anne gibi yemek yapmak baba gibi telefonda konuşmak gibi davranış provaları) ikincil toplumsallaşma aşamasında arkadaş edinme ve farklı gruplarla etkileşimde bulunmakla birlikte ikili ilişkileri farklı perspektiften değerlendirme gerçeklemektedir. *"İkincil toplumsallaşma çocuklukta ve daha sonra yetişkinliğe doğru gerçekleşir. Okullar, yaşıt grupları, örgütler, medya ve sonundaki iş yeri, bireyler için toplumsallaşma güçleri haline gelir. Bu bağlamlardaki toplumsal etkileşimler insanların kültürlerinin kalıplarını oluşturan değerleri, kuralları ve inançları öğrenmelerine yardımcı olur"* (Giddens, 2021: 351).

Grup oyunlarına dahil olarak farklı rolleri gözlemlemek, akraba ve komşu kavramlarını öğrenmek, park yahut sokaklarda geniş akran grupları ile oyun oynamak yeni toplumsallaşma pratiklerini öğrenmekte etkili olmaktadır. *"Sosyal öğrenme kuramları davranış ve değerlerin bireyin içinde bulunduğu gruplarda etkileşim sürecinde öğrenildiği önermesi üzerine inşa edilmiştir"* (Erjem, 2016:428).

İçinde bulunulan toplumsal çevrenin, sermaye biçimlerinin belirlenmesinde etken olduğu, sermaye biçimlerinin ise sosyal etkileşimler vasıtası ile gerçekleşen sosyal öğrenme de etkili olduğu düşünülmektedir. Toplumsal çevre, sermaye biçimleri ve sosyal öğrenmenin ise kimlik tanımları oluşturmakta önemli olduğu görülmektedir. *"Toplumsal ya da sosyal sermaye ise bir eyleyicinin içinde bulunduğu alanda sahip olduğu ilişkiler ağına gönderme yapar. Eyleyicinin diğerleriyle olan bağlantıları, grup üyelikleri, bu ilişkilerin getirdiği eyleyicinin üstündeki veya ona yönelik yükümlülükler, ayrıcalıklar, itimat" gibi olgular bu sermayenin içeriğini oluşturur"* (Göker, 2007: 282).

Arkadaş edinmeden ve oyun oynamadan geçirilen bir birincil toplumsallaşma süreci ile arkadaş ve oyunlarla şekillenen toplumsallaşma biçimlerinin deneyimlendiği bir birincil toplumsallaşma süreci birbirine benzer sonuçlar meydana getirmemektedir. Örneğin; birincil toplumsallaşma sürecinde mahalle kültürünün yoğun olarak hissedildiği, samimi akrabalık ilişkilerinin olduğu 3-4 çocuklu bir aile de toplumsallaşma biçimi ve mesafeli sosyal ilişkilerin olduğu, akrabalık bağlarının koparıldığı tek çocuklu bir aile de toplumsallaşma biçimlerinin birbirinden farklı seyredeceği bilinmektedir. Birincil toplumsallaşma yahut birincil toplumsallaşma olarak bilinen çocukluk evresi, oyunlarla toplulukta yaşama pratiklerinin deneyimlendiği toplumsallaşmayı öğrenme süreci olarak değerlendirilmektedir. Oyun esnasında çocuklar iki ve daha fazla kişi ile etkileşimde bulunmakta, yeni etkileşim biçimlerini gözlemlemek, deneyimlemek aynı zaman da etkileşim biçimlerine dair yeni stratejiler üretmektedir. Oyunlar da üretilen stratejiler ise toplumsal sermaye biçimlerinden ve habituslarından bağımsız düşünülmemektedir. Nitekim Bourdieu;

"Habitus kelimenin tam anlamıyla ne tam olarak bireyseldir ne de davranışları tek başına belirler; buna karşın, eyleyenlerin içinde işleyen yapılandırıcı bir mekanizma, eyleyenlerin çok çeşitli durumlarla başa çıkmasını sağlayan bir strateji üretme ilkesidir." (Bourdieu ve Wacquant, 2003: 27) şeklinde açıklamaktadır. *"Kavram, yatkınlıklar sistemini ifade eder. Yatkınlıklar ise hem bilinçli bireylerden oluşan toplumsal aktörlerin hem de toplumsal yapının birer ürünüdür. Yatkınlıklar, bireyin bedeninde hayat bulur."* (Tekin, 2015: 60) Yatkınlıklar sistemi olarak ele alınan habitus kişinin eğilimlerini oluşturan tüm evreleri kapsamaktadır. Kişilerin eğilimleri ise var olan sosyal yapıdan

bağımsız düşünülmemektedir. Çocuğun henüz kimliğini yakın sosyal çevresinin tanımladığı şekil de tanımladığı ve olayları anlamlandırmak için bilişsel yeterlilik kazanmadığı bir aşama olan birincil toplumsallaşma sürecinde maruz kalınan şiddetin özel de ise cinsel şiddetin yatkınlıklar sistemini ve kimlik algısını üretme biçimlerini etkilediği görülmektedir. Birincil toplumsallaşma sürecinde cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların yaşamlarını inşa etmelerini incelediğimiz çalışmamızda kimliğin inşa sürecine etkileri her aşamada görüldüğünden sürekli inşa edilen kimliklere çalışmanın her aşamasında yer verilecektir. Ergenlik öncesi dönem (ön ergenlik) ve ergenlik döneminde kimliği yeniden kurgulamakta ise; okunan bir kitap, izlenen bir film yahut öğrenilen yeni bir bilgi sosyal öğrenme aracı olarak kullanılabilmektedir. Yeni toplumsal koşulları da beraberinde getiren yeni kişi ve gruplarla etkileşimler ise kimliğin kurgulanmasında etkin rol oynayabilmektedir. Etkileşimlerin şekillenmesinde ise habitusun önemli bir yer kapladığı düşünülmektedir. Nitekim Tekin'e (2015:60) göre; *"Bourdieu'nun toplumsallaşmış öznellik olarak tanımladığı habitus, sosyal yaşamda bireylerin sosyal konumlarını, davranışlarını ve tutumlarını belirleyen bir pratiktir."*

Katılımcılara kendilerini nasıl tanımladıkları sorulduğunda; olay öncesi ve sonrası olmak üzere farklı tanımlamalarda bulundukları görülmektedir. Derinlemesine görüşme yapılan 10 katılımcının kendisini tanımlamakta zorlandığı ve sosyal etkileşimlerinden elde ettiği geri dönütler ve toplumsal performansı (sahne önü davranış) ile kendini tanımladığı görülmektedir. Goffman'a göre; "Kişi (person) sözcüğünün ilk anlamının "maske" olması büyük olasılıkla basit bir tarihsel rastlantı değildir. Daha ziyade herkesin her zaman ve her yerde, az çok farkında olarak belli bir rolü oynadığı gerçeğini kabulüdür. … Biz birbirimizi bu roller içinde tanırız; bu rollerde kendimizi tanırız" (Goffman, 2020:31).

"(…) cümlelerle tanımlayabilir miyim kendimi bilmiyorum … vs. diye çevremdeki tanımlamalar (…) nabza göre şerbet (…) herhalde. Her ortama göre değişken bir yapım var." (DG 6, 19, E)

> Sinirli biriyim. Öfkemi kontrol edemiyorum çoğu zaman ama çok iyi anlaştığımda da çok çok çok iyi oluyorum, eğlenceli bir insan oluyorum. Ta ki ben bizim eve girene kadar tüm modum sanki dışarıda kıyafet giyiniyorum

çıkıyorum eve girerken onu çıkartıp çok farklı bir yüz oluyor. Bilmiyorum hani bu yaşadığım olaylardan olabilir. (DG 15, 20, K)

"Sessiz sakin bir insanımdır, çevremde beni öyle bilir. Çok uyumluyumdur yani öyle söylüyorlar. Bence de öyleyim. Hayır demesini bilmeyen tiplerdenimdir. Sosyal olarak da biraz çekingen bir tipimdir, iyi bir insan olduğunu düşünüyorum." (DG 20, 34, K)

Katılımcıların Goffman'ın teorisini destekler nitelikte kimliklerinden (ben) ziyade kişiliklerini (persona) tanımladıkları görülmektedir. Katılımcıların farklı etkileşim mekanlarında farklı yüzler kullanmak, etkileşimde bulunulan kişiye bağlı olarak değişkenlik göstermek, uyumlu olmak ve etkileşimde bulundukları kişiler tarafından görünümleri üzerinden tanımlamalarda bulundukları görülmektedir. Nitekim Goffman da kişilerin benimsediği rollere bağlı gösterilerinin kişiliği nasıl oluşturduğunu şu şekilde açıklamaktadır: *"Kendimiz hakkında oluşturduğumuz anlayışı-hakkını vermeye çalıştığımız rolü- temsil ettiği sürece bu maske bizim hakiki benliğimizdir, olmak istediğimiz halimizdir. Sonuçta rolümüzü anlayış şeklimiz doğamızın, kişiliğimizin ayrılmaz bir parçası haline gelir. Bu dünyaya bireyler olarak geliriz, kişilik kazanırız ve birer kişi oluruz."* (Goffman, 2020:31)

Katılımcılardan bir kısmı yaşamadıklarını düşündükleri çocuklukları ve kimsesizlik üzerinden kendilerini tanımlarken bir kısmının cinsel şiddet sonrası aniden zorunlu yetişkin olarak yaşamına devam etmek olarak tanımladıkları zorunluluklar üzerinden inşa ettikleri görülmektedir.

"(...)Çocukluğunu yaşayamamış biridir." (DG 1, 19, K)

"(...) Babam uzun yıllar cezaevlerinde yattı. Biz bir sahipsiz yaşadık yani." (DG 12, 50, E)

Kimlik tanımları çok fazla çeşitlilik göstermekle birlikte çocuklukta en temel haklardan mahrum kalma, ihmal, genel de şiddete özel de ise cinsel şiddete maruz kalmanın ve çocuk yaş da gerçekleşen evliliklerin katılımcıların bir kısmın da düşük benlik algısı oluşmasına neden olduğu bir kısmın da ise toplumsal cinsiyet kodlarının keskin verili bir gerçek olarak kabul edildiği sosyal çevresi tarafından kendisine küçük yaşlardan itibaren

yüklenmiş olan annelik rolü üzerinden değerlendirme, çocuk yaşlarda kardeşlerinin bakımı ile başlayan annelik rolünü kişiliğini oluşturan asli rol olarak betimleme ve travmaya bağlı kadınlık rolünü reddi, bilinçli yalnızlaştırılmasını sağlayan sosyal çevresi nedeniyle arkadaşlık rolünden yoksunluğu vb. gibi birçok rolden soyutlandığı görülmektedir. Bakım verilen çocukların bakıma olan ihtiyaçlarının sonlanması kendilerine ait özel yaşam alanları belirlemelerinin ise katılımcıların asli rolünü elinden aldığı ve tanımlama biçimi üzerinde etkili olduğu görülmekle birlikte söz konusu ayrışmanın katılımcılar da öz güven eksikliği, değersizlik hissi gibi duyguları tetiklediği görülmektedir. Tüm benliğini annelik üzerinden değerlendiren katılımcılardan bir kısmının var olan toplumsal çevreden de uzaklaşarak tek başına bir yaşam inşa ettiği bilgisine ulaşılmaktadır.

"Kendimi yeterli ve iyi bir anne olarak görmüyorum." (DG 2, 47, K)

> Bazı insanları kendimden çok yüksek görürdüm aslında benden bi farkları yoktu ama ben onları kendimden yüksek görürdüm yaşadıklarımdan dolayı. İşte okula gidememem gördüğüm şeylerden, böyle kendimi onlardan düşük görürdüm. (…) Biraz içine kapanık damarına basılınca hiç susmayan, hayat biraz öyle yaptı. İçine kapanık biri değildim aslında ama yaşadığım şeylerden dolayı anlatıyodum birilerine ama kimse annem bile en yakınım o bile inanmıyodu ve bu yüzden çok içime kapanık büyüdüm (DG 4, 21, K)

> Biraz asosyal, kendi dünyasında yaşayan, zorunlu olmadıkça yeni arkadaşlık kurmayan, kurduğunda da arkadaşlarıyla arası iyi olan birisiyim (…) çok da faydası olan aranan bir insan değilim (…) Evcimenim, hobisi olan birisi değilim. Araç kullanmam, tatil filan bilmem hiç. Artı bir özelliği olan bir insan değilim. Çok basit, sıradan. (DG 16, 41, E)

Katılımcılardan bir diğer kısmının ise; cinsel şiddete maruz kalma ve güçsüz olmak arasında kurdukları bağlantının yanı sıra aile ve sosyal çevresinden öğrendiği verili kimlik normlarının güç ilişkileri üzerinden inşa edildiği, yetişkin olmaları nedeni ile güçlü ve zarar verilemez kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Hortaçsu'ya göre:

> Kişinin kendisini tanıtması, toplumsal çevreyle etkileşim içinde gerçekleştirildiğinden ve belli bir kimliğin başkalarınca kabulünü de kapsadığından dolayı 'kimlik pazarlığı' olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle kişinin kendini tanıtma süreci sadece bireyin kişilik özelliklerinden değil aynı zamanda içinde bulunduğu toplumsal yapıdan ve bu toplumsal yapı içerisinde geçerli olan normlardan etkilenir (Hortaçsu, 2012: 270-271).

Güçsüz olmanın yahut görünmenin normlara uygun olmadığını öğrenen katılımcılar sosyal etkileşimlerde güçlü görünmelerini sağlayan bir maske kullanmaya başladıklarını belirtmektedir. Katılımcıların birincil toplumsallaşma itibari ile maske ile dolaşmasını nedene bağlama davranışında olduğu görülmektedir. Toplumsal etkileşimler esnasında duygu ve davranışların kontrol edilmekte zorlanılmasının nedenini cinsel şiddete maruz kalınmasına bağlı olarak değerlendiren katılımcıların kullandıkları maske yardımıyla sosyal çevre tarafından duyguların fark edilebilir olmasının önüne geçtiği düşüncesinde oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcının acımasız olarak algıladığı toplumsallığa karşı gardını aldığı, zayıf olarak değerlendirileceğini düşündüğü anları gösterme kaygısı olduğu ve etkileşimin sıfırlandığı bölgelerde maskeden arındığı görülmektedir.

"(...) güçlü olduğunu düşünen bi çok konuda güçlüyüm diyen ama bazı konularda da güçlü olduğunu düşünüp güçsüz olduğuna inanan bi kadın" (DG 3, 28, K)

"Sosyal fakat güven problemi olan, koç burcu, güçlü bir karakter." (DG 30, 40, E)

Katılımcılardan görece az bir kısmının ise kimlik tanımlamalarını yaşadıkları cinsel şiddetin etkilerinin olduğunu kabul ederek fakat maruz kaldıkları cinsel şiddet üzerinden değil pozitif ve faydacı bakış açısı ise inşa ettikleri görülmektedir.

"Ponçik bir insanım genel olarak bardağın hep dolu bakarım. Bir olay da suçlu ben değilsem (...) kendimi suçlu konuma koymam, onun üzüntüsünü yaşamam." (DG 5, 21, K)

"Neşeliyimdir. En ufak şeyden mutlu olan bir insanım. Karamsarlığı hiç sevmem. Şikâyet eden insanlardan uzak, kaçarım. (...) Şikâyet etmem. Ne kadarla bulursam Rabbime şükrederim. Çünkü çok zor çocukluk geçirdiğimiz için onun farkındayız." (DG 7, 52, K)

> Toplumsal sorunlara duyarlı, dayanışmalar örgütleyen, mizahi yanı güçlü (…) ama kavgadan da kaçmayan, elini taşın altına koymaktan çekinmeyen, dostlarını, çevresini, insanları seven, bardağın dolu tarafından görmeyi tercih eden, olumsuzlukları örgütlemeyen, zehirli toksik üretmeyen, kötünün reklamını yapmaktansa iyinin sesini yükseltme konusunda bir şeyler yapmaya çalışan. (DG 11, 37, E)

Bourdieu'nun sermaye biçimleri ve habitus kavramı aynı zaman da Goffman'ın sahne önü davranışına referansla incelenen katılımcıların, kimlik ve kişilik tanımlarını oluştururken her durum için farklı stratejiler geliştirdikleri aynı zaman da içinde bulundukları toplumsal koşullardan yeni davranış biçimleri ürettikleri ve her bir üretim aşamasında yeni bir üretim elde ettikleri anlaşılmaktadır. Her etkileşimde yeniden toplumsallaşma olduğu görülmektedir (Palabıyık, 2011:29).

4.2.2. Çocuklukta cinsel şiddete zemin hazırlayan toplumsal koşullar

Derinlemesine görüşme yapılan katılımcıların sahip oldukları toplumsal koşullar incelendiğinde aynı sosyal ortamın benzer fail ve mağdurlar ürettiği görülmektedir. Çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan katılımcılar, yalnızca kendilerinin cinsel şiddete maruz kaldığını düşündüklerini belirtmektedirler. Yaşam akışında yetişkin olmakla değişen sermaye biçimleri ve toplumsallaşmanın dinamik bir süreç olmasından kaynaklı sosyal çevre hakkında haber alma ağlarının genişlemesi, kişilerin cinsel şiddete maruz kaldığı toplumsal çevrede gerçekleşen vakalardan haber olmasını sağlamaktadır. Katılımcılar cinsel şiddete maruz kaldığı dönem ve sosyal çevre de yalnızca kendilerinin değil birçok çocuğun cinsel şiddete maruz kaldığı bilgisine ulaştıklarını belirtmektedirler. Katılımcılardan elde edilen veriler eşliğinde benzer toplumsal koşulların benzer sonuçlar meydana getirdiğini göstermekte olduğu düşünülmektedir.

"Yine çocuk tacizi hem de yakın bir akraba, şu an cezaevinde, ailesi falan köyü terk etti. (...) Bunları duyunca şimdi(...)" (DG 16, 41, E)

> Ya hep adamlar pis miydi? Anlamadım ki ben o zaman. (…) O köydeki gerçekten ve büyüdükçe o köyden komşulardan bizim neler çıktı bir bilseniz. Bizim köyde yani her yerde diyelim her yerde vardı bu o sonra sonra benim kafama dank etti. Bu, bunların hep vardı (…) karıştı birbirine amca, dayı, koca bununla niye böyle yapay başkasına (…) anladım ki yani bu bir ters giden insan şekilleri var. Bozuk yani. (DG 7, 52, K)

> Kim bilir kaç kişi, bir sürü intihar vakası var o mahallede bir sürü deliren kadın var. Kim bilir o kadınlar neden delirdiler? Kim bilir kaçı aaa bizde olmaz diye kafayı yedi çünkü ben de yiyordum az kalsın. O kültüre yediremedim onu sorgularken. (DG 9, 19, K)

"(...) Üvey babamın babasında vardı bu taciz olayı kız kardeşime karş(ı..." (DG 2, 47, K)

Katılımcılardan bir kısmının ise çocuk/yetişkin algısının kaybolduğu, kişilerin yalnızca cinsiyetleri ile değerlendirildiği bir toplumsal yapıya işaret ettiği görülmektedir. Çocuk yaşta cinsel birlikteliklerin normal karşılandığı bir sosyal çevrede yetişen DG4, failin kız kardeşinin kendisinin maruz kaldığı cinsel şiddeti fark etmesinin ardından oğlu ile birliktelik yaşaması için evinde kalmasını önerdiğini söz konusu öneriyi ise DG4'ü kurtarmak için sunduğunu ileri sürmektedir.

> On dört yaşındaydık (…) üvey babamın kız kardeşiydi (…) biliyo aslında kardeşinin bana taciz etmeye çalıştığını falan ve o biraz da beni kurtarmaya çalıştı aslında otur burda dedi. Yani oğlu da dedi ki otur burda gitme. Öyle onunla işte kaçtık, evlendik falan derken o da çok iyi gitmedi, yağmurdan kaçarken o tarafta da doluya tutuldum. (DG 4, 21, K)

Aile bireyleri tarafından cinsel şiddete maruz kalan DG23 ise babasının annesi çocuk yaşta iken evlendiğini belirtmektedir. Aile birliğinin dağılmasının ardından yeniden evlenen babasının kendisinden 4-5 yaş büyük olan çocuk yaşta biri ile evlendiğini

belirtmektedir. Sosyal sermaye biçimlerinin algıları şekillendirdiği bilinmektedir. Cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların içinde bulundukları sosyal yapı da cinsel şiddetin ve beraberinde fiziksel, duygusal, ısrarlı takip gibi şiddet türlerinin normalleştiği görülmektedir.

4.2.2.1. Çocukluk çağında şiddet

Katılımcılardan bir kısmının çocukluk çağlarını cinsel şiddete maruz kalınmadan önceki zaman dilimi olarak tanımladıkları ve cinsel şiddet sonrasında çocukluk çağının bittiğini belirttikleri görülmektedir.

"Çocukluk benim için ikiye ayırılıyor. Bir X şehirde yaşadığım güzel fotoğrafları bir de İstanbul'daki (...) tabii keman kursuna kadar her şey." (DG 8, 25, K)

"Maddi sıkıntımız vardı ama şiddette vardı yine de sevgiyi hissediyodum. (*Maruz kalınan cinsel şiddeti kasıtla) Ondan sonra büyümek zorunda kaldım."* (DG 1, 19, K)

"Güzel bi çocukluk geçirdim. (...) Çocukluğuma dair olumsuz unutamadığım işte dayum tarafımda cinsel istismara uğradım. O her anlana yayıldı zaten." (DG 7, 52, K)

"Parka gittiğim dört yaşındaki zamanlarım (...) Hem iyi hem kötü ben de her çocuğun yaşadığı gibi bir çocukluktu en azından bu ülkedeki kızların diyeyim. Herkesin bir defa deneyimlediği şeylerden deneyimlemişimdir." (DG 27, 18, K)

Katılımcılardan bir kısmı ihmal edildikleri için çocukluk çağını yaşayamadıklarını ve birincil toplumsallaşma dönemi itibari ile yetişkin rollerini üstlenmek zorunda kaldıklarını belirtmektedirler.

"Hiç olmadı. Ben ne hissediyordum biliyor musun? Hâlâ da onu hissediyorum. Ben sanki böyle doğmuşum, böyle de kalmışım. Yani hiç çocuklukmuş genç kızlıkmış ya da bu tür bir şeylerin tadını almadım yani bilmiyorum böyle bir anımda yok." (DG 2, 47, K)

> Çocukluğum hiç olmadı ki zaten (…) annem çalışıyodu iki tane kardeşim vardı, küçüklerdi, onlara bakıyodum. Onlar yüzünden okula gidemedim. Annem babam ayrıydı. Biraz babamda biraz annemde, ikisi de kötüydü. Babam bırakırdı

> beni bi hafta eve gelmezdi. 10 yaşındaydım (…) evde tek kalırdım haftalarca gelmezdi. Ben tek başıma kalkıp okula gitmek zorunda kalırdım. Annemde de (…) oyun bile oynayamazdım. Parka çıkardım bi kucağımda kardeşim bi elimde diğer kardeşim top oynamaya çalışırdım. Çocukluk yaşamadım. (DG 4, 21, K)

> Çocukluğuma dair… Şehre gidiyorum sonraki anılar annem vefat ettiğinde kardeşlerime ben baktım 6. Sınıfa gidiyordum. O ara okula gitmek, işte evi yönetim süreçleri baya değişti hayatım komple değişti. En küçük bir buçuk yaşında olduğu için onunla ilgilenmek, temizlik, yemek hepsi bana kalmıştı. Okuldaki başarım düştü. (DG 5, 21, K)

"Sefalet. Tamamen hatırladığım böyle tek kelimeyle özetleyecek olursan sefaletti. Babam alkol alırdı. Kumar oynardı." (DG 6, 19, E)

"İstenmediğim yerler oldu, kabullenmediğim yerler oldu. Birçok defa sözlü şiddet, fiziksel şiddet çok zor bir çocukluk geçirdim ki ben hiç çocuk olmadım buna izin vermediler." (DG 17, 18, E)

"Birden fazla. Bir yedi yaşındayken var hiç unutamadığım beni çocukluktan direkt büyüklüğe geçiren, dokuz yaşında yaşadığım var." (DG 25, 32, K)

Katılımcıların büyük bir kısmı birincil toplumsallaşma dönemi olan çocuklukta birden fazla şiddet türüne yoğun bir şekilde maruz kaldığını belirtmektedir. Fiziksel şiddete maruz kalınmasına şahitlik eden katılımcılar ise ilerleyen yıllarda fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

> Sevgisizlik, çok mutlu bi çocukluğum olmadı. (…) şiddet içerikli bi ailede büyüdüm. Babam anneme şiddet uygulardı. (…) yemeğin niye tuzu yok diyip sofrayı alt üst getirdiğini biliyorum (…) babama kendimi kanıtlama, gösterme çabası içerisindeydim. Çünkü bi sabah okula gitmek için uyandığımda, annem babama kahvaltı hazırlıyordu ve ben aralarında geçen 'Asya neden oldu ki hiç sevmiyorum, istemiyorum kızın hal ve hareketleri bana batıyo gördüğüm zaman bütün sinirlerim ayağa kalkıyor' konuşmasını duymuştum. (…) kedi güvercine

saldırdığında sen niye bakmadın kedi güvercine saldırdı diyip sopayla dayak yediğimi ve o sopayı bana seçtirdiğini biliyorum. (DG 3, 28, K)

"Hani o atlatamadığım travmalardan biridir. O kavgaları evin içinde." (DG 6, 19, E)

(Babasını kasıtla) X, bir birahane işletiyordu ve haftada en az yetmiş, seksen bin lira ciro yapan bir adamdı ama biz sobalı bir evde oturuyorduk ve kömür alacak paramız yoktu (…) Babam ya da X eve alkollü bir şekilde gelirdi, geceleri bizi uyandırırdı, bağırırdı, çağırırdı o yüzden inanılmaz korkardık ona karşı böyle hep bir tedirgindik. (…) sizi Çocuk Esirgeme Kurumu'na yollarız diyorlardı, korkutuyorlardı. O yüzden pasif büyüdüm. (DG 9, 19, K)

Benim doğduğum gün babam cinayet işlemiş, cezaevine girmiş yani ben gözümü açtım, babamı görmedim. Aftan çıkıyor. Üç yaşındayım. Ondan sonra bir daha gidiyor. Üç yaşında çocuk babasını hatırlayamaz. Yine giriyor üç beş sene daha öyle ne oluyor? Bir sefer üç yaş oluyor yedi sekiz yaş yani artık baba görmüyorsun, bir şey görmüyorsun durmadan sürünüyorsun. Annem oradan oraya hem o istismar görüyor hem biz görüyoruz. Bunu sahipsizlikten yaşadık. (DG 12, 50, E)

"Zaten evin içerisinde devamlı bir kavga vardı. Yani biz kardeşimle beraber kulaklarımızı yumar kapının arkasında otururduk hep. Odamızın kapısı kitli." (DG 17, 18, E)

Katılımcılardan bir kısmı ise çocuklukta maruz kaldıkları fiziksel, görsel, cinsel şiddeti hafızalarından sildikleri görülmektedir. Katılımcı ilerleyen yaşlarında parça parça hatırladıklarını belirtmektedir.

Beş yaşındaydım, yetimhanedeydim üç ay boyunca çünkü annem verem olmuştu. (…) Sevdiğim platonik veya platonik olmayan kişileri, onları severken bile hayallerimde şiddet gördüğümü hatırlıyorum (…) kardeşimle konuşurken anlamıyorum herkes erkek evlat ister. Neden sana karşı böyle yaptı? 'Nasıl bana karşı' dedi. Nasıl yani dedim. 'Sen hatırlamıyor musun?' Neyi dedim? 'Babam senle beni sırt sırta verir, kemerle bağlar, yere yatırır anneme de derdi ki bunları çözersen seni döverim. Bizi döverdi.' dedi. Sonra aklıma geldi. Evet babam bizi

de dövüyordu ama ben onu unutmuşum. Kardeşim bana hatırlattı. Babam eskiden sara nöbetleri geçirirdi. Asabileştiğinde annemi dövecek diye korkardım babam aşırı sigara tüketen birisiydi. Sigara paketini iterdik önüne görsün de yaksın sakinleşsin diye çok asabiydi, çok sinirliydi. (DG 10, 46, K)

Katılımcılardan bir kısmı ikinci toplumsallaşma itibari ile aileden uzakta büyüdüklerini belirtmektedir.

"Annemi göremedim bir yıl ben, beni kabul etmedi aralarını bozuyormuşum. Sen bana diyorsun ama bana zorla baba diyeceksin, tokat atıyorsun. İstemiyorum ben de anneme söylüyordum sürekli vurduğunu araları bozuluyordu. O yüzden beni tekrar yurda verdiler." (DG 28, 20 K)

Çocuklukta aile dışındaki failler tarafından cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların birincil ve ikincil toplumsallaşma evrelerini pozitif yönde değerlendirdikleri ve mağdur ve faillerin yeniden üretimine katkı sağlanmayan sosyal ortamlarda bulundukları görülmektedir.

"Çocukluğum deyince aklıma okul, arkadaşlarım geliyor. Çok çok oyun oynadığımı hatırlarım. Eve çok kolay girmezdim. Yani evet güzel bir çocukluktu." (DG 11, 37, E)

"... kız kardeşimle ikiz gibi büyüdük. (...) çok güzel zamanlarımız geçti babamla, annemle (...) babam götürürdü gezdirdi, hiçbir yere gitme demedi, arkadaşlarıma, gelmelerine hiçbir şeye hayır demediler." (DG 14, 42, K)

"Yani ben böyle hayat bilgisi kitaplarındaki bir evde büyüdüm. İşte anne bir kenarda örgü yapar, baba bir yerde gazetesini okur. Çocuk şey yapar. Ben öyle bir evde büyüdüm." (DG 18, 29, K)

"Güzel bir çocukluğum vardı. Çok çok yaramaz, hareketli bir çocuktum. Çalışkandım, okulda tanınırdım, çok konuşurdum zaten konuşmamdan dolayı tanınırdım. Derslerim iyi olduğu için yaramazlıklarım çok göz önünde bulunmazdı. Spor yapardım, bayağı aktiftim." (DG 19, 32, K)

> Güzel bir çocukluğum vardı. Tek kız olduğum için el üstünde tutuyordu. Annem çok sıkmıyordu. Yani sakınmasına rağmen yine insan maruz kalıyor. Ne kadar sakınırsan sakın gözden kaçabiliyor yani. Güzel bir çocukluğum vardı yani herkes tarafından özenilendim. Babamın tek kızıydım her zaman annem (…) el üstünde tutardı. (DG 21, 22, K)

4.2.2.2. Anneden çocuğa normalleşen şiddet ve şiddete uyumlanma

Birincil toplumsallaşma evresinde annenin baba tarafından şiddete maruz kalması, şiddet karşısındaki çaresizlik, tepkisizlik, kabullenme, normalleştirme çocuklar da şiddetin normalleşmesinin öğrenilmesine neden olmaktadır. Çoğu zaman şiddetin uygulayıcısı olan babanın mağdura fiziksel şiddetin yanı sıra duygusal şiddet uygulaması suçlama şeklinde olmaktadır. Failin mağdurun şiddeti hak ettiğine dair söylemlerine ve mağdurun büründüğü sessizliğe şahit olan birincil toplumsallaşma sürecindeki çocuk hem şiddeti normalleştirmekte hem de şiddet karşısındaki suçlanma, çaresizlik ve sessizliği normalleştirmektedir. Kişiler içinde bulunulan toplumsal yapıdan bağımsız düşünülemez. Şiddetin normalleştiği ailelerin yakın toplumsal çevresinin de aynı oranda şiddetin normalleştirildiği yapılar olduğu görülmektedir. Şiddetin normalleştiği toplumsal yapılarda yalnızca bir şiddet türü değil birçok şiddet türü aynı anda var olmaktadır. Cinsel şiddete maruz kalan mağdurların aynı zamanda fiziksel, duygusal, ısrarlı takip, yalnızlaştırma vb. şiddet türlerine maruz kaldıkları görülmekle birlikte birincil toplumsallaşma evresinde şiddetin normalliğini öğrenen katılımcıların yaşamlarını inşa etme biçimlerine bakıldığında ise benzer şiddet döngülerinde oldukları görülmektedir. Annenin çocuklarım için "mecburum" gibi söylemlerle şiddet döngüsünde kaldığını gözlemleyen çocukların büyüdüklerinde şiddete maruz kalmaya mecbur olduklarını düşünmelerini sağlayacak farklı yahut benzer bağlayıcı unsurlara tutundukları görülmektedir. Katılımcılardan biri annesinin kendilerini korumak için şiddete sessiz kaldığını bildiğini belirtmektedir. Katılımcı annesinden sosyal olarak öğrendiği pratikleri uygulayarak kız kardeşini korumak için şiddet karşısında sessiz kaldığını ve en azından kız kardeşini şiddetten bu şekilde koruduğunu belirtmektedir.

Birincil toplumsallaşma sürecinde bakım verenlerden alınan değer ve davranış pratiklerini sorgulamadan yaşama entegre etmeye birçok katılımcı da rastlanmaktadır.

Babasından birçok şiddet türüne aynı anda maruz kalan katılımcının evlendiğinde de fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik, ısrarlı takip gibi şiddetin birden fazla türüne maruz kalmaya devam ettiğini belirttiği görülmektedir. Öz babası olan failden gördüğü sevgisizlik ve şiddetin nelere yol açtığına dair anlatıların şiddetin devamının sağlanması noktasında önemli olduğu düşünülmektedir. Kişilerin habituslarının şiddet üzerinde büyük bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Kişiler toplumdan bağımsız olarak düşülememektedir. *"Doğumdan ölüme kadar diğer insanlarla etkileşim içinde olmamızın kişiliğimizi, benimsediğimiz değerlerimizi ve davranış biçimlerimizi etkileyeceği kesindir"* (Giddens, 2000:43). Şiddetin normalleşmesi içinde bulunulan sosyal çevre ile desteklenmekte ve benzer aile yapıları şiddetin normalliği inancını güçlendirmektedir. Yaşamlar yeniden inşa edilirken yakın sosyal çevre ile devam eden etkileşimler kişileri benzer şiddet döngülerinde yeniden var olmaya, benzer şiddet döngülerinin olduğu toplumsal çevre ve yapılarla etkileşim içerisinde kalmaya ve şiddeti farklı kişiler benzer formlarla tekrar tekrar üretmeye neden olmaktadır. Benzer şekilde birincil toplumsallaşma evresinde babasının annesine uyguladığı şiddeti görerek büyüyen katılımcı ilkokulda bir çocuktan hoşlandığını evlenmeyi hayal ettiğini ve hayallerinde şiddete maruz kaldığını, istenmediğini, şiddet gördüğünü belirtmektedir.

"Beşinci sınıfta bir çocuk seviyordum ruhu bile bilmiyor. Ben onunla evliyim, onların evindeyim ama bana şiddet uyguluyor, ailesi istemiyor, ben sadece ağlıyorum oradan gitmiyorum. Hayallerim hep böyleydi benim." (DG 10, 46, K)

Birincil toplumsallaşma süreci yaşam ve ilişkiler hakkında fikir edindiğimiz bir süreç olmanın yanı sıra yaşamın kurgulandığı bir aşama olarak temel öneme sahiptir. Kişiler habituslarını uyumlanabilecekleri şiddet uygulayıcısı olma potansiyeli taşıyan kişilerle etkileşimde bulunmaktadırlar. Aktaş'a göre şiddet, (2007:15) "*bireyin bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmasına neden olan bireysel ve toplu hareketlerin tamamıdır."* Şiddetin birden fazla türü olmakla birlikte bu araştırmanın temel konusu olan cinsel şiddet, kişilerin bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine neden olmaktadır. Cinsel şiddetin mağdurunun çocuk olması durumunda ise çocuk cinsel istismarı olarak literatürde yer edinmektedir. Çocuk cinsel istismarı; *"Çocuğun bir*

erişkin veya yaşça epeyce daha büyük bir kişi tarafından cinsel doyum sağlamak amacı ile istismar edilmesidir" (Tezcan, 2005:97). Saha çalışması esnasında cinsel şiddete maruz kalan katılımcılar fiziksel, sözel, ısrarlı takip vb. birçok şiddet türüne aynı anda maruz kaldıklarını da belirtmişlerdir. Öte yandan, çocuklukta maruz kalınan cinsel şiddetin, sosyal sermaye biçimleri ve habitustan etkilendiği gözlemlenmektedir. Cuff'a göre habitus: *"Habitus hem bir eylem eğilimleri yapısı hem de aktörün bir toplumsal grup veya sosyal sınıfın üyesi olarak edindiği, düşünce, algı ve anlama eğilimleri yapısıdır. O, aktörün, gerçekliğini sorgulamadığı ve dünyayı yaşama ve ona tepki biçimini yapılandıran bir tür düşünceler ve davranışlar bütünüdür."* (Cuff, 2013:359).

Göker'e göre toplumsal sermaye; *"Toplumsal ya da sosyal sermaye ise bir eyleyicinin içinde bulunduğu alanda sahip olduğu ilişkiler ağına gönderme yapar. "Eyleyicinin diğerleriyle olan bağlantıları, grup üyelikleri, bu ilişkilerin getirdiği eyleyicinin üstündeki veya ona yönelik yükümlülükler, ayrıcalıklar, itimat" gibi olgular bu sermayenin içeriğini oluşturur."* (Göker, 2007: 282).

Katılımcıların içine doğdukları toplumsal yapının kök aileye dair sosyal sermaye biçimlerini dolayısıyla habituslarını ortaya koyduğu düşünülmektedir. Katılımcıların edindiği sermaye biçimleri ve habitusları olayları algılayış biçimlerini, verilmesi muhtemel tepkileri doğrudan etkilemektedir. Örneğin katılımcının annesi fiziksel şiddete maruz kaldığında ve şiddete maruz kaldıktan sonra sessiz kalma ve kabullenme davranışları gösterdiğinde katılımcılar da şiddetin olması gereken bir davranış şekli olduğunu düşünme yönünde eğilim göstermektedir.

"(…) Annem beni korumadığı zamanlarda keşke ben kendimi korusaydım. (…) Bu kadar bıçak sırtında olmasaydım. Çünkü çocukken muhtemelen anneyi örnek alıyordum ama bu çok yanlışmış. Keşke annemi değil abimleri daha fazla model alsaydım." (DG, 9, 19, K)

Derinlemesine görüşme yapılan katılımcıların bulundukları sosyal çevre de fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet vb. şiddet türlerine rastlandığı görülmektedir. Çocuk cinsel istismarına maruz kalan katılımcıların bir kısmının anne yahut babasının da çocuklukta cinsel istismara maruz kaldığını bir kısmı ise babalarının bizatihi şiddet uygulayıcısı olduğunu belirtmektedir. Kişilerin anne ve babalarını nasıl tanımladıkları

aynı zamanda yaşamı nasıl okudukları (habitus) hakkında fikir sahibi olunarak geliştirdikleri yaşam pratiklerine bakışı mümkün kılmaktadır.

4.2.2.3. Annelik ve kadınlık algısının yaşamın inşa edilmesine etkileri

Katılımcılara annelerini nasıl tarif ettikleri sorulduğunda birçok farklı tanımda bulundukları görülmekle beraber öne çıkan tanımların "baskın", "öfke kontrolü olmayan" şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun annelerinin ailelerinden yahut eşlerinden fiziksel ve duygusal şiddete maruz kalmış olduklarını ve şiddet karşısında sessizlik içerisinde kaldıklarını belirttikleri görülmektedir. Şiddete maruz kalan annelerin ise şiddeti normalleştirerek kendilerinden zayıf olarak gördükleri çocuklarına uyguladıkları görülmektedir. Şiddet ilk bakışta erkeğin kadını maruz bıraktığı bir güç gösterisi olarak görülse de araştırmada elde edilen veriler daha güçlü olanın güçsüz olan üzerinde hakimiyetini gösterdiği bir forma büründüğünü göstermektedir. Katılımcılar annelerinin şiddete maruz kalmasına karşın tercih söz konusu olduğunda kendilerine şiddet uygulayan eşlerini çocuklarına tercih ettikleri belirtmektedir. Katılımcıların anne tanımları şiddetin yaşam akışında normalleştiği, kuşaktan kuşağa aktarıldığı ve yeniden üretildiği bir yapıya işaret etmektedir.

> Annem, ne yaşatırsa yaşatsın gözyaşı geldiğinde kendimi hep suçlu hissediyorum halbuki hiçbir suçum yok (…) Eşlerine bize tercih ederdi. (…) Misafirlikte 'kalk kız bilmem ne çay doldur, oturmaya mı geldin?' Misafirlikte. Yani sürekli herkesi önünde sokakta döven bir insandı. Yani küfür içindeydi sürekli böyle ağzı. (DG 28, 20, K)

"Dediğim dedik, kontrolcü, kıskanç maalesef. (…) Ben her gün annemi ararım bak biraz evvel dedim ki annemi aramadım. Hala annemden çekinirim (…) annem benim çok sertti. Misafirliğe bile gitsek yanından asla kaldırmazdı. (DG 10, 46, K)

"Annem cahillik, cahillikten beslenen bi kadındı. Kendini hep çaresiz görmüştür, yani sevgi ile büyütmedi bizi…Sadece çocuk yapmaktı görevi, bu dünyaya kadınlık görevi diye nitelendirilen şeyi yapmak için gönderilmiş gibi davranıyodu. Babamı elinde tutmaktı amacı sadece." (DG 1, 19, K)

"Bencil, narsist, sevgisiz. Annem zaten biz ilkokuldaydık. Ayrıldılar babamla. Babamdan ayrıldı zaten biz annemi bilmedik. Sadece çocukluğumu bilirdim." (DG 7, 52, K)

> Akıllı bir kadın, köyde yetişmiş gibi değil. Yönlendirici. (…) Ben doğmadan önceki hayatında biraz daha sosyal bir ortamları varmış. (…) çok iyi kriz yönetir, insan ilişkilerinde çok iyidir. Bunu bazen olumlu da kullanır, olumsuz da kullanır. Ben doğduktan sonra daha doğrusu altı, yedi yaşından sonra o ilkokuldan sonra kendi içinde yaşadı evdeydi bütün hayat boyunca evdeydi. (DG 16, E)

> Anneme çok düşkündüm çocukken bi hasta olsa ufacıktım kendim ama onun başını beklerdim. Gözünün içine bakardım ama işte az sopasını onun da yemedim. En ufak bir şeyde ötekilere kızsa gelir beni döverdi. Başka bir şeye kızsa gelir benden alırdı hıncını ki yine de ben çok seviyordum ta ki beni üvey oğluyla evlendirmeye kalkmadan. Daha doğrusu üçüncü sınıfa mı ikinci sınıfa mı gidiyordum oğluyla ikisini görene kadar (…) İlişkileri vardı o anda gördüm yani. (DG 2, 47, K)

Katılımcılardan bir kısmının ise annesini merhametli iyi bir insan olarak tanımladığı görülmektedir. Söz konusu katılımcıların aile dışından, tanımadığı kişiler tarafından cinsel şiddete maruz kaldığı ifade etmişlerdir.

"Aşırı merhametli bir kadın, kendi dışındaki herkese iyilik yapan ama kendine hiç bakmayan, hep etrafındakileri düşünen bir insan. İyi bir anne. Sakindir." (DG 19, 32, K)

> …deli dolu bir yapısı vardır. Dışarıdan çok kuralcı gibi duruyor ama esnek yanları çok kendisi anne sevgisi çok görmediği için bize şöyle diyor; 'Ben anne sevgisi çok görmedim ama elimden geldiği kadar işte size sarılmayı, işte öpmeyi' buna çok çabalıyor. Bizde o eksiklikler olmasın diye. Çok güzel bir annem var, iyi ki annem. (DG 21, 22, K)

> Annem ev hanımı, çok iyi, çok zorluklar yaşamış, babamla aşk evliliği yaptı, kaçtı ve ailesiyle görüşmüyor (…) Çocukları için her şeyi yapabilecek bir kadın. (…) ama annenle çok büyük paylaşımların var mı? Çocukken var mıydı

derseniz, çocukken de yoktu. Şu anda da yok. Kimi noktalarda beni anlayamayacağını düşündüğüm için kimi noktalarda annene çok mu güveniyorsun desen annen iyi bir sır saklayıcı mı desen değil. (DG 18, 29, K)

"Annem Adile Naşit'in X Naşit'i gibi. Annem daha babam fikirse eğer annem işportadır, ticarettir. Sağdan soldan eline geçen üç kuruşu biriktirir. Mutlaka bir şeyler alır, bir şeyler satar uğraşır. Biraz da neşelidir, yaşama bakan yüzü cıvıl cıvıldır." (DG 11,37, E)

Katılımcılardan bir kısmı ise annesini tanımlarken sorunlarla başa çıkmakta zorlanan, şiddet karşısında sessiz kalan kişiler olarak tanımlamaktadır.

Annem pasif bir kadındı, sorunları kendi başına çözemezdi ve en ufak bir tartışmada kavgada bile mesela (…) ortanca abimle kavga ettiğimde teyzemleri arardı halbuki üç çocuk kavgası ve teyzemler gelip 'siz bu anneyi babayı hak etmiyorsunuz ne demek kavga, dövüş sizi Çocuk Esirgeme Kurumu'na yollarız.' Böyle korkutuyorlardı sürekli. Kendi ailesinden destek, sürekli bağımlı, kendi kararlarını kendi veremeyen. (DG 9, 19, K)

(…) güçlü bir kadın gibi görünmeye çalışsa da aslında çok büyük kişisel zafiyetleri var. Biraz da kibrinden kaynaklandığını düşünüyorum. Eş seçimi konusu ailesinin tasvip etmediği birisiyle kaçarak evlenmiş, herif de zaten para etmez. Sorunlar yaşanmaya başladıkça da belli etmemeye çalışan, yanlış eş seçtiğini yediremeyen. (DG 26, 22, E)

(…) İlk defa ağlıyorum kusura bakma bacım. Gençti işte ona da yani yapıyorlardı. Gidiyorduk ya ev sahipleri geliyordu ya komşular geliyordu sahipsiz dul bir kadın nolur bacı. Mahalle mahalle çıkıyorduk, geziyorduk. Orada bir ay kal, orada iki ay kal. İnsanlar, insanların sahipsizliğinden yararlanıyordu (…) fedakâr bir kadındı tabii annem biz atmadı belli bir yaşa kadar ama en son dayanmadı. Babam en son çıktığında ben on bir yaşında vardım. Annem güvenmiyordu. Artık dedi tövbe hanım bir daha yapmayacağım, bir daha girmeyeceğim. Annem inanmadı, yok ben sana güvenmiyorum dedi. Bizi babama teslim etti ve başka birileriyle evlendi. Bu sefer babayı bulduk

anneyi kaybettik. O da götürdü bizi bir eve verdi Ankara'da ‘al dedi eti sizin kemiği benim’ orada da ezildim. (DG 12, 50, E)

4.2.2.4. Ataerkil yapı ve güç istenci

Bu çalışmada ataerkil yapı güçlü olanın güçsüz olan üzerinde güç kullanımı olarak değerlendirilmektedir. Katılımcılardan DG2 bebek yaşta babasını kaybetmesinin ardından annesinin yeniden evlenmesi ile annesinin 2. eşini babası, çocuklarını ise öz abisi zannederek büyüdüğünü belirtmektedir. Öz abisi zannederek büyüdüğü yetişkin olan fail tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmektedir.

Ataerkil yapıdan beslenen erkekliğin şiddet içeren davranış kalıpları ürettiği bilinmektedir. Nitekim *“Tecavüz açıkça, güç, üstünlük ve sertlik taşıyan erkeklikle bağlantılıdır. Tecavüz çoğu zaman kontrol edilemez cinsel arzunun değil cinsellikle güç ve üstünlük duyguları arasındaki bağların sonucu olarak ortaya çıkmaktadır”* (Giddens ve Sutton, 2020:917). Katılımcıların anne tanımları kişilerin şiddet karşısında takınmaları gereken tavrı büyük ölçüde öğrenmeleri ve devam ettirmelerine neden olurken babaları çoğu zaman şiddetin bizzat uygulayıcı, öğreticisi ve şiddet döngüsünün başlamasına neden olan kişiler olarak görülmektedir. Erkekliğin inşası yalnızca cinsel şiddete maruz kalanları etkilemekle kalmamaktadır. Aile de cinsel şiddete maruz kalmayan, erkekliğin şiddetle birlikte algılandığı bir yapıda toplumsallaşan bireylerin benzer davranış örüntüleri ortaya koyduğu görülmektedir. Katılımcılarımızdan bir kısmı erkek kardeşlerinin de babasından erkeklik kalıplarını öğrendiklerini ve benzer davranış pratikleri geliştirdiklerini belirtmektedir.

“Biz şimdi kız kardeşler olarak birbirimize destek olmaya çalışiyruk. Erkekleri de boş ver. Onla da aynı bencil.” (DG 7, 52, K)

4.2.2.5. Erkeklik ve babalık algısının yaşamın inşa edilmesine etkileri

Katılımcılara babalarını nasıl tarif ettikleri sorulduğunda birbirinden farklı tanımlamalarda bulundukları görülmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların büyük bir kısmının babalık rolünden kaçınan, öfke kontrolü olmayan, şiddeti normalleştiren baba tarifinde bulundukları görülmektedir.

> Hiç sevmezdim kimse sevmez zaten o adamı. Küçüklüğümden beri zaten beni dövüyordu, çalıştırıyordu meyhanesinde. Meyhane gibi bir sürü durum vardı belli bir yaştan sonra ben onu dövmeye başlamıştım güç dengesi değişince de mecburen biraz daha böyle şefkatli gibi davranmaya başlamıştı ama bunun büyük bir iki yüzlülük olduğunu biliyordum, gerilim olmasın diye çok üstüne gitmiyordum kendisi olay çıkarmadıkça. (DG 26, 22, E)

"…düşünmek bile istemediğim karanlık bi kör kuyu (…) 8 yaşına kadar babamın kızıydım sonra şiddetler başladı. Annemin çaresizliğini gördüm, sonra büyüdük." (DG 3, 28, K)

"Babam bana gözlerini açmasıyla çok korkardım. Gözlerini açtı yapmayacaksın dedi eğer yaparsam bana vurar diye çok korkardım. Babamın bendeki korkusu hiç bitmez. Babam mesela bana şu an bile gözlerini pörtletse korkarım." **(**DG 17, 18, E)

"Şiddet uyguluyordu ama ben bu kadarını beklemiyordum, düşünmemiştim. Hiçbir şeyden haberimiz olmadığı için de geçmişte yaşanılan olaylardan, çocuk aklı, bi de biraz ön görmek o sıra zor da geliyordu, bir şeyleri düşünmek…" (DG 1, 19, K)

> (…) eve alkollü bir şekilde gelirdi, geceleri bizi uyandırırdı, bağırırdı, çağırırdı o yüzden inanılmaz korkardık. Ona karşı hep bir tedirgindik. Fanatik fenerli bir adam ve abim sırf Galatasaray forması giydi diye ona şiddet uyguluyor (DG 9, 19 K)

Katılımcılardan bir kısmı ise babalarını tarif etmeleri istendiğinde ev içi ve ev dışı davranışların değişkenlik gösterdiğini, dışarıda merhametli, sevecen ev de ise şiddet uygulayıcı olduklarını belirtmekte bir kısmı ise çocuk esirgeme kurumuna göndermekle tehdit ettiklerini belirtmektedir.

> İnsafsız (…) tek kelimeyle. Babam da sokak hayvanlarını çok sever, bir yaralı kuş görse alır eve getirir, bakar, iyileştirir, öyle salar. Sokakta bir tane yaşlı teyze görse alır eve getirir, doyurur, giydirir, öyle gönderir. Sokakta bir çocuk görse giydirir, doyurur, öyle bırakır. Hani çıplak görse, donatır, aç görse doyurur derler ya tam olarak öyledir. Dışarıya karşı sadece. Bütün akrabalarımız bilir bize karşı nasıl bir tavırda olduğunu. Dışarıya karşı çok iyi, bize karşı çok kötü bir insandır benim babam. (DG 6, 19, E)

"Babam çok sinirli, bi de bizi savunmuyor, çok değişik bir insan, sinirli, agresif ama dışarıya kedi gibi." (DG 15, 20, K)

Katılımcıların bir kısmının duygusal bağ kurmaktan kaçınan, mesafeli bir baba tarifi yaptıkları görülmektedir. DG 21 babasını tarif ederken mesafeli, kendini olayların dışında bırakan, çocukları ile eşi aracılığı ile etkileşim kuran, annesini aracı olarak kullanan babasının niyetinin anne ile sağlam ilişki kurmasını dileme yönünde olduğu varsayılan, çocuğuna değer veren, büyüdükçe verdiği değeri azalttığı düşündüğünü belirtmektedir.

"Babam, biraz dış planlı duran birisi, direk bir şeyleri söylemez annem üzerinden söyler (...) babam için de her zaman yani çok değerliyimdir. (...) zaman geçtikçe insan büyüdükçe sanki o değerin azaldığını ya da işte bir şeylerin eksildiğini hissediyor." (DG 21, 22, K)

Katılımcılardan babalarını sakin, sevecen ve kimsenin işine karışmayan kişiler olarak tanımlayan küçük bir kısım olduğu görülmektedir. Söz konusu katılımcıların cinsel şiddete tesadüfi karşılaşılan ve tanınmayan kişiler tarafından maruz kaldıkları görülmektedir. Babanın sessiz sakin olarak tanımlanması durumunda ise cinsel şiddete maruz kalan çocukların babalarının kendisini koruyamayacağını düşündükleri ve paylaşımda bulunmadıkları görülmektedir.

"Babam anneme nazaran sevgisini belli eden biri. Beni çok sever hala daha öyle yumuşak kalplidir. Ailesinin ona yaşatmış olduğu zorluklardan dolayı antidepresan kullanıyordu. Bu aralar kullanmıyor ama birkaç ilaç tüketmeye devam ediyor tabii." (DG 8, 25, K)

"Sessiz sakin bir yapısı var. Kucaklayıcıdır, sevecendir, merhametlidir." (DG 20, 34, K)

"Babam ondan (anne) daha iyi bir dinleyici, daha kabul edici her şeye rağmen kabul edici. Hep anlayışlı bir insandı. Çok katı babalar vardır kızlarını çok sıkan, beni hep rahat bırakan babam oldu." (DG 18, 29, K)

"Çok anlayışlı çok sakin sessiz ama söylediği sözler herkese ulaşır. Sessiz tabii ki bir baba ağırlığında (...) Bir sözü ağır, yüksek tonda hiç konuşmazdı." (DG 14, 42, K)

"Babam daha fikri derinlik anlamında sessiz, sakin, vakarlı, çok canlı bıcır değil ama böyle vakarlı mağrur bir derinliktir." (DG 11, 37, E)

Katılımcılardan bir kısmı babalarını tanımadıklarını belirtmekle birlikte babalarının yanlarında olması halinde cinsel şiddete maruz kalmayacaklarını düşünmektedirler.

"Babamı hiç tanımıyorum onu tarif edemem duyduğum kadarı ile başkalarından çok iyiymiş, canlı bir şekilde hiç görmedim" (DG 2, 47, K)

"(...)babam sahip çıksaydı belki bu durumlarda olmazdık, cezaevlerinde düşmeseydi. Ailesinin başında olsaydı bu durumlara düşmeyebilirdik." (DG 12, E)

Katılımcılardan bir kısmının ise babalarını tanımlama biçimlerinin babalık rolünü almaktan kaçınan sosyal çevre ile iletişimleri kısıtlı kimseler olarak tarif ettikleri görülmektedir.

> Çok sorumsuz. Baba değil sözde baba, maksat çocuk olsun. (…) maddi manevi desteği yok hiçbir şekilde babalık da yapmıyor. Anca argo sözler, siz böylesiniz ben size zamanında şart koştum siz şöyle yaparsınız ben size bunu yapacağımı söyledim. Benden medet ummayın. Sorumsuz, baba olarak tanımlayacak bir kelime yok. (DG 23, 22, K)

"Babamı ben arıyorum sürekli, telefonlarımı açmıyor. Şu an bile açmıyoo, görüşmüyo sadece para gönderiyo kendini idare etsin diyo muhatap bile olmuyo" (DG 4, 21, K)

"Babam da zaten işçiydi kara yollarında. Kahve yok, araba marabaymış hiçbir şey yok hani işine evine gelir oturur. (...) İnsanlarla da ilişki kurmadıkları için de hayata da uzaklar, olup bitenlere. Kendi içinde kapalı, asosyal bir aileydik." (DG 16, 41, E)

"Resesif bir baba, baskın bir anne figürü ile büyüdüm (...) Benim doğumum da çok sıkıntılı olmuş, istememişler. Annemin babamı aldattığı düşünülmüş, annemi vurmaya kalkmış baba tarafı (...) Babam hiç dövmedi bizi ama yine de sevmezdim. Genelev tarzı yerlere çok giderdi ve ben bunu bilirdim." (DG 30, 40, E)

4.2.3. Birincil toplumsallaşma (çocukluk) çağına dair pişmanlıklar

Çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalan kişilerle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde elde edilen veriler göstermektedir ki katılımcıların çoğunluğu cinsel şiddete maruz kaldığı anda kendini koruyamadığı için pişmanlık duymakta olduğunu belirtmekte ve kendisini suçlu hissetmektedir. Ülkemizde ve dünyanın birçok ülkesinde mahremiyet eğitimi verildiği ve teşvik edildiği bilinmektedir. Mahremiyet eğitiminin içeriği incelendiğinde ise, çocuklara dokunulmaması gereken bölgelerin öğretildiği, herhangi bir tehlike anında ise çığlık atarak kendilerini koruyabilecekleri öğretisinin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu eğitimin çocuklar da ve çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan yetişkinlerde bir yetişkin tarafından cinsel şiddete maruz kaldığında kendini koruyabileceği algısının oluştuğu görülmektedir. Söz konusu algının çocukların ve çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan yetişkinlerin kendilerini koruyamadıkları için yetersiz, suçlu ve pişman hissetmelerine neden olduğu görülmektedir. Çocukların kişisel alan ve mahremiyet algısının oluşturulması gerekli ve önemli görülmekle birlikte sorumluluk yüklenmemesi ve aile içi şeffaf iletişimin benimsenmesinin çok daha sağlıklı sonuçlar meydana getireceği düşünülmektedir. Katılımcılardan çok az bir kısım bir çocuğun yetişkin karşısında kendisini koruyamayacağını ve bu sebeple herhangi bir pişmanlığı olamayacağını belirtmektedir.

"Yani her şey çok zordu ama keşke dediğim bi şey yok." (DG 1, 19, K)

"Hiçbir şey yok desem. Keşke doğmasaydın diyorum sadece." (DG 28, 20, K)

"Yani ben bana bağlı olmayan şeylerle ilgili keşke demem bana bağlı değildi sonuçta çocukluğumda yaşadığım herhangi bir şey. O yüzden ne için keşke diyebilirim ki zaten benim yapmak isteyip de yapabileceğim bir şeyi yoktu." (DG 26, 22, E)

Katılımcılardan bir kısmı cinsel şiddete maruz kalmasının ardından ellerinden gelen her şeyi yapmış olmalarına karşın yetişkinler tarafından susturulduklarını, ciddiye alınmadıklarını, fiziksel ve duygusal şiddete maruz kaldıklarını belirtmekte olduğu bir kısmının ise anne babasından yeterli ilgi, bakım ve korunma ihtiyacının karşılanmaması gibi nedenlerle cinsel şiddeti sevgi zannettikleri için pişman olduklarını belirtmektedirler.

(…) annem hep geç kalsam oklavayı bile sırtımda kırıyordu, hep ben dikkat etmem gerekiyor. (…) "Bu konuyla ilgili sadece şunu diyebilirim elimden gelen bir kere bir şeyi yaptım. O da tokat yedim annemden. Dile getirdim, tokat yedim, sustum. (DG 10, 46, K)

Ben elimden geleni yaptım. Düşünüyorum beden dilimle öğretmenime anlattım psikoloğa gönderdi. Sözel olarak güvendiğim beni doğuran kadına anlattım. (DG 29, 34, K)

"Keşke verseydim o an tepkimi koysaydım ama o an ne yaşadığını böyle ben küçüğüm ne yapacağım bilmiyorum." (DG 15, 20, K)

"... daha çok şey bilseydim onun dışında keşke diyebileceğim bir şey yok. (...) Ben bilmiyordum bilseydim daha bilinçli daha korkmadan yaklaşabilirdim." (DG 27, 18, K)

"Keşke dediğim daha çok sevgi, aile tarafından, daha çok görülmek." (DG 22, 19, K)

Katılımcılardan bir kısmı annelerinin bir kısmı babalarının hayatta olması durumunda cinsel şiddete maruz kalmayacaklarını, bir kısmı ise anne babalarının boşanmaması, ailede duygusal birlikteliğin olması durumunda cinsel şiddete maruz kalmalarının nedeninin sahipsizlik olduğunu düşündüklerini belirtmektedirler.

"...babam yaşasaydı da ben bu halde olmasaydım (...) on dört yaşına geldiğimde şimdiki aklım olup da tepki koyabilseydim daha fazla direnebilseydim" (DG 2, 47, K)

"Babam başımızda olsaydı korurdu, başımıza bir şey gelmezdi. Hem annemiz o sıkıntıyı çekmezdi hem biz. Sokağa düşmezdik. Sokağa düştün mü? her şeyle karşılaşırsın" (DG 12, 50, E)

"(...)keşke annem babam sevgiyi veren şey olsa sadece onu isterdim. İkisinden sevgi görsek biz böyle olmazdık. Sevgiyi aramak için de eşten. Eşten aradık o da olmadı. (DG 7, 52, K)

Katılımcılardan bir kısmı ise şiddet karşısındaki davranış pratiklerini yanlış öğrenip uyguladıklarını düşündükleri için pişmanlık duyduklarını belirtmektedirler.

> Keşke biraz daha cesaretli olabilseydim. Bastırılarak büyüdüğümüz için onu yaparsak babam şunu yapar, onu yaparsak babam bunu yapar, oraya girersek babam şöyle yapar hep bi şiddet korkusu olduğu için, ya morarırdı acısını biliyoruz, belki acısından uyuyamazdık. (…) En büyük keşkelerimden bi tanesi annem ve babam boşansaydı, ben biraz daha cesaretli olabilseydim. (...)Birebir öz mü öz babamın gösteremediği sevgiyi keşke başka insanlarda aramasaydım. (DG 3, 28, K)

"(...)normal bir çocukluk yaşamayı isterdim. Ben kendim geçtin, kardeşimin yaşamasını isterdim. Sonuçta daha çok küçüktü." (DG 23, 22, K)

Katılımcıların bir kısmı aile birliğinin dağılmasının ardından gönderildikleri ve cinsel şiddete maruz kaldıkları mekanlara gitmelerinden dolayı pişman olduklarını bir kısmı ise çocuk esirgeme kurumunun kötü bir yer olarak tanıtılmasından kaynaklı korkuları nedeniyle sessiz kalmış olmaktan pişman olduklarını belirtmektedirler.

"Kardeşim öldü benim küçükken, bi kardeşim olsa oynarım, annemde beni arıyor 'bi kardeşin oldu.' Bende hemen heyecanlanıyorum annem beni bırakmaz, tek kalmam, kardeşim de var, annemin yanına gitmek istiyorum keşke istemeseymişim." (DG 4, 21, K)

"Keşke Şile'ye gitmeseydim diyorum." (DG 17, 18, E)

"Keşke daha erken yurda gitseydim. Bu travmaları yaşamazdım." (DG 6, 19, E)

4.2.4. Kültürlenme özelinde geniş aileden kök aileye şiddet aktarımının etkileri

Kişinin zarar görmesine neden olan hareketlerin tamamı olan nitelendirilen şiddetin sermaye biçimleri ile yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. Çocuklukta aile içi cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların kök ailelerine dair anlatıları incelendiğinde çoğunlukla annelerinin cinsel şiddete maruz kaldığı babaların ise fiziksel, duygusal şiddet ve ihmale maruz kaldığı bilgisi alınmaktadır. Çocukluk çağı itibari ile şiddetin normalleştirildiği bir kültürde yaşayan kişilerin edindikleri bilgilerin benzer sermaye biçimlerine sahip olmalarını sağladığı ve içinde bulundukları kültürün pratiklerini içselleştirdikleri görülmektedir.

"Kendisi (anne) de küçükken böyle bir şey yaşamış bundan dolayı bizim üzerimize daha çok titremiş hem kızız diye. Ya babamla bile bizi yan yana tutturmazmış." (DG 22, 19, K)

> Babam anne sevgisiyle büyümemiş, babaannem onu doğurduktan sonra Almanya'ya çalışmaya gidiyo dedem de o gitti diye babaannemi boşayıp başka bir kadınla evleniyor, (…) babam babaanne büyütüyo üvey anne bakmıyor çünkü. Dedemden hep bi korkusu bi otoriterliği bi baba oğul olamamışlar anne bırakmış gitmiş yıllarca anneye olan kini hiç bitmedi. (DG 3, 28, K)

Geniş aile bireyleri tarafından şiddete maruz kalan kök aile bireylerinin (anne-baba) katılımcıların birincil toplumsallaşma olarak adlandırılan çocukluk çağı itibari ile toplumsallaşmalarında şiddetin etkili bir rol oynadığı görülmektedir. Habitusun meydana getirdiği sermaye biçimleri ve katılımcıların sınırlı etkileşimleri dolayısıyla farklı yaşam şekillerinden haberdar olmama, şiddeti yaşam akışının normali kabul etmek gibi nedenlerle içinde bulundukları şiddet döngüsünün nedenini sorgulamadan yatkınlıklar sistemi oluşturdukları ve şiddet içeren davranış örüntülerini benimsedikleri görülmektedir. Veriler göstermektedir ki cinsel şiddete maruz kalan çocuk cinsel şiddet öncesinde ihmal, duygusal ve fiziksel şiddete maruz kalmakta, cinsel şiddet anında ise fiziksel şiddete maruz kalmaktan korktuğu için sessiz kalabilmektedir.

Marshall'a göre (2020) çocuk istismarının genel bir tanımını yapmak gerekirse;

> En genel anlamıyla çocuk istismarı, bir yetişkinin veya yetişkinlerin bir çocuğa kötü davranması ya da incitmesi için kullanılır. Bu istismar fiziksel, duygusal ve cinsel nitelikli olabileceği gibi, üçünün bir araya geldiği bir istismar da olabilir; ayrıca, bir ya da birkaç kişi tarafından aile içinde ya da dışında, herkesin önünde ya da baş başayken işlenebilir (s.118-119).

"Bağıramıyorum sesimi çıkaramıyorum o kadar kötü bir şok ki bu, bir bağırsam, dayak yemekten korkuyorum gerçekten çok korkuyorum yani öldüresiye döverler çünkü beni." (DG 9,19, K)

"Ben anlıyordum ama döverler, döver diye hiçbir şey demiyordum yani böyle. Sadece itiyordum kaçıyordum o esnada. Ortadan kayboluyordum böyle." (DG 28,20, K)

4.2.4.1. Görsel şiddet

Katılımcıların çoğunluğu cinsel şiddete maruz kalmadan önce fiziksel ve duygusal şiddetin yanı sıra görsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Katılımcılardan DG 3, babasının annesine şiddet uygulamadan evvel kendisini ve kardeşini uykudan kaldırarak annesinin şiddete maruz kalmasını izlemelerini istediğini belirtmektedir. Anneye küçük kız kardeşinin gözleri önünde işkence düzeyinde fiziksel şiddet uygulayan fail yorulup şiddet uygulamayı bıraktığında ise annelerine fiziksel şiddet uygulamasının nedenlerini ve şiddeti hak ettiğini anlattığını belirtmektedir.

> Babam bize dokunmuyodu ama uykumuzdan kaldırıp anneniz şunu yaptı, anneniz bunu yaptı, bak o şunu yaptığı için bu cezayı hak etti, bu cezayı ben veriyorum ama bu sebepten veriyorum. Bunlara hep biz şahittik yani duymayalım diye yorganı kafama kadar çekip kulaklarımı ellerimle kapattığımı biliyorum annemin bağırmalarını duymayım diye bi şey yapmak isterdim, kurtarmak isterdim ama hani ne kadar engel olabilirsin, çocuksun ya şimdi keşke araya girseydim keşke bi tane de bana vursaydı diyorum ama o zaman işte araya girsem bende dayak yerim korkusu vardı ve hep geri duruyordum. Sonra bize döndü olay biz de şiddet görmeye başladık ortalama 9 yaşında falandım. Kesilmedi. Kendi eline kıyamazdı terlik, oklava, sopa ne denk gelirse. (DG 3, 28, K)

Bir diğer katılımcı olan DG6'nın bulunduğu sosyokültürel çevrede de şiddetin yaşam akışında normalleştiği anlaşılmaktadır. Birincil toplumsallaşma dönemi itibari ile şiddeti normalleştiren sermaye biçimlerini öğrenen DG6, fiziksel ve duygusal şiddetin her daim olduğunu belirtmektedir. Babasının olayları çözme becerisinin şiddet eksenli olmasının yanı sıra aile apartmanında kaldıklarını ve geniş aile üyelerinin de sık sık şiddete başvurduğunu belirtmektedir. Şiddet anlarına şahitlik eden çocukların ise varlıklarının farkında olunmadığını ve şiddetin bıraktığı izleri toparlamak zorunda kaldıklarını belirtmektedir.

4.2.4.2. Duygusal ve fiziksel şiddet

Annesinin ölümünün ardından babası tarafından cinsel şiddete maruz kalan katılımcı birincil toplumsallaşma sürecinde babası ve annesi arasında geçen diyaloğa şahitlik ettiğini belirtmektedir. Katılımcı babasının kendisinin hiç doğmamış olmasını dilediği konuşma sonrası sevilmemek için nasıl bir suç işlediğini sorgulamanın yanı sıra üvey aile olduklarını düşündüğünü belirtmektedir.

> Bu neden oldu ki hiç sevmiyorum, istemiyorum. Kızın hal ve hareketleri bana batıyo onu gördüğüm zaman bütün sinirlerim ayağa kalkıyor gibi bi konuşmasını duymuştum. Çok sessiz bi şekilde yorganı ağzıma kadar çekip ağlamıştım. Sonra da anneme gidip ben babama naptım babam beni niye sevmiyor dediğimi biliyorum. (DG 3, 28, K)

Katılımcılar içine doğduğu toplumsal çevrede şiddetin normal olduğunu çocukluk çağı itibari ile fiziksel ve duygusal şiddete günlük yaşam akışında sık sık maruz kaldığını belirtmektedirler.

"Valla çocukluğum nasıl geçti ben onu zaten hatırlamıyorum sadece bolca dayak yediğimi hatırlıyorum." (DG 2, 47, K)

"(...)ailenin deneme tahtası ya da stres topu annem belki dedeme gösteremediği yengelerime gösteremediği şeylerin kimi noktalarda benden çıkartmaya çalıştı şeyini." (DG 18, 29, K)

4.2.5. Değersizlik duygusunun kültürlenme ile aktarımı

Birincil toplumsallaşma sürecinde babanın anneye davranış pratikleri, kimi zaman babanın kök ailesi olan dede ve babaannenin davranış pratikleri çocukların değersizliği öğrenmesinde etkili olurken çocuğa karşı geliştirilen davranış pratikleri de değersizliğin normalliği şeklinde kendini göstermektedir. Katılımcılardan bir kısmı sosyal çevresinde okula giden akranlarıyla kendini kıyasladığını ve okula giden, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmayan akranlarının kendisinden daha değerli olduğu algısını geliştirdiği kendisinin ise onlardan değersiz olduğuna dair bir varsayımı yıllarca benimsediğini aktarmaktadır. Örneğin DG4 babası ile birlikteliğini sonlandıran annesinin başka birisi

ile evlendiğini, evlendiği kişinin ise yasa dışı işler yapan biri olduğunu ve ona ve annesine fiziksel, duygusal, ekonomik şiddet uyguladığını belirtmektedir. DG4 şiddete maruz kalan ve şiddeti kabul eden annesinin şiddeti hak ettiğine dair bir anlayış geliştirdiğini ve başkalarının değerli, annesi ve kendisinin ise değersiz olduğuna dair bir algı geliştirdiğini belirtmektedir. Birincil toplumsallaşma sürecinde büyük ölçüde şekillenen habitusun değişen etkileşim alanları ile yeniden inşa edildiği ve katılımcının değerli olduğu inancını oturtmaya çalıştığı görülmektedir. Bunun yanı sıra derinlemesine görüşme esnasındaki gözlemlerden değersizlik üzerine benzer sözsüz mesajları kendi çocuğuna verdiği görülmektedir.

4.2.6. Şiddetin bireysel etkileri ve toplumsal yansımaları: mağdur perspektifinden cinsel şiddeti anlamak

Katılımcılar cinsel şiddet anında kendilerini çoğunlukla korkmuş, çaresiz, güçsüz, suçlu, kirlenmiş, hayal kırıklığına uğramış hissettiklerini belirtmektedirler. Bir kısmı ise olanların gerçek olup olmadığını sorguladıklarını, zihinlerinin kendilerine oyun oynadığını düşündüklerini, algılayamadıklarını, fiziksel şiddete maruz kalacakları düşüncesi ile tepkisiz kaldıklarını, ne yapacağını bilemediklerini belirtmektedirler. Katılımcıların bir kısmı ise şok tepkisi verdiklerini belirtmekte, bir kısmı da anlamlandıramadıklarını ve güçsüz, suçlu, kirlenmiş hissettiklerini belirtmektedir**.**

> Hiçbir şekilde hiçbir şey bilmiyorum. Kimseye bir şey de söyleyemiyorsun. Bilmediğin için gidip anne bana böyle bir şey oldu da diyemiyorsun. Bunu tabii ki kimseye söyleyemedim. Söyleyebilirdim de ama bilemedim. Bilmediğim için böyle bir şey yaşadım daha yaşım altıydı. Hiçbir şey bilmiyorsun ki. (DG 24, 20, E)

"Zaten kendimi de anlamlandıramamıştım (...) Bildiğim bütün dünya değişti (...) bunu beklemiyordum yani kimse beklemez herhalde kimseye güvenemeyeceğimi çok iyi bir şekilde idrak etmiş oldum ve çok aciz ve güçsüz hissettim kendimi." (DG 26, 22, E)

"Kendimi suçlu hissettim." **(**DG 10, 46, K)

"Kötü bir şeyi ben yapmış gibi miydim? Öyle geliyordu bağa. Şey görüleceğim, kötü mü bakarlar bana? Anlatmamam lazım." (DG 7, 52, K)

> Öncesinde hissetmediğim bir duygu çok kirlenmiş hissettim. Bu kirlenme duygusu normal çamura batmak gibi bir duygu değil. Ruhunda bir kirlilik var ve sanki bunu sen yapmışsın gibi hissediyorsun o kiri o yanlışı sen yapmışsın gibi hissediyorsun. Onu temizlemek için sürekli bedenini temizliyorsun. Ben yıllarca Scotch Bright'la temizlendim, banyo yaptım. Bildiğimiz sünger, çamaşır suyuyla, cifle. Benim vücudumu temizleme şeklim, sabun veya şampuan değil derimi yırtana kadar. (DG 25, 32, K)

> Ne? Dedim ne oluyor ya? (…) böyle sanki etrafta zaten bir sessizdi ama sanki tamamen bütün sesler kaybolmuş gibiydi. Ne yapacağım şaşırdım, donup kaldım. Nasıl tepki vereceğimi bilmiyorum, ne yapacağımı bilmiyorum (…) Sanki biri beynimi uyuşturdu. (…) ayıp bir şey olduğu için kendimi çok kirlenmiş ve kötü hissediyordum. (DG 8, 25, K)

4.2.7. Çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddetin farkına varmak

Katılımcılara cinsel şiddete maruz kaldıklarını ne zaman fark ettikleri sorulduğunda katılımcıların çoğunluğu maruz kaldıkları cinsel şiddeti anlamlandıramamakla beraber sosyal etkileşimlerle (bir başkasının cinsel şiddete maruz kaldığına şahitlik etmeleri yahut dinlemelerinin ardından) kendi yaşadıklarını anlamlandırabildiklerini belirtmektedirler.

> Ben yaşadığımın taciz olduğunu anlamamıştım o sıra sonrasında bi şokla anlamlandırdım. (…) Aslında kabul edememek diyim. Hissediyosun, yanlış olduğunu düşünüyosun belki de kor-ku-dannn anlamlandırmak istemiyosun. Babamın olayından sonra her şeyi kabul edip, kabul ettikten sonra anladım. (DG 1, 19, K)

"Kardeşim bana kendi yaşadığı şeyleri anlatınca yani anca yirmi bir yaşında farkına vardım bunun bir cinsel taciz olduğunun." (DG 26, 22, E)

> Bu sene bir anda yaşadığım bir olaydan dolayı çocukluğum aklıma geldi. (…) Çevremde bir çocuğunun cinsel istismara maruz kaldığını gördüm. İlk başta

> dedim gözüm yanıldı herhalde böyle bir şey olamaz diye düşündüm. Çünkü insan beklemiyor çevresinden sonra bir anda aklıma kendi çocukluğumda yaşadığım olay geldi. (DG 21, 22, K)

Katılımcılardan bir kısmı cinsel şiddet anında yaşadıklarının kötü, olmaması gereken bir şey olduğunu his olarak bildiklerini fakat tam olarak ne yaşadıklarını anlamlandırmakta ve isimlendirmekte yetersiz kaldıklarını ergenlik çağı itibari ile anlamlandırdıklarını belirtmektedirler.

> (…) on dört yaşımda bitti bunlar lise sınavına hazırlanıyordum ve kafamda artık sorguluyorum. Ben ne yaşadım? Neydi bunlar? (…) Biz de olmaz dedim kendi kendime ve bunu yediremeyip ben deli olduğumu, hatıralarımda problem olduğunu, zihnimde kurgu yaptığımı düşündüm. Kendimden korktum. Gerçekten kendimden çok korktum ve bunu hiç kimseye söyleyemem, ben hastayım dedim kendi kendime. (DG 9,19, K)

"O an çok kötü şey olduğunu fark etmiştim ama isminin bu olduğunu bilmiyordum. (...) farkına vardığım zamanlar on dört, on beş yaşları." (DG 22, 19, K)

4.2.8. Mağdurun faile yakınlık derecesi ve fiil öncesi fail ile toplumsallaşma biçimleri

Katılımcıların çoğunluğu maruz kalınan cinsel şiddet öncesi fail ile yakın ilişkiler içerisinde olduğunu belirtmektedir. Cinsel şiddete en çok yaşanılan evde maruz kalınmaktadır. Tanınmayan kişiler tarafından cinsel şiddete maruz kalan katılımcılar fail ile bir daha etkileşime geçmediklerini belirtirken failin yakın sosyal çevrede çoğu zaman ise aile içinde olduğu vakalarda katılımcıların sessizlik içinde etkileşimlerini devam ettirmek zorunda kaldığı bilinmektedir. Bu durum kimi zaman sistematik olarak yıllarca cinsel şiddet döngüsünde sıkışıp kalmaya neden olmaktadır. Cinsel şiddetin sonlandığı durumlarda ise mağdurun her an cinsel şiddete maruz kalma korkusuyla yaşamına devam ettiği görülmektedir. Katılımcıların bir kısmının fail ile şiddet, korku ve duygusal mesafe içeren bir etkileşim içerisinde oldukları görülmektedir.

> 7 yaşıma kadar benim babam çok mükemmel bi babaydı, şunu istiyorum dememe gerek yoktu yani vitrinde bi oyuncağa gözüm daldığı an benim istediğimi anlardı mağazaya girer alır elime verirdi. Bi dediğim iki olmazdı öyle bi babaya sahiptim. Ne olduuu? Ne değiştiii? Ne yaşadı? Nasıl bir durumun içerisine girdi bilmiyorum ama evrim geçirdi. (DG 3, 28, K)

"(...)hep şiddet vardı zaten. Biz şiddete alışmıştık. Şiddet bizim için ekmek gibi, su gibi bir şeydi. Dövüyor, dövüyor... Bu (cinsel şiddet) ekmek gibi su gibi bir şey değildi yani. Bu daha acı bir şeydi." (DG 9, 19, K)

"Üvey babamla evlendiklerinde ben yoktum ama ben geldiğimden itibaren hep anneme davranışları kötüydü. Çalışmıyodu hep evdeydi. Kötüydü ona hislerim." (DG 4, 21, K)

"Yani anlaşamazdık yine çok böyle şeydi, pürüz bir abiydi öyle söyleyeyim, şakalaşırdı, hiç hoşuma gitmeyen şeyler yapardı böyle ama abimdi sonuçta yani severdim" (DG 27,)

Katılımcılardan bir kısmı fiil gerçekleşene dek fail ile sevgi ve bağlılıkla devam eden bir etkileşim içerisinde olduğunu belirtmektedir.

"(...)abi olarak biliyordum gerçekten çok seviyordum o insanı, cidden çok seviyodum." (DG 2, 47, K)

"(sevdiğini ve acıdığını kasıtla) Çok da yaşlı bir adamdı. Hani böyle boynu kamburdu resmen. (...) işte hani ben de üzülürdüm." (DG 8, 25, K)

"Çok severdim benim çocukluğumu biliyorlar. Biz sadece o dönemde oturmadık aynı apartmanda bir önceki oturduğumuz apartmanda da altlı üstte oturuyorduk ve üç yaşındaki dört yaşımdaki halimi biliyorlar. (DG 25, 32, K)

"Onun ailesiyle bizim ailemiz çok yakındı annem de çok sever annesini, babasını. Ondan dolayı devamlı görüşürüz, birbirimizin evlerinde filan kalırdık." (DG 22, 19, K)

4.2.9. Mağduriyeti paylaşmanın önündeki toplumsal engeller

Cinsel şiddet sonrasında ise failin mağdur olan çocuk için önemli olan konularla (mağdurun ailesinden birine (küçük kardeş) cinsel şiddet uygulamakla, anne babasına

zarar vermekle tehdit ettiği kimi zaman ise yaşadıklarının gerçek olmadığını bir kâbus gördüğünü söyleyerek manipüle ettiği görülmektedir. Aile içi cinsel istismarda mağduru çok iyi tanıyan fail mağdur için önemli olduğunu bildiği konular (eğitim hakkından mahrum bırakma, annesine şiddet uygulama, bir daha oyun oyunlara dahil olamayacağını söylemek) üzerinden duygusal şiddet uyguladığı ve mağduru çaresizlik içinde bıraktığı görülmektedir. Mağdur yaşadığı cinsel şiddeti bilişsel olarak anlamlandıramamakla birlikte kendini kötü, kirli, suçlu hissettiğini failin ise hiçbir şey olmamış gibi davrandığını belirtmektedir. Mağdurlar uzun yıllar yaşadığının hayal mi gerçek mi olduğunu sorguladığını ve zihninin kendisine oyun oynadığını düşündüklerini belirtmektedir. Yeterli bilişsel seviyeye ulaştıklarında ise yaşadıkları cinsel şiddeti anlamlandırdıklarını bu kez her şey için geç olduğunu düşündüklerini belirtmektedirler. Ayrıca katılımcıların "çocuk olduğu için kimsenin mağdur olduğuna inanmayacağı", "söylerse ebeveynleri tarafından şiddete maruz kalacağı", "kimsenin mağduru sevmeyeceği", "kötü çocuk olacağı", "failin ceza alması durumunda onlara bakacak kimsenin kalmayacağı", "aç kalacakları düşüncesi", "nasıl anlatacağını bilememe" vb. nedenlerle mağduriyetlerini uzun süre kimse ile paylaşmadıkları görülmektedir.

"Tehdit altındaydım. Okuldan alırım diyodu. Birkaç kere bunu yaptım." (DG 23, 22, K)

"Yani şöyle katil ceza alsa aileme ne olacaktı? Anne çalışmıyor. Baba bakıyor herkese bunu çocuksan bile düşünüyorsun. Baba hapise girdi. Sonra ne olacak?" (DG 30, 40, E)

"Benim anlatacak cümlelerim yoktu 6-7-8 yaşlarında sonra da geçti yani. Sonra kendi problemlerim başladı. Sene söyleyemem hızlı bir akıştı. Her şey hızlı gelişti. (DG 30, 40, E)

4.2.10. Cinsel şiddet döngüsü ve habitus

Katılımcıların cinsel şiddete maruz kalma süreleri değişkenlik göstermekte olmasına karşın uzun süreli cinsel şiddete maruz kalanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Şiddetin birçok türünün yoğun olarak yaşandığı, yalnızca çocukların değil güçsüz olan tüm aile bireylerinin şiddete maruz kaldığı, söylemlerle şiddetin üretildiği ve şiddeti uygulayanın değil şiddete maruz kalanın suçlandığı sermaye biçimlerine sahip olan aile yapısında rastlanmakta olmasının kişilerin yatkınlıklar sistemini beslediği görülmektedir.

Habitusun bir parçası haline gelen sermaye biçimleri genelde şiddet özelde ise cinsel şiddetin uzun süre devam etmesini anlamaya yardımcı olduğu düşünülmektedir.

Erkek katılımcılar ve kadın katılımcıların maruz kalma süreleri ise kendi içinde ayrıca farklılık göstermektedir. Erkek katılımcıların cinsel şiddete maruz kalma yaşı kadın katılımcılara göre daha üst yaş gruplarında olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların daha küçük yaşlarda cinsel şiddete maruz kalıyor olması cinsel şiddetin küçük yaşta öğrenilmesi ve bilişsel seviyenin algılamaya yetmemesinden kaynaklı normalleştirilmesi gibi alt anlamlar taşımakta ve daha uzun süreli cinsel şiddete maruz kalmaya neden olmaktadır. Küçük yaşta yatkınlıklar sisteminde kendine yer bulan cinsel şiddet döngüsünden çıkmak ise uzun yıllar almakta bazen bir ömür sürmektedir. Küçük yaşta cinsel şiddete maruz kalan erkek katılımcılar için de benzer durum söz konusu olmakla birlikte 10 yaş ve üzerinde cinsel şiddete maruz kalan erkek katılımcıların davranış pratiklerinde değişikliklere giderek cinsel şiddet döngüsünden çıkmakta olduğu görülmektedir. Söz konusu davranış pratikleri: maskülen oturuş tarzı, küfürlü konuşma, sert tavırlar olarak sıralanabilmekle beraber sakalların çıkması için yüzüne jilet vurmak şeklindedir.

4.2.11. Kız çocuklarının cinsel şiddet karşısındaki sessizliği öğrenme süreci

Katılımcılara olay sonrası ilk kiminle paylaştıkları sorulduğunda cevapların birbirinden farklılık gösterdiği görülmektedir. Katılımcılardan bir kısmı uzun yıllar kimse ile paylaşmadıklarını belirtmekte paylaşmamalarını ise anlatacak kelimelere sahip olmamak, bir türlü söyleyememek, suçlanmak ve hakkında konuşulmasından korkmak, çekingen yapıda olmak, sosyal çevrelerinde anlayacak ve koruyacak kimsenin olmaması, babanın yahut baba yerine konulan kişinin faili öldürüp hapse girmesinden korku olarak gerekçelendirmekte oldukları görülmektedir. Katılımcıların cinsel şiddete maruz kalmadan önceki toplumsallaşma süreçlerinde herhangi bir mağduriyet yaşadıklarında sessizlik içerisinde yaşamayı yatkınlıklar sistemine dahil etmiş oldukları görülmektedir.

Kadın katılımcılardan bir kısmı aile içi cinsel şiddet vakalarında çoğunlukla anneleri ve ablaları ile paylaştıklarını belirtmektedir. Paylaşımda bulunulan ailenin kadınlarının ise kimi zaman sözlü olmayan iletişim biçimlerini kullanarak kimi zaman ise sözlü olarak

kimseye anlatmamalarını ve neden anlatmamaları gerektiğini açıklayarak mağdurlara sessiz olmalarını öğrettikleri görülmektedir. Giddens (2021:312) toplumsal etkileşimin *"çok sayıda sözlü olmayan iletişim, bilgi ve anlam değişiminin yüz ifadeleri, jestler ve bedenin hareketleri ile yapılması"* olduğunu belirtir. Sessizlik içinde yaşayan kadın katılımcıların meseleyi içselleştirmeleri sonucunda ilerleyen çağlarda fiziksel, ruhsal, cinsel problemler, utanç, düşük özgüven, rol karmaşası, panik, kabuslar, yaşamının belli evrelerini unutma, cinsel işlev bozuklukları gibi problemlerle karşılaştığı söz konusu problemlerin kısa süreli ve uzun süreli olabildiği görülmektedir. Cinsel şiddete maruz kalan kadın katılımcıların paylaşımda bulunmaları ve destekleyici yaklaşımlarla karşılaşmaları halinde ise her ne kadar maruz kalınan cinsel şiddetin etkilerinden tamamen kurtulamıyor olsalar da sosyal desteğin iyi olma haline neden olduğu görülmektedir. Cinsel şiddetin yetişkin çağlarda neden olduğu ruhsal, fiziksel ve cinsel problemlere ise cinsel şiddetin etkileri bölümünde yer verilmiştir.

> Dilim varmadı bi türlü, nasıl anlatıyım bi de o zamanlar kimseyle konuşmazdım. İnsanlara güvenimi kaybetmiştim, inancımı kaybetmiştim. Eve misafir gelirdi ben sadece hizmet ederdim hiç konuşmazdım bi hoş geldin derdim gelene bi de güle güle (…) İlk anlattığım kişi yanında çalıştığım kadındı zaten o zamana kadar (11 yıl) anlatmadım, konuşmadım. (DG 2, 47, K)

Maruz kalınan şiddetin çoğu zaman yok sayılarak mağdurların yeniden mağdur edildiği görülmektedir. Araştırmada elde edilen veriler göstermektedir ki yok sayma, hafife alma, yanlış anladığını belirtmenin mağdurların üzerinde duygusal baskı hissetmesine ve şiddetin sessizlik içinde yaşanmaya devam etmesine neden olmaktadır.

> Annem asla kimseyle konuşma demedi ben kendim gözlemledim. Bu olaydan sonra hiçbir şekilde bana bir şey sorulmuyordu. Nasılsın? gel bir doktora gidelim bir danışma, psikolog vs. hiç kimse bir şey söylemedi. Kimseye söylenilmemesi gerekiyor demek ki dedim, içim içimi yedi, dedim babam bilseydi orayı yakardı. Bir insan insanı nasıl savunur? sevdiğini savunur, Bir şey olduğu zaman da tepkin daha büyük olur. Babam bilmiyor. Annem hep sakladı, acaba abime söylesem mi? Hep düşündüm sonraları. (DG 8, 25, K)

"Biliyorum ağır geliyor sana. Annem ablamı evlendirdiğinde bile gelinliğiyle 'umarım beni mahcup çıkarmazsın' demiş, alıştık diyor. Evlenene kadar uzakta olsan da azıcık rahatsız olabiliyorsun evlenince emin ol kimse sana karışmıyor. Unutacaksın. (DG 28, 20, K)

"Hemen, direkt annem tokatladı beni (...) Ondan sonra ben anneme bir şey anlatmadım. Hep korkularım vardı." (DG 10, 46, K)

> Sen ne diysın oldu bağa. Sen ne konuşiysunnn o ağzından çıkanı kulağın duyaymı senunn? Dayın içun deduğune bir bak. İlk bağa inanmadı. Ne zaman ki ağlamaya başladum, ağlayarak anlattum, karşısına baktı ki bu kız gerçekten yani buna bir şey etti. O tepkimin, tamam tamam daha şey etme anlatma bağa, bu sefer dayıma başladı işe küfretmağa, anam sinir krizi geçirdi. (DG 7, 52, K)

> Annem gelince söylüyodum, annem bana bağırıyordu (…) Üvey babama söyledi. Sen kızıma böyle bi şey yapmışsın diye. Beni döverek, anneme kızarak üstünü ört bas etti. Yok öyle bi şey, çocuğun aklına mı uyuyosun? Bir söylüyosun, şiddet görüyosun inanılmıyor sana 2. de 3. de söylesem diyosun gene dayak yicem, gene inanılmıcak, susuyosun söylemiyosun. İşte en son eşim görmüştü o söyleyince biraz annem inandı ama artık korkusundan mı tekrar sustu? (DG 4, 21, K)

4.2.12. Erkeklik algısının kıskacında cinsel şiddet mağduru olmak ve cinsel şiddet döngüsünden kurtulma pratikleri

Erkek katılımcılardan bir kısmı toplumda güç ile ilişkilendirilen erkeklik formlarında genel kabul gören davranış biçimlerini (sert, soğukkanlı vb.) uygulamadığı aksine güçsüz olmakla kodlanan nezaket, yumuşak huy, saygılı olma gibi davranış biçimlerinin benimsediğini belirtmektedirler. Sert tavır, maskülen oturuş tarzı, küfürlü konuşma davranış kodlarının ise cinsel tacize uğramanın önünde engel olduğunu belirtmektedirler. Cinsel şiddet döngüsünde çıkmak için kişilerin sert ve kavgacı bir davranış biçimini benimsemeye zorunlu hissettiğini, fiziksel görünümünün henüz güçle ilişkili (tüy, kas, boy) forma kavuşmaması ve kendisini koruyacak kodları anlayacak

bilişsel seviyede olmamasının cinsel şiddete maruz kalmasında etkili olduğunu düşündüğünü belirtmektedir.

> Fark edemedim. Cinsel taciz diye bir şey varmış bu güçsüz ve savunmasız olanlara uygulanan, bunu hiç bilmiyorum. Böyle bir dünyam yok? (…) İki üç defa bunlarla arka arkaya karşılaşınca artık tavır ve davranışlarımla, bir yere oturup kalkarken daha sert, kavgacı. Yüzüm daha şeydi arkadaşlarımın boyları biraz daha benden büyüktü biraz ufak tefek kalıyordum yüzümde de sakal olmadığı için o dikkat çekiyordu. O yüzden orada erkek çocuklar, hemen on üç on dört yaşında jilet vurmaya başlarlar bir an önce çıksın sakallar (…) o zamanlar bana bir arkadaşım sakalların olsaydı kimse sana bunu yapmaz demişti (…) Anlatılmaz ortamlarda erkekliğin şeyindendir o. (DG 11, 37, E)

Katılımcılar güçsüz ve savunmasız olarak görülen kişilere uygulanan bir şiddet türü olarak tarif ettikleri cinsel şiddeti sözel olmayan iletişim kodlarını öğrenerek sonlandırılabildiğini belirtmektedirler.

4.2.13. Erkek çocuklarının cinsel şiddet karşısındaki sessizliği öğrenme süreci

Araştırma verileri incelendiğinde güç ve iktidar istencinin kültürlenme ile nesilden nesile aktarıldığı ve toplumun sürekli olarak yeni fail ve mağdurlar ürettiği görülmektedir. Katılımcılar yetişkin çağlarında bilişsel seviyedeki yetersizliğin cinsel saldırıda bulunma potansiyeli taşıyan kişiler tarafından biliniyor oluşuna dikkat çekmekte aynı zamanda içinde bulunulan sosyal ağın belli hal, tavır ve iletişim kurma biçimlerini dayattığını aksi takdirde cinsel şiddete maruz kalmasının normal olarak algılandığını belirtmektedirler. Ayrıca araştırmaların erkeklerin maruz kaldığı cinsel şiddet vakalarının kadınlara oranla 1/3 olduğuna dair veriler ortaya koyduğu bilinmekle beraber erkek mağdurların kadın mağdurlar kadar paylaşımda bulunmadığı düşünülmektedir. Erkek katılımcılar söz konusu araştırma verilerini destekler nitelikte anlatmanın erkekler dünyasında daha çok zarar görmeye neden olacağının (duygusal, sözel ve cinsel şiddete maruz kalma riskini artıracağının) bilindiğini ve bu sebeple anlatmadıklarını belirtmektedirler.

"(…)anlatmak zarar verirdi, anlatırsan ne olur biliyor musun? Herkes konuşur. Bir anlat hele, buna döner iş kesinlikle. Çocuk olarak bununla baş edemezsin." (DG 11, 37, E)

> Klasik mahalle ağzını biliyorsunuz zaten benim bu olayı yaşadığım öğrenilse, duyulsa yarın öbür gün sokağa çıktığımda beni önceden tanıyan birinin arkadaşına fısıldayıp bak bak (…) diyeceğini çok iyi biliyorum. O bakışlara maruz kalmak direkt suratına söylenmese bile muhtemelen çok ağır bir şey olmalı. (DG 26, 22, E)

Çocuğun korunma ve bakımından anne-babanın sorumlu olduğu bilinmektedir. Aile içi cinsel şiddet vakalarında ise failin çocuğun bizzat korunmasından sorumlu olan baba ve abi olduğu görülmektedir. Çocuğun korunmasının gerçekleşmesi gereken yapıda şiddete maruz kalındığında ise mağdurlar çaresizlik içerisinde kalmaktadır. Anneyi korumak için yeterli donanıma sahip olmadığı ve gereksiz yere üzüleceği düşüncesi, annenin ekonomik özgürlüğünün olmaması, kendisine inanmayacağı, olayın üstünü kapatma, suçlama, fiziksel ve duygusal şiddet uygulama olasılığı mağdurların sessiz kalmasının nedenleri arasında öne çıkmaktadır. Erkek katılımcıların çoğunlukla aile bireylerinden kimse ile paylaşımda bulunamadıkları görülmektedir.

"Katil ceza alsa aileme ne olacaktı? Baba bakıyor herkese bunu çocuksan bile düşünüyorsun hapse girdi sonra ne olacak? Çalışan anne profili yok." (DG 30, 40, E)

"Annemle babam tamamen uzak olmuşlar (...) tasavvur bile edemezler." (DG 16, 41, E)

"(...) kimseye söyleyemedim. Herkese şey yapamadım. Onun için kapattık yani içime attım. İlk defa size burada, eşim bile bilmiyor yani söylemedim orada kaldı. (DG 12, 50, E)

4.3. Toplumsal Destek Mekanizmaları

4.3.1. Kadın katılımcılarda toplumsal destek mekanizmaları

Katılımcılardan biri cinsel şiddete maruz kalmasının ardından utanç, suçluluk, düşük özgüven nedeni ile hiçbir şekilde şiddet döngüsünden çıkmaya teşebbüs etmediğini 11 yıl sonra yanında çalıştığı kişiyle ilk paylaşım, paylaşım karşısında destekleyici yaklaşım ile aile bireylerinin yanına gitmeye ve olanları anlatmaya cesaret edebildiğini belirtmektedir.

> Boşan, bu adamla yaşanmaz kendine yazık edersin, çocuk büyür gider bi şekilde dedi. (…) ablalık yaptı, anlayacan gerçekten ablalık yaptı. Ben anlattıktan sonra biraz ondan cesaret alıp evi terk edebildim bırakıp gidebildim, İstanbul'a gelebildim. (…) doktora götüriyim dedi ama abimler için şey yapıp da konuşunca o şunu düşündü onlar yardımcı olur, götürür, destek alır hesabı yaptığı için ki ben orda kalsaydım zaten yardımcı olurdu eminim bundan ama kalmadım gizlice evden çamaşırlarımı aldım poşetledim sabah çıktım geldim. Beni aldı terminale, bindirdi yani otobüse biletimi aldı gönderdi. (DG 2, 47, K)

Katılımcı ailesinden başlangıçta istediği oranda destekleyici tepki aldığını daha sonra ise fail ve annesinin olaylara müdahil olması ile desteğin sınırlı hale gelmesi, devletin var olan destekleri hakkında bilgi sahibi olmama, çocuklarının babasız büyümesinin sorumlusu olma kaygısı gibi birçok nedenden ötürü yeniden fail ile resmi birlikteliğini devam ettirmek zorunda kaldığını fakat şiddet döngüsünden çıktığını ifade etmektedir. Bu katılımcının etkileşimde bulunduğu kişinin ufak bir olumlu desteğinin şiddet döngüsünden kurtulmaya yardımcı olduğu görülmektedir.

> İki çocuk sahibiydim. Bi meslek, bi çalışma yok elinde, kimin yanına sığınacaksın iki tane çocukla kim bakacak? Kim ilgilencek? Sığınma evleriymiş, hiç o zaman bilgim yok. Bide şu kafama dank etmişti benim babasızlığım. Çocuklarım babasız büyümemesi için susacam oturacam, çocuklarımın hatrı için, her şeyi sineye çekip oturdum ama artık gider korkusu sardı herkesi, bir dediğimi iki etmemeye başladılar. (DG 2, 47, K)

Katılımcıların cinsel şiddete maruz kaldığı sosyal koşulların mağduriyetlerine zemin hazırlamasının yanı sıra mağduriyetinin katmerli bir şekilde devam etmesinde de başat rol oynadığı düşünülmektedir. Sosyal çevre ve ailenin sermaye oluşumunda oldukça önemli olduğu, sermeye biçimlerinin ise kimliğin oluşumunda önemli bir yer kapladığı bilinmektedir. Kimliğin olaylara verdiğimiz tepki yahut tepkisizlikleri belirlediği düşünüldüğünde tıpkı bir sac ayağı gibi birbirini tamamlayan habitusların oluştuğu, oluşan bu habitusların ise kişilerin yaşamına yön verdiği düşülmektedir. Katılımcıların ailesinden ve yakın sosyal çevresinde bulunan kişilerden oluşan sosyal çevresinde; şiddetin olağan karşılanması, kadının erkek olmadan yaşamını idame ettiremeyeceğine

dair algı, annelerin tekrar eden şiddet türlerine sessiz kalması gibi faktörlerin şiddete zemin hazırlamak ve devam etmesini sağlamak noktasında önemli olduğu düşünülmektedir. Katılımcılar olayları değerlendirebilecek yeterli bilişsel seviyede olmama, sosyal yardım mekanizmalarına ulaşma araçlarından mahrum olma, yakın sosyal çevre tarafından suçlanma, yok sayılma, şüpheci yaklaşım, hafife alınma dolayısıyla uzun süre kendini suçlu, değersiz, maruz kaldığı şiddeti hak eden olarak görmektedirler. Cinsel şiddeti ilk tepki üzerinden okuyan katılımcıların özgüven kaybı, suçluluk ve yeniden yaşamını inşa edemeyecek kadar güçsüz hissettikleri görülmektedir. Katılımcılar kimi zaman cinsel şiddet döngüsünde kalmakta kimi zaman ise cinsel şiddet sona erse dahi rüyalarında yeniden ve çok daha ağır biçimlerde cinsel şiddete maruz kaldığını, suçlandığını görmekte olduğu bedensel olarak olmasa da ruhsal olarak cinsel şiddet döngüsünde kaldığı görülmektedir.

> Çok düşünmek istemediğim birisi biliyorum ki bu gece yine rüyamda görücem onu ve bu beni çok korkutuyo çünkü artık kâbusum oldu. Bana yaşattığı olay benim içimde hala hazmedemediğim bi şey. Çok basit bi şeydi belki ama rüyalarımda çok daha ağırlarını yaşıyorum çok konuşmak ya da ne biliyim ondan bahsetmek istemiyorum. (DG 3, 28, K)

"(…) daha sonrasında rüyalarım olsun kabuslar olsun. Hep aynı şekilde farklı insanların rüyamda akrabalarımın hep aynı olayı böyle baya kötü ya çok kötü" (DG 15, 20, K)

Katılımcılardan görece az bir kısmı ise aile üyelerinden destek alamamasının ardından akran desteğine başvurduklarını ve bu şekilde yaşamlarını yeniden inşa edebildiklerini belirtmektedirler. Akran desteği alamayan katılımcıların ise bilinçli olarak kök aileleri tarafından yalnızlaştırıldıkları görülmektedir.

> Abim bu çok büyük bir itham dedi. Buna kesinlikle emin olman gerekiyor. (…) Annem zaten daha ben anlatırken başladı. Sen ne dediğinin farkında mısın? O senin baban. Bak bir kere bizde hiç öyle bir şey yok. Sen duydun mu hiç burada birisi öyle bir şey olmuş. (…) Döndüm dedim ki onlara; bu çok büyük bir itham. Böyle mi düşünüyorsunuz? Bakın dedim o zaman iki seçenek var birincisi bunların hepsi gerçek, ikincisi ben bunların hepsini zihnimden kurguluyorum

> benim zihnimde bir sıkıntı var. İkisinin de sonucu çok kötü. (…) Beni bi psikiyatriste götürün o zaman, dediler ki tamam biz seni bir psikiyatristse götüreceğiz. Annem şey dedi; sakın diğer abine söyleme, abin çok fevri (ortanca abim) o bunu duyarsa gider adamı öldürür. Sen bunu hiç kimseye söyleme, ben sana bir psikiyatrist bulacağım. Öyle mi öyle? Ben rahatladım. Söyledim mi? Söyledim. Bekliyorum ki gerçekten psikiyatriste götürsünler. (…) Bir gün geçti ses yok, iki gün ses yok. Sanki hiçbir şey anlatmamışım. Sanki ikisi de unuttu. Sanki o gün bir hayal ürünüydü. Bu benim için daha kötü çünkü ben zaten zihinde bir problem mi var acaba diye düşünürken bir de onların hiçbir şey olmamış gibi davranması o kadar ağırdı ki benim için. (DG 9, 19, K)

Katılımcılardan görece az bir kısmı ise aile üyelerinden destek alamamasının ardından sivil toplum kuruluşları ve daha önce benzer mağduriyetler yaşayan/yaşamayan akranları ve bir üst akran gruplarından kişilerin desteğine başvurduklarını, bu şekilde yaşamlarını yeniden inşa edebildiklerini belirtmektedirler.

> X diye bir arkadaşım vardı. (...) Kadın sığınma evinde kaldım demişti. Bir dakika dedim kadın sığma evi diye bir şey var. Buna gidebilirim. (…) Kadıköy Kadın Sığınma Evi adresi falan yazıyorum. Zannediyorum ki kadın sığınma evinin adresi Google'dan çıkar. (...) Kadın sığınma evine girerken prosedür ne? X dedim sana bir konuda danışmam lazım. Ona hiç bir şeyi anlatmak gibi olayım yok, korkuyorum hala. Dedim ki ya şu kadın sığınma evi nasıl? Sen bana biraz anlat. Sonrasında konuştuk arkadaşımdan destek aldım. (DG 9, 19, K)

"Bu noktada X ablamlar, onun büyük ablası var ikisi de çok şeyler yaşadığı ve çok daha kötülerini yaşadığı için onlar bize güç ve destek verdiler. Bu süreçte çok yalnız hissetmedim kendimi, kardeşlerimden dolayı dik durmam gerekiyordu." (DG 5, 21, K)

"Arkadaşlarıma anlattım. (...) Aileme anlatmadım." (DG 18, 29, K)

"İlk olarak erkek arkadaşımla paylaştım o gün okula gider gitmez. Hiçbir tepki vermediğimizi kimseye söylemediğimizi biliyorum. Kendi arkadaş ortamımızda böyle beş altı kişilik bir arkadaş grubuyduk." (DG 19, 32, K)

Katılımcılardan sivil toplum kuruluşlarından haberdar olabilecekleri bir yatkınlıklar sisteminin içinde bulunmayan, kimi zaman bilinçsiz çoğu zaman ise bilinçli olarak akranlarından uzak tutulan katılımcıların ise şiddet döngüsünden uzun yıllar çıkamadıkları görülmektedir.

"Tüm arkadaşlarımdan uzak hep bir köşede duran sürekli ağlayan bir çocuktum. Sessizdim. Sürekli çocuk kavgasında dayak yiyen bendim." (DG 28, K)

"Hani görüştüğüm bi insan yoktu, tanıdığım birisi yoktu." (DG 2, 47, K)

"Sosyal çevrem yoktu. Kuzenlerim ile içi içe büyüdük. Anne tarafından akrabalarla görüşüyoruz (...) Büyük çocuğum yani tabi sevgi daha azdı." (DG 30, 40, E)

> O dönem benim arkadaşım yoktu. Babam olmasına izin vermiyodu. Bi arkadaşım vardı bi onun gelmesine sesini çıkarmazdı. Birden fazla gelmeye başlayınca arkadaşlarıma sözsel anlamda tacizde bulunurdu. Onların yüzüne söylemezdi ama onlar gittikten sonra bana arkadaşını alsana iyi de anlaşıyosun annen olsun tarzında takılırdı. O yüzden ben onları korumak için yanıma getirmezdim uzak tutardım. Sadece bi X diye arkadaşım vardı o gelirdi giderdi ki onun da böyle bi şeyden haberi yok. Ailemden kimseye söylemedim. Hiç kimseye söylemedim. Arkadaş çevremde de arkadaşım olmadığı için kimseyle paylaşmadım. (DG 3, 28, K)

"Ben çocukluğumda hep kardeşlerime bakıyodum çok arkadaşım yoktu açıkçası. Kuzenlerim onlarla sınırlıydı." (DG 4, 21, K)

4.3.2. Erkek katılımcılarda toplumsal destek mekanizmaları

Derinlemesine görüşme yapılan 8 erkek katılımcının karşı karşıya kaldığı tepkiler: yok sayma, hafife alma, suçlayıcı tavır şeklinde özetlenebilmekle beraber bir kısmının bilişsel yetersizlik nedeni ile yaşadıklarını ifade edebileceği kelimelere sahip olmadığı ve uzun yıllar kimse ile paylaşmadığı bazı katılımcıların ise kimse ile paylaşmadığı görülmektedir. Katılımcıların bir kısmı maruz kaldıkları cinsel şiddeti paylaşmanın ardından paylaşımda bulundukları ebeveynleri tarafından söylediklerinin yok sayıldığını ve önemli bir şey olmadığına dair sözlü ve sözlü olmayan iletişim biçimleri ile manipüle

edilmeye çalışıldıklarını, bir kısmı yetişkin çağlarında paylaşımda bulunduklarını, çoğunluğu ise kimse ile paylaşımda bulunmadıklarını belirtmektedirler. Katılımcılar da yaşanan cinsel şiddetin ardından; kimlik karmaşası, kabuslar, anlık hatırlamalarla ruh hallerinin iyiliğinin sekteye uğraması cinsel şiddetin etkileri olarak sıralanabilir.

"Geceleri uyuyamadım hala uyuyamıyorum. On iki yaşımdan beri her gece düşünsenize uyuyamadığımı ve deli gibi bunları düşünüyorum. Üç buçuk dörtte yatıyorum. İki saat, üç saat uyku kâbus korku. Bi şeyler görüyorum küçükken izlediğim korku filmleri çok görüyorum." (DG 17, 18, E)

> (…) kimseye anlatmadım sonra kendi derdime düştüm. Sorgulamaya başladım. 16-17 yaşlarımda cinsel şiddet olduğunu fark ettim, kendi derdime düşmüştüm. Kimseye anlatmadım gerek yok. Var mı gerek? Ne gerek var anlatınca ne olacak? Katil ceza almayacaksa ne anlamı var? Bunda da anlamı yok. (DG 30, 40, E)

Erkek katılımcıların söylemlerinde kısa süreli destekleyici yaklaşımlar yer alsa da hemen ardından suçlayıcı bir tavrın sergilendiği katılımcıların ise sessiz kalmanın daha güvenli olduğunu duygusal ve cinsel şiddete maruz kalmaktan koruduğunu düşündüklerini belirtmektedirler.

> Anlatmadım çevreme belki çok çok yakın direkt beni koruyan kollayan insanlar bunu biliyordu ama onlar öfkeleniyorlardı. Sana kızarlar ya da iki küfrederler ortamda geçer gider o. Mağdur suçlanır, otur oturduğun yere derler. (…) Aileme hiç anlatmadım üzülürler diye. Şimdi şimdi bir iki defa anneme falan anlattım. Bir süre sonra ağza ciklet oluyorsun, seni destekleyip uğradığın çok kötü bir şey kardeşim ben senin yanındayım bir duruş da yok. (DG 11, 37, E)

4.4. Cinsel Şiddetin Yetişkin Çağlarda Yaşama Etkileri Ve Habitusun Bedenleşmesi

Yetişkin bireylerde dahi yıkıcı etkilere sahip olan cinsel şiddetin, çocuklarda kimlik oluşumunun henüz tamamlanmadığı, bilişsel yeterliliklerinin olmadığı ve yaşanılan saldırının yalnızca kötü his olarak tarif edilebildiği bir toplumsallaşma aşamasında cinsel

şiddete maruz katılımcılar da cinsel şiddetin çok daha yıkıcı etkilere sahip olduğu ve yatkınlıklar sisteminin bedenlerine zarar verdiği görülmektedir. Çocukluk çağında bastırılan duygusal iyilik halinin son bulması yetişkin çağlar da birçok sosyal, bilişsel, bedensel, ruhsal ve cinsel problemlere yol açmaktadır. Katılımcıların cinsel şiddet sonrasında; inkâr, öfke, anlamlandırma çabası, güvensizlik, depresif hal ve kabullenme süreçlerinden geçtikleri görülmektedir. Katılımcıların bir kısmı bahsi geçen aşamalarda intihar, fiziksel tahribat oluşturma (vücuduna derin çizikler atma), etkileşimde bulunmaktan korkma (göz teması dahi kuramama), kontrol edemeyeceğini düşündüğü durumlarda paniğe kapılma, korkma, geri çekilme olduğu görülmektedir. Katılımcılar yetişkin çağlarında Obsesif Kompulsif Bozukluklar, yeme bozuklukları, sosyal anksiyete, göz teması kuramama, uyku anksiyetesi (kaygısı) bozuklukları, epilepsi (sara), majör depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, yaşadığı mağduriyetin hayal ürünü olduğunu düşünmek isteği, rol karmaşası, cinsel işlev bozuklukları gibi durumlarla karşılaştıklarını belirtmektedirler. Erkek katılımcıların bir kısmında ise kız çocuğu olsalar çok daha fazla etkileneceklerini belirttikleri ve kendilerini duygusuz olarak tarif ettikleri ve olaylara duygusal tepkiler vermedikleri daha çok şok tepkisi verdikleri görülmektedir.

"(...) ben çok yoğun titiz bir insanım. OKB tedavisi aldım. Bir dönem çok fazla temizlik yapıyordum, aşırı temizlik yapma hala devam ediyor kısmi olarak. Günde üç kere evi süpürüp silerim. Dişlerimi sürekli fırçalarım." (DG 6, 19, E)

> (…) herkesten bi çekiniyosun. Ben eniştemle veya başka biriyle teyzemler mutfakta tek salonda kaldığım zaman korkar hemen annemlerin peşinden giderdim mutfağa ya da ne biliyim dışarda yürürken yanımdan biri geçerken uzaklaşmaya çalışırdım. Çok böyle şeyler yaşadım. İşte biri bana bakıyo acaba bana mı bakıyo. Böyle bi tedirgin oluyosun yani yolda yürürken. (DG 4, 21, K)

"Ben bütün zilleri kapattım şimdi. Zil çalmaz bende. O zil çalınca ben de ani bir zıplama, bir panik, ay ay Allah'ım gene ne oldu, kim geliyor gibi." (DG 7, 52, K)

> Bu olay olduktan sonra erkek Fatma oldum. (…) erkeksi hareket, daha sert davranışlar. Bir yandan aşırı duygusal diğer yandan bir o kadar sert, düşündüm erkek gibi davransan? (…) çünkü etrafı gözlemliyorum. Erkek gibi bak. Neden?

> Erkekler güç uyguluyor, erkekler sert o zaman öyle davranmam gerek. Kendimi belki öyle koruyacağım. (DG 8, 25, K)

"Bir korku sardı, insanlar yanaştığı, bir yere oturduğun zaman biri iyi de yanaşsa kötü anlıyorsun. Bakıyorsun bir korkuyla yani bu niye? Benle konuşuyor." (DG 12, 50, E)

> (…) çok tedbirli olmam lazım başıma bir şey gelebilir, çok uzun süre yanımda çakı taşıdım, biber gazı taşıdım. (…) bıçak taşıyordum yanımda bir şey yaparsa ben de yaparım gerekeni diye. (…) insanlara karşı (…) erkeklere özellikle çok büyük güven problemim var. İlişkilerime çok yansıdı. Flört ettiğim insanlara karşı çok takıntılıydım ve karşımdaki insan da belki anlamlandıramıyor zaten anlatmıyorsun. (…) Karşıdan birisi geldiğinde hemen ne yapacağımı şaşırıyordum yolun ortasında kitlendiğim zamanlar bile olmuştur. Ana caddenin ortasında ya da karşımdan bir erkek geliyor yaş grubu fark etmiyor benim için genelde işte ergenlik ve üstü, çok küçük çocuklarda bir şey olacağını düşünmüyorum. Bir kitleniyordum onun geçmesini bekliyordum ya da çok hızlı hızlı yürüyordum. (DG 18, K)

"Kız çocuklarını daha çok göz kulak olmaya başladım. Korkulu bir halde onları gözetledim. Bir şey olsa hemen yanlarına gittim veya o ortamlardan uzaklaştırmaya çalıştım. Yeri geldi benden soğudular ama bu şeyden uzaklaştırdığını düşünüyorum." (DG 22, 19, K)

"Psikolojim alt üst oldu bir şeye odaklanacağım odaklanamıyorum, kimseye güvenemiyordum, içime çok kapanmıştım, hep kendi halimdeydim. (...) arkadaş ortamına girmek istemezdim, kendimi çok soyutlardım." (DG 23, 22, K)

"Kimseye güvenemeyeceğimi çok iyi bir şekilde idrak etmiş oldum ve çok aciz ve güçsüz hissettim kendimi. (...) Psikiyatriye gittim. Majör depresyon teşhisi konulmuş post travmatik stres bozukluğu var iki tane büyük psikolojik rahatsızlık." (DG 26, 22, E)

> Bir kere midem bulandı ve o korkuyu yaşadım. Kusacağım korkusu? Sonra yemekten kesildim, yersem kusacağım fikriyle zayıfladım altı kilo, sonra yavaş yavaş kendime gelmeye başladım ama yine kendimi doyuracak kadar yiyordum.

> Ailemle oturup yemek yemiyordum, ailem de sevmediler bu fikri, sonradan onlar da artık tamam dediler. Onlar tamam dedikten sonra artık yiyebilmeye başladım yalnız kalınca, dış mekanlarda yemek yiyemiyordum arkadaşlarımla, son bir iki haftadır arkadaşlarımla yemek yemeye başladım. (…) Etrafımda olmaları yerken bana bakacaklarını düşünmem o lokmayı yutamayacağım şeyi (…) çok aşırı tedirgin ediyor. (DG 27, 18, K)

4.5. Cinsel Şiddetin Kuşaklar Arası Etkilerindeki Farklılaşmalar

Derinlemesine görüşme yapılan 22 kadın katılımcıdan elde edilen bulgular eşliğinde kuşaklar arası farklara bakıldığında ise; X, Y, Z kuşaklarının her birinde OKB, TSSB, uyku bozuklukları, depresyon, anksiyete, cinsel işlev bozuklukları, güvensizlik benzer oranlarda görülmektedir.

X kuşağında yer alan kadın katılımcılarda cinsel işlev bozukluğu, yaşanan olayları kabullenme ve onarmaya çalışma, daha kötüsü yaşanmadığı için şükretmenin ön plana çıktığı profesyonel destek alma konusunda gönüllü oldukları bir kısmının ise profesyonel destek alarak olumlu yönde değişimler yaşadığı görülmektedir. Y kuşağında yer alan kadın katılımcılarda duygusal birliktelik yaşamakta zorlanma, yaşanılan mağduriyeti kabullenememe, öfkenin ön plana çıktığı görülmekle birlikte profesyonel destek almakta gönüllü olunduğu bilgisinin ön plana çıktığı görülmektedir. Z kuşağında yer alan kadın katılımcıların ise maskülen tavırlar benimseme, maskülen kıyafetler tercih etmek gibi sözlü olmayan iletişim biçimleri ile müsait olmadığı mesajını vermek kaygısının ön plana çıktığı görülmekle birlikte sosyoekonomik seviyenin artması halinde profesyonel destek almak istediklerini belirtmekte oldukları görülmektedir.

Derinlemesine görüşme yapılan 8 erkek katılımcıdan elde edilen veriler eşliğinde katılımcılar da kuşaklar arası farklara bakıldığında X kuşağında cinsel şiddete maruz kalmanın ardından maskülen tavırlar, sert erkeklik pratikleri, sözlü olmayan iletişim biçimleri ile hemcinslerine mesaj verme pratikleri geliştirme ve cinsiyetlerinin kendilerine sağladığını düşündükleri avantajlar nedeniyle daha az etkilendiklerini kabulle kendilerini yüksek duygusal dayanıklılık seviyesinde kabul etme eğilimleri geliştirdikleri görülmektedir. Profesyonel destek alabilecekleri birimlerden haberdar olmadıkları ve söz konusu birimlerin bu kadar yaygın olmadığı bilgisinin ön plana çıktığı

görülmektedir. Y kuşağında iki ayrı rol benimsenerek etkileşimlerde maskülen tavırların benimsendiği bireysel alanlarda ise feminen davranışların benimsenebildiği bir maske kullanıldığı ve cinsel kimlik bunalımlarının yaşandığı görülmektedir. Profesyonel destek almaya ihtiyaç duymadıklarını belirttikleri, destek alsalar dahi fayda sağlayamayacaklarına dair yargılar geliştirdikleri bilgisi ön plana çıkmaktadır. Z kuşağında yer alan katılımcılar da ise çoğunlukla etkileşim alanları ve bireysel yaşantı da benzer davranış pratiklerinin benimsenerek feminen davranış pratiklerinin benimsendiği, cinsel kimlik bunalımlarının olduğu, bedensel, ruhsal ve cinsel işlev bozukluklarının yaşandığı görülmektedir. Profesyonel destek almak noktasında gönüllü oldukları, sosyoekonomik şartlarının yeterli olmaması ve ücretsiz destek alabilecekleri birimlere ulaşma noktasında sosyokültürel sermayelerindeki yetersizlik nedeniyle destek alamadıkları, söz konusu sermaye biçimlerine sahip olanların ise profesyonel destek aldıkları bilgisi ön plana çıkmaktadır.

4.6. Psikolojik Destek Almanın Önündeki Toplumsal Engeller

Toplumların biriktirilmiş tarihi olarak da tanımlanabilen sermaye biçimleri kişilerin içinde bulundukları alanlardan bağımsız düşünülememektedir. İçinde bulunulan alan ve sermaye biçimleri ise kişilerin yatkınlıklar sistemini oluşturarak seçimlerinde ve yaşamı inşa etmelerinde önemli bir yer kaplamaktadır. Katılımcıların içinde bulundukları sosyal yapı, sermaye biçimleri ve habituslarının cinsel şiddet sonrası profesyonel destek alıp almama noktasında belirleyici bir faktör olarak ele alınmaktadır. Nitekim Bourdieu, sermayenin öğrenilip, içselleştirilmesinin içinde bulunulan sosyal yapının enerjisini sahiplenilmesini de mümkün kıldığını belirtmektedir. (Bourdieu 1983: 183). "*Sermaye ya materyal şeklinde ya da içselleştirilmiş 'katılmış' şekilde biriktirilmiş iştir. Her bir aktör ya da grup tarafından sermaye şahsen ve özel olarak öğrenilir ki bu şekilde metalaştırılmış ya da canlı iş şeklinde sosyal enerjinin sahiplenilmesi de mümkündür."* (Bourdieu 1983: 183).

Katılımcıların psikolojik destek almasının önündeki engeller; mağduriyetin sessizlik içinde yaşanması, destek alabileceğinden haberdar olmama, sosyoekonomik yetersizlik, suçluluk hissi (bilinçli olarak suçlu hissetmenin sağlanması), sınırlı etkileşimli sosyal yapı, değersizlik hissi, yetersiz arkadaş çevresi (kimi zaman planlı olarak arkadaş edinmesinin engellenmesi) küçük yaşta cinsel şiddete maruz kalmak ve yetişkin

rollerinin neden olduğu kimlik ve rol karmaşası, ebeveynlik rolü üstlenmek olarak sıralanabilir. Bu nedenler mağdurların söz konusu şiddeti anlamlandırma ve destek almasına engel olmaktadır. Kapalı bir yapıda profesyonel destek alabileceklerinin bilgisine sahip olmayan katılımcılar destek mekanizmalarından mahrum kaldıkları ve kişilerin mağduriyetlerinin katmerlendiği görülmektedir. Katılımcının profesyonel destek almak için gerekli sosyal çevre ve habitusunun olmamasının destek almasının önündeki sosyolojik engellerden olduğu düşünülmektedir. Mevcut durumda yalnızca cinsel, fiziksel, psikolojik, ısrarlı takip değil aynı zamanda yaşının üzerinde sorumluluklar yükleme ve ihmalin de söz konusu olduğu düşünülmektedir. Erkek katılımcıların ise çoğunlukla desteğin faydalı olmayacağına dair inanç sistemi geliştirme, sosyoekonomik ve sosyokültürel durumun profesyonel destek almak için yeterli olmadığını belirtme, psiko-sosyal destek mekanizmalarından ve ulaşabilirliğinden haberdar olmama erkek olması nedeni ile yıkıcı etkilerini hissetmeme, güçlü olduğunu ve mağduriyetin üstünü kapattığında kapandığını düşündüğünü belirttikleri görülmektedir.

"Destek alabileceğimi bilmiyordum. (...) hep kendimde aradım suçu işte." (DG 2, 47, K)

> Hep bastırılarak büyüdüğümüz için bi çok konuda bilgi eksikliğimiz de vardı. Aaaa öyle bi şansımız var mıymış aaa onu da yapabiliyor muymuşuz? Seni öylesine değersizleştiriyolar ki bi şey istemek senin hakkın diyilmiş gibi düşünmeye başlıyosun aslında senin hakkın, hakkın olanı alıyosun ama öyle bi işlemişler ki o senin hakkın diyil alamazsın, yapamazsın, gidemezsin, konuşamazsın, gülemezsin, öyle yapma, böyle yapma, oraya gitme, buraya gitme, onu giyme. (DG 3, 28, K)

> Ben zaten hala kimle, nasıl konuşacağımı bilmiyordum ki. Bu olaydan sonra hiçbir şekilde konuşulmadı. (…) o zamanlar matematik konusunda iyi değildim, derslerimle de iyi olmadığım için beni psikoloğa götürmüşlerdi. Dikkat bozukluğu mu var yapamıyor diye ondan da bir şey olmadı ve sırf bunun için, annem doktora diyebilirdi bu çocuk böyle bir şey yaşadı buna da bir özellikle bakar mısınız diye. Demedi. Hiç konuşulmadı. Bu yaşıma kadar da konuşulmadı. (DG 8, 25, K)

> Psikolojik desteği kendi kendime veriyorum özellikle aldığım destek yok. Annemden de pek değil. Nasıl bir şey olmasını ne bekleyebileceğimi hiç bilmiyorum. (…) Ailem bu yaşanan şeylerin aile içinde kalması gerektiğini düşünen ki ben de buna biraz katılırım. Bazı şeyler aile içinde kalmalı, taşınmamalı. Böyle şeylerin kesinlikle konuşulması gerektiğini düşünüyorum. (DG 27, 18, K)

> Ben psikiyatriye bile anlatamadım. Sadece şiddet görüyorum okula göndermiyorlar, uyuyamıyorum, birden herkese parlıyorum, bunları söyledim. Ben psikiyatriye bile güvenmedim. O kadar güvensizim. (…) Etkisi olmaz ki. Bana ilaç verecek, uyuyamıyorum diye. Sinir ilacını verecek tepkisiz kalayım. Çalışan insanım uyanamam. Bu aralar sinirimi kontrol edebiliyorum. (…) Bezmişim hayattan, kırk yaşındaki kadın gibiyim öyle hissediyorum kendimi. (DG 28, 20, K)

"O zaman nerede profesyonel destek? Biz yani bir şey bilmiyoruz ki, okumamışız. O zaman bu psikolog miskolog çocuklara böyle yanaşan bir şey ben görmedim ki, yoktu ki." (DG 12, 50, E)

"Hayır almadım. Çünkü kimseye anlatmadım fakat artık almayı düşünüyorum. (...) ben psikoloğa gitmek istiyorum ciddi anlamda ihtiyacım var." (DG 15, 20, K)

> (…) gerek duymadım, almadım. Başlarda bilmiyordum neyin ne olduğunu. Bunun bir taciz olduğunu öğrendiğimde ve başkalarının da yaşadığını öğrendiğimde, hikayelerini okudum ya da dinledim. Ne yapılması gerektiğine yönelik ya da kendime savunma mekanizması geliştirdim. (…) Yani şu yönden çok şikayetçiyim. Fiyatlar çok pahalı. (DG 18, 29, K)

"Destek almayı düşünüyorum ama henüz değil. Destek alabilecek. Bir ablam görüyor ben inşallah göreceğim, sırasıyla." (DG 22, 19, K)

"Hayır. Almadım. (...) Nerden destek alabilirim ki?" (DG 6, 19, E)

Katılımcılardan bir kısmı ise psikolojik destek almak istediklerini fakat sosyal olarak desteklenmemesi nedeniyle düzenli olarak psikolojik destek alamadıklarını belirtmektedirler.

> Dile pek getirmedim. (…) Gitmek istedim ama hem maddi olarak da eşim böyle bana o hissi vermiyor hani git yap hissini vermiyor. (...) PDM 'ye iki ayrı kişiye gittim. (…) ilk gittiğim çok memnundum. Hiç dile getirmedim formlarda cinsel istismara uğrama işaretlemiştim. O değişti, tayini mi çıkmış bir şey olmuş ikincisi bana hiç şey gelmedi. (…) Ben zamanında çok gittim hep ilacı dayıyorlar. (…) manevi danışman deneyimsel tasarım öğretisindeydi. Oradaki derslere katıldım bir daha gitmedim ama hani hep bir şeyler dinlemeye çalışıyorum. (…) Oradaki dersler iletişim, beklenti, silmeler... Eskiden çok daha mağdur psikolojisini yaşayan, ağlayan. Artık ağlamalarım daha kısa, ağlasam bile zoruma gitse bile alıngan olsam bile hayır diyemesem de az da olsa hayır diyebiliyorum. Bana çok fayda sağladı açıkçası. (DG 10, 46, K)

4.6.1. Psikososyal destek alan katılımcılar ve etkileri

Katılımcıların bir kısmının psikolojik bir kısmının ise sosyal olarak destek mekanizmalarından yararlandıkları, destek mekanizmalarına ulaşma sürelerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Katılımcılar psikososyal destek mekanizmalarından faydalanabiliyor durumda olmalarının yaşamlarını inşa etmekte başat rol oynadığını aksi takdirde çok daha kötü şartlarda olacaklarını belirtmektedirler.

"Yedi yıl oldu. Gelir gelmez aradan altı ay geçti psikoloğa başladım (...) atlatabildim daha farklı problemlere yol açabilirdi bu olay içimde ama temizledik." (DG 1, 19, K)

"Sadece doktorlarlan paylaştım onu (...) Çok faydası oldu, çok oldu. Ben onları yaşamasaydım halen kimseye bir şey diyemeyecek o şekil olacayıdım." (DG 7, 52, K)

"Profesyonel destek aldım çok büyük katkılar sağladı. Normal cinsel ilişkiye girebilmemi sağladı (...) Ben de kirli olma olayı psikolojik tedaviden sonra son buldu." (DG 25, 32, K)

Katılımcıların bir kısmı sosyal destek mekanizmalarından faydalandıkları için psikolojik desteğe ihtiyaç duymadıklarını belirtmektedirler. Psikolojik desteğe ihtiyaç duymamalarında öne çıkanlar ise benzer mağduriyetler yaşayan kişilerin birebir destek olması, anlaşıldığını hissetme, akran desteği ve emniyet birimlerinin haberdar olmasını istememekten kaynaklı psikoloğun emniyet birimlerine haber verme zorunluluğunun göz önünde bulundurulması şeklinde olduğu görülmektedir.

> (…) kaldığım çocuk evleri derneğinde psikolog vardı. O sordu. Bu konuyla ilgili destek almak istediğin yaşadığınız durumla ilgili ben gerek görmedim. (…) Ablam ve abim hep yanımızda olduğu için amcam, halam. Onlar sayesinde yıkılmadım. Daha önce ablamların yıkılma nedeni de onlar yaşadığında, amcamlara söylediklerinde amcamlar onlara inanmamış. Hem ortada kötü bir şey yaşama durumu var, hem inanmama. (DG 5, 21, K)

> Üniversiteye başladığımda arkadaşıma anlattım (…) onun desteğini gerçekten çok gördüm. Her zaman hep yanımda oldu her koşulda hiçbir zaman beni yargılamadı (…) Arkadaşım psikolojik danışman, bir danışman gözüyle yaklaşmaya çalışıyor, olduğu kadar. Başkasına da yönlendiremiyor sonuçta emniyete kadar yolu var ama bir kanıtımız yok. (DG 23, 22, K)

4.7. Mağdur Perspektifinden Faile Bakış

Araştırmanın bulguları incelendiğinde mağdur perspektifinden failin nasıl tanımlandığı farklılık göstermektedir. En temelde ise tanımlama biçimlerindeki farklılıkların çatısını mağdur ve failin yakınlık biçimlerinin oluşturduğu görülmektedir. Bir tek failin olduğu cinsel şiddet vakalarında görülen yakınlık biçimi ekseninde yapılan (yakın sosyal ilişkilerde faili anlamaya yönelik, uzak sosyal ilişkilerde ise insan olmayan bir sapkın) tanımlamalar dikkat çekmesine karşın birden fazla failin farklı yakınlık biçimlerine sahip olduğu cinsel şiddet vakalarında da tanımlamaların yakınlık biçimine göre şekil değiştirdiği görülmektedir. Etkileşimler kanalı ile kurulan duygusal bağların failin değerlendirilmesinde farklılıklara yol açtığı görülmekte olmasına karşın araştırmanın mağdur perspektifinden failin algılanış biçimine dair bir çerçeve oluşturduğu ve iç bakış sağladığı düşünülmektedir.

"Babamı severdim. Babam gerçekten kız çocuklarını severdi. Hiç kötülüğünü görmedim. (...) yedinci sınıfın sonuna doğru, annemin vefatının ikinci senesine doğru babamdan istismar görmeye başladım." (DG 5, 21, K)

> Küçükken babamın kızıydım, çok severdim. (…) Sürekli annene benziyorsun diyordu (…) annem ölene dek cinsel taciz görmedim (…) Onun da travmaları vardı onu anlayabileceğim noktalar vardı ama ben bunu yaşadım en azından çocuklarım yaşamasın ama sevgiyi bilmeyen bi adam sevgiyi nasıl göstersin? (DG 3, 28, K)

"(...)hayatta istediklerini yapamamış (...) Şiddet görmüş çocukluğunda, kardeşler arasında tek liseyi bitiremeyen (...) herkes çok iyi bir insan olarak tanımlıyor, tanımlayanların hepsi evin içinde dönen şiddeti biliyorlar, umurlarında değil (...) sınırları olmayan bir adam." (DG 9, 19, K)

Katılımcıların bir kısmının faili fiil öncesi yakınlık biçimi ve şefkatli olmaları üzerinden değerlendirdiği görülmektedir.

"Önceki haliyle çok güven veren gerçekten öz abi hissi uyandıran, elinden tutup parka götüren sana bir şey olmayacak ben buradayım diyen sonraki sosyopat." (DG 25, 32, K)

Birden fazla kişi tarafından cinsel şiddete maruz kalan katılımcılarda faillerin değerlendirilmesindeki farkların ortaya çıktığı görülmektedir. Söz konusu faillerin tanımlarının farklılık göstermesi fail-mağdur arasında kurulan etkileşimler ve duygusal bağ ile yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. Katılımcının failleri tek bir özellik üzerinden tek üst bir çatıda topladığı görülmektedir.

"Fizik hepsi fiziğe takmıştı. Bir şeyim yok yani. Bizim sülalede kilolu çok." (DG 28, 20, K)

Katılımcılardan bir kısmının yakın sosyal ilişkiler içerisinde olmadığı durumlarda faili insan olmayan sapkın bir öteki olarak nitelendirdiği görülmektedir.

"Alkolik bir pislik, insanın yüzünden biraz anlayabiliyoruz ya bazı şeyleri, kimse de sevmezdi. Kendi ailesi bile sevmeyen adamı ben mi seveyim?" (DG 24, 20, E)

4.7.1. Mağdur perspektifinden failin toplumsal anlamda değerlendirilmesi

"Çocuk cinsel istismarı, çocuğun bir erişkin veya yaşça daha büyük bir kişi tarafından cinsel doyum sağlamak amacı ile istismar edilmesidir. Çocuklara karşı işlenen cinsel suçların çoğu cinsel doyumu çocuklarla ilişkide arayan cinsel açıdan gelişmemiş ve sosyal açıdan yetersiz kişilerce işlenir." (Tezcan, 2005:97) Tezcan'ın faillerin toplumsal açıdan yetersiz kişiler olduğunu belirtmekte olmasına karşın araştırma verileri incelendiğinde faillerin çoğunlukla toplumsal açıdan yeterli olarak tanımlandığı istisnai olarak ise yetersiz olarak tanımlandığı görülmektedir. Katılımcıların çoğunlukla faili toplumsal çevresi tarafından sevilen, iletişimi kuvvetli kişiler olarak tarif ettikleri görülmekle birlikte faillerin ev içi ve ev dışı olmak üzere farklı davranış pratikleri geliştirdiklerini belirttikleri görülmektedir.

"(...)sevilen biriydi, çok arkadaşı olan, kahvehaneye gider, takılır." (DG 5, 21, K)

"(...) diliyle herkesi ikna edebilen çevresi geniş bi insandı. (...) bütün arkadaşları çok severdi, ailesi korkardı." (DG 1, 19, K)

"İletişimi çok iyiydi. Kendini çok iyi gizliyordu, manipüle ediyordu." (DG 8, 25, K)

> Çevresinde çok sevilir. Benden sosyaldir, donanımlıdır (…) aslında asosyal bi insan benim gibi o da çok sosyal birisi değil ama girdiği ortamlarda arkadaşlarıyla, akrabaları, ilişkilerinde sevilen birisidir. İş görür, koşturur, aklı başındadır, konuştuğu dinlenir, düzgün bir profile sahiptir, kötü alışkanlıkları yoktur. (DG 16, 41, E)

"Çok konuşkandı, girişkendi, herkesin derdine koşardı. Tarz bir adamdı diğer öğretmenler gibi değildi, farklıydı daha moderndi dünyaya bakışı da farklıydı." (DG 19, 32, K)

"İletişimi kuvvetliydi. Üsküdar radyosu gibi köklü bir radyoda çalışıyor, keman çalıyordu. Yapıyordu hani şeydi ya aktifti yani olumsuz yönü yoktu hiç." (DG 8, 25, K)

Katılımcıların bir kısmı faillerin Goffman'ın dramaturjik yaklaşımını destekler nitelikte sahne önü ve sahne arkası rollerini ev içi ve ev dışı olmak üzere farklı şekillerde gerçekleştirdiklerini belirtmektedirler.

"Tam bir manipülatör. Dışarıda insanlar saygı duyarlar. (...) Dışarıda iyi bir görüntü çizmeyi başarabiliyor insanlara ama içeride tam bir canavar gücü kime yetiyorsa ona en saldırgan yüzünü gösteren." (DG 26, 22, E)

> Yani onu dışardan gören iyi bi insan olarak görüyodu ta ki içine girene kadar içine giren uzaklaşıyodu. (...) diğerinin ise bağlantıları çok fazlaydı çünkü X gençlik dönemlerinde, ilk eşiyle evlendiği dönemlerde dayısıyla çok fazla alemler, mafyalar vs.ler baya eli kolu uzundu yani (…) bağlantısı çok fazlaydı. (DG 3, 28, K)

Katılımcıların az bir kısmı failin sosyal çevresi tarafından tanımlanma biçimlerinin; kötü, itici, alkolik, sevilmeyen kişiler şeklinde olduğunu belirtmekte ve insanlarla etkileşim içinde olmadıklarını gözlemlediklerini belirttikleri ve sosyal açıdan yetersiz kişiler olarak nitelendirdikleri görülmektedir.

"Yetersiz ve cahil bir adam. (...) Cahil, alkolik bir adam." (DG 24, 20, E)

"Zaten kimse çok sevmezdi vardı onda bir şey. Ondan önce de sevmezdim. Onu kimse de sevmezdi. (...) Bir itici tarafı vardı. Sevilmezdi, dayımlar sevmezdi, ilişkileri yoktu. Babam pek muhatap olmazdı. (...) Bize geldiğini de hiç hatırlamıyorum. İnsanlarla pek iletişimi yoktu." (DG 7, 52, K)

Katılımcıların bir kısmı failin sosyal becerilerinin benzer yatkınlıklar sistemine mensup olan kişilerle kısıtlı olduğunu farklı yatkınlıklar sistemi ve sermaye biçimlerine sahip kişilerle etkileşim kurmaktan kaçınan kimseler olduklarını belirtmektedir.

"İnsanlarla iletişim kurarlardı, çevreleri de onlar gibi hepsi birbirine benziyor. Hepsinin tipi olsun, karakteri olsun aynı. Samimiyetsiz." (DG 17, 18, E)

"Sosyal ilişkileri gayet iyi ama evde takılırdı. İstanbul'da kalırken bizle yaşarken bilgisayarda takılan, dışarı çıkmayan bir insandı. Bizim kasaba gibi, köy gibi bir yer var. Orada daha çok tanıdığı insanlar var. Etrafı tarafından evet sevilir." (DG 27, 18, K)

4.7.2. Mağdur perspektifinden failin ifşa edilme durumu

Katılımcıların bir kısmı medyada yer alan haberlerde failin ifşa edilmemesinin faili korumak mağdurun ifşa edilmesini ise mağdurun cezalandırılması alt anlamı taşıdığını belirtirken bir kısmı failin ifşa edilmemesinin olması gereken medya hassasiyeti olduğunu masumiyet karinesinin göz önünde bulundurulmasının elzem olduğunu aynı hassasiyetin mağdurun ifşa edilmemesi noktasında da gösterilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

> O olaydan yırttıysa ki bi çoğu yırtıyo. Ceza almaması ve yüzünün buğulanması onu cesaretlendiriyor yüzünü kimse görmüyor. Bana bunu yaptı ama benim yanımdaki insan onun yüzünü bilmiyor farklı amaçlarla yaklaşıp aynı girişimde bulunabiliyor sokakta rahat rahat elini kolunu sallayarak gezebiliyor. İfşa edilen ben, mağdur olan ben, elimi kolumu sallayıp rahat rahat gezemiyoken, o bakışlara maruz kalıyoken bana bunu yapan adam elini kolunu sallaya sallaya rahat rahat geziyo bu hak diyil (DG 3, 28, K).

Katılımcılardan bir kısmı ise failin ifşa edilmesinin hukuki yaptırımlara neden olacağının bilinmesi nedeniyle ifşa edilmediğini mağdurun ifşasına dair ise hukuksal bir yaptırım olmaması ve daha fazla empati oluşturmanın hedeflenmesi (bu sizin kızınız olabilirdi vb. söylemlerle de destekleme) etki gücünün yüksek olması ve reyting kaygısı gibi nedenlerle ifşa edilebildiğini belirtmektedir. Sosyal medyada ise herkesin ulaşabilir sermayesinin olmadığının altını çizmekle birlikte bazı platformlarda faillerin de ifşa edildiğini belirtmektedir.

"İfşa edilmemesi, yüzünün karartılması hukuki süreçten dolayı medyanın elinde bıraksanız çoğu karartmaz, hukuki olarak çok büyük sıkıntı yaşayacakları için karartılıyor." (DG 16, 41, E)

4.8. Cinsel Şiddet Sonrası Yaşamın Yeniden İnşa Süreci

Katılımcılara "şu an ki yaşamınızı nasıl tanımlarsınız?" diye sorulduğunda birbirinden farklı yanıtlar alınmakla birlikte çoğunluğunun mevcut yaşantısını yalnızlık üzerinden tanımladığı görülmektedir.

"Yalnızlıktan korkuyorum, bunu söylemekten çok kaçarım kimse duyamamıştır benim ağzımdan sizden başka. Çok korkuyormuşum yalnızlıktan." (DG 6, 19, E)

"Kardeşim yeni geldi ondan önce sokaktan gelen kardeşler vardı. Sekiz on kişi vardı yanımda hiç yalnız yaşamadım İstanbul'a geldiğimden beri. (...) buraya gelesiye kadar ben o çocuklarla birlikteydim (...) hayatın akışını erteledim" (DG 11, 37, E)

"Yalnız, çökmüş, hayallerini kaybetmiş, yıkık." (DG 26, 22, E)

"(...) amaçsız, anlık yaşıyorum. Buradan kalkıp gidiyorum, işimi bitireceğim, evime gideceğim. (...) biri davet ederse cebimde param varsa gelirim yoksa gitmem. Olduğu zaman da içim sıkılmışsa gitmem." (DG 28, 20, K)

"Göçebe. Bu evdeyim ama eşyalarımın bir kısmı arkadaşımda…Öyle olunca bir bütünlük hissedemiyorum, öbür taraftan okulum, işim hala net değil. Orada da normal yaşamda da bir göçebelik söz konusu." (DG 9, 19, K)

Katılımcılardan görece az bir kısmının ise kendilerini geliştirmeye odaklanmak kavramı üzerinden yaşam biçimlerini tarif ettikleri görülmektedir.

"Kendimi gerçek manada mutlu ve huzurlu hissettiğim tek yer kendi evim (...) kendi ayaklarının üzerinde durabilmek beni mutlu ediyo. Geçmişteki cesaretsizliğimi düşününce şu an bu cesareti gösterebilmek benim için çok büyük bi şeydi o yüzden halimden çok şükür memnunum." (DG 3, 28, K)

"Okula kendimi vermiş durumdayım (...) hem okul açısından hem hafta sonları, dini eğitimler alıyorum, fıkıh, siyer, o noktada da kendimi geliştirmeye çalışıyorum. Bol bol dersi olan, sabah akşam ful derse gir, çık bir hayat şu an." (DG 5, 21, K)

"Şu anki yaşamım sadece ev, arada insanlara yardım etme etkinlikleri oluyor. Nadiren gidiyorum. Kendimi yani kendimde bir şeyler değiştirmeye çalışıyorum." (DG 8, 25, K)

4.8.1. Cinsel istismar sonrası aile kavramının çöküşü ve yeniden inşası

TDK'ye göre aile: *"evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik"* (TDK, 2022). Bununla birlikte literatürde aile, kilit toplumsal kurum olarak görülmekte ve tartışılmalara konu olmaktadır. Katılımcıların söylemleri incelendiğinde ise aile kurumuna karşı yaygın kabulün toplumun en küçük ve temel yapı taşı olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Giddens'a göre:

> Aile ya da akrabalık ilişkileri herkesin varlığının bir parçası olduğu için, aile yaşamı neredeyse pek çok duygusal deneyimi içermektedir. Aile ilişkileri -karı-koca, ebeveynler ve çocuklar, erkek kardeşler ve kız kardeşler ya da uzak akrabalar arasında- oldukça sıcak ve tatmin edici olabilir. Ancak onlar aynı zamanda insanları umutsuzluğa ya da onları derin bir kaygı veya suçluluk duygusuyla doldurarak en belirgin gerilimleri de içebilir. Ailenin bu 'karanlık yüzü', televizyon reklamlarında ve popüler medyada vurgulanan uyumun pembe görüntülerini yalanlamaktadır. Aile içi şiddet, yaşlıların çocukların istismarı en rahatsız edici olandır (Giddens, 2020: 408).

Bu çalışmada çocukluğunda cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların maruz kaldığı cinsel şiddet aile içi ve aile dışı olarak iki farklı kategoride ele alınmaktadır. Çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddet vakalarında fail aile dışından bir kimse olduğunda ailenin algılanış biçiminde temel bir fark görülmezken aile içerisinde yaşandığında mağdurların aileyi farklı bir formda yeniden kurguladıkları kimi zaman ise aile kurumunun varlığını tamamen reddettikleri görülmektedir. Katılımcılarla cinsel şiddet öncesi sosyal yapı, cinsel şiddet anı, cinsel şiddetin kısa ve uzun vadeli etkilerinin konuşulmasının ardından inşa edilen aile kurumunu çözümlemek maksadı ile aile kurumu sizin için ne ifade ediyor? diye sorulduğunda birbirinden farklı yanıtlar alınmış olmakla birlikte aile içi cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların çoğunlukla ailenin varlığına inanmadıklarını belirttikleri, TDK'de yer alan ve toplumsal olarak kabul edildiği düşünülen anne, baba ve çocuklardan oluşan bir yapı dışında birçok tanımda bulundukları görülmektedir. Katılımcıların bir kısmının aile pratikleri üzerinden değerlendirme de

bulundukları ve aileyi aynı masa etrafında huzurlu yemek yiyebildiğin bir yapı olarak tarif ettikleri görülmektedir.

"Üç kardeşim, bir köpeğim ve eşim yani yemek masasında oturup birlikte yemek yemek (...) Rahat yemek yiyebildiğin bi masada oturmak." (DG 1, 19, K)

"Kahvaltı. Kahvaltı masası geliyor." (DG 17, 18, E)

Katılımcılardan bir kısmı aileyi, içerisinde edindiği yaşam deneyimi üzerinden değerlendirmeye alarak acı ve hayal kırıklığı ifade ettiğini belirtmektedir. Bir kısmı ise benzer yaşam deneyimlerine ve ortak acılara sahip olmayı aile olmakla ilişkilendirerek yakın sosyal çevresindeki kişileri ailesi olarak tanımladığını ifade etmektedir.

"Arkadaşlarım geliyor, acı bağı, aile deyince aklıma ortak acı geliyor. Öz ailemle, öz kardeşlerimle, arkadaşlarımla aramda ortak acılar var bu yüzden aileyim." (DG 9, 19, K)

"Hayal kırıklığı, gerçek manada bi ailem olmadı, hep de bi aile özlemi çektim." (DG 8, K)

"(...)gerçek manada aile kurabileceğimi düşünmüyorum çünkü bu bana aşılanan öğretilen bi şey değil. Ben aile nasıl kurulur? Onu da bilmiyorum." (DG 3, 28, K)

"(...)aile denildiği zaman travmalar geliyor. Direkt acı doluyor içim." (DG 6, 19, E)

"Kendilerini görmeden ölebileceğim, yokluklarında mutlu olabileceğim." (DG 30, 40, E)

"Tamamen çürümüş, yalan. İnsanların birbirini sömürmesi, sapıklıklarını iyice gidermesi için oluşturulmuş güzel bir paravan." (DG 26, 22, E)

Çocukluk çağında aile dışında yer alan bir fail tarafından cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların çoğunlukla toplumsal olarak kabul gören ve TDK'de yer alan tanımlamayı destekler nitelikte tanımlamalarda bulundukları görülmektedir. Katılımcıların anne, baba ve kardeşlerden oluşan, içerisinde sevgi, güven, koruma, huzur, sıcaklık hissedilen bir yapı tanımın da bulundukları görülmektedir.

"Ya kesinlikle güven, huzur, mutluluk." (DG 14, 42, K)

"Aile yani en büyük dayanacak bir şeydir yani kendi ailesi." (DG 12, 50, E)

"Aile her şeydir. Korursun." (DG 25, 32, K)

> Aile güveni, sevgiyi ve kişinin kendisi olabileceği, gözlerini hayata açtığından itibaren onu ilk koruyan, kollayan ve ilk kalesi (…) Bununla birlikte aile dediğimiz yer fitnenin, curcunanın, pisliğin, kol kırılır yen içinde kalır hikayelerinin barındığı aslında insanın yaşamını etkileyen belki de onun kanatlarını ilk kıran yer. (DG 11, 37, E)

Farklı bir forma bürünen aile tanımlarının ise ailenin yeniden kurgulanmasından ziyade aile kavramının ortadan kalkmasına neden olabileceğine dair tartışmalara neden olabileceği düşünülmektedir. Katılımcıların çoğunlukla hiç evlenmemiş oldukları bilinmektedir. Kadın katılımcılara "Aile kurmayı düşünüyor musunuz?" diye sorulduğunda çoğunlukla aile kurmayı ve çocuk sahibi olmayı düşünmediklerini, ileri yaşam deneyimlerinde fikirlerinin değişmesi ve evlenmeye karar vermeleri halinde ise çocuk sahibi olmaktansa evlat edinmeyi planladıklarını belirtmektedir. Kadın katılımcıların çocuklarının da kendileri ile benzer mağduriyetler yaşaması ve çocuklarına yetememekten korktuklarını belirttikleri görülmektedir. Katılımcılardan evli olan kısmının ise yaşamlarını istedikleri gibi kurgulayamadıklarını ve mevcut aile yapısından memnun olmadıklarını belirttikleri görülmektedir.

"Eşim olmasına gerek yok herhalde aile kurmak için. Gerçekten iyi birisiyle karşılaşırsam ve uzun süre bir kişiye katlanabileceksem eğer aile kurardım. Evlenmedim ya da bir aile kurmadım, çocuk sahiplenmeyi mutlaka düşünürüm ki evlendiğimde de böyle bir şey düşünüyorum." (DG 27, 18, K)

"…eğer bi gün çocuk bakma fikrim olursa doğurma fikrim yok. Kardeşlerimi büyüttükten sonra imkânım el verirse çocuk yapmak değil çocuk sahiplenmek olur yapacağım iş, annesiz babasız bi çocuğa anne baba olabilmeyi istiyorum." (DG 1, 19, K)

"…üvey baba yanında büyüdüğüm için çocuğumun istemiyorum üvey babayla büyümesini şu an düşüncem o, ilerde değişebilir." (DG 4, 21, K)

"Hiç düşünmüyorum. (...) Aynı şeyleri yaşamak istemiyorum ben." (DG 2, 47, K)

"...aile kavramı yaşayamadım, yapmaya çalıştım ama..." (DG 7, 52, K)

Erkek katılımcıların da çoğunlukla hiç evlenmemiş olduklarını ifade etmektedir. "Aile kurmayı düşünüyor musunuz?" diye sorulduğunda kadın katılımcılarla benzer yanıtlar alındığı ve çoğunlukla aile kurmayı düşünmediklerini, evlat edinmeyi düşünebileceklerini belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların az bir kısmı ise evlenmeyi ve kendilerinin yaşadığı mağduriyetleri yaşamayan bir çocuk yetiştirmeyi düşündüklerini belirtmektedir. Evli olan katılımcıların birinin mevcut yaşamından memnun olduğu bir diğerinin ise yetersiz hissettiğini belirttiği görülmektedir.

"Yarın öbür gün bir aile kurar mıyım? Evlenmem ben." (DG 6, 19, E)

"Aile kurmayı düşünmüyorum kuramam da zaten ilerde bir çocuk evlat edinmeyi çok istiyorum." (DG 17, 18, E)

"Olmadı. Yani bana göre değil çocuk falan (...) Tabi ki aile olmalı insanlar üremeli ama bana göre değil." (DG 30, 40, E)

"Yani bu konuda aslında görüşlerim değişmeye de başladı. İlk olaylar yaşandığında kesinlikle olmaz diyordum. Şu an belki olur diyorum. (...) Kararsızım." (DG 26, 22, E)

"Aile kurmayı düşünüyorum. Çocuk yetiştirmek istiyorum. Benim kurmak istediğim aile sevdiğim insanla bir hayat kurmayı herkes ister ama benim asıl amacım bir tane çok donanımlı (yaşadıklarını yaşamayacak bir çocuk yetiştirmek istediğini kasıtla) böyle..." (DG 24, 20, E)

4.9. Medya, Şiddet ve Şiddetin Topluma Yansıması

Genelde dünyada özelde ise Türkiye'de benimsenen yayın politikalarının toplumsal duyarlılıktan uzak tavrı, şiddet vakalarının servis edilme biçimine bağlı olarak toplumun sistematik olarak görsel şiddete maruz bırakılmasının toplum hafızasında olumsuz etkiler meydana getirmekte olduğu görülmektedir. Medyada çocukların cinsel şiddete maruz kalmasına ilişkin haberlerin sık sık gündem oluşturması mağduru, faili, toplumu etkilemekte olmasına karşın tam olarak nasıl bir etki oluşturduğu bilinmemektedir.

Nitekim *"haber 'konu edindiği şeyi' düzenli olarak etkileyen karmaşık bir inşadır"* (Giddens, 2012: 654). Düzenli olarak görsel şiddete maruz kalan toplumlarda etkilerin uzun vadede neler olacağı ise bilinememektedir. Katılımcılara "Medyanın şiddet olaylarına (olumlu yahut olumsuz) etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sorulduğunda katılımcıların tamamı medyanın toplumda meydana gelen şiddet vakalarını etkilediğini düşündüğünü belirtmektedir. Katılımcıların medyanın şiddet vakalarına etkilerini birçok farklı perspektiften ele aldıkları görülmektedir. Otuz katılımcı ile derinlemesine görüşme sağlanan araştırmada katılımcıların tamamına yakınının topluma ve toplumsal problemlerin çözümüne duyarlı medya anlayışının oluşturulması gerektiğini belirttikleri görülmektedir. Türkiye'de mevcut medya yayıncılığına dair gözlem, düşünce ve önerilerin bizzat şiddet mağdurları tarafından dile getirmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim haberler, gündüz kuşağı yayınları, film ve dizilere konu olan şiddetin gerçek yaşamda bire bir aktörü konumunda olan ve çoğu zaman ise medyanın etkilerini deneyimleyen katılımcılardan elde edilen veriler eşliğinde medya hassasiyetine dair söylenebilecekler oldukça geniş bir çerçeve oluşturmaktadır. Katılımcılar yayınlanan haberlerin cinsel şiddete karşı toplumsal bazda anlık tepki ve toplumsal öfke oluşturduğunun göz önünde bulundurulması, yalnızca reyting kaygısı ile değil toplumsal kâr zarar dengesinin gözetildiği medya anlayışının benimsenmesinin gerekliliği, mevcut yayıncılık anlayışının toplumun ve şiddet mağdurlarının zararına olup olmadığının sorgulanması, haberler ve gündüz kuşağı programlarında içeriklerin yayınlanma biçimine dair kullanılması uygun görülen dil, haber görsellerinde mağdurlara hangi boyutta ve ne kadarlık bir içerik ayrılması gerektiği gibi soruların cevabının uzmanlar tarafından (eğitimci, cinsel terapist, sosyolog, psikolog) kontrolünün yapılarak çok boyutlu bakış açısı ile kontrollerin ardından yayınlanması gerektiğini belirtmektedirler.

Katılımcılardan bir kısmı birincil ve ikincil toplumsallaşma sürecinde olan çocukların şiddetin bizatihi kendisini ve şiddet karşısında verilmesi gereken tepki yahut tepkisizliği medya aracılığı ile öğrendiğini belirtmektedir. Şiddet içerikli görsellere ve söylemlere maruz kalmanın çocukların kendilerini güvensiz bir dünyada hissetmesine ve korkmasına neden olduğunu, en yakınları olarak nitelendirdikleri ailelerinden zarar görebileceklerini düşünmelerinin ise aile kurumuna olan güveni dolayısıyla aile kurumunu temelden

sarstığını ve söz konusu durumun toplumsallaşmasının önünde de ciddi bir engel teşkil ettiğini belirtmektedirler.

"(...)çocuklar bunu gördüğü zaman korkuyor (...) toplumun içine bu çocukları nasıl adapte edeceksin? (...) Bu şiddeti görünce nasıl sosyalleşecek çocuklar?" (DG 12, 50, E)

"Toplum hassasiyetini sağlıyor ama iyilerde çocuk görünce kaçıyor artık. Önceden şeker falan verilirdi çocuklara şimdi korkuyor insanlar. Maneviyatta etkileniyor (...) Gelişme çağında olanlar için teşvik edici oluyor." (DG 30, 40, E)

"Bu kadar çok yapmamaları lazım. Çocuklar da izliyor bunu" (DG 7, 52, K)

Katılımcılar kullanılan medya dilinin şiddeti tersinden övme ve faili haklı görmeye yönelik olabildiğini, söz konusu durumun ise şiddetin haklı gerekçeleri olabildiği alt mesajının iletilmesine neden olduğunu belirtmektedirler. Katılımcılar son dönem teknolojik gelişmelerin sosyal medya kullanımını artırması ile orantılı olarak ana akım medyaya kıyasla sosyal medya etkilerinin daha fazla olduğunu belirtmektedirler. Sosyal medya kullanımının artması ve dünyanın küresel bir köy haline gelişi göz önünde bulundurulduğunda; şiddet, olumsuz yaşam şartları, şiddeti besleyen duyguların paylaşımının duyulabilir ve görülebilirliğinin artması aynı zaman da şiddetin normalleşmesi, toplumda duyarsızlık, şiddetin beslenmesi ve öğrenilmesini sağlayan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Katılımcılar şiddet sahnelerine maruz kalmalarının kendilerini de olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Bizce de kitle iletişim araçları ile topluma sistemli olarak görsel şiddet uygulanmaktadır.

"(...)sessiz kalma yönünde etkiliyor. (...) normalleşiyor, adam haberlerde ya da programda bi adamın çocuğu istismar ettiğini duyuyo, kendi kafasına göre bunu normalleştiriyor o da yapmaya kalkıyo." (DG 3, 28, K)

"(...)Cinsel şiddet haberleri (...) magazin gibi veriyorlar. Bu bir magazin değil. (...) Gazetecilikte bir ayrım var olması gerekiyor magazinle cinsel istismar haberleri arasında." (DG 9, 19, K)

"(…)çok yaygın değildi TV programları…Tamam bir olayı gösterirsin ama bu kadar detayına inersen ve televizyonda topluma yaygınlaştırırsan herkes her şeyi yapar. (…) Birbirlerine destek olmak açısından iyi, bir işe yarıyor mu?" (DG 23, 22, K)

"Ses duyurmakta kamuoyu oluşturmak da çok güzel ama aynı zamanda da tetikliyor (…) Vahşet görüntülerini seyrettiğinde cesaret edemediğine cesaret buluyor." (DG 25, 32, K)

"Her ne kadar hayatın içinde şiddet olsa da televizyonda, haberlerde bunu görünce demek ki oluyormuş, olabiliyormuş, yapılabiliyormuş gibi kafasındaki en primal engelleri kırabiliyor, tamamen tabu olmaktan çıkarabiliyor sonrasında uygulayabiliyor hatta direkt söylemlerini de ekleyebiliyor, dışarıda da bir sürü örneği var." (DG 26, 22, E)

"(…)ne ceza verilmişi anlatmaları ya da yapılan kişiye (…) iyi kaliteli yaşam sunulduğunu anlatmaları lazım ki bunu yaşayan kişi bulunduğu durumdan çıkmak için bir çaba harcasın bir cesaret gelsin O'na, yapan kişi de cezası varmış desin." (DG 29, 34, K)

"(…) şiddetin ortaya konuluş ve anlatılış şekli de yolu gösteriyor." (DG 11,37, E)

Katılımcılar ana akım medyada şiddet görsellerinin özendirici davranış pratikleri olarak yer aldığı içeriklere yoğun bir şekilde yer verilmesinin şiddetin normalleşmesine ve günlük yaşam pratiklerinde kullanımının artmasına neden olduğunu belirtmektedirler. Katılımcılar yetişkinleri temel alarak hazırlanan içeriklere, birincil toplumsallaşma evresi olan çocukluk çağından itibaren maruz kalındığını, topluma ve çocuğa duyarlı bir medya anlayışının ise benimsenmediğini belirtmektedirler. Katılımcılar şiddet görsellerini muhtevasında barındıran yayınlara maruz kalıyor olmanın dizi ve filmler özelinde yaşam deneyimlerine etkilerini ise,

"Bütün diziler bunun üzerine şiddet yapanın cool olduğu bu tür gösterimler veriyorlar. Çocukların bilincine de bu kaba konuşiyim, çok değer vermeyeyim, biraz dalga geçeyim, değerli hissettiren şeyler gibi gösteriliyor" (DG 5, 21, K)

Katılımcılar şiddet vakalarına verilen tepkilerin her zaman saldırgana yönelik olmaması ve mağdur yaşamını kaybetmiş dahi olsa toplumsal tepkinin mağdur ile ailesine yönelebildiğini göz önünde bulundurma zorunluluğu ve yayın etiğine sahip olması

gerektiğini belirtmektedirler. Katılımcılar aynı zamanda saldırı potansiyeli taşıyan kişilerin de söz konusu içerik ve yorumlara erişiminin olduğunun unutulmayarak saldırıda bulunmayı normalleştirebileceğinin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedirler.

"Sosyal medyada daha fazla (...) tepki için bile bunları paylaşıyor olmamız normalleştiriyor (...) Artık o kadar normalleştirdiler ki tepkisiz kalınıyor." (DG 19, 32, K)

> (…) medya aracılığıyla yalnız olmadığını gördüğünde daha rahat hareket edebiliyor en önemli özelliği bu. Şiddet olaylarında da yalnız olmadığını ki sosyal medya yorumlar da herkesin yanlış diyeceği bir olayı bile olumlu yorumlayanlar çıkabiliyor. Onları gördükçe kendine güç bulabiliyor, haklı görebiliyor, suçta kendine ortak bulabiliyor. (…) haberlerin, gazetenin o kadar etkisi yok, sosyal medyanın mutlaka yayılmasında etkisi olur. İlginç bir şekilde paylaşıldıkça daha çok çoğalan bir olay boyutuna geldi (…) sosyal medyayı etkileyeyim derken aslında çıtayı yükseltiyor (DG 16, 41, E).

Katılımcılardan küçük bir kısmı medyada yayınlanan şiddet görselleri ve haberlerinin yayınlanmasının olumlu bir etki oluşturmasına dair beklentilere sahip olduklarını fakat mağduriyet durumu yahut mağdurun maruz kaldığı etkilerinin azaltılmasına yönelik fayda sağlamadığını belirtmektedirler.

"Şiddet olaylarında yapan yapıyor yapacağını. Pek bir etkisi yok." (DG 27, 18, K)

"Anlık herkes çıkışıyor, duruluyor. Bir şey olmuyor." (DG 21, 22, K)

4.9.1. Medyada yer alan cinsel şiddetin mağdurlara etkileri

İnsanlar arası iletişim konuşma ve yüz yüze etkileşimle başlamış ve nitekim uzun yıllar temel ölçüt olarak kullanılmıştır. Değişen dünya, gelişen teknoloji ve kullanılan medya araçlarının artmasının etkileşimlerin de bambaşka formlara bürünmesine neden olduğu görülmektedir. Radyo, televizyon, dergi, kitap vb. medya araçlarında pasif bir etkileşim (izler kitle, okur kitle, dinler kitle) söz konusu iken internetin keşfi ile yeni bir çağın (internet çağı) başladığı bilinmektedir. Hızla yenilenen ve gelişen internet teknolojileri,

sosyal medya platformlarının kurulması ve çeşitlenmesi, internet yayıncılığı kavramının ortaya çıkması ve isteyen herkesin kanal açabilir olması, medyanın internette yerini alması vb. nedenlerle medyada pasif etkileşimden (izler, okur, dinler kitle) aktif etkileşim (izlenen, okunan, yorum yapan ve yorum yapılan hatta yapılan yorumlara cevap veren aktif etkileşim ve yorum ve yayınlarda toplumsallaşmanın gerçekleştiği) çağının başlaması etkileşimleri bambaşka formlara taşımakta ve yeni toplumsallaşma biçimlerini ele almayı da zorunlu kılmaktadır. Medya araçlarına her geçen gün yenilerinin eklendiği ve kullanıcı sayısındaki artışlar görülmekle birlikte etkisinin de aynı oranda arttığı düşünülmektedir. Medya araçların bugününe bakıldığında televizyonun eskisi kadar kullanılmadığı düşünülse de çoğu evde varlığını sürdürmesini yanı sıra internet canlı yayınları ve yeniden izlenebilir içeriklerin depolanarak her an ulaşılabilirliği televizyonun popüler olmayı sürdürmesini sağlamaktadır. Üstelik televizyonda yayınlanan içeriklerin tanıtım aracı olarak sosyal medya araçları da aktif olarak kullanılarak ulaşılabilirlik artırılmaktadır. Televizyon izlemeyen fakat sosyal medya kullanan kitlelerin varlığını kabul ettiğimizde ise birçoğunun televizyonda yayınlanan içeriklere sosyal medya kanalı ile maruz kaldığı ve özellikle sansasyonel olarak nitelendirilen şiddet içeriklerinden haberdar olduğu görülmektedir. Aynı şekilde hayatımızda olup biten hadiseler de mütemadiyen ulaşacağımız içerikleri etkiler dolayısıyla sosyal medya araçlarındaki içerikler, etkileşimler, paylaşım ve yayınlara ne anlam vereceğimiz de yaşam akışımızda olanlar bağımsız düşünülememekle birlikte sürekli benzer içeriklere maruz kalıyor olmanın yaşam akışımızı etkilediği yapılan görüşmelerden elde edilen veriler tarafından desteklenmektedir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler incelendiğinde kitle iletişim araçlarında şiddet içerikli görsellere uzun ve orta vadede maruz kalan katılımcıların gerçeklik algısının medya üzerinden şekillendiği dünyayı olduğundan daha tehlikeli olarak algıladıkları, uzun süreli maruz kalınan içeriklerin kişilerin gerçeklik algısının değişmesine neden olduğu görülmektedir. Araştırmanın Covid-19 salgını nedeni ile kişilerin yüz yüze etkileşimlerinin kısıtlandırıldığı dönemde gerçekleştirilmiş olması söz konusu sürecin toplumu medya kanalları üzerinden etkileşim kurmaya zorunlu kıldığı ve medya araçları üzerinden gerçeklik algılarının şekillendiği gözlemlenmiştir.

4.10. Toplumsal baskı unsuru olarak dedikodu kültürü ve mağdurun damgalanması

Katılımcıların tamamının mağdurun ifşa olmasının ardından katmerli bir mağduriyet yaşayacağı konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların tamamı bizzat damganın ne olduğu, yol açtığı sonuçlar ve damgalanmaya dair kaygılarına söylemlerinde yer vermektedirler. Katılımcıların damga olgusu ve damgalanmaya dair algı, deneyim ve gözlemlerinin farklılık gösterdiği görülmektedir. ***"****Damga bir ilişki şeklidir, standart özellikleri yoktur; normal kabul edilen ya da damgalanmış ama normal rolünü oynayan bireylerden oluşmaktadır. Damga sosyal etkileşimlerin ve ilişkilerin etrafında, iki toplumsal rolün karşı karşıya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır"* (Bayramlık ve Uluğ, 2019:6).

Çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalan kadın katılımcıların bir kısmı maruz kaldıkları cinsel şiddeti paylaşmaları halinde damgalanmış olarak yaşamlarına devam etmek zorunda kalacaklarını belirtmektedirler. Cinsel şiddet sonrası paylaşımda bulunan katılımcıların yaş itibariyle yeterli bilişsel seviyede olmaması ve damgalanmaya dair bir sosyal öğrenme gerçekleştirmemiş olmasının maruz kaldığı cinsel şiddeti paylaşmasında etkili olduğunu görülmektedir. Katılımcılar damgalanmanın etkilerini suçlanmak, acınmak, dışlanmak, aşağılanmak, cinsel şiddet uygulama potansiyeli olan kişiler tarafından hedef haline gelmek, ömrünün sonuna kadar mağduriyeti ile anılmak, başarılarının ve hedeflerinin toplum tarafından önemsizleştirilmesi hatta yok sayılması şeklinde sıralamaktadırlar. Nitekim araştırma bulguları incelendiğinde katılımcıların haksız olmadıkları mağdurların mağdur oldukları için adeta cezalandırıldıkları görülmektedir. Katılımcılardan bir kısmı paylaşımda bulunmasının ardından yakın ilişkiler içerisinde olunan aile bireyleri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. Katılımcılardan biri arkadaşının çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalmasının ardından damgalandığına ve farklı faillerin hedefi haline geldiğine şahitlik ettiğini bu yüzden cinsel şiddete maruz kaldığında kimse ile paylaşımda bulunmadığını belirtmektedir.

"Kimseye bir şey söylemedi ama suçladı beni. 'Ben olsam gitmezdim, konuşmazdım.'" (DG 10, 46, K)

> (…) bakışlar değişik hiçbir şey demene gerek yok. O bakış var ya insan ne kadar zaten çektiğini sen biliyorsun, yaralanmışsın bir de milletin o bakışına maruz kalmak kadar kötü bir şey yok. O genç kız, çocuk, arkadaşları görüyor, okulda görecekler belki saklamıyodur ama onu anlamayanların bakışı çok kötü. Yanında olanlar, destek veren olur ama vermeyenler için çok kötü. Aileden bile dönüyor sen belki de kışkırtmışsın onu diye o kızı da damgalayler bu sefer (DG 7, 52, K).

"(...) artık normal diğerleri gibi arkadaşlık ilişkisine giremeyeceğim, hep benim hakkımda bir acıma, merhamet, normal birine yaklaştığı gibi bana yaklaşmayacak, daha farklı. Belki daha iyi, belki daha kötü bilemeyeceğim. Ben kime nasıl yaklaşıyorsa bana da o şekilde, mesafeli yaklaşmasını isterim" (DG 5, 21, K).

Erkek katılımcıların da kadın katılımcılarla benzer kaygılar taşıdıkları görülmektedir. Erkek katılımcılar cinsel şiddete maruz kalmasının bilinmesi halinde cinsiyetleri ile ilgili hoş olmayan söylemlere maruz kalacaklarını ve sürekli maruz kaldıkları cinsel şiddetle üstelik saldırgan bir dil kullanılarak anılacaklarını, başarılarının ve yaptıklarının önemsizleşeceğini, cinsel şiddet uygulama potansiyeli olan kişilerin hedefi haline gelerek katmerli bir mağduriyet yaşayacaklarını belirtmektedirler. Ayrıca erkek katılımcılar anlatmaları halinde acınmak, dışlanmaya maruz kalmak, hemcinsleri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını paylaşmasının ardında farklı nedenlerin olduğunun düşünülmesi ve cinsel şiddete maruz kalmanın hoşlarına gidip gitmediğinin sorgulanacağını belirtmektedirler.

> Bir insanla konuşmak bile çok rahatlatıyor. Ben bir insana anlattığım zaman şu an buradan çıktıktan sonra içim çok ferah gidiyorum. Bu gece çok rahat uyuyabilirim çünkü ben kolay kolay anlatamıyorum bunları. Karşımdaki insan buna nasıl bakar? Belki iğrenerek bakar, nasıl olur böyle bir şey? Böyle bakmaları, bana hiçbir insanın acımasını istemiyorum. Ben çünkü acınacak bir insan değilim. Kimse acımasın (DG 17, 18, E).

> Ben böyle bir şeyle anılmak istemem çünkü bu benim bütün kişisel özelliklerimin önüne geçecek hayatım boyunca. İnsanlar ismimi duyduğunda,

> yüzümü gördüğünde akıllarına gelecek ilk şey olacak. Aslında bundan ibaret değilim ve bunları geride bırakmayı başardığım ölçüde hayatta bir şekilde sağlığa kavuşacağım mental anlamda dolayısıyla çok yanlış bir uygulama. Olayı geride bırakmasını önlüyor tamamen (DG 26, 22, E).

Çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların içinde bulundukları sosyal yapı ve çevre tarafından adeta cezalandırıldıkları görülmektedir. Paylaşımda bulunulmasının ardından katılımcılar aile üyeleri tarafından baskıya maruz kalarak susturulmak, suçlanmak, aşağılanmak, yok sayılmak, akran-arkadaş-akraba-komşu ve mahalle sakinleri tarafından toplumsal baskı unsuru olarak dedikodu ve damgalanma korkusuna maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Katılımcılar damgalanma ve ifşa edilme durumunda mağdurun unutma ve unutulma hakkının elinden alınarak yeni bir yaşam inşa etmesini imkânsız hale getirdiğini belirtmektedirler.

4.10.1. Aile içi cinsel şiddet vakalarında mağdur perspektifinden fail ve ailenin damgalanması

Derinlemesine görüşme yapılan katılımcılardan elde edilen veriler eşliğinde çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların bilişsel yetersizlik nedeni ile paylaşımda bulunamadıkları ilerleyen yaşlarda ise damgalanma kaygısı ile paylaşımda bulunmaktan kaçındıkları bilinmektedir. Çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddet telafisi zor yaralar açmakta olmakla beraber söz konusu şiddet türüne bizzat aile üyelerinden biri tarafından maruz kalındığında çok daha büyük zararlar söz konusu olmaktadır. Katılımcılar kendi damgalanmalarından ziyade bu kez failin daha önemlisi failin yakınlarının dolayısı ile kendi yakınlarının (anne, abi, kardeş, dayı, amca, dede vb.) da damgalanmasından kaygılandıkları belirtmektedirler. Fail ve mağdurun ortak ailesinin suçlanma ve damgalanma nedenleri, çocuğu ihmal etmek, fiili görmezden gelmek kaydıyla desteklemek, genetik kodların fiil de etkili olduğu ve vaka ile ilgisi olmayan ailedeki erkeklerin potansiyel fail olduğu varsayımı şeklinde sıralanabilmektedir.

> Olaylar yaşandığında yakın çevrem biliyor, arkadaşlarım biliyor ama annem o mahallede oturmaya devam ediyor ve diğer insanlar bunu bilmiyor. Mahalledeki insanlar bunu bilseler muhtemelen abimleri, annemi damgalayacaklar, adamın kardeşlerini damgalayacaklar. Bir; siz neredeydiniz bunlar olurken ne biçim

> insanlarsınız? ki bu insanları bir suçu yok. İkincisi; aynı kandan geliyorsunuz sizde de o pislik çıkar, ezikleyecekler (…) Hiçbir suçum yokken niye beni onun üstünden var ettin ki? Onun üstünden var olacaklar (DG 9, 19, K).

Katılımcılardan bir kısmı failin ifşa edilmesi ve toplumsal olarak cezalandırılması gerekmesine karşın korunduğunu belirtirken bir kısmı ifşa edilmemesi gerektiğini fail ile hiçbir suçu olmayan failin ailesinin de damgalanacağını belirtmektedirler.

> (…) yakınları kendi kontrolünde olmayan üçüncü şahısken olayın içinde olan şahıs durumuna, çok zor duruma düşüyorlar. Suça ortak sayılıyorlar bir nevi (…) seni kimse orada saf temiz göremiyor, potansiyel olarak görebiliyor. (…) Aileleri mağdur ediliyor (…) damga yemeden çok rahat hukuki, bilimsel, psikolojik olarak da destek alma şansları var (DG 16, E).

"İnsanın iyi de kötü de olsa akrabası var onlar açısından kötü (...) siz iyi birisiniz ben size 'senin bilmem neyin şöyle bi şey yapmış sende nalet birisin' niye diyim? Bakış açısı o. Bunu kimse düşünmez ama kuruyla yaş da yanıyor." (DG 4, 21, K)

"(...)suç işleyenin yakınları çok mağdur oluyorlar maalesef (...) Onları suçlayamazsınız, çok net suçlayamazsınız, altında suçlarsınız." (DG 16, 41, E)

Görüşmelerden elde edilen bulgular eşliğinde mağdurun yanı sıra hem fail hem de mağdurun yakını olan ailenin kimi vakalarda failden korktuğu için sessiz kalmayı tercih ettiği aynı zamanda mağdura da suskunluğu öğrettiği, kimi vakalarda ise failin fiilinden utanç duyduğu, kabul etmek istemeyerek yok saydığı görülmektedir. Yakın sosyal çevrenin söz konusu cinsel şiddeti damgalanma korkusu "el alem ne der?" ile yok sayması ve göz yummasına sıkça rastlandığı görülmektedir. Kadın katılımcıların maruz kalınan cinsel şiddeti paylaşmasının ardından "Benim oğlum yapmaz" , "Benim kocam yapmaz", "Biz de olmaz", "Sen yanlış anlamışsındır", "Sen buna neden izin verdin" , "Şimdiye dek neden söylemedin", "Dişi köpek kuyruk sallamazsa erkek köpek yanaşmaz" , "Neden başkalarına değil de sana yaptı" , "Sen ne yaptın da sana yaptı", "Sus kimse duymasın, kapat konuyu", "Sus, baban duyarsa fena olur", "Sus, dayın duyarsa katil olur", "Eşe dosta ne deriz" , "İftira atmaya utanmıyor musun", "Kim bilir sen ne yaptın" vb. söylemlere ne yazık ki en yakınları tarafından maruz kalmış oldukları görülmektedir.

Erkek katılımcılarda ise aile ile paylaşımda bulunmaya çok az rastlanmakla beraber akran grupları ile paylaşımda bulunduklarında alaycı bir üslupla karşılandıklarını ve "Tamam oğlum ne olmuş yani", "Olur böyle şeyler", "Herkesin başına gelir kasma" gibi söylemlerle karşı karşıya kaldıklarını ve etiketlenmeye maruz kaldıklarını belirtmektedir.

4.10.2. Medya aracılığı ile sesini duyurmak, ya sonra?

Katılımcılara "Sesinizi duyurmak noktasında medyanın gücünü nasıl tanımlarınız?" diye sorulduğunda ise tamamına yakını genelde medyanın özelde ise sosyal medyanın sesini duyurmak noktasında etki gücünün yüksek olduğunu fakat söz konusu gücü doğru kullanamayarak mağdurlara yardımcı olamadığını ve hatta mağdurların ifşa olması nedeni ile etiketlenmeye ve daha fazla mağduriyete maruz kalmasına neden olduğunu belirtmektedirler. Katılımcılar sosyal medyanın etki gücünün daha yüksek olduğunu, mağdurların çözüm bulamasalar dahi benzer mağduriyetler yaşayan kişilerin birbirleri ile etkileşimde bulunarak sosyal destek mekanizmalarından faydalanmalarının mağdurların iyilik haline katkıda bulunduğunu belirtmekte olmakla birlikte mağdurların ifşa edilmemesi gerektiğinin altını çizmekte oldukları görülmektedir.

4.10.3. Medya ve toplumsal baskı

Toplumun en küçük yapı taşı olarak nitelendiren aile de mahalle baskısına maruz kalmamak için cinsel şiddetin sessizlik içinde yaşandığı görülmektedir. Medyanın olaya müdahil olması ve mağdurun ifşasının ise ülke baskısına kimi zaman ise değişen dünya ve teknolojik gelişmelerle uluslararası baskıya evrildiği görülmektedir.

> (…) komşunun kızı kaçsa mahallede (…) bir ay gündemden gitmiyor kaldı ki Türkiye'nin izlediği medyada ifşalanan (…) O insanın ne yaşayabileceğini düşünmeden hareket ediyolar, etrafındaki insanlardan damga görmesi veya sözsel bi takım hakaretlere maruz kalması, intihar etmesine sebep oluyo. Kendini değersizleştiriyor çünkü kendini değersiz hissediyor. (…) yüzünün gözükmesi taraftarı diyilim bu çocuğun genç kızlık, ilerleyen yaşlar dönemi var. (…) psikolojik olarak çok daha fazla etkileniyolar. Empati yaparak kendim olsa nolurdu? (…) bakkala gidicem beni biliyo, eczaneye gidicem,, markete çıkıcam,

pazara gidiyorum beni biliyo hoş bi durum olmazdı. Normal gözle bile bakıyo olsalar bildiklerini biliyo olman acaba farklı gözle mi bakıyolar (DG 3, 28, K).

"Kesinlikle cesaretlendirmiyor cesareti kırıyor ifşa olmak zaten kişi bunun ezikliğiyle yaşıyor 'ay bu duymasın, şunlar görmesin' diye bi de üstüne bütün herkesin görmesi keşke yapmasaydım diyene kadar götürebilir (...) psikolojik olarak bi yıkım bu." (DG 1, 19, K)

Katılımcılar mağduriyetin toplum tarafından öğrenilmesi durumunda risk faktörlerinden birinin de daha fazla mağduriyete açık hale gelmek olduğunu belirtmektedirler.

Şekil 1. Cinsel Şiddet Döngüsü[5]

(…) daha çok mağdur olmasını sağlıyor. Çıkıyorsun sokağa birisi seni tanıyo aaa şu filanca başına şu gelmiş işte daha doğrusu şunu da diyebiliyolar kim bilir naptı da geldi kendin de mi var? (…) Damgalarlar, her yerde tanınacak, konuşulacak, bi yere işe gireceği varısa da erkek kız her neyse giremeyecek, bi toplum içine giremeyecek, yüzü tanınıyo, görünüyo ister istemez konuşulacak. (DG 2, 47, K)

"(...)şiddete maruz kalan insanların aleni bir şekilde röportajlarının izletilmesi acıma duygusu uyandırıyor bu çok kötü bir tavır (...) ben acınmak istemiyorum." (DG 9, 19, K)

"(...)biz bir kere de beraber yapsak olmaz mı diyen art niyetli insanlar da çok var." (DG 23, 22, K)

Çoğu çocuk ve çocuk olduğu için sosyal medyaya çocuklar çok daha sık ulaşabiliyor. (…) çocuklar küçücük telefondan bütün haberlere ulaşabiliyor. (…) mağduru daha çok mağdur etmek, ifşa olduğunda nereye giderse gitsin bu

[5] Bu şekil tezin yazarı Ayşe Doruk tarafından yapılmıştır.

haberler her yerde. Adlarını değiştiremiyorsun, yüzlerini değiştirme imkânın yok. Sıfırdan bir hayat kuramıyorsun. (DG 25, 32, K)

"(...)acıma duygusu insanı daha çok mağdur ediyor daha çok eziyor o insanı. (...) mağdur da sanki bir kabahat durumuna düşüyor. Normal insan gibi yaklaşmıyor, özürlü bakışımızla aynı duruma geliyor." (DG 16, 41, E)

"Birçok insanın sessiz kalmasının sebebi adım çıkar muhabbeti." (DG 19, 32, K)

4.11. Mağdurun Adli Süreci Başlatmasının Önündeki Toplumsal Engeller

"Bir kadının cinsel şiddet polise bildirmeyi tercih etmemesinin çeşitli nedenleri vardır. Tecavüze uğrayan kadınların çoğu ya olayı unutmak istemekte ya da tıbbi muayene, polis soruşturması ve mahkeme sorgulaması gibi süreçlere katılmayı istememektedir. Yasal süreç genellikle uzun zaman almaktadır ve göz korkutucu olmaktadır" (Giddens, 2021:916).

Katılımcıların çoğunluğunun yaşadıkları cinsel şiddetin ardından herhangi bir şikâyette bulunmadığı bilinmektedir. Neden şikayetçi olarak herhangi bir adli süreç başlatmadıkları sorulduğunda ise benzer yanıtlar alınmıştır. 10 yaş öncesi cinsel şiddete maruz kalan çocukların mağduriyeti anlamlandırmaya yardımcı yeterli bilişsel seviyede olmama ve anlatacak kelimelere sahip olmama nedeniyle maruz kaldığı anda paylaşımda bulunmadığı ergenlik çağı itibari ile yaşadıklarını anlamlandırma sürecinin başlamasının ardından ise anlatmak, şikayetçi olmak için geç kaldıkları "iş işten geçti", "olan oldu" düşüncesinin etkili olduğu görülmektedir. 11 yaş ve üzeri yaşlarda cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların ise çoğunlukla kendilerine inanılmayacağı düşüncesi, suçlanma kaygısı nedeni ile sessizlik içinde yaşamayı ve maruz kaldığı şiddeti unutmayı dilediği görülmektedir. Katılımcıların şiddete karşı mağdurun suçluluğu ve tepkisizliğini ise toplumsallaşmanın ilk evrelerinden itibaren öğrendiklerini belirttikleri görülmektedir. Gelişen medya araçları ile mağduriyetler ve mağduriyet sonrası daha fazla mağdur olunan işleyişlerin ön plana çıkarılmasının (tekrar eden ifade süreçleri, mağduriyetin kanıtlanmasına yönelik zorlukların dile getirilmesi, mağdurun suçlanması) ayrıca şikayet

etmenin önünde engel teşkil ettiği görülmektedir. Mağdurlar gerek yüz yüze gerek medya ile toplumsallaşma süreçlerinde içinde bulunulan şiddet döngüsünden çıkmanın mümkün olmadığına inandırılmakta olduklarını belirtmektedirler.

4.12. Ceza mı? Rehabilitasyon mu?

Katılımcılara "Cezaların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sorulduğunda tamamına yakınının cezaları yetersiz bulduğunu ve cinsel şiddet vakalarının artmasının da en büyük sebeplerinden birinin cezaların yetersizliği olduğunu belirtmektedirler. Katılımcılardan görece az bir kısmı ise cezaların yeterli olduğunu fakat uygulanmadığını söz konusu durumun toplumsal olarak bilinmesinin ise şiddet vakalarını artırdığını belirtmektedir. Katılımcıların biri ise cezaların ve uygulamanın yeterli olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların bir kısmı ise cezanın etkili olmayacağını faillerin rehabilite edilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Katılımcılara cezalar hakkındaki fikirleri anonim kişiler üzerinden sorulduğunda idam, hadım, işkence, müebbet vb. cezaların yeterli ve caydırıcı olacağını belirttikleri görülürken kendilerini cinsel şiddete maruz bırakan fail üzerinden sorulduğunda rehabilite edilmesi yönünde fikir beyan ettikleri görülmekte ve failin ailesinin madden ve manen mağdur olacağı bilgisi de göz önünde bulundurulmaktadır.

4.13. Cinsel Şiddet Sonrası Mağdurların Bireysel Ve Toplumsal Destek Beklentileri

Katılımcılara "Cinsel şiddete maruz kalanların desteklendiğini düşünüyor musunuz?" diye sorulduğunda katılımcıların tamamına yakını desteklenmediğini düşündüklerini belirtmekte olduğu bir kısmının ise paylaşımda bulunması halinde desteklendiklerini fakat paylaşım oranlarının çok düşük olması nedeni ile desteklenemediklerini belirtmektedir. Mağdurların paylaşımda bulunmamasının nedenleri arasında damgalanma, suçlanma ve daha fazla şiddete maruz kalma kaygılarının ön plana çıktığı görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun paylaşımda bulunmasına karşın desteklenmediği, bir kısmının cinsel şiddete maruz kalmalarının ardından bilişsel yeterliliklerinin olmaması nedeni ile ifade edecek kelimelere sahip olmadıklarını belirttikleri ve şiddet sonrası görece uzun bir süre geçtiği için paylaşımda bulunmalarının bir şey ifade etmeyeceğini düşündüklerini belirttikleri görülmektedir.

Katılımcılara mağdurların nasıl desteklenmek istediklerine dair bir içi bakış sunması amacıyla "Cinsel şiddete maruz kalanlar için yapılması gerekenler neler?" diye sorulduğunda katılımcıların tamamına yakını paylaşımda bulunmalarının ardından ailenin kendilerine inanması, sevgi ve anlayış ile desteklenmelerinin sağlanmasının yapılması gerekenler sıralamasında en önemlisi olduğunu belirtmektedir. Katılımcılar sonraki aşamalarda mağdurun paylaşımda bulunması noktasında cesaretlendirilmesi, tepki verebilmesinin desteklenmesi, "neden ben?" sorusuna tatmin edici bir yanıt alabilmesi ve suçluluk duymasının önüne geçecek destekleyici cümleler kurulmasının altını çizmişlerdir.

"(...)annem (...) inanabilirdi bana, o adama değil de çocuğuna inanıp çocuğuna kanat gerebilirdi. Bu bile yeterli olurdu." (DG 4, 21, K)

> Keşke (annem) bana sarılsaydı. Keşke beni sevseydi. O an beni anlasaydı yani. (…) sarılmak, sevmek, onun değerli olduğunu hissetmek hele de çocuksa yani suçu olmadığını, düşünemeyeceğini hissettirmek (…) aileme söylediğimde beni destekleseydiler onun ailesiyle konuştuğunda, onun ailesi de destekleseydi. Suçlu olarak görseydiler, bu bile yeterli olurdu. Onu savunmaya almayıp, gerçekten benim ne yaşadığımı anlasaydılar ne yaşadığımı hissetseydiler. (DG 10, 46, K)

> Gerçekten bana inanıyor, destek, her şey yolunda konuşabilirim. İçindekini sana anlatsın (…) Konuşmasına, sağaa açılmasına izin ver. O destek yeter inan. Yanında olmasını, bildiğin biri oldu mu o da gene sevgi, o insanın sana verdiği şeyi bildiğin zaman gerçekten çok rahat hissediyorsun. Bazısı anlatmaz ama anlatmak isteyene izin ver (…) o ağladı mı sen de onlan ağla. Üzül bir kalk sarıl, o kadar iyi geliyor ki o sarılmalar. (DG 7, 52, K)

"Çocuğun can güvenliği ne olacak?" (DG 26, 22, E)

"(...)iyi bir hukuki destek (...) Bütün Türkiye'ye inansın. Annesine inandıramazsa biter olay. (DG 16, 41, E)

"(...)maddi açıdan da desteklenmeleri gerektiğini düşünüyorum." (DG 20, 34, K)

"(...)bunu yapan kişinin cezalandırıldığı gözle gösterilmeli." (DG 29, 34, K)

> (…) sadece yaşayanın değil o ailedeki kişilerin adını duyurulmaması. (…) Sürekli psikolojik tedavi sadece o kişi için değil, aile için de çok önemli çünkü aile belli bir yerden sonra senin yüzünden bu hale geldik diye de bir feveran edebiliyor. (…) Bu zincirleme geliyor (…) O fısfıs fıslar bitmiyor. Bitmediği için bunu tekrar tekrar yaşıyor. (DG 25, 32, K)

"(...) annenin ve ailedeki diğer bireylerin psikolojik destek alması zorunlu olmak zorunda (...) Çünkü aksi takdirde okey ben farkındayım ve ben terapiye gidiyorum ama annem gitmiyor, abimler gitmiyor. E bunlar içlerini tekrardan bana döküyorlar ve ben yeniden yaşıyorum." (DG 9, 19, K)

4.14. Mağdur Perspektifinden Riskli Yaş Grubu Ve Cinsel Şiddete Karşı Alınabilecek Önlemler

Katılımcılar cinsel şiddete maruz kaldıkları yaş grubundan ve tanık oldukları cinsel şiddet vakalarından yola çıkarak riskli yaş grupları olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların tamamına yakını 7-12 yaş grubunun cinsel şiddete maruz kalma riski ile karşı karşıya kaldığını sonraki evrelerde cinsel şiddete maruz kalma ihtimalinin azaldığını belirtmektedir.

Katılımcılara "ne tür önlemler alınabilir?", "anne, babaların alabileceği önlemler nelerdir?" diye sorulduğunda mağdur perspektifinden alınabilecek önlemlerin 3 farklı kategoride ele alındığı görülmektedir.

> Aile hekimliği sistemi gibi aile psikoloğu yılda bir muayene etse. Aile hekimliğine nasıl ulaşıyorsunuz? Nerede? İşte öyle yakın ulaşılabilir olmalı. Bir psikoloğun böyle bir durum olduğunda anlamama ihtimali var mı? yok. Pratikle, tecrübe ile fark eder gözünden anlar çocuğun. Nedir bu? 7 ila 12 yaş arası oluyor. (…) Sınıf öğretmenleri eğitilmeli. (DG 30, 40, E)

"(...)üniversitede seminere gittim (...) istismar yaşandığında, neler yapılacağını, nasıl önlemler alınabileceğine dair bilgiler paylaşılmıştı. Bu tip bilgilendirmelerin bütün ailelere ve çocuklara zorunlu olarak yapılması gerekiyor." (DG 26, 22, E)

"Eğitimsiz ailelere daha çok yapılması gerek çünkü eğitimli aileye yapıldığında o kişinin içinde yoksa koruma iç güdüsü olay örtbas oluyo. Cahil aileler bilinçlendirilirse bi nebze faydası olur." (DG 1, 19, K)

Katılımcılara "Anne, baba ve öğretmenlerin bilinçlendirilmesinin çocuk cinsel şiddet vakalarının önüne geçilmesinde nasıl bir katkı sağlar?" diye sorulduğunda, yetişkinlerin bilinçlenmesi ve çocukları bilinçlendirmek için çalışmalarda bulunmasının çocuklara karşı işlenen cinsel suçların tamamen yok olmasına neden olmasa da gözle görülür şekilde sorunun çözümüne fayda sağlayacağını düşündüklerini belirtmektedirler.

"Herkesin bilinçlenmesini sağlar. Çocuğun, ebeveyninin, hocanın bu kadar bilinçli ve bunların cesurca konuşulduğu bir yerde saldırgan kişiler içindeki şeyleri ortaya çıkarmaya korkar. Hiçbir zaman sıfırlamayacak ama oldukça düşürür." (DG 26, 22, E)

"(...)azalır. Yani en azından insanlar susmaz. Bu olayların üstü örtülmez." (DG 15, 20, K)

Tablo 18: Çocuklukta cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların perspektifinden alınması gereken önlemler[6]

Çocukların cinsel şiddete maruz kalmaması için alınabilecek önlemler	Çocukların cinsel şiddet döngüsünden çıkabilmesi için alınabilecek önlemler	Çocukların cinsel şiddet sonrası yaşamını yeniden inşa edilebilmesi için alınabilecek önlemler
Çocukla, şeffaf, sürekli ve sağlıklı iletişim	Aile-çocuk destek programları kapsamında mağdur aileleri bilinçlendirme çalışmaları	Mağdurun can güvenliğinin teminat altına alınması
Çocukların rahatsız olduğu durumlara kulak vermek	Öğretmenlerin ihmal/istismar vakalarında önlem-farkındalık-ilk müdahale hakkında bilinçlendirilmesi	Psikolojik, hukuki, ekonomik, sosyal destek sağlanması
Kardeşlerin bir arada yatırılmaması	Sağlık ocaklarında aile danışmanlığı sisteminin kurulması	Mağdur ailelerinin mağdurun psikolojisi hakkında bilinçlendirilmesi
Çocuğu kimsenin kucağına oturtmamak	1 aylık, 6 aylık,1 senelik durum raporu çıkartılması	Dedikodu nedeni ile farklı faillerin hedefi olma ve şiddet döngüsüne

[6] Bu tablo tezin yazarı Ayşe Doruk tarafından oluşturulmuştur.

		yeniden çekilmenin sık meydana geldiği göz önünde bulundurulmalı
Sürekli gözlem halinde olmak Çocukları mahremiyet eğitimi kapsamında dokunulmaması gereken bölgeler hakkında bilinçlendirmek, cinsel şiddet anında çığlık atmasının salık verilmesi	Psikososyal destek mekanizmalarından haberdar olunmasının sağlanması	Mağdurun damgalanmasına neden olacak unsurların önüne geçilmesi için alternatif çalışmaların üretilerek zincirleme mağduriyet oluşmasının önüne geçmek.
Sosyal destek mekanizmalarından haberdar olmasını sağlamak ve şiddet ile karşı karşıya kaldığında polisten yardım isteyebileceğini öğretmek	Toplumsal bilinç	
Şiddetin normalleştirilmesinin önüne geçilerek çocuklara uygulanan (fiziksel, duygusal, ekonomik) son verilmesi için toplumsal farkındalık ve toplumsal değişimin sağlanması.		

4.15. Fail ve Mağdurun Yeniden Üretimini Sağlayan Toplumsal Koşullar

Cinsel şiddet ve cinsel şiddet mağdurlarının içinde bulunulan sosyal yapıda görmezden gelinmesi, yetişkinler tarafından yaşadıkları mağduriyeti kimi zaman sözlü iletişim kanalları ile kimi zaman ise sözlü olmayan iletişim kodları ile paylaşmamalarının sağlanması, toplumda cinsel şiddetin suç olarak algılanmaktan çıkmasını ve söz konusu fiilin normalleşmesini sağlamaktadır. Normalleşen şiddet ise aynı failin yeni mağdurlar üretmesine olanak sağlamaktadır. Borlandi'ye göre (2011: 748) "Tecavüz, kınandıkları ve toplumsal bilincin tanımlanmış duygularına aykırı düştüklerinde suç teşkil ederler." Araştırmaya katılan kişilerle yapılan derinlemesine görüşmelerdeki bulgular faillerin bir tek kişiyi mağdur etmekle kalmadığı birden fazla kişinin mağdur olmasına neden olduğu anlaşılmaktadır.

Failin aile içerisinde olduğu cinsel şiddet vakalarında katılımcıların, faillerin başka mağdurlar ürettiğine şahitlik ettiklerini belirttikleri görülmektedir. Katılımcılardan bir

kısmının ise kendileri ile aynı anda başkalarının da cinsel şiddete maruz kaldığını belirttiği görülmektedir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde yetişkin biri tarafından cinsel şiddete maruz kalan katılımcıların bir başka çocuğu mağdur edebildiği görülmektedir. Akran yahut üst akran grubu tarafından cinsel istismara maruz kalan çocukların yaşamlarını yetişkin tarafından cinsel şiddete maruz kalan katılımcılara kıyasla daha kolay inşa etmekte oldukları görülmektedir.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet her geçen gün artan vaka sayıları ile devam eden hukuksal, tıbbi, psikolojik ve sosyolojik bir problemdir. Medya araçları kanalıyla çocuk cinsel istismarını gerçekleştiren faillere ağır cezalar verilmesinin cinsel istismar vakalarını azaltacağı, yönlendirmelerinin ise çözüm olup olmayacağı sorusu bilimsel olarak cevaplanmayı beklemektedir. Bu çalışma çocukların cinsel şiddete maruz kalmasını önlemek, cinsel istismara maruz kalan çocukların anlam dünyalarını, kimlik bütünlüklerini koruma ve inşa etme süreçlerini analiz etmek, yeniden yapılandırmak açısından önemlidir. Bu araştırma cinsel şiddete maruz kalan çocukların cinsel şiddet öncesi, cinsel şiddet anı, cinsel şiddet sonrasındaki tepkileri ve yaşam pratiklerini belirleyen toplumsal koşulları analiz etmek, cinsel şiddet döngüsünde kalma süresine etki eden bireysel ve toplumsal faktörleri incelemek, cinsel şiddet sonrası yaşanan travma ve mağdurlara ne olduğuna dair bir iç bakış sunmanın yanı sıra yalnızca çalınan çocukluklarının değil kadınlıkların ve erkekliklerin nasıl yaralandığını ortaya koymak amaçlarını benimsemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda çocukları cinsel şiddete açık hale getiren etkenler, çocuğun cinsel şiddeti başlangıçta nasıl anlamlandırdığı, zaman içerisinde oluşan anlam değişiklikleri neticesinde yaşanan travma, verilen ilk tepki ve/ya tepkisizlik, direniş ve kendini ifade çabalarını mağdurların dilinden çözümleyerek kendi toplumsal gerçekliklerini ne zaman inşa etmeye başladıklarını, karşılaştıkları problemlerin içinde bulundukları toplumsal yapı ile bağlantılı oluşan/oluşturulan yaşam pratiklerinin çözümlenmesidir. Bir diğer taraftan gerçekleştirilen görüşmelerin derinlemesine görüşme şeklinde yapılması sebebiyle çocukluk sosyolojisine de katkıda bulunmaktadır.

Niteliksel araştırma yönteminin benimsendiği araştırmada araştırma grubuna gönüllük esasına uygun olarak ulaşılmıştır. Çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalan 18-52 yaş aralığında 22 kadın 8 erkek olmak üzere toplamda 30 katılımcı ile yüz yüze derinlemesine görüşmelerle yürütülen araştırma 2020-2021 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın Türkiye'nin her bölgesinden göç alması nedeni ile karma bir yapıya sahip olan İstanbul özelinde yapılmış olması birçok farklı desenin aynı anda incelenmesini de mümkün kılmaktadır.

Cinsiyet dağılımında denge yakalanamamıştır. 18-52 yaş aralığında kadınlara daha fazla ulaşılırken erkeklerin çocuklukta cinsel şiddete mağduru olmayı "erkekliklerine bir hakaret" olarak algılama, mağduriyetin üstünü kapatma, kendileri ile irtibata geçen kişilere karşı düşmanca tavır benimseme şeklinde davranış örüntülerine sahip olduklarına dair saha deneyimleri elde edilmesi kadınlara oranla daha az sayıda erkek katılımcıya ulaşılmasına neden olmaktadır. DSÖ verilerinin beş kadından birinin on üç erkekten birinin çocuklukta cinsel istismara maruz kaldığına dair verileri göz önünde bulundurulduğunda araştırmadaki cinsiyet dağılımının cinsel istismar vakalarının sayıları ile tutarlı olduğu düşünülmektedir.

Şiddet, maruz kalanın kolaylıkla kabul edemediği kabul ettiğinde ise ifade edemediği bir olgu olmakla birlikte cinsel şiddet söz konusu olduğunda mağdurlar tamamı ile sessizliğe bürünebilmekteler. Yetişkin bireyler için dahi anlatması güç olan cinsel şiddet, kendi öz benliğini, toplumsal çevreyi ve dünyayı anlamlandırma noktasında bilişsel yeterlilik seviyesinin kısıtlı olduğu bir evre olan çocukluk çağında yaşandığında ise cinsel şiddeti anlamak, kabullenmek, anlatabilecek kelimelere sahip olmak, anlatmak daha da güç hale gelmektedir. İfade etmenin zorluğuna ek olarak ise çocuk cinsel istismarı yetişkinler ve cinsel istismarın bildirilmesinin ardından görevlendirilen meslek elemanları için de birçok soruyu (cinsel istismara maruz kalan çocuk "yanılmış olabilir mi?" "yalan söyler mi?") beraberinde getirmektedir. Çocuklukta gerçekleşen cinsel şiddetin geriye dönük olarak öyküleştirilerek anlatılması ve katılımcıların mağduriyetlerinin kanıtlanmasına dair bir baskı hissetmeden içtenlikle paylaşımda bulundukları derinlemesine görüşmelerin yukarıda bahsi geçen soruların yanıtlanmasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Çocukların maruz kaldığı cinsel şiddet, sosyolojik çözümlemesinin yapılması ve veriye dayalı çözüm odaklı politikalar geliştirilmesinin yanı sıra çok disiplinli olarak çalışılmasında fayda olan hukuki, tıbbi, psikolojik ve toplumsal bir problemdir.

Çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalan kişilere dair bir iç bakış sunarak mağdur perspektifinden çocukluklara karşı uygulanan cinsel şiddeti ele almayı amaçlayan bu araştırmada mağduriyetin öylesine meydana gelmediği "sermaye biçimleri", "yatkınlıklar sistemi", "kurallar", "kaynaklar", "izlenim yönetimi", "etkileşim ritüelleri", vb. birden

fazla etkenin mağduriyeti üretmekte etkili olduğu anlaşılmaktadır. Cinsel şiddet kısa ve uzun vadede birçok toplumsal, ruhsal, bedensel, bilişsel, cinsel probleme yol açmaktadır. Çocuklukların dolayısıyla toplumsal yapının yaralanması söz konusu olmaktadır. Toplum, çocuk ve yetişkin failler üreten bir fabrika gibi işlemeye devam etmekte, çocukların cinsel şiddete maruz kalma riski her geçen gün daha da artırmaktadır.

Çocuklukta cinsel istismara maruz kalmak, kişilerin aile kurumunu algılayış ve kurgulama (kurgulayamama) biçiminden ikili ilişkileri inşa etme biçimine kadar birçok noktada etkili olmaktadır. Mağdurlar tarafından aile kavramı; "içi boş", "anlamsız", "cinsel istismarın daha rahat uygulanabilmesi için bir paravan görevinde olan bir yapı" olarak algılanırken katılımcıların büyük oranda aile kurmak ve çocuk sahibi olmaktan korktuğu yahut anlamsız bulunduğu görülmektedir. Bir diğer taraftan ikili ilişkilere dair tutumların; (özellikle kadın-erkek ilişkilerinin) şiddet içerikli formda tasarlamak, ilişkilere karşı mesafeli tutum, güvensizlik şeklinde görülmekle birlikte faille fiziki yahut başka şekillerde benzerlik taşıdığını düşündüğü kişilere karşı düşmanca tutum sergilenmektedir. Çocuklukta cinsel istismara maruz kalan kişilerin topluma karşı sorumluluk hissetmek ve yardım kuruluşların aktif sorumluluk almanın yanı sıra çocukların korunmasına yönelik sorumluluk hissettikleri söz konusu durumun meslek seçimi kriterlerini dahi belirleyebildiği görülmektedir.

Araştırmada aile içi cinsel şiddet vakaları çoğunluğu oluşturmaktadır. Cinsel istismara maruz kalanların küçük bir kısmı ise sokakta tanımadıkları kişiler tarafından cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Çocuğun bakım, korunma, yetişmesinden sorumlu olan aile içinde ve özellikle failin baba olduğu vakalarda mağdur tamamen kimsesiz ve çaresiz kalmakta diğer aile/üvey aile üyeleri olduğunda ise kimsenin kendisine inanmayacağını düşünmektedir. Nitekim aile üyeleri ile paylaşımda bulunulduğunda da aile üyeleri tarafından kendilerine inanılmamakta yahut suçlanmaktadırlar.

Çocukluk çağında cinsel şiddetin belli yatkınlıklar sistemi ve toplumsal yapıda gerçekleştiğine dair bakış açısının benimsenmesinde kişilerin ailesinde çocukluk çağında cinsel şiddete maruz kalma öyküsünün olması, çocukların ihmal edilmesi ve şiddet türlerinin ailenin yanı sıra yakın toplumsal çevrede de normal kabul edilerek şiddet içerikli bir aile formunun kabulü, ebeveynlik rollerinden kaçınma, şiddet karşısında

sessizlik ve suçluluğun öğrenilmesi/öğretilmesi, çocuk yetişkin ayrımının gözetilmemesi, yetişkin rollerinin çocuğa yüklenmesi, çocukluğun kaybolması, fiziksel şiddet tehlikesinin her an olması vb. birçok farklı etken bulunmaktadır.

Araştırmada parçalanmış aile ve ailenin resmi bütünlüğünün korunduğu yapıların eşit olduğu analiz edilmesine karşın yalnızca bu perspektiften ele alınamayacağı düşünülmektedir. Aile bütünlüğünün resmiyette olmasının dışında aileden uzakta kalmak, anne babanın çalışması nedeni ile evde olmaması ve duygusal birlikteliğin yokluğu gibi birden fazla parametrenin incelen Özellikle aile içi cinsel şiddet vakalarında, aile birliğinin olmaması (çocukların aileden uzakta büyümesi, ebeveynlerin boşanması, ebeveynlerden en az birinin yeni bir aile kurması ile üvey ailenin varlığı, annenin yaşamını kaybetmesi), aile birliğinin olduğu yapılarda ise ebeveynler arasında resmi birliktelik olmasına karşın duygusal birlikteliğin yokluğu, çocukların yalnızlaştırılması risk faktörleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Cinsel istismarı anlama, anlamlandırma ve çözüm arayışında bulunma noktasında yaş grubu önem arz etmektedir. 5-11 yaş aralığında cinsel istismara maruz kalındığında tepki verilememekte (şok, donma tepkisi), cinsel istismar anında ve sonrasında yaşananları oyun zannetmek, kabus gördüğünü ve gerçek olmadığını düşünmek, ne olduğunu anlamaya çalışılsa da hangi kelimelerle düşüneceğini bilememek durumunun yaygın olduğu görülmektedir. 12 yaş ve sonrasında ise toplumsal çevre ve medya araçları kanalıyla kapsamından haberdar olunan cinsel şiddet anlamlandırabilmektedir. 5-11 yaş aralığında cinsel şiddete maruz kalan çocukların uzun yıllar cinsel şiddet döngüsünde kaldıkları, cinsel şiddete ilk kez 12 ve üzeri bir yaş grubunda maruz kalınanlarda ise olay anında yaşadıklarını anladıkları, anlamlandırdıkları, tepki verebildikleri, çözüm arayışına girdiklerini ve cinsel şiddetin döngüsüne girilmediği görülmektedirler.

Araştırma grubu dahilinde erkek çocuklarda ve kız çocuklarda cinsel şiddete maruz kalma yaşı farklılık göstermektedir. Erkek çocuklar 6-8 yaş aralığında görece daha az cinsel şiddete maruz kalırken 12-14 yaş aralığında cinsel şiddete daha fazla maruz kalmakta 9-11 yaş aralığında şiddet neredeyse görülmemektedir. Kız çocuklar ise 5-12 yaş aralığında cinsel şiddete daha fazla maruz kalmakta 12 yaş itibari ile belli bir bilişsel seviyeye ve

yaşam becerisine ulaşmaları nedeni ile cinsel şiddet döngüsüne hiç girmemekte yahut bu döngüden çıkabilmektedirler.

Araştırma verileri incelendiğinde olayları anlamlandırabilecek bilişsel yeterliliğe sahip olma ve tepki vermekte geçen süre cinsel şiddete maruz kalma ve cinsel şiddetin sonlandırılmasında etken olduğu görülmektedir. Kız çocuklarda mağduriyetin sonlandırılma biçimi failin manipülatif tavırlarının farkına varma, tepki gösterme, maskülen tavırlar benimseme şeklinde olurken erkek çocuklarda sözsüz iletişim kodlarını öğrenme, uygulama, artırılmış maskülen tavırlar şeklinde kendini göstermektedir. Cinsel şiddet sonrasında ise mağdurların fail olma potansiyeli taşıyan kimseleri tanımak için belli başlı izlenim yönetimleri gerçekleştirdikleri görülmektedir. Kız çocuklarda yüz ve duygu okuma ile tedbir ve tepki, erkek çocuklarda ise sözsüz iletişim kodları ve artırılmış erkeklik pratikleri şeklindedir.

Cinsel şiddet aile içinden biri tarafından gerçekleştiğinde meydana getirdiği problemler çok daha içinden çıkılmaz hal alarak anlam ve rol karmaşası, insana, aileye ve topluma güven duygusunun yitirilmesi, aile kavramının kaybolması, aile bağlarının zayıflaması ve çoğu zaman bağın tamamen koparılması ile toplumsal destekten yoksunluk, güç arayışı ile kendisini koruyabilecek birini bulabilmek yahut güçlü olma çabası olarak ortaya çıkmaktadır.

Çocukların cinsel şiddete maruz kalmasının ardından paylaşımda bulunmama nedenleri ise şu şekilde sıralanabilmektedir. Faillerin tamamına yakınının toplumsal çevre tarafından sevilen, saygı duyulan, iletişimi kuvvetli kişiler olması nedeniyle cinsel şiddetin paylaşılması durumunda mağdurun kendisine inanılmayacağını düşünmesi, failin kendisinden güçlü olması nedeniyle baş edemeyeceğini düşünmek, failin ailesine ve yakınlarına zarar vermesinden korkmak.

Cinsel şiddete uğrayan kişilerde utanma, suçluluk, korku duygularının uzun yıllar devam ettiği ve paylaşmanın önünde engel olduğu görülmektedir.

12 yaş ve üzerinde tanınmayan, tesadüfi karşılaşılan failler tarafından cinsel şiddete maruz kalan çocuklarda ebeveynlerinin kendilerini korumaya güç yetiremeyecekleri düşüncesi ve ebeveyni koruma fikrinin paylaşımda bulunulmamasında etken olduğu

görülmektedir. Ekonomik, kültürel ve simgesel sermayeye sahip olmayan ebeveynden destek alınmayacağının düşünülmesi, cinsel şiddetin sessizlik içinde yaşanmasının en önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Bir diğer taraftan şiddet sonrası paylaşım en çok ailenin kadınları (anne, abla, teyze, yenge, hala) ile yapılmaktadır. Kadınların çocukların sistematik olarak sessizleştirilmesinde önemli bir rol üstlendiği görülmektedir.

Cinsel şiddet sonrası paylaşımda bulunulan kişinin verdiği ilk tepkinin yaşamların inşa edilmesinde en büyük etkenlerden biri olduğu görülmektedir. Psikososyal destek mekanizmalarından faydalanabiliyor olmak kişinin yaşadıklarını sağaltmasında ve yaşamını yeniden inşa etmesinde oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Şiddet sonrasında destek mekanizmalarından en önemlisinin aile ve akran desteği olduğu, aile ve akran desteğine erişim sağlayan mağdurların yaşamlarını yeniden inşa etmek noktasında destek almayanlara oranla avantajlı konumda olduğu görülmektedir.

Cinsel şiddet sonrası sosyal, bilişsel, bedensel, ruhsal ve cinsel birçok etki görülmektedir. Genellenebilir olmamakla birlikte bunlardan bir kısmı; uzun yıllar devam eden kirlilik hissi ile sürekli temizlenme ihtiyacı, maruz kalınan cinsel istismar nedeni ile diğer insanlardan daha değersiz olduğunu düşünmek, Obsesif Kompulsif Bozukluklar, genelde uyku bozuklukları özelde uyku terörü, genelde yeme bozuklukları, sosyal anksiyete, göz teması kuramama, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, bedeninde tahribat oluşturma ve intihar girişimi, rol karmaşası, yaşamı kurgulamakta zorlanma, yalnız kalma isteği aynı zamanda yalnız kalma korkusu, aile kurmaya karşı mesafeli duruş yahut aile kurmak istese de kuramayacağını düşünmek ve dünyanın güvensiz bir yer olduğu algısı vb. problemlere yol açmaktadır.

Genellemez olmakla birlikte araştırmada cinsel şiddete maruz kalan kişilerin birçok problemle baş etmek zorunda kalmasına karşın profesyonel destek alanların sayısının çok az olduğu görülmektedir. Profesyonel destek almanın önündeki toplumsal engeller bulunmakta ve destek almayı güçleştirmektedir. Söz konusu engeller araştırmanın bulgular kısmında ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır.

Üç ayrı kuşaktan (X, Y, Z) kişilerle gerçekleştirilen görüşmelerde en az ulaşılabilir grup X kuşağı olurken en fazla ulaşılabilir grup Z kuşağıdır. Araştırmaların üç ayrı kuşak

olarak değerlendirilmesinin en önemli nedenlerinden biri cinsel istismarı anlamlandırma ve yaşamın yeniden inşa edilme biçimlerinde belirgin farkların meydana gelmesidir. Araştırma bulgularında inşa biçimlerine dair farklara ayrıntılı bir şekilde yer verilmekle birlikte kuşaklara göre cinsel istismarı yorumlama, baş etme ve yaşamın inşa ediliş biçimlerinde belirgin farklar: X kuşağında cinsel istismardan kaynaklı olduğu düşünülen hastalıklarla baş etme çabasının olduğu bir diğer taraftan herkesin benzer durumlarla karşı karşıya kaldığı algısı ile normalleştirme ve alaycı bir anlatım ön plana çıkarken, Y kuşağında yüksek oranda mağduriyeti yok sayma, kendini suçlama ve yaşadığı obsesyonları anlama çabası, Z kuşağında ise cinsel şiddet öyküsünü anlatırken diğer kuşaklara oranla kendini suçlama davranışına daha az rastlanmaktadır. Suçlu olduğunu düşünenlerin ise suçlu olmadıklarına dair kendilerine telkinde bulunma davranışı olduğu görülmektedir. Kuşaklararası farklara dair veriler incelenirken kişilerin yaşam evresindeki konumu ile de irtibatlı olarak ele alınması önemlidir.

Fail ile cinsel şiddet öncesi kurulan ilişki biçimi ve yakınlık derecesinin failin mağdur tarafından değerlendirilmesinde belirgin farklara yol açtığı görülmektedir. Cinsel şiddet vakalarında failin mağdur perspektifinden ele alınma biçimleri; aile içi fail, aile dışındaki fail, tanınmayan fail ve kimliği anonimleştirilmiş fail olmak üzere dört farklı değerlendirme olduğu dikkat çekmektedir. Çocukların cinsel şiddete aile içinde maruz kaldığı vakalarda mağdurların failin fiilini yüksek oranda gerekçelendirmeye (zor çocukluk yaşamı, problemlerle boğuşmak zorunda olduğu bir yaşamsal çerçeve, ihmal ve sevgi eksikliği ile büyüme, depresyon yahut bunalımda olma ihtimali) yönelik kanaat geliştirir ve rehabilite edilmesi gerektiğini belirtirken, fail aile dışından biri olduğunda "sapık, insan dışı bir varlık vb." şekillerde tarif ettikleri ve en ağır şekilde cezalandırılması gerektiğini belirtmektedirler. Medyada yer alan haberler yahut yetişkinler arası bilgi dolaşım ağından yola çıkarak faillerin anonimleştirildiği vakalardan olarak bahsedildiğinde ise işkence yöntemlerini sıralamakta oldukları görülmektedir.

Araştırmada yer alan cinsel şiddet görmüş kişilerin tamamına yakınında damgalanma korkusuna sahip olduğu görülmektedir. Katılımcılar damgalandıklarını, ötekileştirildiklerini, tüm insanlardan daha aşağı bir pozisyona yerleştirilerek aşağılandıklarını, suçlandıklarını ifade etmektedirler. Bir diğer taraftan ise

damgalanmanın katmerli mağduriyet yaşanmasına neden olduğu cinsel istismarda bulunma potansiyeli olan kişilerin hedefi haline getirildikleri düşünülmektedir. Damgalanma korkusu yalnızca cinsel şiddete uğramış kişilerin değil aynı zamanda katılımcıların ailelerinde de (cinsel şiddeti görmezden gelmekle ve çocuğu ihmal etmiş olmakla suçlanma, ailede başka failler olma şüphesine maruz kalma vb. şekillerde) kendini göstermektedir. Araştırmada yer alan kişilerin büyük çoğunluğunun ise afişe olmak kaygısından bahsederken 3. şahıs üzerinden örneklendirmelerde bulunarak "ben böyle bir şey yaşasam afişe olmak istemezdim" vb. şekillerde ifadelerde bulundukları ve yıllar sonra dahi yaşadıkları mağduriyeti kabullenmekte zorlandıkları görülmektedir.

Medyada kimi zaman yer alan şiddet görsellerinin şiddeti normalleştirme eğiliminde olabileceği, mağdurların ise yeniden travmatize olmaları nedeniyle şiddet görsellerini bakamadıkları gözlemlenmektedir. Genelde şiddet özelde ise cinsel şiddet haberlerinden failin almadığı cezaya odaklanılmasının toplumda öfke duygusunu besleyen bir unsur olduğu ve cezaların yetersiz olduğuna dair oluşturulan algının şiddeti beslediği görülmektedir.

Görüşülen kişilerin cinsel şiddeti önlemeye yönelik önerileri; anne babaların alabileceği önlemler, öğretmenlerin alabileceği önlemler, toplumsal çevre tarafından alınabilecek önlemler, medya araçları ile alınabilecek önlemler, hukuk ve devlet mekanizmaları ile alınabilecek önlemler olmak üzere altı bölümde ele alınmaktadır. Anne babaların alabileceği önlemler, çocukların aynı odada ve aynı yatakta yatırılmaması, birlikte banyo yaptırılmaması, kimsenin kucağına oturtulmaması, mahremiyet duygusu ve algısının geliştirilmesi, aile üyelerinin (özellikle ebeveynlerin) mahremiyete özen göstermesi (uygun olmayan kıyafetlerle evde bulunmama vb.) çocukla şeffaf iletişim, çocukların ifadelerine inanmak ve saygı göstermek, sevgiye dayalı ilişki vb. olarak tanımlanırken öğretmenlerin alabileceği önlemler; çocuklardaki farklılıkları dikkate almak ve gerekli mercilere bildirmek, öğrencide güven sağlamak, şeffaf iletişim vb. şeklinde sıralanmaktadır. Toplumsal çevrede alınabilecek önlemler çerçevesinde ifade edilenlerin ise çocukların şiddete maruz kaldığı durumlara göz yummamak, şiddete dayalı iletişimin normalleştirilmesinin önüne geçmek ve şiddete şahit olduğunda engel olmak, çocukların sözüne inanmak, çocukların bedensel ve ruhsal alanlarına saygı göstermek (izni olmadan

dokunmamak) vb. şeklinde olduğu, medya araçlarının cinsel şiddetin magazinleştirme ve normalleştirmesine yönelik yayıncılık anlayışının son bularak çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik toplumsal iyiliği destekleyen yayın politikaları izlemesi olarak sıralanmaktadır. Mağdurların çoğunlukla hukuksal yaptırımlar hakkında bilgilerinin olmadığı ve cezaların artırılması gerektiğini belirttikleri görülmektedir.

Görüşülen kişilerin destek beklentilerinin büyük bir kısmını devlet mekanizmalarının oluşturduğu görülmektedir. Devletin psikososyal destek mekanizmalarını artırmasına dair beklentileri ayrıntılandırıldığında, aile bilinçlendirme çalışmaları, mağdurların ve mağduriyet öncesi riskli grupların korunmasına yönelik politikalar geliştirme, aile ve çocuk sosyoloğu, aile ve çocuk psikoloğu, aile ve çocuk danışmanına ulaşılabilirliğin ve söz konusu birimlerin aile ve çocuğa ulaşım kapasitesinin artırılarak önlem alması gerektiğini, medya araçlarının yayın anlayışına müdahale etmesi, toplum sağlığının haber alma özgürlüğü adı altında tehlikeye atılmaması vb. önlemler sıraladıkları görülmektedir.

Görüşülen kişilerin önerilerinin yanı sıra araştırmaya verileri göz önünde bulundurularak çocuk cinsel istismarının önlemek için oluşturulan öneriler ise şu şekilde sıralanabilmektedir;

Çocukların cinsel şiddete maruz kalması durumunda emniyet güçlerine ulaşması yönünde eğitim verilmesi

Emniyet birimlerinde risk gruplarına dair veriye dayalı bilimsel çalışmalar yapan, analiz eden, alınabilecek önlemleri belirleyerek toplumsal iyiliği destekleyici çalışmalar yapan sosyologlardan oluşan ekipler kurulması.

Her mahalleye bir sosyolog, her okula bir sosyolog, her yatılı çocuk yurdu ve kursuna bir sosyolog çalışması ile ailede, okulda ve sokakta mağdurların üretilmesine önüne geçilmesi ve farkındalık çalışmalarının yapılması. Aile Bakanlığı tarafından aile ve okul sosyologlarının çalışmalarının düzenli olarak raporladığı ve gelişmelerin takip edildiği sosyologlardan oluşan bir araştırma ekibi oluşturulması.

Aile Hekimliği benzeri bir sistemin oluşturularak; Aile ve Çocuk Sosyoloğu, Aile ve Çocuk Danışmanı, Aile ve Çocuk Psikoloğu projelerinin oluşturularak veya söz konusu

projelerin sayısının artırılarak risk grupları ve mağdurların destek mekanizmalarına erişimini kolaylaştırılması.

Sosyolojik ve psikolojik destek merkezlerinde ağır şiddet travmaları yaşayanlar için ayrı birimlerin oluşturulması ve sosyolog, psikolog, danışman sayılarında yeterlilik kapsamında güncellemeye gidilmesinin planlanarak uygulamaya geçilmesi.

Okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik mezunu meslek elemanları ve öğretmenlere şiddet türleri, uygulanma biçimleri, şiddetten haberdar olunması halinde ilk adımda yerine getirilmesi gereken sorumluluklar, mağdurun destek ihtiyacı vb. hakkında bilinçlendirme çalışmaları / eğitim kampları yapılması.

Ana akım medyada yayınlanan dizi ve film senaryolarının en az bir sosyolog ve psikoloğun onayından geçme zorunluluğu getirilmesi toplum yararını gözetmeyen sahnelerin kaldırılması.

Evlenmek isteyen çiftlerin nikah başvuru işlemleri itibari ile zorunlu olarak aile ve çocuk eğitimleri almasının yasal alt yapısının oluşturularak uygulamaya başlanması.

Meslek elemanlarının (Sosyolog, Psikolog, Psikolojik Danışman) özellikle aile içi cinsel istismar vakalarında saldırgan ve mağdurun ortak toplumsal çevreye sahip olduğu göz önünde bulundurularak mağdur destek çalışmalarının planlanması.

Benzer mağduriyetler yaşamış kişilere uzmanlar eşliğinde akran desteği atölyeleri oluşturarak sosyalleşme ihtiyacının karşılanması aynı zamanda kişilerin eğitim sürecine yeniden entegre edilmesinin planlanması.

Akademik Olarak Yapılması Gereken Çalışmalara Konu Önerileri:

Çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddetin etkilerinin anlaşılması ve çözüm önerileri sunulması için ileride yapılabilecek akademik çalışmalara konu önerileri şu şekilde sıralanabilir.

- Çocuk cinsel istismarına yönelik aile, öğretmen ve toplumsal farkındalık düzeyi.
- Damgalanmaya neden olan toplumsal kabuller, faktörler ve söz konusu faktörlerin dönüştürülebilirliği.

- Toplumsal yapılardaki farkları gözetmeksizin tüm dünya çocuklarına öğretilmesi salık verilen mahremiyet eğitiminin kapsamı, olası sakıncaları, yapılması gereken düzenlemeler.
- Mahremiyet eğitiminin çocuk toplumsallığındaki etkileri.
- Mahremiyet eğitiminin cinsel istismar mağduru çocuklara etkileri.
- Psikososyal destek mekanizmalarının işleyişinin mağdurlara bireysel ve toplumsal etkileri.
- Psikososyal destek mekanizmalarından faydalanan ve mahrum olan mağdurların yaşamlarını inşa etme biçimleri arasındaki farklar.
- Çocuk cinsel istismarının faili konumunda olan bir diğer çocuğun fiillerini etkileyen faktörler ve çözüm önerileri.
- Çocuk cinsel istismarı davalarında ceza oranları ve cezalandırılan failin benzer suçları yeniden işleme oranları.
- Suçlulara yönelik saldırgan söylemlerin mağdur ve fail üzerindeki etkisi.
- Çocukluk kavramının kaybolduğu toplumsal yapıların özellikleri ve nedenleri.
- Toplumsal kabullerin annelerin çocuklarını sessizleştirmesine etkisi ve çocukları sessizleştiren annelerin üretilmesinde toplumsal ve ruhsal faktörlerin analiz edilmesi.
- Çocuk cinsel istismarının aile, akran ve yakın ve uzak toplumsal çevreye etkileri.
- Çocuk cinsel istismarı vakalarının yaşanması ve bilinirliliğinin toplumun önemli yapı taşlarından biri olan aileye etkileri.
- Ailedeki ilk ve son çocukların toplumsallaşma biçimleri ve diğer çocuklara göre neden daha fazla cinsel istismara maruz kaldıkları, ailedeki konumları" vb. konular incelenmeyi ve toplumsal çözüm önerileri geliştirilmesini beklemektedir. Ayrıca çocuklukta cinsel istismara maruz kalan yetişkin erkeklerle daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

6.KAYNAKLAR

Acar, B. Y. (2011). *İstisnai Öyküler Cinsel Suçtan Hükümlü Çocukların Yaşam Öyküleri*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.

Adalet Bakanlığı, (2021). *Çocuk istismarı Adli istatistik 2021*, Erişim: 13.11.2022 9092022143819adalet_ist-2021.pdf. adresinden alındı.

Adalet Bakanlığı, (2021). *Adli İstatistik 2020,* Erişim: 13.11.2022 501202216013122420211449082020HİZMETEÖZELKİTAP.pdf (adalet.gov.tr) adresinden alındı.

Adalet Bakanlığı, (2021). *Adli istatistik 2021,* Erişim: 13.11.2022 https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/31052022141642021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf adresinden alındı.

Aktaş, M. A. (2007-08). Şiddet, içinde Aile İçi Şiddet. Ankara: *Doğu Batı Düşünce Dergisi.*

Akşit, B. 2020. Sosyoloji Yüksek Lisans *Sosyoloji Kuramları II. Yayınlanmamış Ders Notları,* İstanbul: Maltepe Üniversitesi

Altıparmak, S., Yıldırım, G., Yardımcı, F., Ergin, D., (2013). Annelerden Alınan Bilgilerle Çocuk İstismarı ve Etkileyen Etkenler, *Anadolu Psikiyatri Dergisi,* 2013; 14:354-361

Bayhan, V. (2012-13). Toplumsal Cinsiyet içinde Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet. Ankara: *Doğu Batı Düşünce Dergisi, 145-162.*

Bayramlık, A. H. ve Uluğ, F. (2019). Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri ile Damgalama Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi,* Cilt 7(1), 1-7.

Beyazıt, U. (2015). 1998-2013 Çocuk İstismarı Konusunda Türkiye'de Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal Vol 1* Erişim Tarihi: 23.11.2022. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/88804 adresinden alındı.

Bilgin, V., Yazıcı, E., Arslan, H., (Der.). (2005). *Sosyoloji: İnsan ve Toplum.* Ankara: Binyıl Yayınevi.

Bilgin, Ö., Mavili, A. (2017). Kurum Bakımındaki Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara İlişkin Bir Araştırma. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi,* 1(2), 105-128.

Bhaskar, R. (2015). Çağdaş Felsefeye Eleştirel Bir Giriş: Gerçekliği Geri Kazanmak. (B. S. Aydaş, Çev.) Ankara: NotaBene Yayınları

Borlandi, M., Boudon, R., Cherkaoui, M., Valade, B., (2011). Sosyolojik Düşünce Sözlüğü. (B. Arışbaş. Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Bourdieu, P. (2016). *Akademik Aklın Eleştirisi Pascalca Düşünme Çabaları.* (P. B. Yalım, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Bourdieu, P. (2019) *Eril Tahakküm* (B. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Bağlam Yayınları.

Bourdieu, P. ve Wacquant L.D.J (2003). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar.* (N. Ökten. Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Bourdieu, P. ve Wacquant L. (2021). *Düşünümsel Sosyolojiye Davet.* (N. Ökten. Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Bourdieu, P. (2018) Sosyoloji Meseleleri (F. Öztürk., Uçar. B., M. Gültekin., ve A. Sümer., Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.

Canatan, K. (Ed.). (2015). *Beden Sosyolojisi.* (2. Baskı). İstanbul: Açılım Kitap.

Connel, R. W. (Mart 1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar Toplum Kişi ve Cinsel Politika* (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Cuff, E.C. ve Sharrock, W.W. ve Francis, D.W. (2013). *Sosyolojide Perspektifler* (Ü. Tatlıcan, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.

Ceğin, G., Göker-E., Arlı, A., ve Tatlıcan, Ü. (Der.). (2007). *Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Çavlin, A., Kardam, F., ve Aliefendioğlu. H. (2018). *Ailenin Karanlık Yüzü Ensest* İstanbul: Metis Yayınları.

Danemark B., Ekström, M., Jakobsen, L., Karlsson, J. C. (2018) *Toplumu Açıklamak*. (Tatlıcan, Ü. Çev.) Ankara: Phoenix Yayıncılık.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). *Çocuk Cinsel İstismarı.* Erişim: 25.02.2020 https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment,2020 adresinden alındı.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). *Cinsel İstismar.* Erişim: 07.05.2021 https://www.who.int/initiatives/preventing-and-responding-to-sexual-exploitation-abuse-and-harassment adresinden alındı.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). *Kadınlara Karşı Şiddet.* Erişim: 10.11.2022 (https://www.who.int/health-topics/violence-against-women#tab=tab_1) adresinden alındı.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). *Cinsel Sömürü, İstismar ve Tacizle Mücadele.* Erişim: 12.11.2022 (https://www.who.int/initiatives/preventing-and-responding-to-sexual-exploitation-abuse-and-harassment) adresinden alındı.

Elkind, D. (1999). *Çocuk ve Toplum-Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler,* (Öngen. D, Çev.) Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Elkind, D. (2001), *Değişen Dünyada Çocuk Yetiştirme ve Eğitim*, İçinde, D*ünyada ve Türkiye'de Değişen Çocukluk III. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri,* (Kapçı. E, Çev.) Edi. Onur, B. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Emre, Y. (kış 2015). Anthony Giddens ve Uluslararası İlişkiler: Yapılanma, Modernite ve Küreselleşme, *Uluslararası İlişkiler.* 11 (44), 5-23.

Ercan, R. (Vol. 3, No. 2 (2011)). Modern Çocukluk Paradigması, Modern Childhood Paradigm: *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks.*

Erjem, Y. (2016). "*Sapma, Suç ve Sosyal Denetim."* İçinde, *Sosyoloji: Günlük Yaşamı Anlamak,* Edi. Arslan, A., Çağlayandereli, M., İstanbul: Paradigma Akademi.

Eraslan, L. (2019). Çocukluk Sosyolojisine Giriş. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi,* 4(7).

Giddens, A. (1999). *Toplumun Kuruluşu*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Giddens, A. (2000). *Toplumsallaşma ve Bireysel Özgürlük.* içinde, *Sosyoloji,* Ankara: Ayraç Yayınevi.

Giddens, A. (2018). *Mahremiyetin Dönüşümü* (İ. Şahin, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Giddens, A. (2020). *Toplumun İnşası Yapılaşma Teorisinin Ana Hatları*, (Tatlıcan, Ü. Çev.) Bursa: Sentez Yayıncılık.

Giddens, A. (Ed.). (2020). *Sosyoloji Başlangıç Okumaları*. (8. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.

Giddens, A. ve Sutton, W. P. (2021). *Sosyoloji 8. Edisyon* (A. Kayhan, Çev.) İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Goffman, E. (2014). *Damga Örselenmiş Kimliğin İdare Ediliş Üzerine Notlar.* (Ş. Geniş., L. Ünsaldı., S.N. Ağırnaslı. Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.

Goffman, E. (2016). *Tımarhaneler Akıl Hastalarının ve Kapatılmış Diğer Kişilerin Toplumsal Durumu Üzerine Denemeler*. (E. Arıcan. Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.

Goffman, E. (2019). *Etkileşim Ritüelleri Yüz Yüze Davranış Üzerine Denemeler.* (Bölükbaşı, A. Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.

Goffman, E. (2020). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu.* (Sezar, B. Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Hülür, B, A. (2017). Kitap eleştirisi: Erving Goffman: Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR),* Cilt 2, Sayı 4, s.158-165.

James, A. (2001), *Yeni Çocukluk Sosyolojisinde Sorunlar, Yaklaşımlar ve Pratikler,* İçinde *Dünyada ve Türkiye'de Değişen Çocukluk III. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri,* (Kapçı, E.G. Çev.) Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Karaboğa, T. (2010). *Medya ve Toplum İlişkileri; Televizyon Haberlerindeki Şiddetin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma.* Ankara: Karınca Yayınları.

Kartal, M. P. (2014). *Türk Ceza Hukukunda Çocukların Cinsel İstismarı.* İstanbul: Der Yayınları.

Keser, İ. (2016). *Çocuk Cinsel İstismarı Diyarbakır Örneği.* Adana: Karahan Kitabevi.

Kadın Statüsü Genel Merkezi (KSGM), (2014). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor.* Erişim:10.11.2022(http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/23341/ozetraporturkceweb.pdf?sequence=2veisAllowed=y) adresinden alındı.

Köseoğlu, A. (2022). *Televizyon Haberlerinde Çocuk.* İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Kurşun, H. (2021). *Medyadaki Şiddet Sunumunun Toplumsal Hayata Yansıması Hakkında Bir Çalışma.* Çanakkale: Paradigma Akademi.

Kümbetoğlu, B. (2019). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma.* İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Layder, D. (2006). *Sosyal Teoriye Giriş*, İstanbul: Küre yayınları.

Levenkron, Steven. (2013). *Çalınan Yarınlar.* (T. Göbekçin, Çev.) İstanbul: Paloma Yayınevi.

Marshall, *G.* (2020). *Sosyoloji Sözlüğü.* (O, Akınhay., D. Kömürcü. Çev.) Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Meder, M. ve Çeğin, C. (2011). Bourdieu'yu Okumak: Post-Pozitivist Bir Sosyolojinin İmkânı Üzerine, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.*

Mevzuat Bilgi Sistemi İnternet Sitesi, Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) 5395. Erişim: 11.11.2022 https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf adresinden alındı.

Mevzuat Bilgi Sistemi İnternet Sitesi, Türk Ceza Kanunu (TCK) 5237. Erişim: 22.11.2022.https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237veMevzuatTur=1veMevzuatTertip=5 adresinden alındı.

Mevzuat Bilgi Sistemi İnternet Sitesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 2709. Erişim: 22.12.2022 https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf adresinden alındı.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, (2021). *Türkiye'de Erkek Şiddetinin ve Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmalarının Çocuk Haklarına Etkisi Raporu*. (Rapor No Yok). Erişim: 05.07.2022 (*Mor-Çati-Çocuk-Haklari-Gölge-Rapor-TR-websitesine.pdf (morcati.org.tr) adresinden alındı.

Nirengi Derneği İnternet Sitesi, Paydaş Analizi ve Politika Raporu, (Rapor No Yok). Erişim: 11.11.2022 https://www.nirengidernegi.org/tr/yayinlarimiz/ adresinden alındı.

Odabaşı, M. (2021). *Hapishanesiz Toplum Arayışı Türkiye'nin Hapishane Karnesi ve Mahpus Odaklı Habercilik,* İstanbul: Lejand Kitap.

Özdemir, P. (2018). *Ensest Mağduru Çocukların Adli Dosyalarının Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla İncelenmesi ve Müdahale Modelinin Geliştirilmesi* (Yayın no.506119). (Doktora Tezi, T.C Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=s1MZdN95lXv6qGDM7WQbyA&no=xv7P74EeFQzY18Uejzwd6Q

Özer, Ö. (Ed.) (2010). *Medyada Şiddet Kültürü.* İstanbul: Literatürk Yayınları.

Özsöz, C. (2007). Pierre Bourdieu'nun Temel Kavramlarına Giriş. *Sosyoloji Notları Sosyoloji Dergisi,* (1), 15-21.

Özsöz, C., Edi. Suğur, S., ve Görgün B. A. (2013). *Pratik, Kültür, Sermaye, Habitus ve Alan Teorileriyle Pierre Bourdieu Sosyolojisi.* içinde, *Sosyolojide Yakın Dönem Gelişmeler,* A. Eskişehir.

Palabıyık, A., (Kış-Bahar 2011). Pierre Bourdieu Sosyolojisinde "Habitus", "Sermaye" ve "Alan" Üzerine içinde *Liberal Düşünce Dergisi*, (61-62), 121-141

Polat, O., (2015;20 (1)). Tüm Boyutlarıyla Pedofili içinde *Adli Tıp Bülteni,* (62), 60-70.

Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı: Tanımlar.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet.* İstanbul: Der Yayınları.

Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yok Oluşu* (İnal, K. Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

Ritzer, G. ve Stepnisky, J. (2018). *Sosyoloji Kuramları*. (H. Hülür, Çev.) Ankara: De Ki.

Sanay, B. (2019). *Kardeşini Doğurmak.* İstanbul: Doğan Kitap.

Sağıroğlu, A, Z., (2015). Türkiye'nin Değişen Göç Karakteri, *Sosyoloji Divanı Sosyoloji Dergisi*, (6), 9-30.

Scully, D. (2019). *Cinsel Şiddeti Anlamak.* (Ş. Tekeli ve L. Aytek, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Sektörler Arası Çocuk Kurulu İnternet Sitesi, (2011). *Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi*. Erişim: 02.11.2022(http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/Avrupa-Konseyi%C3%87ocuklar%C4%B1n-Cinsel-S%C3%B6m%C3%BCr%C3%BC-ve-%C4%B0stismara-Kar%C5%9F%C4%B1-Korunmas%C4%B1-S%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf) adresinden alındı.

Smith, P. ve Riley, A. (2016). *Kültürel Kurama Giriş.* Ankara: Dipnot Yayınları.

Solmuş, T., (2016). *Erkek Normalden Anormale.* İstanbul: Nobel Yaşam.

Şimşek, A. (Ed.). (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.* Şimşek, A. Anadolu Üniversitesi 2. Baskı, Eskişehir.

Tezcan, M. (2005). *Çocuk Sosyolojisi.* Ankara: Anı Yayınları.

Tufan, H. (1995). *"Kamuoyu Kimin Oyu"* içinde Bourdieu, P. *"Kamuoyu Yoktur"* İstanbul: Kesit Yayıncılık

Tufan, H. (1995). *"Kamuoyu Kimin Oyu"* içinde Gaxie, D. *"Görünenin Ötesi… Kanaatlerin ölçümüne ilişkin Kimi Sorunlar"* İstanbul: Kesit Yayıncılık

Turner, B. S. ve Eliot, A. (2017). *Çağdaş* Toplum *Kuramından Portreler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Turner, B. S. (2019). *Beden ve Toplum: Sosyal Teoride Arayışlar.* (İ. Kaya ve M. B. Bulut Çev.) Ankara: Atalay Matbaacılık.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2018). Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Türkiye Aile Yapısı İleri İstatistik Analizi* (TAYA). Erişim: 01.11.2022 taya-18_turkce_kitap.pdf (aile.gov.tr) adresinden alındı.

T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2013). Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü *Türkiye Ergen Profili Araştırması* (TEPA). Erişim: 09.10.2022 (tepa2013-teksf.pdf (aile.gov.tr).) adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük,* Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1998, s. 1324.

Türkiye İstatistik Kurumu, (2021). *İstatistiklerle Çocuk 2021 Bilgi Dokümanı, Raporlar,* Erişim: 10.10. 2022 TÜİK Kurumsal (tuik.gov.tr). adresinden alındı.

Türkiye İstatistik Kurumu, (2021). *Türkiye'deki Çocuklar 2021 İstatistiklere Bakış, Raporlar,* Erişim: 10.10. 2022 TÜİK Kurumsal (tuik.gov.tr) adresinden alındı.

Uluocak, Ş. Gökulu, G. Bilir, O. E. Karacık, N. Özbay, D. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet. Paradigma Yayınları, 1. Baskı, Ankara.

Uluslararası Kurtarma Komitesi. ÇİMC. (2015). Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Bakım Kılavuzu. (ISBN: 978-92-806-4790-7)

User, İ., (2010). *Biyoteknolojiler ve Kadın Bedeni.* İçinde *Kadın ve Bedeni* (pp.133-169), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

United Nations Children's Fund (UNICEF), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS) Erişim: 23.11.2022

https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme adresinden alındı.

United Nations Children's Fund (UNICEF), 2019 yıllık faaliyet raporu. Erişim 20.11.2020 UNICEF 2019 Yıllık Faaliyet Raporu.pdf adresinden alındı.

Uluslararası Kurtarma Komitesi ve UNICEF, (2015). *Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Bakım Kılavuzu.* Erişim: 08.11.2022 file (unicef.org) adresinden alındı.

Wallace, A. R. Wolf, A. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları Klasik Geleneğin Genişletilmesi.* Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Yaman, F. (2022). Çocuk Hakları Sözleşmesine Taraf Olmayan Ülke: Amerika Birleşik Devletleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* 22(55), 377-3.

Zafer, C. (2021). *Sosyal Medya ve Toplum.* İstanbul: Literatür Yayıncılık.

7.EKLER

Ek-1: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

KATILIMCILARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ (Erkek 8 kişi, Kadın 22 kişi)

DG Kod	Cinsiyet	Yaş	Medeni durum	Yaşadığı yer	Eğitim	Meslek	Sosyo-ekonomik Statü	Anne-Baba yaşıyor mu?
1	Kadın	19	Bekar	İstanbul	Lisans (öğrenci)	Öğrenci	Orta (üst orta)	Baba yaşıyor
2	Kadın	47	Bekar (eşi ölmüş)	İstanbul	İlkokul	Şarküteri (Satış elemanı)	Orta (alt orta)	Hayır
3	Kadın	28	Bekar (evlenip ayrılmış)	İstanbul	İlkokul	Yönetici	Orta (üst orta)	Baba yaşıyor
4	Kadın	21	Bekar (evlenip ayrılmış)	İstanbul	İlkokul	Kasiyer	Orta (alt orta)	Evet
5	Kadın	21	Bekar	İstanbul	Lisans (öğrenci)	Öğrenci	Orta (üst orta)	Baba yaşıyor
6	Erkek	19	Bekar	İstanbul	Lisans (öğrenci)	Öğrenci Falcı	Orta (alt orta)	Evet
7	Kadın	52	Evli	İstanbul	İlkokul	Ev hanımı STK gönüllü	Orta (üst orta)	Hayır
8	Kadın	25	Bekar	İstanbul	Lisans	Öğretmen, STK'da gönüllü	Orta (üst orta)	Evet
9	Kadın	19	Bekar	İstanbul	Lise	Üniversite hazırlık	Düşük	Evet
10	Kadın	46	Evli (2. Evlilik)	İstanbul	Lise	Ev hanımı, STK gönüllü	Orta (alt orta)	Evet
11	Erkek	37	Bekar	İstanbul	Lisans	Tekstil, STK sözcü	Orta (alt orta)	Evet
12	Erkek	50	Evli	İstanbul	İlkokul	STK kurucu	Orta (alt orta)	Hayır
13	Kadın	21	Bekar	İstanbul	Lise	Çocuk eğiticisi	Orta (üst orta)	Evet
14	Kadın	42	Evli	İstanbul	Lisans	Hemşire	Yüksek	Hayır
15	Kadın	20	Bekar	İstanbul	Lise	Garson	Orta (üst orta)	Evet
16	Erkek	41	Evli	İstanbul	Lisans	Avukat	Orta (üst orta)	Evet
17	Erkek	18	Bekar	İstanbul	Lise	Aşçı	Düşük	Evet
18	Kadın	29	Bekar	İstanbul	Lisans	Öğretmen	Orta (üst orta)	Evet
19	Kadın	32	Bekar (evlenip ayrılmış)	İstanbul	Lisans	Hemşire	Orta (üst orta)	Evet
20	Kadın	34	Bekar	İstanbul	Lisans	Hemşire	Orta (üst orta)	Evet
21	Kadın	22	Bekar	İstanbul	İlkokul	Öğrenci A.Ö. L	Orta (üst orta)	Evet
22	Kadın	19	Bekar	İstanbul	İlkokul	Öğrenci A.Ö. L	Orta (üst orta)	Evet
23	Kadın	22	Bekar	İstanbul	Lisans (öğrenci)	Öğrenci	Orta (alt orta)	Evet
24	Erkek	20	Bekar	İstanbul	Lise	Üniversite hazırlık	Orta (üst orta)	Evet
25	Kadın	32	Evli	İstanbul	Lisans (öğrenci)	Call Center	Düşük	Evet
26	Erkek	22	Bekar	İstanbul	Lisans (öğrenci)	Öğrenci	Düşük	Evet
27	Kadın	18	Bekar	İstanbul	Lise	Üniversite hazırlık	Orta (üst orta)	Evet
28	Kadın	20	Bekar	İstanbul	Lise	Belge memuru	Yüksek	Evet
29	Kadın	34	Bekar	İstanbul	Lisans	Hemşire	Orta (üst orta)	Evet
30	Erkek	40	Bekar	İstanbul	Lisans	Finans uzmanı	Orta (üst orta)	Evet

•Araştırmaya katılan her bir katılımcı için birer Derinlemesine Görüşme kodu verilmiştir. 2 haneli rakamlardan oluşan bu kod, görüşülen kişinin görüşülen kaçıncı kişi olduğu bilgisini içermektedir.

• Kodlamanın yönergesi Ek 1'deki Tablo' da açıklanmaktadır.

Ek-2: Derinlemesine Görüşme Formu

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ, LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ,
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KAPANMAYAN YARA:

ÇOCUKLUK ÇAĞINDA CİNSEL ŞİDDETE UĞRAYAN YETİŞKİNLERİN YAŞAMLARINI YENİDEN İNŞA ETME SÜRECİ ÜZERİNE İSTANBUL'DA YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

FORM 1

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME ÇERÇEVESİ FORMU

DG Kodu:

Tanıtım Merhaba, öncelikle görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Ben, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim dalında Sosyoloji alanında yüksek lisans yapıyorum. "Çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddet" ile ilgili çalışma yürütüyorum. Bu çalışmayı yapma amacım, yaşanılan mağduriyeti bizzat yaşayanların perspektifinden aktarmak, konu ile alakalı olası önlemler ve olay sonrası mağduriyetin etkilerini en aza indirecek yolları araştırmak. Yaklaşık olarak 45 dakika ile 60 dakika arasında bir görüşme süremiz olacak. Çalışmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Görüşmenin yapıldığı yer: ……

Görüşmenin tarihi: ……

Görüşmenin saati ve süresi: ……

Görüşmenin kaydedilmesini uygun buluyor mu? 1. Uygun 2. Uygun değil.

TANIŞMA/KİŞİSEL ÖZELLİKLER

(Cinsiyeti): ……

Yaşı: …….

Kardeş sayısı: …….

Eğitimi: …….

Mesleği/İşi: …….

Medeni durumu: ……

Anne – baba yaşıyor mu? ……

Yaşadığı yer[7]: …….

Sosyo-ekonomik düzeyinizi nasıl tanımlıyor? …….

GÖRÜŞME AKIŞI

1. **Tanışma**
    a. Bana biraz kendinizden bahseder misiniz?

2. **Çocukluğuyla İlgili Sorular**
    a. Çocukluğunuza dair hatırladıklarınız neler?
    b. Nasıl bir çocukluk geçirdiniz?
    c. Anne babanızı / bakım veren kişileri nasıl tarif edersiniz?
    d. Çocukluğunuza dair keşke dediğiniz şeyler var mı? Varsa Neler?
3. **Şiddet ile İlgili Sorular**
    a. Şiddete uğradığınızda kaç yaşındaydınız? Biraz anlatır mısınız?

[7] Nerede yaşadığı (aile yanı, koruyucu aile, akraba yanı, çocuk evleri, sevgi evleri, yurt ve içinde bulunduğu şartlar ayrıntıları ile sorulacaktır.)

b. Yaşadığınız olayın cinsel şiddet olduğunun ne zaman farkında vardınız? Biraz anlatır mısınız?
c. Saldırgan tanıdığınız biri miydi? Öncesinde sevdiğiniz / yakınlık duyduğunuz biri miydi?
d. Saldırı daha sonra tekrarlandı mı? (Tekrarlandıysa) Ne kadar zaman devam etti? Ne zaman ve nasıl son buldu?
e. Saldırıdan sonra saldırganın pişman olduğunu düşündünüz mü? Bu sizin için bir anlam ifade etti mi?

4. Olay Sonrası Sosyal Destek

a. Yaşadığınız olayı biriyle paylaştınız mı? Ne zaman, kiminle?
b. İlk aldığınız tepki ne oldu? Size destek sağlandığını düşünüyor musunuz? Biraz anlatır mısınız?
c. Aileniz ve arkadaş çevrenizden yeterli desteği aldığınızı düşünüyor musunuz? (Aldıysa) Kimden? Nasıl?
d. Profesyonel destek aldınız mı? Hangi kurumdan? (Aldıysa) Kimden? Nasıl? Ne gibi katkılar sağladı?
e. Olay sonrası yaşamınızda değişiklikler oldu mu? (Olduysa)Nasıl?
f. Şiddete uğradıktan sonra size bakım veren kişiler değişti mi? Nasıl? Ne zaman? Sonraki aşamada neler yaşadınız biraz anlatabilir misiniz?
g. Konuyla ilgili gerekli şikâyette bulundunuz mu? Neden? Nasıl? Sonrasında neler oldu?
h. (Şikayette bulunduysa) Konuyla ilgili şikayette bulunduğunuz aşamada problemlerle karşılaştınız mı? Ne? Nasıl? Neden?

5. Aile Kurumu ile İlgili Sorular

a. Aile kurumu siz de neleri çağrıştırıyor? Neden?
b. Aile kurmayı düşündüğünüz oldu mu? Neden? Nasıl? /Evli ise; Aile yaşantınızı nasıl tarif edersiniz? Neden? Nasıl olmasını isterdiniz? / Tek başına yaşıyor ise; yaşantınızı nasıl tarif edersiniz? Neden?

6. Şiddeti Gerçekleştirenle İlgili Sorular

a. Saldırganı nasıl tarif edersiniz? Neden?

Size saldırıda bulunan kişi/kişilerin sosyal anlamda yetersiz olduğunu düşünüyor musunuz?

7. Medyanın Etkisi ile İlgili Sorular

a- Medyanın şiddet olaylarına etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Neden? Nasıl?

b- Son dönemlerde medyada sık sık yer alan şiddet haberleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

c- Peki, cinsel şiddet haberleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

d- Sesinizi duyurmak noktasında medyanın gücünü nasıl tanımlıyorsunuz? Neden? Nasıl?

e- Medyada yer alan haberlerde saldırganın yüzünün buzlanması mağdurun ise ifşa edilmesi hakkındaki düşünceleriniz neler? Neden?

- Sizce bu durum mağdur yahut ailesinde damgalanma korkusuna yol açıyor mu? Nasıl? Neden? Biraz anlatabilir misiniz?
- Bu durum cinsel şiddete uğrayanları nasıl etkiliyor? Neden? Nasıl?
- Bu durum saldırganı nasıl etkiliyor? Neden? Nasıl?

f- Film ve dizilerde cinsel şiddet içeren sahneler hakkında ne düşünüyor / hissediyorsunuz? Neden? Nasıl? Biraz anlatabilir misiniz?

8. Önlemler – Cezalar – Öneriler

a. Şiddet vakalarının artmasını engellemek için sizce ne gibi önlemler alınabilir? Şiddet uygulayanlara nasıl cezalar verilebilir?

b. Anne ve babaların alabileceği önlemlerin olduğunu düşünüyor musunuz? Neler? Nasıl? Neden?

c. Anne, baba ve öğretmenlerin bilinçlendirilmesinin özellikle çocuklara uygulanan cinsel şiddet vakalarının azalmasına katkı sağlayabileceğini düşünüyor musunuz? Nasıl? Biraz anlatabilir misiniz?

d. Cezaları yeterli buluyor musunuz? Neden?

e. Ne tür cezaların caydırıcı olabileceğini düşünüyorsunuz? Neden?

f. Cinsel şiddete uğrayan kişilerin yeterince desteklendiğini düşünüyor musunuz? Neden?
g. Cinsel şiddete uğrayan kişiler için yapılması gerekenler sizce nelerdir?

Bunların dışında konuyla ilgili olarak bizimle paylaşmak istediğiniz şeyler var mıdır?

……

TEŞEKKÜR VE AYRILMA

Gözlem Notu: *(Görüşmeden çıkılır çıkılmaz yazılacak)*

1- Samimi miydi?
2- Nasıl bir görüşmeydi?
3-Sosyo-ekonomik durumla ilgili açıklama

Ek-3: Derinlemesine Görüşme Veri Analiz Formu

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ, LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ,
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KAPANMAYAN YARA: ÇOCUKLUK ÇAĞINDA CİNSEL ŞİDDETE UĞRAYAN YETİŞKİNLERİN YAŞAMLARINI YENİDEN İNŞA ETME SÜRECİ ÜZERİNE İSTANBUL'DA YAPILAN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

FORM 2

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME VERİ ANALİZİ FORMU

DG Kodu:
Görüşmenin yapıldığı yer: İstanbul
Görüşmenin tarihi:
Görüşmenin saati ve süresi:
Görüşmenin kaydedilmesini uygun buluyor mu? Uygun / Uygun değil
Verilerin analiz edildiği tarih:
Veri analizinin saati ve süresi:

KİŞİSEL ÖZELLİKLER
Cinsiyeti:
Yaşı:
Eğitimi:
Mesleği:
Medeni durumu:
Anne/Baba hayatta mı:
Yaşadığı yer: İstanbul
Öz/üveylik durumu:

GÖRÜŞME AKIŞI:

1.TANIŞMA

Öncelikle araştırmacı katılımcıdan yapılan görüşmenin kaydedilebilmesi için izin istemiş, onayın ardından ses kaydı başlatılarak katılımcıdan demografik bilgileri öğrenilmiştir. Bundan sonra ise araştırmacı çocukluk ve çocukluk çağında maruz kalınan cinsel şiddet ile ilgili sorulara geçmiştir.

Kimlik Algısı:

2.ÇOCUKLUĞUYLA İLGİLİ SORULAR

Çocukluğa dair hatırlananlar:

Nasıl bir çocukluk?

Anne baba tanımı:

Fail baba ise tanımı:

Çocukluğa dair keşkeler:

3.ŞİDDET İLE İLGİLİ SORULAR

Cinsel şiddet olduğunun farkına varmak:
Saldırganla, saldırıdan önceki süreçteki ilişki biçimi:
Saldırının sona ermesi:
Saldırganın Pişman Olması:

4. OLAY SONRASI DESTEK

Yaşadığı olayı biriyle paylaştı mı? Ne zaman, kiminle?
İlk aldığı tepki ve destek alma durumu:
Aile ve arkadaş çevresinden destek alma durumu:
Profesyonel destek ve katkıları:
Olay sonrası yaşamdaki değişiklikler:
Şiddet Sonrası Yaşam Deneyimi:

Şikayet Süreci ve Sonrası:

Şikayet aşamasında problemlerle karşılaşıldı mı? Ne? Nasıl? Neden?

5.AİLE KURUMU İLE İLGİLİ SORULAR

Aile kurumu neleri çağrıştırıyor? Neden?

Aile kurmayı düşündüğü oldu mu? Neden? Nasıl? /Evli ise; Aile yaşantısını nasıl tarif eder? Neden? Nasıl olmasını isterdi? / Tek başına yaşıyor ise; yaşantısını nasıl tarif eder? Neden?

6.ŞİDDETİ GERÇEKLEŞTİRENLE İLGİLİ SORULAR

Saldırgan tanımı ve nedenleri:

Saldırıda bulunan kişinin sosyal anlamda değerlendirilmesi:

7.MEDYANIN ETKİSİ İLE İLGİLİ SORULAR

Medya'nın şiddet olaylarına etkisi olup olmadığı:

Medyada yer alan şiddet haberleri:

Cinsel şiddet haberleri:

Sesini duyurmak noktasında medyanın gücü? Neden? Nasıl?

Medyada yer alan haberlerde saldırganın yüzünün buzlanması mağdurun ise ifşa edilmesi:

Medyada yer alan haberler ve damgalanma korkusu:

Cinsel şiddete uğrayanlara etkisi:

Saldırgana etkisi:

Film ve dizilerde cinsel şiddet içeren sahneler:

8.ÖNLEMLER – CEZALAR – ÖNERİLER

Şiddet vakalarının artmasını engellemek için önlem ve cezalar:

Anne ve babaların alabileceği önlemler:

Anne, baba ve öğretmenlerin bilinçlendirilmesi özellikle çocuklara uygulanan cinsel şiddet vakalarının azalmasına etkisi:

Cezaları yeterliliği:

Cezalar ve caydırıcılık:

Cinsel şiddete uğrayan kişilerin desteklenme durumları:

Cinsel şiddete uğrayan kişiler için yapılması gerekenler:

Konuyla ilgili ekstra paylaşılmak istenenler:

Görüşmenin yapıldığı ortam hakkındaki görüş ve gözlemler:

Görüşmenin güven verici olup olmadığı ve değilse nedenleri hakkında bilgi:

Ek 4: T.C. Maltepe Üniversitesi Etik Kurul Kararı

“Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.”

ÖZGEÇMİŞ

Ayşe DORUK

Eğitim

Derece	*Yıl*	*Üniversite, Enstitü, Anabilim/ Anasanat Dalı*
Yüksek Lisans	2019-	Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Öğrencisi
Lisans	2017-	Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Sosyoloji Lisans Bölümü Mezunu

Yayınlar ve Diğer Bilimsel/Sanatsal Faaliyetler

2015 / 580 saatlik Çocuk Gelişim ve Eğitimi
2017 / 450 saatlik Aile Danışmanlığı Eğitimi-Medeniyet Üniversitesi
Aile Okulu projesi kapsamında Evlilik ve Yaşam Döngüsü Eğitimi
Travma ve Çocuk İstismarı Eğitimi-Üsküdar Üniversitesi
Çocuk İstismarını Önleme Eğitimi-29 Mayıs Üniversitesi
Çocuk Resim Testleri ve Analizi Eğitimi
Çocuklarda Bireysel Güvenlik Güçlendirici Eğitici Eğitimi
Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri Çıkarma (MMPI)-Psikoterapi Enstitüsü
İlkyardım Eğitimi
İletişim Ustalığı Eğitimi-Okan Üniversitesi
Başarı Psikolojisi Eğitimi-Okan Üniversitesi
Nitel Araştırma ve Okuma-Bilim ve Sanat Vakfı
Sosyal Bilimlerde Politika Yapımı / Medeniyet Üniversitesi
Proje Döngüsü Yönetimi / Yeniden Sosyoloji Derneği (YESO-DER)
Duygu Sosyolojisi / Ferhat KENTEL-Sosyoloji Atölyesi
EQ-IQ Eğitici Eğitimi (uygulamalı)
Researcher (uygulamalı)